

ΓΝΩΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Έργο: Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

(στο πλαίσιο του Υποέργου 3 της Πράξης με τίτλο: «Εξειδικευμένη υποστήριξη του Μηχανισμού – Δομής Παρακολούθησης της Ισότητας των Φύλων» με Κωδ. ΟΠΣ 5001377 του Ε.Π. «Μεταρρύθμιση Δημοσίου Τομέα 2014-2020»)

Παραδοτέο Π.2:

«Αποτελέσματα της έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής»

3^η Έκδοση

Ανάδοχος:

ΓΝΩΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Μάρτιος 2018

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
**ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ**

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	11
1 Μεθοδολογία διεξαγωγής της πρωτογενούς έρευνας	16
1.1 Αντικείμενο και στόχοι της έρευνας.....	16
1.2 Μεθοδολογικά βήματα υλοποίησης έρευνας	17
1.3 Θεωρητικό πλαίσιο και διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων.....	18
1.4 Ερευνητικό εργαλείο	23
1.5 Μέθοδοι συλλογής δεδομένων	24
2 Αποτίμηση των πορισμάτων της έρευνας σε νοικοκυριά	26
2.1 Στοιχεία διενέργειας της έρευνας	26
2.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά νοικοκυριών	27
2.3 Κατάσταση απασχόλησης – Οικονομική κατάσταση	30
2.4 Συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής.....	35
2.5 Υποστήριξη από κρατικές δομές, φορείς, προγράμματα.....	45
2.6 Γενικά συμπεράσματα	49
3 Αποτίμηση των πορισμάτων της έρευνας σε μονογονεϊκές	51
3.1 Στοιχεία διενέργειας της έρευνας	51
3.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά μονογονέων.....	52
3.3 Κατάσταση Απασχόλησης – Οικονομική Κατάσταση.....	55
3.4 Συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής.....	62
3.5 Ειδικά προβλήματα των μονογονέων	71
3.6 Υποστήριξη από κρατικές δομές, φορείς, προγράμματα.....	73
3.7 Ανάδειξη επιλεγμένων μελετών περίπτωσης (case studies)	76
3.7.1 Μελέτη περίπτωσης 1: Γυναίκα σε διάσταση, με δύο ανήλικα παιδιά.....	76
3.7.2 Μελέτη περίπτωσης 2: Γυναίκα διαζευγμένη, με ένα ανήλικο παιδί	78
3.7.3 Μελέτη περίπτωσης 3: Διαζευγμένη με σοβαρό πρόβλημα υγείας δικό της αλλά και του ανήλικου παιδιού.....	81
3.7.4 Μελέτη περίπτωσης 4: Μόνη μητέρα εκτός γάμου με δότη	84
3.7.5 Μελέτη περίπτωσης 5: Διαζευγμένη με σοβαρό πρόβλημα υγείας	87
3.7.6 Μελέτη περίπτωσης 6: Χήρος με δύο παιδιά, εκ των οποίων το ένα βρέφος .90	
3.7.7 Μελέτη περίπτωσης 7: Διαζευγμένος με δύο παιδιά, εκ των οποίων το ένα ανήλικο 92	
3.7.8 Μελέτη περίπτωσης 8: Μόνη μητέρα εκτός γάμου, κατόπιν υιοθεσίας.....	95
3.7.9 Μελέτη περίπτωσης 9: Χήρα με τρία παιδιά, εκ των οποίων το ένα ανήλικο..97	

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

3.7.10	Μελέτη περίπτωσης: Διαζευγμένη με δύο ανήλικα παιδιά	99
3.7.11	Συμπερασματικές παρατηρήσεις μελετών περίπτωσης.....	103
3.8	Γενικά συμπεράσματα	104
4	Αποτίμηση των πορισμάτων της έρευνας σε επιχειρήσεις.....	107
4.1	Στοιχεία διενέργειας της έρευνας	107
4.2	Χαρακτηριστικά επιχειρήσεων.....	108
4.3	Μέτρα συμφιλίωσης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις.....	109
4.4	Δημογραφικά στοιχεία εκπροσώπων των επιχειρήσεων του δείγματος.....	116
4.5	Γενικά συμπεράσματα	117
5	Συγκριτική αποτίμηση αποτελεσμάτων ερευνών	119
5.1	Συγκριτική ανάλυση μεταξύ ερευνών σε Νοικοκυριά και Μονογονείς	119
5.2	Συγκριτική ανάλυση μεταξύ ερευνών σε Νοικοκυριά, Μονογονείς και Επιχειρήσεις 127	
6	Πορίσματα των focus groups	130
6.1	Στοιχεία υλοποίησης των focus groups	130
6.2	Πορίσματα των focus groups	132
7	Συμπεράσματα.....	137
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΤΡΑ ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ		140
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΜΕ ΜΕΛΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ.....		148
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΜΕ ΜΟΝΟΓΟΝΕΙΣ.....		157
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ FOCUS GROUP.....		167
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5: ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ FOCUS GROUP ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ		169
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6: ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ FOCUS GROUP ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ.....		172
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7: ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ		176
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		180

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.1: Αριθμός νοικοκυριών κατά Περιφέρεια	26
Πίνακας 2.2: Οικογενειακή κατάσταση	28
Πίνακας 2.3: Εθνικότητα	29
Πίνακας 2.4: Κατανομή ανά μορφή/καθεστώς απασχόλησης	30
Πίνακας 2.5: Κατανομή απασχολομένων ανά τομέα εργασίας	31
Πίνακας 2.6: Απασχόληση σε δεύτερη θέση εργασίας.....	31
Πίνακας 2.7: Αλλαγές που σημειώθηκαν στο εργασιακό περιβάλλον, λόγω της οικονομικής κρίσης	32
Πίνακας 2.8: Εισοδηματική κατάσταση οικογένειας	32
Πίνακας 2.9: Βαθμός ανταπόκρισης της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης του νοικοκυριού στην κάλυψη των αναγκών του	33
Πίνακας 2.10: Πηγές οικονομικής στήριξης.....	33
Πίνακας 2.11: Σύγκριση της σημερινής οικονομικής κατάστασης του νοικοκυριού σε σχέση με πριν πέντε χρόνια	34
Πίνακας 2.12: Ποσοστιαία κατανομή περικοπών την τελευταία πενταετία ανά είδος δαπάνης	35
Πίνακας 2.13: Δυσκολίες συνδυασμού εργασίας και υποχρεώσεων.....	37
Πίνακας 2.14: Συχνότητα χρήσης των εργασιακών δικαιωμάτων ως γονείς/φροντιστές	38
Πίνακας 2.15: Παροχές επιχείρησης προς τους εργαζομένους.....	39
Πίνακας 2.16: Δυνατότητα απουσίας από την εργασία για τακτοποίηση προσωπικών/οικογενειακών υποθέσεων.....	41
Πίνακας 2.17: Δυνατότητα απασχόλησης με ευέλικτες μορφές	42
Πίνακας 2.18: Αξιοποίηση σήμερα ή στο παρελθόν κάποιας ευέλικτης μορφής απασχόλησης	42
Πίνακας 2.19: Βαθμός διασφάλισης των εργασιακών δικαιωμάτων που προβλέπει ο νόμος κατά την απασχόληση με ευέλικτες μορφές	43
Πίνακας 2.20: Δυνατότητα επαναφοράς σε πρότερη κατάσταση απασχόλησης	44
Πίνακας 2.21: Χορήγηση άδειας ανατροφής	44
Πίνακας 2.22: Βαθμός ικανοποίησης ως προς το διαθέσιμο χρόνο για τη διεκπεραίωση οικογενειακών/προσωπικών υποχρεώσεων σε σχέση με το ωράριο εργασίας	45
Πίνακας 2.23: Βαθμός γνώσης του ισχύοντος θεσμικού και νομικού πλαισίου για τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής των εργαζομένων.....	46
Πίνακας 2.24: Κύριες υπηρεσίες και διευκολύνσεις από το κράτος	47
Πίνακας 2.25: Προσδοκίες μέριμνας από το κράτος	47

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 2.26: Ανάγκη για ίδια ενεργοποίηση των πολιτών για επίτευξη καλύτερων αποτελεσμάτων κοινωνικής φροντίδας.....	48
Πίνακας 3.1: Αριθμός μονογονεϊκών οικογενειών κατά Περιφέρεια.....	51
Πίνακας 3.2: Οικογενειακή κατάσταση.....	53
Πίνακας 3.3: Διαμονή ατόμων πέρα των παιδιών της οικογένειας.....	53
Πίνακας 3.4: Γονική μέριμνα σε περίπτωση διαζυγίου	54
Πίνακας 3.5: Συχνότητες Εθνικότητας	55
Πίνακας 3.6: Περίοδος ένταξης σε κατάσταση μονογονεϊκότητας.....	55
Πίνακας 3.7: Κατανομή ανά κατάσταση απασχόλησης.....	56
Πίνακας 3.8: Μορφές εργασιακής απασχόλησης.....	56
Πίνακας 3.9: Ύπαρξη ασφάλισης (νόμιμη εργασία).....	57
Πίνακας 3.10: Κατανομή απασχολούμενων ανά τομέα εργασίας.....	57
Πίνακας 3.11: Απασχόληση σε δεύτερη θέση εργασίας.....	58
Πίνακας 3.12: Αλλαγές που σημειώθηκαν στο εργασιακό περιβάλλον, λόγω της οικονομικής κρίσης.....	58
Πίνακας 3.13: Βαθμός ικανοποίησης ως προς το διαθέσιμο χρόνο για τη διεκπεραίωση οικογενειακών/προσωπικών υποχρεώσεων σε σχέση με το ωράριο εργασίας	59
Πίνακας 3.14: Εισοδηματική κατάσταση οικογένειας	60
Πίνακας 3.15: Βαθμός ανταπόκρισης της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης του μονογονεϊκού νοικοκυριού στην κάλυψη των αναγκών του	60
Πίνακας 3.16: Ενέργειες για συμπλήρωση του οικογενειακού εισοδήματος, αφότου ο/η ερωτώμενος/η περιήλθε σε κατάσταση μονογονεϊκότητας	61
Πίνακας 3.17: Σύγκριση της σημερινής οικονομικής κατάστασης του νοικοκυριού σε σχέση με πριν πέντε χρόνια	61
Πίνακας 3.18: Ποσοστιαία κατανομή περικοπών την τελευταία πενταετία ανά είδος δαπάνης	62
Πίνακας 3.19: Δυσκολίες συνδυασμού εργασίας και υποχρεώσεων.....	66
Πίνακας 3.20: Συχνότητα χρήσης των εργασιακών δικαιωμάτων ως γονείς/φροντιστές	67
Πίνακας 3.21: Παροχές επιχείρησης προς τους εργαζομένους.....	68
Πίνακας 3.22: Δυνατότητα απουσίας από την εργασία για τακτοποίηση προσωπικών/οικογενειακών υποθέσεων.....	68
Πίνακας 3.23: Δυνατότητα απασχόλησης με ευέλικτες μορφές	69
Πίνακας 3.24: Εφαρμογή ευέλικτων μορφών εργασίας από επιχειρήσεις	69
Πίνακας 3.25: Αξιοποίηση σήμερα ή στο παρελθόν κάποιας ευέλικτης μορφής απασχόλησης	70
Πίνακας 3.26: Βαθμός διασφάλισης των εργασιακών δικαιωμάτων που προβλέπει ο νόμος κατά την απασχόληση με ευέλικτες μορφές.....	70

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 3.27: Δυνατότητα επαναφοράς σε πρότερη κατάσταση απασχόλησης	70
Πίνακας 3.28: Χορήγηση άδειας ανατροφής	71
Πίνακας 3.29: Κυριότερα προβλήματα και δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές	72
Πίνακας 3.30: Διαφορές ως προς προβλήματα των μονογονέων ανάλογα το φύλο	72
Πίνακας 3.31: Βαθμός γνώσης του ισχύοντος θεσμικού και νομικού πλαισίου για τους/τις μονογονεϊκές	73
Πίνακας 3.32: Κύριες υπηρεσίες και διευκολύνσεις από το κράτος	73
Πίνακας 3.33: Βαθμός ικανοποίησης από την υφιστάμενη κρατική κοινωνική πολιτική που εφαρμόζεται για τους μονογονεϊκές	74
Πίνακας 3.34: Προσδοκίες για εξυπηρέτηση αναγκών των μονογονεϊκών οικογενειών από την κρατική πολιτική	74
Πίνακας 3.35: Βαθμός γνώσης φορέων που παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες σε μονογονεϊκές	75
Πίνακας 3.36: Προηγούμενη εμπειρία εξυπηρέτησης από φορείς υποστήριξης μονογονέων	75
Πίνακας 4.1: Αριθμός επιχειρήσεων κατά Περιφέρεια	107
Πίνακας 4.2: Κατανομή επιχειρήσεων κατά αριθμό εργαζομένων	108
Πίνακας 4.3: Βαθμός διευκόλυνσης των εργαζομένων για να συνδυάσουν επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις	109
Πίνακας 4.4: Εφαρμογή ευέλικτων μορφών εργασίας κατά τη χρονική στιγμή διενέργειας της έρευνας	110
Πίνακας 4.5: Δυνατότητα απασχόλησης με ευέλικτες μορφές την επόμενη διετία	110
Πίνακας 4.6: Χορήγηση άδειας ανατροφής την τελευταία πενταετία	111
Πίνακας 4.7: Βαθμός ωφέλειας των επιχειρήσεων από τη μελλοντική εφαρμογή μέτρων για τη συμφιλίωση επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων των εργαζομένων	111
Πίνακας 4.8: Βαθμός επίδρασης των οικογενειακών υποχρεώσεων στην απόδοση ενός άνδρα	112
Πίνακας 4.9: Βαθμός επίδρασης των οικογενειακών υποχρεώσεων στην απόδοση μιας γυναίκας	112
Πίνακας 4.10: Βαθμός επίδρασης των οικογενειακών υποχρεώσεων στην πρόσληψη μιας γυναίκας	112
Πίνακας 4.11: Βαθμός επίδρασης των οικογενειακών υποχρεώσεων στην προαγωγή μιας γυναίκας	113
Πίνακας 4.12: Βαθμός επίδρασης των πρακτικών που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις για τη συμφιλίωση εργασίας και οικογένειας στην παραγωγικότητα των εργαζομένων	113
Πίνακας 4.13: Βαθμός γνώσης του θεσμικού και νομικού πλαισίου για τη συμφιλίωση της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής των εργαζομένων	114
Πίνακας 4.14: Βαθμός γνώσης του θεσμικού και νομικού πλαισίου για τα εργασιακά δικαιώματα των μονογονέων	114

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 4.15: Βαθμός ευνοϊκής επίδρασης του υφιστάμενου κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο της χώρας για τη λήψη μέτρων συμφιλίωσης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής των εργαζομένων.....	115
Πίνακας 4.16: Βαθμός ωφέλειας της επιχείρησης από την υιοθέτηση μέτρων συμφιλίωσης	115
Πίνακας 4.17: Κατανομή των ερωτώμενων εκπροσώπων των επιχειρήσεων ανά ηλικιακή τάξη	116
Πίνακας 4.18: Κατανομή των ερωτώμενων εκπροσώπων των επιχειρήσεων ανά οικογενειακή κατάσταση	116
Πίνακας 4.19: Κατανομή των ερωτώμενων εκπροσώπων των επιχειρήσεων ανά εκπαιδευτικό επίπεδο.....	117
Πίνακας 5.1: Αλλαγές που σημειώθηκαν στο εργασιακό περιβάλλον, λόγω της οικονομικής κρίσης.....	119
Πίνακας 5.2: Τρέχουσα εισοδηματική κατάσταση οικογένειας	121
Πίνακας 5.3: Βαθμός ανταπόκρισης τρέχουσας οικονομικής κατάστασης στην κάλυψη αναγκών	121
Πίνακας 5.4: Εξέλιξη οικονομικής κατάστασης πενταετίας	122
Πίνακας 5.5: Συχνότητα χρήσης εργασιακών δικαιωμάτων	123
Πίνακας 5.6: Αξιοποίηση σήμερα ή στο παρελθόν κάποιας ευέλικτης μορφής απασχόλησης	124
Πίνακας 5.7: Διασφάλιση εργασιακών δικαιωμάτων που προβλέπει ο νόμος για την απασχόληση με ευέλικτες μορφές κατά τη εργασία	125
Πίνακας 5.8: Βαθμός ικανοποίησης ως προς το διαθέσιμο χρόνο για τη διεκπεραίωση οικογενειακών/προσωπικών υποχρεώσεων σε σχέση με το ωράριο εργασίας	126
Πίνακας 5.9: Δυνατότητα απουσίας από την εργασία για τακτοποίηση προσωπικών / οικογενειακών υποθέσεων	128
Πίνακας 5.10: Βαθμός γνώσης του ισχύοντος θεσμικού και νομικού πλαισίου για τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής των εργαζομένων.....	128

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 2.1: Κατανομή ηλικιών δείγματος	27
Γράφημα 2.2: Επίπεδο εκπαίδευσης	28
Γράφημα 2.3: Επίπεδο εκπαίδευσης ανά φύλο	29
Γράφημα 2.4: Κατανομή ανά μορφή/ καθεστώς απασχόλησης ανά φύλο	30
Γράφημα 2.5: Μεγαλύτερο εισόδημα στο νοικοκυριό ανά φύλο	34
Γράφημα 2.6: Γνώση των εργασιακών δικαιωμάτων ως γονέας/φροντίστρια/στής εξαρτώμενων μελών, ανά φύλο	37
Γράφημα 2.7: Συχνότητα χρήσης των εργασιακών δικαιωμάτων ως γονείς/φροντιστές (ανά φύλο).....	38
Γράφημα 2.8: Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε σας βοηθά να ανταποκριθείτε στις επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις; (ανά φύλο)	40
Γράφημα 2.9: Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε σας δίνει τη δυνατότητα απουσίας από την εργασία για τακτοποίηση προσωπικών / οικογενειακών υποθέσεων; (ανά φύλο)	41
Γράφημα 2.10: Αξιοποίηση σήμερα ή στο παρελθόν κάποιας ευέλικτης μορφής απασχόλησης; (ανά φύλο)	42
Γράφημα 2.11: Βαθμός διασφάλισης των εργασιακών δικαιωμάτων που προβλέπει ο νόμος κατά την απασχόληση με ευέλικτες μορφές (ανά φύλο).....	43
Γράφημα 2.12: Πόσο ικανοποιημένος/η είστε ως προς το διαθέσιμο ελεύθερο χρόνο για την διεκπεραίωση των υποχρεώσεων σε σχέση με το χρόνο εργασίας;; (ανά φύλο).....	45
Γράφημα 3.1: Κατανομή ηλικιών δείγματος	52
Γράφημα 3.2: Επίπεδο εκπαίδευσης δείγματος.....	54
Γράφημα 3.3: Βαθμός ικανοποίησης από τη γενικότερη προσέγγιση που έχει γίνει για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των μονογονεϊκών.....	75
Γράφημα 4.1: Κατανομή απασχολούμενων των επιχειρήσεων του δείγματος ανά φύλο	108
Γράφημα 5.1: Αλλαγές που σημειώθηκαν στο εργασιακό περιβάλλον, λόγω της οικονομικής κρίσης	120
Γράφημα 5.1: Κατανομή απασχολούμενων των επιχειρήσεων του δείγματος ανά φύλο	121
Γράφημα 5.3: Βαθμός ανταπόκρισης τρέχουσας οικονομικής κατάστασης στην κάλυψη αναγκών	122
Γράφημα 5.4: Εξέλιξη οικονομικής κατάστασης πενταετίας.....	122
Γράφημα 5.5: Συχνότητα χρήσης εργασιακών δικαιωμάτων.....	124
Γράφημα 5.6: Αξιοποίηση σήμερα ή στο παρελθόν κάποιας ευέλικτης μορφής απασχόλησης	125
Γράφημα 5.7: Διασφάλιση εργασιακών δικαιωμάτων που προβλέπει ο νόμος για την απασχόληση με ευέλικτες μορφές κατά τη εργασία	126

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Γράφημα 5.8: Βαθμός ικανοποίησης ως προς το διαθέσιμο χρόνο για τη διεκπεραίωση οικογενειακών/προσωπικών υποχρεώσεων σε σχέση με το ωράριο εργασίας127

Γράφημα 5.9: Δυνατότητα απουσίας από την εργασία για τακτοποίηση προσωπικών / οικογενειακών υποθέσεων128

Γράφημα 5.10: Βαθμός γνώσης του ισχύοντος θεσμικού και νομικού πλαισίου για τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής των εργαζομένων129

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Εισαγωγή

Το παρόν Παραδοτέο αποτελεί το δεύτερο προϊόν του έργου «Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής» (Τμήμα Α), στο πλαίσιο του Υποέργου 3 στο πλαίσιο της Πράξης: «Εξειδικευμένη υποστήριξη του Μηχανισμού – Δομής Παρακολούθησης της Ισότητας των Φύλων», η οποία είναι ενταγμένη με Κωδ. ΟΠΣ 5001377 στο Ε.Π. «Μεταρρύθμιση Δημοσίου Τομέα 2014-2020».

Σκοπός της Πράξης είναι η παροχή εξειδικευμένης υποστήριξης στο Μηχανισμό-Δομή Παρακολούθησης της Ισότητας των Φύλων που λειτουργεί στο πλαίσιο της Γενικής Γραμματείας Ισότητας των Φύλων (ΓΓΙΦ) για την παρακολούθηση της εφαρμογής των πολιτικών ισότητας σε όλο το εύρος της δημόσιας δράσης και έχει ως στόχο την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας του πυρήνα παραγωγής πολιτικών ισότητας των φύλων.

Ειδικότερη επιδίωξη του Μηχανισμού-Δομής είναι:

- να λειτουργήσει ως εργαλείο γνώσης και έρευνας για την αποδοχή από το σύνολο της δημόσιας διοίκησης των Πολιτικών Ισότητας των Φύλων που πρόκειται να υλοποιηθούν, και
- να αναπτύξει έναν αποτελεσματικό μηχανισμό ανταλλαγής απόψεων όσον αφορά στα προγράμματα και στις πολιτικές που εφαρμόζονται.

Οι βασικές λειτουργίες και κύριες δραστηριότητες του Μηχανισμού-Δομής αφορούν στις κάτωθι:

- συγκέντρωση, διαχείριση, ανάλυση και διάχυση ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων και δεικτών που προσδιορίζουν την κατάσταση και την πορεία της ισότητας των φύλων
- αξιολόγηση και παρακολούθηση των σχεδιαζόμενων και εφαρμοζόμενων πολιτικών gender- mainstreaming σε όλα τα επίπεδα
- υποστήριξη και βελτίωση του σχεδιασμού και της εφαρμογής πολιτικών ισότητας των φύλων σε όλα τα επίπεδα, μέσω της διάδοσης επιτυχημένων μεθόδων και καλών πρακτικών, της ενημέρωσης, της ανταλλαγής εμπειριών, τεχνογνωσίας και πληροφόρησης μεταξύ φορέων και στελεχών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Στο πλαίσιο του Έργου περιλαμβάνονται ενέργειες εξειδικευμένης υποστήριξης, με την απασχόληση δύο ατόμων, της λειτουργίας του Μηχανισμού-Δομής Παρακολούθησης της Ισότητας των Φύλων, εκπόνηση μελετών, ερευνών και εκθέσεων, ενέργειες δημοσιότητας, καθώς και αξιολόγηση των παρεμβάσεων.

Η εν λόγω μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής» αποτελεί μέρος της Πράξης και αποσκοπεί - σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις της υπ' αρ. 1820/ 21.12.2016 προκήρυξης - στην αποτύπωση των συνεπειών της οικονομικής κρίσης στις μονογονεϊκές οικογένειες, μέσα από την εμπειρική διερεύνηση, σε ποιοτικό και σε ποσοτικό επίπεδο των συνηθέστερων προβλημάτων και προκλήσεων στις έμφυλες σχέσεις, ταυτότητες και ρόλους, που αντιμετωπίζουν στην Ελλάδα του 21ου αιώνα οι μονογονεϊκές οικογένειες.

Η Γνώση Αναπτυξιακή Συμβουλευτική ΙΚΕ ως Ανάδοχος έχει αναλάβει τη συγκέντρωση και παροχή στοιχείων για τις πολιτικές συμφιλίωσης της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής (Work Life Balance), καθώς και τη μελέτη των επιπτώσεων της κρίσης στις έμφυλες σχέσεις, ταυτότητες και ρόλους στις ελληνικές οικογένειες, με ιδιαίτερη αναφορά στις μονογονεϊκές οικογένειες.

Στο πλαίσιο του παρόντος παραδοτέου – που εκπονήθηκε στο πλαίσιο της Ενότητας Εργασίας 2: «Αποτελέσματα της έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής» - αφού γίνεται μια σύντομη αναφορά στο αντικείμενο, στους στόχους και στα αναμενόμενα του έργου του Αναδόχου, παρατίθεται η μεθοδολογική προσέγγιση που ακολουθήθηκε για τη διενέργεια της ποσοτικής έρευνας και ακολούθως τα πορίσματά της βάσει του θεωρητικού πλαισίου, των στόχων και των υποθέσεων της έρευνας στο παραδοτέο Π.1. Στη συνέχεια αναλύονται τα συμπεράσματα που θα προκύψουν από την ποσοτική και ποιοτική έρευνα του θεσμικού πλαισίου, των ασκούμενων πολιτικών και των υποκειμένων που βιώνουν τις συνέπειες της κρίσης, με επίκεντρο τις έμφυλες σχέσεις, ταυτότητες και ρόλους στις ελληνικές οικογένειες, στους παράγοντες που επιτείνουν ή αναστέλλουν την εξισορρόπηση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, με έμφαση στις μονογονεϊκές οικογένειες, ενώ το παραδοτέο ολοκληρώνεται με τη διατύπωση προτάσεων που θα συνδέονται αφενός με τις διαπιστωμένες ανάγκες των σύγχρονων ελληνικών οικογενειών, ιδιαίτερα των μονογονεϊκών και αφετέρου με το σχεδιασμό στοχευμένων πολιτικών που αποβλέπουν στη συμφιλίωση των οικογενειακών, προσωπικών και επαγγελματικών υποχρεώσεων, με ιδιαίτερη έμφαση στους αρχηγούς των μονογονεϊκών οικογενειών, που κατά κανόνα είναι γυναίκες.

Το αντικείμενο και οι στόχοι του έργου

Το αντικείμενο της παρούσας μελέτης είναι αφενός η επιστημονική καταγραφή, τεκμηρίωση και ανάλυση των υφιστάμενων πολιτικών συμφιλίωσης της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, αφετέρου η διερεύνηση των αναγκών των οικογενειών – με ιδιαίτερη αναφορά στις μονογονεϊκές οικογένειες - για ενίσχυση των σχετικών πολιτικών που προκύπτουν την περίοδο της κρίσης, με επίκεντρο τις αλλαγές των συνθηκών της αγοράς εργασίας, την ισχύουσα νομοθεσία για την απασχόληση και τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, τις δημογραφικές εξελίξεις, το μετασχηματισμό των οικογενειακών δομών και τη συνεχή μεταβολή των κοινωνικοοικονομικών καταστάσεων. Στο σημείο αυτό,

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

αξίζει να επισημανθεί ότι η συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής αν και αποτελεί μια έννοια που αφορά στο σύνολο των σύγχρονων νοικοκυριών, καθίσταται εξαιρετικά αναγκαία στο πλαίσιο των μονογονεϊκών οικογενειών δεδομένου ότι οι γυναίκες συνιστούν τη συντριπτική πλειοψηφία των αρχηγών των ΜΓΟ (84% σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ).

Ειδικότερα, το όλο εγχείρημα στοχεύει στους κάτωθι **επιμέρους στόχους**:

- Ανάλυση των παραγόντων εκείνων στους οποίους πρέπει να επικεντρωθεί η λήψη μέτρων πολιτικής για την συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής.
- Ανάπτυξη και εμβάθυνση της επιστημονικής γνώσης για τις ελληνικές μονογονεϊκές οικογένειες από τη σκοπιά του φύλου, δεδομένου ότι οι γυναίκες αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία των μονογονέων.
- Κριτική ανάλυση των υπαρχόντων στατιστικών δεδομένων και ποιοτικών αναλύσεων σχετικά με την υφιστάμενη κατάσταση των μονογονεϊκών οικογενειών (φύλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, εκπαιδευτικό επίπεδο, εθνική προέλευση και τύπο νοικοκυριού), δίνοντας έμφαση στις νέες μορφές έμφυλων ανισοτήτων που προκύπτουν ή επιτείνονται εξαιτίας της οικονομικής κρίσης από το 2009 έως σήμερα.
- Λεπτομερής καταγραφή και εις βάθος ανάλυση των ψυχολογικών και κοινωνικών επιπτώσεων της κρίσης στη μονογονεϊκότητα και διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων πολιτικής, οι οποίες θα βασίζονται σε αναθεωρημένα ερευνητικά ευρήματα, με σκοπό την αντιμετώπιση των φαινομένων αυτών στην τρέχουσα χρονική συγκυρία της οικονομικής κρίσης.
- Ενίσχυση των μηχανισμών και διαδικασιών σχεδιασμού, παρακολούθησης και εφαρμογής πολιτικών και προγραμμάτων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των μονογονεϊκών οικογενειών, ιδίως στην περίοδο της τρέχουσας οικονομικής κρίσης και υπό την επίδραση των μέτρων λιτότητας (π.χ. περικοπές δημοσίων παροχών).
- Σχεδιασμός στοχευμένων πολιτικών που αποβλέπουν στην προστασία των πιο ευάλωτων μονογονεϊκών οικογενειών, με γνώμονα τόσο την ευημερία των παιδιών όσο και τη συμφιλίωση των οικογενειακών, προσωπικών και επαγγελματικών υποχρεώσεων των αρχηγών τους που κατά κύριο λόγο είναι γυναίκες.
- Προώθηση της συνέργειας και του συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων, οργανισμών και κέντρων λήψης αποφάσεων (γυναικείες οργανώσεις, ΜΚΟ, δίκτυα αλληλεγγύης, θεσμικά συναρμόδιοι φορείς) προκειμένου να σχεδιαστούν συντονισμένες πολιτικές για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες.

Η επίτευξη των παραπάνω στοχεύσεων του έργου υπαγόρευε η ομάδα έργου να μεριμνήσει ώστε:

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

- ✓ να καταγραφούν οι νομοθετικές ρυθμίσεις και τα μέτρα υπέρ της συμφιλίωσης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής (μείωση του χρόνου εργασίας και ευέλικτες μορφές απασχόλησης, μέτρα που προβλέπουν άδειες απουσίας για οικογενειακούς λόγους, μέτρα, παροχές, δομές και υπηρεσίες στήριξης κ.ά.),
- ✓ να αποτυπωθεί ο βαθμός διείσδυσης των ευέλικτων μορφών απασχόλησης στην Ελλάδα και να διερευνηθεί αν και με ποιο τρόπο η ευελιξία στην εργασία συνδέεται με τις επαγγελματικές προτιμήσεις ή επιλογές των εργαζόμενων μητέρων που ως επί το πλείστον αντιμετωπίζουν τις περισσότερες δυσκολίες στην εξισορρόπηση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής,
- ✓ να καταγραφούν οι καλές πρακτικές σε επίπεδο κράτους και επιχειρήσεων,
- ✓ να διερευνηθεί η μεταβολή της συμμετοχής ανδρών και γυναικών στις οικογενειακές ευθύνες φροντίδας με έμφαση στις προκαταλήψεις, τα στερεότυπα και τα κοινωνικά πρότυπα του φύλου, εν μέσω της κρίσης,
- ✓ να διερευνηθεί ο ρόλος άλλων μελών του ευρύτερου οικογενειακού περιβάλλοντος (παππούδες, γιαγιάδες, κλπ) στη φροντίδα των παιδιών,
- ✓ να αποτιμηθεί η συμβολή των κρατικών δομών (ολοήμερα σχολεία, νηπιαγωγεία, βρεφονηπιακοί και παιδικοί σταθμοί, κέντρα δημιουργικής απασχόλησης παιδιών, κ.ά.) και να παρουσιαστούν οι Φορείς Υποστήριξης και Καθοδήγησης αλλά και οι φορείς της Κοινωνίας Πολιτών που ασκούν σχετικές αρμοδιότητες,
- ✓ να παρουσιαστούν κριτικά οι στρατηγικές τις οποίες υιοθετούν οι αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων ένταξης, σε σχέση με τον κύκλο ζωής, την κοινωνική θέση, το φύλο, την εργασία, το εκπαιδευτικό επίπεδο, την ηλικία, τον αριθμό των παιδιών, καθώς και τις προσλήψεις και την παροχή στήριξης και αρωγής από την ευρύτερη οικογένεια και το κοινωνικό περιβάλλον,
- ✓ να παρουσιαστούν κριτικά οι στρατηγικές τις οποίες υιοθετούν οι επιχειρήσεις για τη διευκόλυνση του ανθρωπίνου δυναμικού τους για να εξισορροπήσουν το ρόλο του εργαζόμενου και του γονιού,
- ✓ να διατυπωθούν προτάσεις πολιτικής που θα προάγουν συγκεκριμένες ρυθμίσεις και παρεμβάσεις αποσκοπώντας στην προώθηση της συμφιλίωσης της οικογενειακής με την επαγγελματική ζωή, καθώς και προτάσεις για στοχευμένες δράσεις στον ιδιαίτερα ευάλωτο πληθυσμό των μονογονεϊκών οικογενειών και στην αντιμετώπιση των ιδιαίτερων προβλημάτων κοινωνικής ένταξης που αντιμετωπίζουν με κριτήριο την ενσωμάτωση του φύλου στις πολιτικές, λαμβάνοντας υπόψη καλές πρακτικές από άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Αναμενόμενα αποτελέσματα

Λαμβάνοντας υπόψη το αντικείμενο και τις στοχεύσεις του έργου, είναι σαφές ότι τα αποτελέσματά του αναμένεται να είναι πολλαπλά με κυριότερα τα εξής:

- ✓ Ο εμπλουτισμός και η εμβάθυνση της γνώσης σχετικά με τις επιδράσεις της οικονομικής κρίσης στο θεσμό της οικογένειας στην Ελλάδα, με επίκεντρο τα ζητήματα συμφιλίωσης

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες.

- ✓ Η αποτύπωση των στάσεων, αντιλήψεων αλλά και των πρακτικών των νοικοκυριών και κυρίως των μονογονεϊκών σε σχέση με την είσοδο, παραμονή και ιεραρχική εξέλιξη στην ελληνική αγορά εργασίας.
- ✓ Η αποτύπωση των στάσεων, αντιλήψεων αλλά και των πρακτικών που υιοθετεί η επιχειρηματική κοινότητα της χώρας για να διευκολύνει τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής των εργαζομένων, υπό τους περιορισμούς που θέτει η τρέχουσα οικονομική κρίση.
- ✓ Η αποτίμηση της συμβολής των κρατικών δομών στην εξισορρόπηση των επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων.
- ✓ Η ανάπτυξη επίκαιρων προτάσεων πολιτικών, αναφορικά με το ζήτημα και με επίκεντρο τις μονογονεϊκές οικογένειες.

1 Μεθοδολογία διεξαγωγής της πρωτογενούς έρευνας

1.1 Αντικείμενο και στόχοι της έρευνας

Το **αντικείμενο** της έρευνας αφορά στην καταγραφή και ανάλυση στάσεων, απόψεων και αντιλήψεων του πληθυσμού έρευνας, με απώτερο στόχο την αποτίμηση των επιπτώσεων της κρίσης στις έμφυλες σχέσεις, τις ταυτότητες και τους έμφυλους ρόλους στις ελληνικές οικογένειες, καθώς και τη διερεύνηση των αναγκών των οικογενειών, έτσι ώστε να ενισχυθούν οι πολιτικές συμφιλίωσης της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής, με ιδιαίτερη αναφορά στις μονογονεϊκές οικογένειες.

Η έρευνα αφορά σε **Ποιοτική Έρευνα Γνώμης** με πανελλαδική εμβέλεια, με σκοπό την καταγραφή και συνεκτίμηση της εμπειρίας, της τεχνογνωσίας, τις απόψεις, αλλά και τις προτάσεις των εξής δύο ομάδων πληθυσμού: (α) επιχειρήσεις και (β) νοικοκυριά, συμπεριλαμβανομένων μονογονεϊκές οικογένειες.

Ειδικότερα, το δείγμα αποτελείται από:

α) εκπροσώπους 51 επιχειρήσεων,

β) 79 μέλη νοικοκυριών, εκ των οποίων 33 μονογονεϊκά νοικοκυριά, με έμφαση σε αυτά που αρχηγός είναι γυναίκα.

Συμπληρωματικά, η ομάδα έργου προέβη στη διεξαγωγή δύο ομάδων εστιασμένης συζήτησης (focus groups) στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη, με εκπροσώπους από τουλάχιστον 15 φορείς, προκειμένου να αναλυθεί πολυεπίπεδα το πλαίσιο που διαβιούν και διαχειρίζονται θέματα συμφιλίωσης οι μονογονεϊκές οικογένειες, αλλά και να διατυπωθούν συγκεκριμένες προτάσεις εφαρμόσιμες στην ελληνική πραγματικότητα, αξιοποιώντας την κεκτημένη τεχνογνωσία και εμπειρία από συναφή επιτυχημένα εγχειρήματα.

Ο κεντρικός αυτός σκοπός εξειδικεύεται στους εξής επιμέρους **ερευνητικούς στόχους**:

- ➔ Ανάλυση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης και των μέτρων λιτότητας που συνακόλουθα εφαρμόζονται στη χώρα μας (κυρίως περικοπές δημοσίων παροχών, δομών στήριξης και δικαιωμάτων) στην καθημερινή ζωή νοικοκυριών με έμφαση στις μονογονεϊκές οικογένειες.
- ➔ Συσχέτιση της οικονομικής κρίσης και των συνεπειών της με ζητήματα εργασιακού και κοινωνικού αποκλεισμού, με έμφαση στις περιπτώσεις των μονογονεϊκών οικογενειών.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

- ➔ Θεματοποίηση προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες ελληνικές οικογένειες και δυσχεραίνουν τη συμφιλίωση της επαγγελματικής, οικογενειακής και προσωπικής ζωής, μέσα από τον λόγο των ίδιων των ενεργών υποκειμένων.
- ➔ Αποτύπωση των διαμορφωμένων ατομικών και ομαδικών στρατηγικών, τις οποίες υιοθετούν οι αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών για την αντιμετώπιση των προβλημάτων εργασιακής και κοινωνικής ένταξης, αναφορικά με παραμέτρους όπως ο κύκλος ζωής, η κοινωνική θέση, το φύλο, η εργασία, το εκπαιδευτικό επίπεδο, η ηλικία, ο αριθμός των παιδιών, αλλά και τις προσλήψεις, όπως επίσης και την παροχή στήριξης και αρωγής από το ευρύτερο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον.
- ➔ Προσδιορισμός των υφιστάμενων αναγκών των οικογενειών για ενίσχυση των πολιτικών συμφιλίωσης της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής, με ιδιαίτερη αναφορά στις μονογονεϊκές οικογένειες.
- ➔ Αποτύπωση των διαμορφωμένων στρατηγικών που υιοθετούν οι ελληνικές επιχειρήσεις με στόχο τη διευκόλυνση των εργαζομένων για την εξισορρόπηση των επαγγελματικών και των οικογενειακών υποχρεώσεών τους.
- ➔ Ανάδειξη εναλλακτικών επιλογών στα μέτρα δημόσιων πολιτικών για τη συμφιλίωση της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής, με εστίαση στις μονογονεϊκές οικογένειες.

1.2 Μεθοδολογικά βήματα υλοποίησης έρευνας

Για την αποτελεσματική εφαρμογή της μεθοδολογίας της έρευνας η ομάδα έργου ακολούθησε τα παρακάτω βήματα:

1. **Σχεδιασμός των Ερωτηματολογίων** (ερευνητικά εργαλεία). Σε αυτήν τη φάση, διαμορφώθηκαν οι στόχοι της έρευνας και καταρτίστηκε το κατάλληλο σύνολο ερωτήσεων που συμπεριελήφθησαν στα ερωτηματολόγια. Η κατάρτιση των ερωτηματολογίων και η σύνταξη των ερωτήσεων (ανοικτών, κλειστών, ονοματικών, σχεσιακών, αριθμητικών κ.λπ.) έγινε με βάση αυστηρούς κανόνες για τη διασφάλιση της αμεροληψίας, της πληρότητας και της σαφήνειας του ερωτηματολογίου, όπως επίσης και την αποφυγή πολωτικών φαινομένων.
2. **Καθορισμός δείγματος**. Επιλέχθηκε το μέγεθος και η ποιότητα του πληθυσμού αναφοράς.
3. **Έλεγχος**. Πιλοτική εφαρμογή των ερευνητικών εργαλείων σε περιορισμένο δείγμα, για τον εντοπισμό πιθανών ελλείψεων και έλεγχο της λειτουργικής αξιοποίησής του.
4. **Διαχείριση**. Αποστολή για αυτοσυμπλήρωση του ερωτηματολογίου από τις επιχειρήσεις του δείγματος και διενέργεια των συνεντεύξεων είτε στο πλαίσιο κατ'ιδίαν συνάντησης είτε μέσω βιντεοκλήσης, αξιοποιώντας διαδικτυακές εφαρμογές

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

επικοινωνίας (π.χ. skype) είτε μέσω τηλεφώνου με μέλη νοικοκυριών και μονογονεϊκών οικογενειών.

5. **Κωδικοποίηση των δεδομένων.** Έγινε στον βαθμό που ήταν εφικτή η παραμετροποίηση και η στατιστική επεξεργασία των ευρημάτων (περιλαμβανομένης της δόμησης και επεξεργασίας των ποιοτικών μεταβλητών).
6. **Ανάλυση.** Εφαρμογή μεθοδολογιών ανάλυσης περιεχομένου (λόγου) για την επεξεργασία των ανοικτών ερωτήσεων.
7. **Εξαγωγή συμπερασμάτων και διάχυση αποτελεσμάτων.** Σύνοψη των αναλυτικών ευρημάτων σε πορίσματα και διατύπωση των συμπερασμάτων σε παραδοτέα.

1.3 Θεωρητικό πλαίσιο και διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων

Οι φεμινιστικές θεωρίες και οι πρακτικές που απορρέουν από αυτές διαπερνούν οριζόντια τις διαφορές ανάμεσα στα έθνη-κράτη και βρίσκονται σε διαρκή ανάπτυξη, ενώ παράλληλα συνδέονται με τα σύγχρονα κοινωνικά κινήματα στην προώθηση την ισότητας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Fredman / Goldblatt, 2015) και την κοινωνική δικαιοσύνη. Ειδικότερα, επικεντρώνονται στο περιεχόμενο των έμφυλων ιεραρχικών σχέσεων και μορφών διαίρεσης, κοινωνικού διαχωρισμού ανισότητας και αποκλεισμού (Knapp, 2012), έτσι όπως εκδηλώνονται ιδιαίτερα σε περιόδους δραστηκών κοινωνικών μετασχηματισμών.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι, η υπέρβαση των προβλημάτων που συνδέονται με τις έμφυλες ανισότητες γίνονται αντικείμενο μελέτης και επιστημονικής παρατήρησης που πηγάζει από τις παραδοχές μιας διαφορετικής προσέγγισης με βασικό άξονα την ανάδειξη των κοινωνικών παραμέτρων που συγκροτούν το φύλο και τη διάκριση ανάμεσα στο «βιολογικό» και στο «κοινωνικό φύλο», μετατοπίζοντας έτσι το ενδιαφέρον της έρευνας από τα βιολογικά καθορισμένα χαρακτηριστικά στα κοινωνικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά του έμφυλου υποκειμένου, δίνοντας έμφαση στην κοινωνική κατασκευή του φύλου.

Στο πλαίσιο αυτό η φεμινιστική κοινωνιολογία - εστιάζοντας κριτικά στον «πατριαρχικό» χαρακτήρα των κοινωνιών που επιφυλάσσει δεσπόμενη θέση στο «κυρίαρχο αρσενικό» και σε μια κατεστημένη κοινωνική επιστήμη, η οποία στη βάση υπερίσχυσης κοινωνικοβιολογικού τύπου προσεγγίσεων περί άκαμπτων και αναλλοίωτων βιολογικών χαρακτηριστικών και την πρόσδεση σε αυτά των πατρικών λειτουργιών - συνέβαλε στη διατήρηση του προτύπου της πατριαρχικής κοινωνίας με την αυτονόητη, φυσική υπεροχή και κατ' επέκταση κοινωνική ισχύ και κυριαρχία του άνδρα και την ερμηνεία του γυναικείου φύλου και της μητρότητας ως απόκλιση και κατωτερότητα («ανδροκεντρισμός»).

Σημειώνεται, ότι με την κατίσχυση αυτών των παραδοχών συσκοτίζονται οι κοινωνικές ρίζες του έμφυλου καταμερισμού εργασίας και της γυναικείας καταπίεσης, καθώς και το γεγονός ότι οι πατρικές αυτές λειτουργίες θεσμοθετήθηκαν σε ύστερες

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

περιόδους και στην πορεία του ιστορικού χρόνου μέσα σε τύπους κοινωνιών που ευνόησαν την ατομική ιδιοκτησία και τους κοινωνικούς διαχωρισμούς, αλλά και μορφές οικογένειας στις οποίες επιβλήθηκαν με κοινωνικούς χειρισμούς και χειραγωγήσεις συγκεκριμένοι έμφυλοι ρόλοι.

Στο πλαίσιο αυτό και σε αντίθεση με τις συμβατικές προσεγγίσεις και τον ανδροκεντρισμό, η φεμινιστική κοινωνιολογία επιδιώκει να καταστήσει κεντρικό θέμα της συζήτησης τη θέση των γυναικών, καθώς και τη σχέση των φύλων στην κοινωνία, την ιστορική τους γένεση και τις πολιτικές δυνατότητες για την αντιμετώπιση αυτών. Ο αποφασιστικός μοχλός για αυτό τον σκοπό είναι η συμπερίληψη του φύλου ως βασικής κατηγορίας της κοινωνικής δημιουργίας δομών (Preglau, 2013). Σημαντικό στοιχείο εδώ συνιστά η παραδοχή περί παραγωγής και κοινωνικής κατασκευής μιας ιδεολογίας του φύλου, αλλά και της ίδιας της επιστήμης, που συγκροτείται και τελικά εδραιώνεται σε μια συγκεκριμένη ιστορική περίοδο, η οποία σηματοδοτείται από την κυριαρχία της επιστήμης επί της φύσης, αναδεικνύοντας σε θεσμοποιημένο πρότυπο τον «αντικειμενισμό» ως αδιαμφισβήτητη επιστημολογική κατηγορία και παράλληλα τον «ανδρισμό» με μια νέα εννοιολόγηση στην κατεύθυνση της κυριαρχίας του ανδρικού φύλου (Keller, 1995).

Οι διαφορετικές φεμινιστικές θεωρίες, παρότι δεν παρουσιάζονται ομογενοποιημένες (Rosenberger 1996, Potter, 2006), συγκλίνουν σε προσεγγίσεις χειραφέτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων και υποστηρίζουν την ίση θέση γυναικών και ανδρών, καθώς και στην αναγνώριση της αναγκαιότητας εξάλειψης του φαινομένου αυτού σε πρακτικό επίπεδο. Συχνά αντιπαραβάλλεται στην προσέγγιση της απλής κοινωνικοποίησης η προσέγγιση της «διπλής κοινωνικοποίησης» (Becker-Schmidt, 1987), η οποία δεν στηρίζεται μόνο σε υποτιθέμενα ουδέτερες με βάση το φύλο κοινωνικές σχέσεις και θεσμοθετημένα πλαίσια παραγωγής, αλλά παράλληλα πραγματοποιείται στο πεδίο των «έμφυλων σχέσεων» και των «έμφυλων συνθηκών».

Κατά συνέπεια οι υποτιθέμενα φυσικά καθορισμένοι, ή οι στο πλαίσιο της ιδιωτικής σφαίρας ατομικά καθορισμένοι έμφυλοι ρόλοι στην πραγματικότητα προσδιορίζονται κοινωνικά και για τον λόγο αυτό μπορούν να μεταβληθούν πολιτικά. Επιπλέον, στη φεμινιστική έρευνα τονίζεται ιδιαίτερα ότι αυτές οι πατριαρχικές σχέσεις ισχύος και οι διαρθρωτικοί μηχανισμοί υποβιβασμού δεν πρέπει να αποσαφηνίζονται συνολικά και ενιαία, αλλά πρέπει να διαχωρίζονται μεταξύ τους ιστορικά και συστηματικά – σύμφωνα με τη δομή και τον τρόπο λειτουργίας τους (Becker-Schmidt 1987, 19).

Κατά αυτή την έννοια, η διαρθρωτική αδικία στη σύγχρονη κοινωνία αποκτά συγκεκριμένο περιεχόμενο, αφού η μειονεκτική θέση των γυναικών συνδέεται αφενός με το κοινωνικο-οικονομικό τους status στο συγκεκριμένο οικονομικό σύστημα (διάσταση των «σχέσεων παραγωγής») και αφετέρου με το γεγονός ότι επιβαρύνονται από μια πατριαρχική έμφυλη τάξη λόγω του βιολογικού τους φύλου με το κύριο βάρος της ιδιωτικής αναπαραγωγής στο σύστημα της οικογένειας (διάστημα των «έμφυλων σχέσεων») (Preglau, 2013).

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Στην πορεία οι έμφυλοι κοινωνικοί ρόλοι, τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις που τους συνόδευαν έχουν δημιουργήσει ιεραρχίες και διακρίσεις, υπονομεύοντας την ελεύθερη έκφραση και κρίση μέσα από σχέσεις εξουσίας και αποκλεισμούς των γυναικών και εμποδίζοντας την ισότιμη και ισόρροπη κατανομή των ευθυνών και των αρμοδιοτήτων ανδρών και γυναικών στην οικογένεια, αλλά και στην παροχή ίσων ευκαιριών στην εργασία. Επιπλέον, η θεώρηση που υπήρχε για πολλές δεκαετίες, ότι η οικογένεια και η εργασία αποτελούν δύο διακριτά πεδία σηματοδότησε και τη διαφοροποίηση του δημόσιου χώρου ως πεδίο δράσης των ανδρών («γένους αρσενικού») και του ιδιωτικού ως αυτού των γυναικών («γένους θηλυκού»). Αυτό είχε σημαντικές έμφυλες επιδράσεις με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν κυρίαρχα πρότυπα που έχουν ορίσει τον άνδρα ως «κουβαλητή» (breadwinner) και τη γυναίκα ως αποκλειστικά υπεύθυνη για τις οικιακές εργασίες και τη φροντίδα των εξαρτώμενων μελών της οικογένειας.

Επιπλέον, λήφθηκε υπόψη ότι βάσει των θεωρητικών και ερευνητικών δεδομένων:

- Η συμφιλίωση μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, αναφέρεται σε ένα ζήτημα που συνδέεται με τα επίπεδα της απασχόλησης, τις οικογενειακές σχέσεις, τα οικογενειακά μοντέλα (π.χ. μονογονεϊκές οικογένειες) και την ποιότητα ζωής (Αρβανίτης, Ξυδοπούλου & Παπαγιαννοπούλου, 2007, 9) και αναφέρεται κυρίως στον συνδυασμό αμειβόμενης και μη αμειβόμενης εργασίας.
- Οι μεταβολές που επήλθαν στα κοινωνικο-οικονομικά και τα οικογενειακά πρότυπα (π.χ. μονογονεϊκές οικογένειες, συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας, επέκταση των ευέλικτων μορφών απασχόλησης, μεγαλύτερη εμπλοκή των ανδρών-πατέρων στο σπίτι), είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση των επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων και παράλληλα ανέδειξαν την ανάγκη για λήψη μέτρων και πρωτοβουλιών, σχετικά με την αλληλεπίδραση της οικογενειακής/ιδιωτικής και της εργασιακής ζωής (Μουρίκη, 2006).
- Οι άνδρες και οι γυναίκες στις σύγχρονες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, είναι αναγκαίο να διαδραματίζουν πολλαπλούς ρόλους ως εργαζόμενοι/-ες και ως φροντιστές/-τριες του σπιτιού και της οικογένειας και οι ρόλοι αυτοί δεν μπορεί να εξακολουθούν να συγκρούονται μεταξύ τους (Γερμότση, Μοσχοβάκου, Παπαγιαννοπούλου, 2016).
- Παρά τα ποικίλα μέτρα συμφιλίωσης της εργασιακής και οικογενειακής/ιδιωτικής ζωής που έχουν ληφθεί τις τελευταίες δεκαετίες, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και εθνικό επίπεδο, οι έμφυλες ανισότητες παραμένουν όσον αφορά στο ποσοστό απασχόλησής τους, τις ώρες απασχόλησής τους, την εργασιακή τους εξέλιξη και τις αμοιβές από την εργασία. Το επιδιωκόμενο μοντέλο του ισότιμου διπλού κουβαλητή (εργαζόμενοι και οι δύο γονείς) δεν έχει επιτευχθεί ακόμα και οι πολιτικές που υιοθετήθηκαν δεν κατόρθωσαν, αφενός, να αντιμετωπίσουν επαρκώς το ζήτημα της φροντίδας των εξαρτώμενων μελών και, αφετέρου, να επιφέρουν μια πιο ουσιαστική αλλαγή στη συμμετοχή των ανδρών στην οικογενειακή φροντίδα και στις ευθύνες του νοικοκυριού (Καραμεσίνη, Σκόμπα & Χατζηβαρνάβα, 2016).

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

- Στην Ελλάδα εξακολουθεί ακόμα να λειτουργεί ένα *άτυπο σύστημα οικογενειακής αλληλεγγύης και υποστήριξης* που σε ένα μεγάλο βαθμό καλύπτει ή συμπληρώνει τις ανάγκες φροντίδας, υποκαθιστώντας την έλλειψη ή ανεπάρκεια των κοινωνικών υπηρεσιών φροντίδας (Καραμεσίνη, Σκόμπα & Χατζηβαρνάβα, 2016).

Στη βάση αυτή, μπορούν να διατυπωθούν τα ερευνητικά ερωτήματα που ενσωματώνουν ευρύτερους προβληματισμούς σε σχέση με τους παραπάνω δείκτες και συμπυκνώνουν την εσωτερική λογική ακολουθία σειράς ερωτήσεων προς ένα κοινό εννοιολογικό περιεχόμενο και με ευρήματα που θα προκύψουν από τη διενέργεια των συνεντεύξεων.

Ειδικότερα, η χαρτογράφηση των διαπιστωμένων προβλημάτων και των αναγκών των περισσότερων μονογονεϊκών οικογενειών, καθώς και η άρση των κοινωνικών αντιθέσεων που προκύπτουν από τον συνδυασμό επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής διαμορφώνουν το γενικό πλαίσιο εντός του οποίου μπορούν να τεθούν τα γενικά ερωτήματα και οι ειδικές ερωτήσεις που θα εκμαιεύσουν αναπαραστάσεις, στάσεις, αντιλήψεις, κίνητρα, καθώς και συναισθηματικά και συμβολικά/φαντασιακά δεδομένα και δεδομένα της συμπεριφοράς των ατόμων σε σχέση με την εξισορρόπηση επαγγελματικών/προσωπικών και οικογενειακών υποχρεώσεων.

Ως εκ τούτου, για την υλοποίηση της έρευνας γνώμης τέθηκαν τα εξής **ερευνητικά ερωτήματα**:

- **Κοινωνικοοικονομική κατάσταση και συνέπειες την περίοδο της κρίσης** (Κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες και ψυχολογική επιβάρυνση των γονέων και ψυχολογικές επιπτώσεις στα παιδιά).
- **Λόγοι μονογονεϊκότητας** (π.χ. μητρότητα εκτός γάμου, χηρεία, διάσταση / διαζύγιο, βιοτεχνολογία & εξωσωματική γονιμοποίηση).
- **Τρόποι διαχείρισης θεμάτων συμφιλίωσης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής σε επιχειρησιακό επίπεδο** (Εφαρμογή του θεσμού της κοινωνικής εταιρικής ευθύνης, μέσα από τον οποίο μπορεί να τεθεί ως βασική προτεραιότητα η μέριμνα για στήριξη των εργαζομένων με οικογενειακές υποχρεώσεις, καθώς και η αναδιαμόρφωση των παραδοσιακών προτύπων σχετικά με τους ρόλους των φύλων).
- **Μονογονεϊκή Οικογένεια και δίκτυα υποστήριξης των μελών της** (Διερεύνηση ύπαρξης ή απουσίας ευνοϊκών κρατικών πολιτικών και η διατήρησή τους την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Αποτίμηση της συμβολής των κρατικών δομών π.χ. ολόημερα σχολεία, νηπιαγωγεία, βρεφονηπιακοί και παιδικοί σταθμοί κ.ά. Στήριξη μέσω εσωτερικής οργάνωσης της οικογένειας, κατασκευής υποστηρικτικού δικτύου και αξιολόγηση οικογενειακής πολιτικής της πολιτείας. Δημιουργία εξειδικευμένων δομών, με τη συμμετοχή κοινωνικών εταίρων, μέσα από τις οποίες χαράσσεται συγκεκριμένη πολιτική για την ενίσχυση μονογονεϊκών οικογενειών. Παροχή κινήτρων για ανάπτυξη κέντρων φροντίδας παιδιών, τόσο σε κρατικό επίπεδο, όσο

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

και σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, και ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Παροχή υπηρεσιών φροντίδας παιδιών μετά το πέρας των σχολικών ωρών).

- **Μονογονεϊκότητα και νέες μορφές οργάνωσης εργασίας** (Σχέση μελών μονογονεϊκής οικογένειας με την επαγγελματική ζωή. Αμειβόμενη απασχόληση, απρόσκοπτη επαγγελματική εξέλιξη και φροντίδα της οικογένειας. Νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας π.χ. τηλεργασία, μερική απασχόληση, άνευ αποδοχών άδεια για οικογενειακούς λόγους, γονική άδεια, ελαστικό/ευέλικτο ωράριο).
- **Διερεύνηση της ύπαρξης και της έντασης στερεοτυπικών φαινομένων ως προς τα μέλη μονογονεϊκών οικογενειών** (Εμπόδια που αντιμετωπίζουν στην άσκηση των δικαιωμάτων τους όσον αφορά την ισότιμη πρόσβαση στην αγορά εργασίας και στην επαγγελματική ανέλιξη σε σχέση με τα ζητήματα φροντίδας παιδιών, αντιμετώπιση που έχουν από τους εργοδότες σε σχέση με τις αυξημένες οικογενειακές τους υποχρεώσεις. Αποτύπωση της μεταβολής του ρόλου ανδρών και γυναικών στις οικογενειακές ευθύνες φροντίδας με έμφαση στις προκαταλήψεις, τα στερεότυπα και τα κοινωνικά πρότυπα του φύλου, εν μέσω της κρίσης).
- **Συμφιλίωση ανάμεσα στους γονείς** (πως αυτή η συνθήκη επηρεάζει τις εμπλεκόμενες οικογένειες και τα παιδιά, αλλά και το σύνολο των κοινωνικών, επαγγελματικών και διαπροσωπικών τους σχέσεων).
- **Αποτίμηση και κατάληξη των προβλημάτων και οι συνέπειές τους στο επίπεδο της καθημερινότητας σε πρακτικά** (π.χ. συνεννόηση με το σχολείο του παιδιού) και **συναίσθηματικά ζητήματα**, όπως αίσθηση μοναξιάς και σιγματοςμού, ή συναίσθημα έντονης διαφορετικότητας αρνητικού τύπου, κλπ.).

Δεδομένου ότι:

- οι υποθέσεις εργασίας θα πρέπει να διέπονται από σαφήνεια και να εκφράζονται με όρους που παράγουν δεδομένα που μπορούν να ελεγχθούν, συνηθέστερα ποσοτικά,
- η υπόθεση είναι μια κατάσταση που πρέπει να επαληθευτεί ή να απορριφθεί (κριτήριο επαλήθευσης ή διαψευσμότητας),
- η υπόθεση είναι μια διατύπωση υπό αίρεση, που εξηγεί τη σχέση μεταξύ δύο μεταβλητών,
- βασικό χαρακτηριστικό της υπόθεσης εργασίας είναι η μετατροπή ενός πιθανώς πολύπλοκου ερωτήματος σε μια δυαδική οντότητα, που αξιολογείται με Ναι/Όχι,

διατυπώθηκαν οι εξής υποθέσεις εργασίας για την εν λόγω μελέτη:

Υπόθεση εργασίας 1: Οι γυναίκες αντιμετωπίζουν σημαντικές διαφορές στην εργασία τους εξαιτίας της οικονομικής κρίσης (π.χ. λιγότερα χρήματα, αυξημένες απαιτήσεις, μεγαλύτερη ανασφάλεια).

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Υπόθεση εργασίας 2: Εντάθηκε η αδυναμία των γυναικών να εισέλθουν στην αγορά εργασίας λόγω οικονομικής κρίσης.

Υπόθεση εργασίας 3: Οι επιβαρυντικοί όροι εργασίας σε σχέση με το ωράριο (υπερωρίες, βάρδιες, κ.λπ.) είναι η πιο σημαντική δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι άνδρες για τον συνδυασμό οικογενειακής/ιδιωτικής και επαγγελματικής ζωής, ενώ οι γυναίκες αξιολογούν ως σημαντικές άλλες δυσκολίες κατά την περίοδο της κρίσης (π.χ. έλλειψη βοήθειας από άλλο άτομο, υποστηρικτικές υπηρεσίες κοινωνικές φροντίδας).

Υπόθεση εργασίας 4: Οι ελληνικές επιχειρήσεις, την τρέχουσα περίοδο και λόγω κρίσης, μεριμνούν σε μικρότερο βαθμό για θέματα συμφιλίωσης οικογενειακής/ιδιωτικής ζωής και εργασίας.

Υπόθεση εργασίας 5: Οι παρεχόμενες υπηρεσίες και διευκολύνσεις δεν είναι επαρκείς για την προώθηση της συμφιλίωσης της οικογενειακής/ιδιωτικής και επαγγελματικής ζωής, λόγω της επιδείνωσης των κοινωνικών συνθηκών που επήλθε εξαιτίας της κρίσης.

Υπόθεση εργασίας 6: Τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες δεν είναι ικανοποιημένοι από τις υφιστάμενες δημόσιες πολιτικές που ισχύουν για τους/τις μονογονείς.

Υπόθεση εργασίας 7: Οι γυναίκες μονογονείς πιστεύουν ότι η κατάσταση μονογονεϊκότητας αποτελεί εμπόδιο ως προς την ισότιμη πρόσβασή τους στην αγορά εργασίας και την επαγγελματική τους ανέλιξη.

Υπόθεση εργασίας 8: Η κρίση οδηγεί συχνά τις επιχειρήσεις σε μετατροπή της πλήρους σε μερική απασχόληση.

Υπόθεση 9: Η κρίση οδηγεί συχνά τους/τις εργαζόμενους/-ες στην αναγκαστική επιλογή ευέλικτων μορφών απασχόλησης, προκειμένου να συνδυάσουν την εργασία τους με τις οικιακές/προσωπικές ευθύνες.

Υπόθεση εργασίας 10: Η κρίση επίδρασε στην αναδιαμόρφωση του καταμερισμού των καθηκόντων στην οικογένεια.

1.4 Ερευνητικό εργαλείο

Για τη μεθοδολογία της έρευνας διαμορφώθηκαν και υιοθετήθηκαν ορισμένες βασικές αρχές που καθόρισαν την πορεία της έρευνας και αποτέλεσαν τη βάση για την κατασκευή των ερευνητικών εργαλείων, καθώς και τους ιχνηλάτες για τη συλλογή και επεξεργασία του υλικού (Παππάς, 2002). Τόσο τα θεωρητικά/ερευνητικά δεδομένα από τη βιβλιογραφική επισκόπηση όσο και οι ερευνητικές υποθέσεις, καθόρισαν αφενός το περιεχόμενο των ερωτηματολογίων και αφετέρου την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε. Προκειμένου να καλυφθούν οι πολλαπλές όψεις του υπό διερεύνηση αντικειμένου, αναπτύχθηκαν τρία (3) διακριτά ερωτηματολόγια, τα οποία παρατίθενται στα Παραρτήματα 1, 2 και 3. Τα ερωτηματολόγια αυτά, αφορούν σε:

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

-
- α) Ερωτηματολόγιο έρευνας **σε επιχειρήσεις για μέτρα συμφιλίωσης** της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής.
- β) Ερωτηματολόγιο συνέντευξης με **μέλη νοικοκυριών**.
- γ) Ερωτηματολόγιο συνέντευξης με **μονογονείς**.

Έτσι, για την κατάρτιση των ερωτηματολογίων λήφθηκαν υπόψη:

- οι στόχοι της έρευνας,
- η επιλεγμένη μέθοδος συλλογής των δεδομένων,
- τα χαρακτηριστικά των ερωτώμενων (επιχειρήσεις, μέλη νοικοκυριών και μονογονείς).

Όπως προαναφέρθηκε, ο προσδιορισμός και η εξειδίκευση του στόχου της έρευνας είναι οι έννοιες που πρέπει να καθοριστούν πρώτες, καθώς πάνω σε αυτές θα στηριχθεί η διαμόρφωση των ερωτήσεων (Ρόντος και Παπάνης, 2007). Επιπλέον, λήφθηκαν υπόψη βασικά κριτήρια για την επιστημονική και ερευνητική ορθότητα των ερωτηματολογίων, όπως να έχουν πληρότητα, σαφήνεια, συνοχή, κατάλληλη δομή, να περιλαμβάνουν ερωτήματα ελέγχου, να είναι όσο το δυνατόν πιο σύντομα και να επιδέχονται κωδικογραφικής και στατιστικής επεξεργασίας.

Σχετικά με τη **διατύπωση των ερωτήσεων** που αφορούν στο λεξιλόγιο και τη φρασεολογία των ερωτηματολογίων, αποφασίσθηκε οι ερωτήσεις να ακολουθούν τους κανόνες της γραμματικής και του συντακτικού, καθώς και να είναι διατυπωμένες με σαφήνεια και με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι κατανοητές. Προς τον σκοπό αυτό οι ερωτήσεις, αποφασίσθηκε να είναι απλές και περιεκτικές χωρίς τεχνικούς όρους, ιδιωματισμούς, λέξεις σπάνιες και δυσνόητες. Ακόμη, αποφασίσθηκε οι ερωτήσεις να είναι συνοπτικές και περιεκτικές, ώστε να είναι εύληπτες και να διευκολύνεται η κατανόησή τους. Επιπλέον, λήφθηκε υπόψη ο οδηγός χρήσης μη σεξιστικής γλώσσας.

1.5 Μέθοδοι συλλογής δεδομένων

Για τις ανάγκες διεξαγωγής της έρευνας επιλέχθηκαν διαφορετικοί τρόποι συλλογής του υλικού και των δεδομένων. Ειδικότερα η συλλογή των δεδομένων επιδιώχθηκε με τις εξής μεθόδους ανά κατηγορία αποδεκτών:

α) Ηλεκτρονική αυτοσυμπλήρωση και συμπληρωματική τηλεφωνική συνέντευξη στις περιπτώσεις που κρίθηκε αναγκαίο με εκπροσώπους επιχειρήσεων. Η διενέργεια της συλλογής των δεδομένων πραγματοποιήθηκε αξιοποιώντας την ηλεκτρονική επικοινωνία (e-mail) με εκπροσώπους επιχειρήσεων στους/στις οποίους/-ες στάλθηκε το ερωτηματολόγιο για αυτοσυμπλήρωση και επιστροφή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) ή τηλεομοιότυπου (fax). Σε περίπτωση που κατέστη αναγκαίο να δοθούν περαιτέρω διευκρινήσεις, οι ερευνητές/-τριες προέβησαν σε τηλεφωνική επικοινωνία με τον/την

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

εκπρόσωπο της επιχείρησης. Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε μια σειρά δομημένων ερωτήσεων, ζητώντας από τους/τις εκπροσώπους να απαντήσουν στο ίδιο ακριβώς σύνολο ερωτήσεων.

β) Προσωπική συνέντευξη με χρήση ημι-δομημένου ερωτηματολογίου με μέλη νοικοκυριών και μονογονέων. Η διενέργεια των συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκε είτε μέσω βιντεοκλήσης αξιοποιώντας διαδικτυακές εφαρμογές επικοινωνίας (π.χ. skype) είτε μέσω τηλεφώνου. Η μέθοδος αυτή μια από τις πιο διαδεδομένες για τη συλλογή υλικού, όπου οι ερευνητές/-τριες υποβάλλουν στους/στις ερωτώμενους/-ες μια σειρά από ερωτήσεις στις οποίες καλούνται να απαντήσουν (Τσιώλης, 2014), έτσι ώστε οι απαντήσεις να συγκριθούν και να ομαδοποιηθούν.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

2 Αποτίμηση των πορισμάτων της έρευνας σε νοικοκυριά

2.1 Στοιχεία διενέργειας της έρευνας

Η έρευνα διενεργήθηκε σε **δείγμα 46 νοικοκυριών** από όλη την Ελλάδα και με κατανομή στις Περιφέρειες σύμφωνα με τον Πίνακα 2.1., με υψηλότερη συγκέντρωση στην Αττική, στην Κεντρική Μακεδονία και στη Θεσσαλία.

Πίνακας 2.1: Αριθμός νοικοκυριών κατά Περιφέρεια

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	3	6.5
Κεντρική Μακεδονία	10	21.7
Δυτική Μακεδονία	1	2.2
Ήπειρος	1	2.2
Θεσσαλία	4	8.7
Ιόνιοι Νήσοι	1	2.2
Δυτική Ελλάδα	2	4.3
Στερεά Ελλάδα	3	6.5
Αττική	16	34.8
Πελοπόννησος	1	2.2
Νότιο Αιγαίο	1	2.2
Κρήτη	3	6.5
Σύνολο	46	100.0

Μορφοποιήθηκε: Ελληνικά

Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν από μέλη των νοικοκυριών κατά τη διάρκεια συνέντευξης που διενήργησε ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό. Το ερωτηματολόγιο ήταν αρκετά εκτεταμένο και περιλάμβανε 47 ερωτήματα κυρίως κλειστού τύπου. Ορισμένα ανοιχτού τύπου ερωτήματα χρησιμοποιήθηκαν για την αιτιολόγηση των απαντήσεων των νοικοκυριών σε ειδικά ζητήματα σημαντικού ενδιαφέροντος.

Οι ενότητες του ερωτηματολογίου ήταν οι εξής:

- Προσωπικά στοιχεία
- Κατάσταση απασχόλησης – Οικονομική κατάσταση
- Συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής
- Υποστήριξη από κρατικές δομές – φορείς – προγράμματα

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

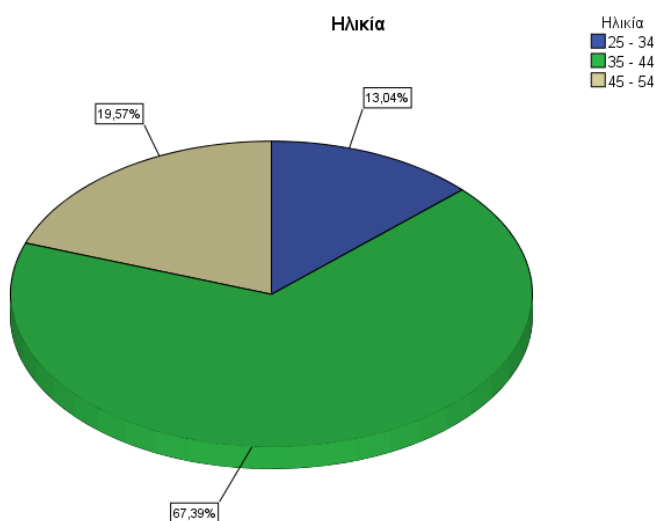
Σύμφωνα με τις ενότητες αυτές θα παρουσιαστούν και τα πορίσματα που προκύπτουν για τα ζητήματα που μελετά η έρευνα.

Πριν ξεκινήσει η ανάλυση των αποτελεσμάτων, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι το μικρό μέγεθος του δείγματος για νοικοκυριά, δεν επιτρέπει τη γενίκευση των σχετικών αποτελεσμάτων στο σύνολο των νοικοκυριών της Ελλάδος και αυτό έχει ως αποτέλεσμα, η συγκεκριμένη ανάλυση να αφορά μόνο τα συγκεκριμένα νοικοκυριά. Σύμφωνα με αυτή την διευκρίνιση είναι εφικτή η αποτύπωση των σχετικών αποτελεσμάτων με κατανομές συχνοτήτων και διαγράμματα.

2.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά νοικοκυριών

Στην παρούσα έρευνα από τα 46 άτομα που συμμετείχαν, οι 30 είναι γυναίκες και οι 16 άνδρες. Αναφορικά με την κατανομή ανά ηλικιακή τάξη, μεγαλύτερη συγκέντρωση παρουσιάζουν τα άτομα από 35 έως 44 ετών και ακολουθούν τα άτομα από 45 ως 54 ετών, όπως φαίνεται και στο Γράφημα 2.1.

Γράφημα 2.1: Κατανομή ηλικιών δείγματος

Από πλευράς οικογενειακής κατάστασης όλοι/-ες, εκτός ενός/μίας διαζευγμένου/-ης, είναι παντρεμένοι/-ες. Από πλευράς οικογενειακής κατάστασης, πάνω από τα 2/3 του δείγματος βρίσκονται σε καθεστώς διαζυγίου (Πίνακας 2.2), ενώ στην κατάσταση «άλλο» εντάσσονται οι άγαμες μητέρες που έχουν παιδί(ά) είτε εκτός γάμου είτε κατόπιν υιοθεσίας είτε κατόπιν γέννησης με δότη.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

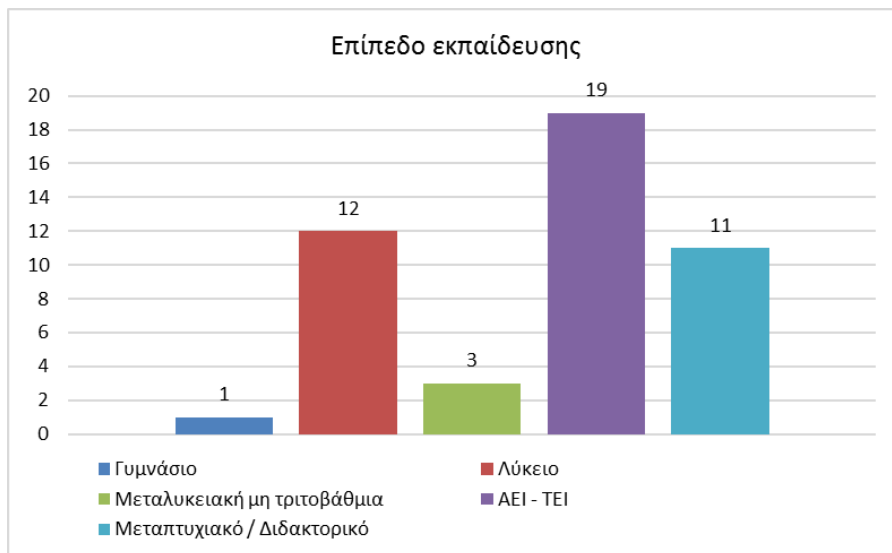
Πίνακας 2.2: Οικογενειακή κατάσταση

	Συχνότητα	Ποσοστό
Παντρεμένος/η	45	97.8
Διαζευγμένος/η	1	2.2
Σύνολο	46	100.0

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτώμενων, προκύπτει ότι κατά μέσο όρο τα νοικοκυριά έχουν 1,74 παιδιά, καθώς τα 46 νοικοκυριά αριθμούν συνολικά 80 παιδιά. Από αυτά, 75 είναι κάτω των 18 ετών και 5 παιδιά είναι άνω των 18 ετών. Ο αριθμός μελών ανέρχονταν αθροιστικά σε 166 για το σύνολο των 46 νοικοκυριών (ήτοι μέσος όρος = 3,69 μέλη). Οι 31 ερωτώμενοι/-ες απάντησαν ότι δεν διαμένει στο νοικοκυριό κάποιο άλλο άτομο εντός της οικογένειας, ενώ 15 δεν έδωσαν απάντηση.

Αναφορικά με το επίπεδο εκπαίδευσης, διαπιστώνεται υψηλή συγκέντρωση στους/στις απόφοιτους/-ες δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα και όπως αποτυπώνεται στο γράφημα 2.2, οι περισσότεροι/-ες ήταν απόφοιτοι/-ες ΑΕΙ/ΤΕΙ και Λυκείου, ενώ αρκετοί/-ές ήταν επίσης κάτοχοι μεταπτυχιακού ή διδακτορικού διπλώματος. Επίσης, όπως απεικονίζεται και στο γράφημα 2.3, η ανωτέρω κατανομή δεν διαφοροποιείται σημαντικά ανάλογα με το φύλο των ερωτώμενων.

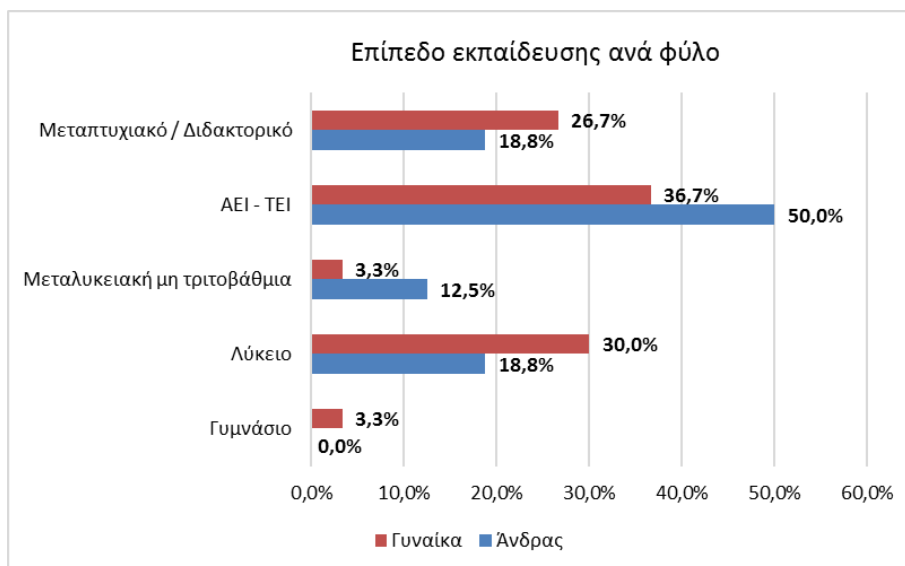
Γράφημα 2.2: Επίπεδο εκπαίδευσης

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Γράφημα 2.3: Επίπεδο εκπαίδευσης ανά φύλο

Από πλευράς εθνικότητας, όλοι/-ες ήταν ελληνικής εθνικότητας, πλην ενός/μίας, με σερβική (Πίνακας 2.3).

Πίνακας 2.3: Εθνικότητα

	Συχνότητα	Ποσοστό
ΕΛΛΗΝΙΚΗ	45	97.8
ΣΕΡΒΙΚΗ	1	2.2
Σύνολο	46	100.0

Αναφορικά με την ύπαρξη προβλημάτων υγείας εντός του οικογενειακού περιβάλλοντος, μόλις 3 εκ των 46 ερωτώμενων δήλωσαν πως υφίσταται κάποιο σοβαρό πρόβλημα υγείας του ίδιου του ατόμου ή κάποιου άλλου μέλους του νοικοκυριού. Για αυτό όμως το μικρό ποσοστό του δείγματος η ύπαρξη προβλήματος υγείας συνεπάγεται πρόσθετες δυσκολίες στο να ανταποκριθεί στο διττό ρόλο εργαζόμενου/-ής και γονέα που απορρέουν είτε από σωματική/ψυχολογική αδυναμία στην περίπτωση ιδίου προβλήματος είτε από τις πρόσθετες υποχρεώσεις για τη φροντίδα του εξαρτώμενου μέλους της οικογένειας που πάσχει από σοβαρή ασθένεια.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

2.3 Κατάσταση απασχόλησης – Οικονομική κατάσταση

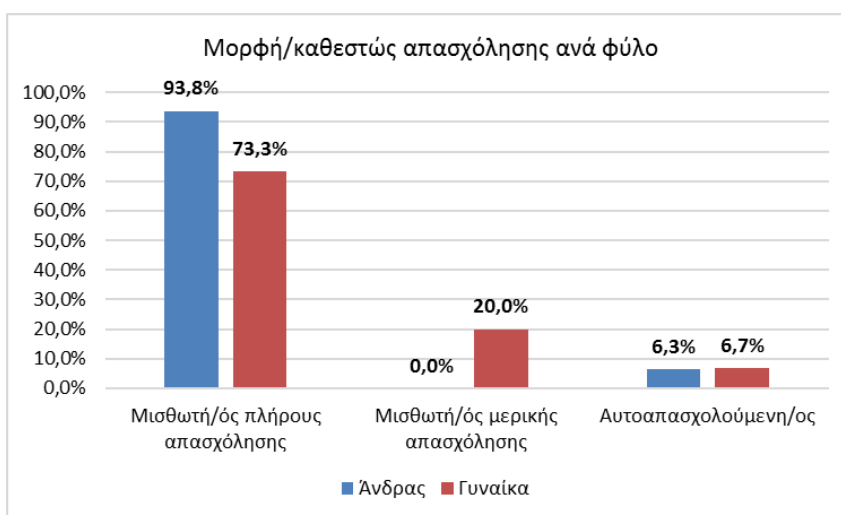
Δεδομένου ότι στόχος της έρευνας ήταν να διερευνηθεί κατά πόσο είναι εφικτή η συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής των ελληνικών νοικοκυριών και σε ποιον βαθμό συμβάλλουν ή λειτουργούν περιοριστικά οι επιχειρήσεις και οι κρατικές πολιτικές, το δείγμα αποτελείται από εργαζόμενους/-ες με ιδιαίτερη βαρύτητα στους/στις μισθωτούς/-ές. Ως εκ τούτου, εργάζονται και οι 46 ερωτώμενοι/-ες, εκ των οποίων οι 37 υπό καθεστώς πλήρους απασχόλησης (Πίνακας 2.4). Επιπρόσθετα, όπως παρουσιάζεται και στο γράφημα 2.4, τα μέλη των νοικοκυριών τα οποία δήλωσαν ότι εργάζονται με καθεστώς μερικής απασχόλησης είναι στο σύνολό τους γυναίκες. Ωστόσο, γενικότερα είναι αξιοσημείωτο ότι όλοι/-ες οι μισθωτοί/-ές δήλωσαν ότι η απασχόλησή τους είναι νόμιμη, καθώς έχουν ασφάλιση.

Επίσης, οι 39 από τους/τις 46 απάντησαν ότι εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα, ενώ 2 είναι αυτοαπασχολούμενοι/-ες (Πίνακας 2.5).

Πίνακας 2.4: Κατανομή ανά μορφή/ καθεστώς απασχόλησης

	Συχνότητα	Ποσοστό
Μισθωτή/ός πλήρους απασχόλησης	37	80.4
Μισθωτή/ός μερικής απασχόλησης	6	13.0
Αυτοαπασχολούμενη/ος	3	6.5
Σύνολο	46	100.0

Γράφημα 2.4: Κατανομή ανά μορφή/ καθεστώς απασχόλησης ανά φύλο

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Όσον αφορά στην κατανομή των ερωτηθέντων/-εισών ανά τομέα εργασίας, πάνω από τους/τις μισούς/-ές απασχολούνται στον ιδιωτικό τομέα (Πίνακας 3.10) και ακολουθούν οι απασχολούμενοι/-ες στον δημόσιο και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, όπου οι εργασιακές σχέσεις είναι βάσει νομοθετικού και θεσμικού πλαισίου σαφώς πιο ευνοϊκές για τη συμφιλίωση επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων. Στον αντίποδα βρίσκονται οι αυτοαπασχολούμενοι/-ες, για τους/τις οποίους/-ες πρόσφατα έγιναν νομοθετικές προσπάθειες διευκόλυνσης άσκησης του γονεϊκού ρόλου, που ακόμη όμως δεν τυγχάνουν ακόμη εφαρμογής.

Πίνακας 3.10

Πίνακας 2.5: Κατανομή απασχολούμενων ανά τομέα εργασίας

	Συχνότητα	Ποσοστό
Δημόσιος Τομέας	3	6.5
Ευρύτερος Δημόσιος Τομέας	2	4.3
Ιδιωτικός Τομέας	39	84.8
Αυτοαπασχολούμενος	2	4.3
Σύνολο	46	100.0

Αναφορικά με απασχόληση σε δεύτερη θέση εργασίας, καταγράφηκε αρνητική απάντηση από όλους/-ες τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες (Πίνακας 2.6), ενώ αναφορικά με τις ώρες εργασίας οι περισσότεροι/-ες απάντησαν πως εργάζονται 40 ώρες την εβδομάδα γεγονός που συνεπάγεται μέσο όρο τις 40,72 ώρες, που κυμαίνεται σε οριακά υψηλότερα επίπεδα σε σύγκριση με τον εθνικό μέσο όρο που διαμορφώνεται στις 39 ώρες¹.

Πίνακας 2.6: Απασχόληση σε δεύτερη θέση εργασίας

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	2	4.3
Όχι	44	95.7
Σύνολο	46	100.0

Στο ερώτημα αν καταγράφηκαν αλλαγές στο εργασιακό τους περιβάλλον λόγω της οικονομικής κρίσης, προκύπτει από τις απαντήσεις ότι μόλις το 22,1% δεν ήρθε αντιμέτωπο με κάποια αλλαγή, ενώ ιεραρχικά οι περισσότεροι συνήθεις μεταβολές αφορούν σε:

¹ Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 3^ο τριμ. 2017, <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO01/->

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

συρρίκνωση των μισθών, μη αμοιβή των υπερωριών που πραγματοποιούνται και αυξημένες απαιτήσεις στην εκτέλεση της εργασίας (Πίνακας 2.7).

Πίνακας 2.7: Αλλαγές που σημειώθηκαν στο εργασιακό περιβάλλον, λόγω της οικονομικής κρίσης

	Ποσοστό
Η αλλαγή λόγω της κρίσης σε σχέση με την εργασία μου ήταν οι μη αμειβόμενες υπερωρίες	14,7%
Η αλλαγή λόγω της κρίσης σε σχέση με την εργασία μου ήταν οι λιγότερες ώρες εργασίας	7,4%
Η αλλαγή λόγω της κρίσης σε σχέση με την εργασία μου ήταν η ανασφάλιστη εργασία	1,5%
Η αλλαγή λόγω της κρίσης σε σχέση με την εργασία μου ήταν η μείωση γονικών αδειών	2,9%
Η αλλαγή λόγω της κρίσης σε σχέση με την εργασία μου ήταν οι χαμηλότεροι μισθοί	30,9%
Η αλλαγή λόγω της κρίσης σε σχέση με την εργασία μου ήταν η αύξηση των απολύσεων	4,4%
Η αλλαγή λόγω της κρίσης σε σχέση με την εργασία μου ήταν οι αυξημένες απαιτήσεις	14,7%
Η αλλαγή λόγω της κρίσης σε σχέση με την εργασία μου ήταν οι διαφορές ως προς την ασφάλιση	1,5%
Δεν υπήρξε αλλαγή στην εργασία μου λόγω κρίσης	22,1%

Σχόλιο [VD1]: Ο πίνακας πρέπει να αλλάξει. Το 22,1% δεν πρέπει να αθροίζεται

Αναφορικά με το ύψος εισοδήματος, καταγράφεται μεγάλη συχνότητα στα ελαφρώς υψηλά κλιμάκια, καθώς οι 35 από τους/τις 46 δήλωσαν ετήσιο οικογενειακό εισόδημα από 16.000 έως 22.000€, αποτυπώνοντας ικανοποιητική οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών του δείγματος (Πίνακας 2.8), αν αναλογιστεί κανείς τις σημερινές οικονομικές συνθήκες. Παρά το σχετικά υψηλό εισόδημα, η τρέχουσα οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτώμενων ανταποκρίνεται μέτρια στην κάλυψη των αναγκών του 43,5% του δείγματος και αρκετά στο 30,4% (Πίνακας 2.9).

Πίνακας 2.8: Εισοδηματική κατάσταση οικογένειας

	Συχνότητα	Ποσοστό
Έως και 6.500,00€	1	2.2
6.500,01€ έως 12.000,00€	4	8.7
12.000,01€ έως 16.000,00€	6	13.0
16.000,01€ έως 22.000,00€	20	43.5
22.000,01€ και άνω	15	32.6
Σύνολο	46	100.0

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 2.9: Βαθμός ανταπόκρισης της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης του νοικοκυριού στην κάλυψη των αναγκών του

	Συχνότητα	Ποσοστό
Καθόλου	1	2.2
Λίγο	7	15.2
Μέτρια	20	43.5
Αρκετά	14	30.4
Πλήρως	4	8.7
Σύνολο	46	100.0

Αναφορικά με τις πηγές οικονομικής στήριξης, οι ερωτώμενοι/-ες απάντησαν πως κύρια πηγή είναι η προσωπική τους εργασία (64,1%), σε μικρότερο βαθμό η υποστήριξη από σύζυγο/σύντροφο (περίπου 22%) και ακολουθεί η υποστήριξη από τους γονείς (9,4%), ενώ - δεδομένου του ικανοποιητικού εισοδήματος που απολαμβάνουν - αναμενόμενη είναι η μικρή συμμετοχή της στήριξης μέσω επιδομάτων (Πίνακας 2.10).

Όσον αφορά στο ερώτημα αν οι ερωτώμενοι/-ες **έχουν/είχαν** το μεγαλύτερο εισόδημα στο σπίτι, περίπου το 60% απάντησε αρνητικά, γεγονός που συνδέεται με το υψηλό ποσοστό γυναικών στην έρευνα, επιβεβαιώνοντας την ύπαρξη ακόμη και σήμερα του έμφυλου μισθολογικού χάσματος.

Ειδικότερα, όπως απεικονίζεται και στο γράφημα 2.5, το 87,5% των ερωτώμενων ανδρών δήλωσε ότι διαθέτει το υψηλότερο εισόδημα στο νοικοκυριό, ενώ αντίστοιχο ποσοστό (86,7%) των ερωτώμενων γυναικών ανέφερε το αντίθετο.

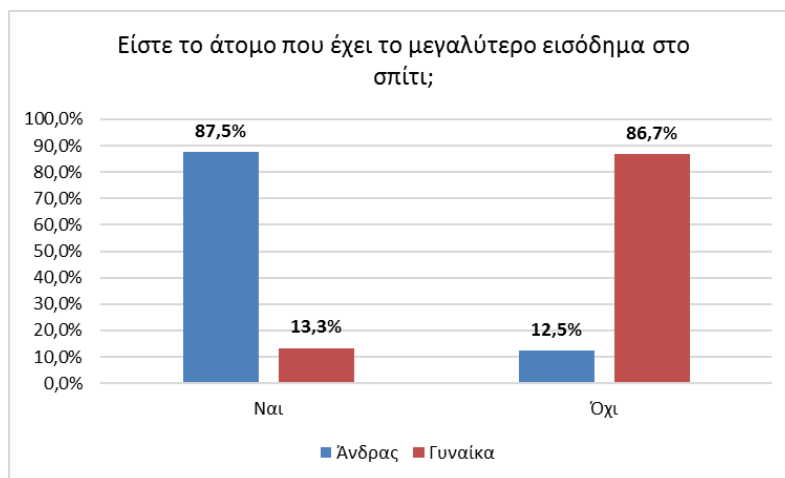
Πίνακας 2.10: Πηγές οικονομικής στήριξης

	Ποσοστό
Πηγή οικονομικής στήριξης είναι η προσωπική εργασία	64.1%
Πηγή οικονομικής στήριξης είναι η υποστήριξη από γονείς	9.4%
Πηγή οικονομικής στήριξης είναι η υποστήριξη από σύζυγο/σύντροφο	21.9%
Πηγή οικονομικής στήριξης είναι η υποστήριξη από φίλους/συγγενείς	3.1%
Πηγή οικονομικής στήριξης είναι τα επιδόματα	1.6%
Σύνολο	100.0%

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Γράφημα 2.5: Μεγαλύτερο εισόδημα στο νοικοκυριό ανά φύλο

Σε σχέση με τη μεταβλητότητα της οικονομικής κατάστασης του νοικοκυριού την τελευταία πενταετία, οι 31 από τους/τις 46 απάντησαν πως επιδεινώθηκε, πράγμα που ήταν αναμενόμενο, καθώς όπως ήδη έχει ειπωθεί η κυριότερη αλλαγή που σημειώθηκε στην εργασία ήταν η μείωση των αποδοχών. Μόνο 3 στους/στις 10 ανέφεραν πως έμεινε στάσιμη ή βελτιώθηκε (Πίνακας 2.11).

Πίνακας 2.11: Σύγκριση της σημερινής οικονομικής κατάστασης του νοικοκυριού σε σχέση με πριν πέντε χρόνια

	Συχνότητα	Ποσοστό
βελτιώθηκε	6	13.0
έμεινε στάσιμη	9	19.6
χειροτέρεψε	31	67.4
Σύνολο	46	100.0

Λόγω λοιπόν της επιδείνωσης της οικονομικής κατάστασης, περισσότερα από 2 στα 10 νοικοκυριά (23,6%) αναγκάστηκαν να κάνουν περικοπές στις δαπάνες την τελευταία πενταετία. Συγκεκριμένα, οι πιο συνήθεις περικοπές που προέβησαν αφορούσαν σε ταξίδια-εκδρομές, και διασκέδαση-ψυχαγωγία (Πίνακας 2.12). Από τις απαντήσεις διαπιστώνεται επίσης, ότι οι περικοπές στις οποίες αναγκάζονται να καταφύγουν αρκετά νοικοκυριά δεν περιορίζονται σε κάποιες επιλογές που χαρακτηρίζονται πλέον ως «μικρές πολυτέλειες» την περίοδο της κρίσης, όπως ψυχαγωγία και ταξίδια, αλλά επεκτείνονται και σε περιορισμούς που αγγίζουν ικανοποιούν βασικές ανάγκες, όπως ένδυση, υπόδηση, και παροχές προς την οικογένεια όπως εκπαίδευση, εξωσχολικές δραστηριότητες, κλπ.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 2.12: Ποσοστιαία κατανομή περικοπών την τελευταία πενταετία ανά είδος δαπάνης

	Ποσοστό
Τρόφιμα και άλλα είδη πρώτης ανάγκης	3.4%
Ένδυση-υπόδηση	18.5%
Παροχές προς την οικογένεια	6.2%
Διασκέδαση - ψυχαγωγία	21.3%
Ταξίδια - εκδρομές	21.3%
Άλλο	2.2%
όλα τα παραπάνω	3.4%
Σύνολο	100.0%

2.4 Συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής

Αναφορικά με τον αρμονικό συνδυασμό μεταξύ επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων, καταρχήν διερευνήθηκε η κατανομή των βασικών καθηκόντων του νοικοκυριού μεταξύ των μελών του, προκειμένου να αποτυπωθεί κατά πόσο είναι επιφορτισμένος ο άνδρας ή η γυναίκα και ο ισχύον καταμερισμός απορρέει από έμφυλα στερεότυπα ή είναι αποτέλεσμα των συνθηκών εργασίας και διαθέσιμου χρόνου. Πιο συγκεκριμένα, προκύπτουν τα εξής:

- Τις εργασίες μαγειρέματος και καθαριότητας του σπιτιού αναλαμβάνει η γυναίκα στα 8 από τα 10 νοικοκυριά.
- Την αγορά τροφίμων/λοιπών αγαθών αναλαμβάνει είτε η γυναίκα (3 στα 10 νοικοκυριά), είτε ο άνδρας (4 στα 10 νοικοκυριά) είτε και οι δύο (3 στα 10 νοικοκυριά).
- Την πληρωμή λογαριασμών αναλαμβάνει κατά κύριο λόγο ο άνδρας (6 στα 10 νοικοκυριά) και η γυναίκα ή και οι δύο (2 στα 10 νοικοκυριά).
- Τη συνοδεία/παραλαβή των παιδιών προς και από το σχολείο, στα μισά νοικοκυριά μόνο η γυναίκα και στα υπόλοιπα νοικοκυριά είτε και οι δυο (3 στα 10 νοικοκυριά) είτε μόνο ο άνδρας (2 στα 10 νοικοκυριά).
- Περίπου η ίδια εικόνα με παραπάνω καταγράφεται και όσον αφορά στη μελέτη των παιδιών για το σχολείο. Πιο συγκεκριμένα, η γυναίκα συνήθως (4 στα 10 νοικοκυριά) είναι επιφορτισμένη με τη βοήθεια των παιδιών στη μελέτη, ενώ ο άνδρας σε πολύ μικρότερο ποσοστό (2 στα 10 νοικοκυριά). Στα υπόλοιπα νοικοκυριά (3 στα 10) είτε είναι υπεύθυνοι και οι δύο είτε συνεπικουρεί κάποιος τρίτος (1 στα 10 νοικοκυριά).
- Ως προς τις εξωσχολικές δραστηριότητες, 6 στους/στις 10 ερωτώμενους/ες απάντησαν ότι επιμερίζονται και οι δυο τη συνοδεία/υποστήριξη των παιδιών, ενώ αποκλειστικά η γυναίκα ή αποκλειστικά μόνο ο άνδρας αποτελούν ευθύνη ισομερώς στα υπόλοιπα νοικοκυριά.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

- Τις εργασίες συντήρησης και τα μαστορέματα στο σπίτι αναλαμβάνει κατά κύριο λόγο ο άνδρας (8 στα 10 νοικοκυριά) και στις υπόλοιπες περιπτώσεις είτε η γυναίκα είτε κάποιος τρίτος είτε και οι δύο.

Εκείνο που αξίζει να σημειωθεί είναι ότι, όπως αναφέρουν οι ερωτώμενοι/-ες, ο παραπάνω καταμερισμός προέκυψε κατά κύριο λόγο ανάλογα με τη διαθεσιμότητα του ζευγαριού βάσει της κατάστασης απασχόλησης και του ωραρίου εργασίας, αλλά και τις υποχρεώσεις που προκύπτουν σταδιακά λόγω της γέννησης και του μεγάλωματος των παιδιών, αλλά και της οικονομικής κρίσης που σε κάποιες περιπτώσεις επέβαλε την είσοδο των γυναικών στην αγορά εργασίας. Ως εκ τούτου, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, η κατανομή των υποχρεώσεων θεωρείται δίκαια και δεν εκφράστηκε η προθυμία για αλλαγή της, γεγονός που μπορεί να αντανακλά και την υιοθέτηση/αναπαραγωγή κυρίαρχων έμφυλων στερεοτύπων στους άνδρες αλλά και στις γυναίκες. Σε μικρότερο βαθμό, αναφέρθηκε ότι ο υφιστάμενος καταμερισμός δεν αναπροσαρμόζεται ανάλογα τις μεταβαλλόμενες συνθήκες λειτουργίας των μελών του νοικοκυριού, αλλά είναι αποτέλεσμα μιας εξαρχής κατανομής των καθηκόντων. Στην περίπτωση αυτή, συχνά εκφράζεται η επιθυμία για μελλοντική προσαρμογή των υποχρεώσεων σύμφωνα με τις εκάστοτε συνθήκες και ανάγκες της οικογένειας.

Επιπλέον, από τα παραπάνω αποτελέσματα προκύπτει η μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών στις σημαντικές και πολύωρες οικιακές ευθύνες (π.χ. καθαριότητα, μαγείρεμα κ.λπ.) αλλά και στην υποχρέωση πραγματοποίησης δραστηριοτήτων των παιδιών (π.χ. συνοδεία/παραλαβή, μελέτη παιδιών κ.λπ.). Αντίθετα, οι άνδρες, όπως εξάλλου διαφαίνεται και από άλλες έρευνες, συμμετέχουν μεν στις οικογενειακές υποχρεώσεις, αλλά στις πιο ψυχαγωγικού τύπου δραστηριότητες και επιβεβαιώνοντας τον στερεοτυπικά αναμενόμενο ρόλο, αυτόν του κουβαλητή (π.χ. πληρωμή λογαριασμών, κ.λπ.) και των τυπικά «ανδρικών» δραστηριοτήτων εντός του σπιτιού (π.χ. μαστορέματα, εργασίες συντήρησης κ.λπ.).

Από τους/τις ερωτώμενους/-ες, όπως φαίνεται από τον πίνακα 2.13, προκύπτει ότι, αυτό που αποτελεί συχνός παράγοντας για τη δυσκολία συμφιλίωσης δεν είναι τόσο η άνιση κατανομή των οικιακών ευθυνών όσο το ωράριο εργασίας, ~~τόσο και~~ ως προς τη διάρκεια ~~έσο~~ και ως προς το είδος (βάρδιες, συνεχόμενο ή διακεκομμένο) σε συνδυασμό με την έλλειψη βοήθειας από τρίτο άτομο.

Μορφοποιήθηκε: Ελληνικά

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

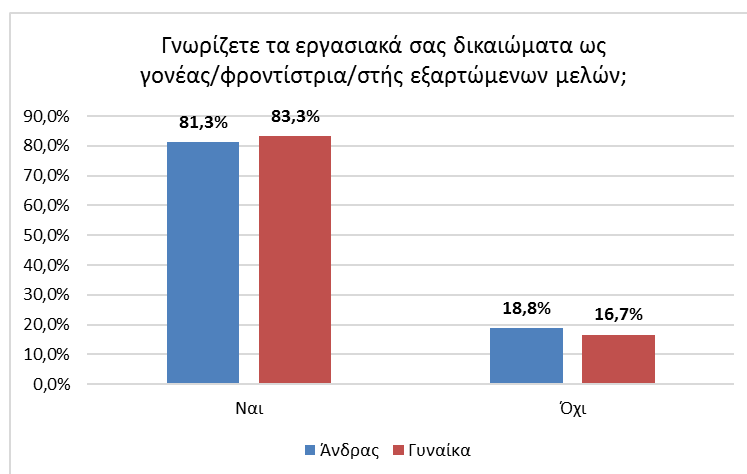
Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 2.13: Δυσκολίες συνδυασμού εργασίας και υποχρεώσεων

	Ποσοστό
πολλές ώρες εργασίας	25.3%
είδος ωραρίου εργασίας	17.7%
έλλειψη βοήθειας από κάποιο άλλο άτομο	16.5%
οικονομική δυσκολία για χρήση βοήθειας επί	6.3%
μη ικανοποιητικό ωράριο λειτουργίας των	5.1%
χαμηλή ποιότητα των δημοσίων υπηρεσιών	5.1%
έλλειψη υπηρεσιών για την κάλυψη σχετικών	6.3%
μη δυνατότητα ένταξής των ατόμων που	5.1%
μη ευνοϊκός καταμερισμός εργασιών στην	6.3%
οικογένεια	
Άλλο	6.3%
Σύνολο	100.0%

Ειδικότερα, για τη διερεύνηση των συνθηκών εργασίας και κατά πόσο οι επιμέρους παράμετροι επιδρούν στην επίτευξη εναρμόνισης των επαγγελματικών και των οικογενειακών υποχρεώσεων, αναπτύχθηκε μια σειρά ερωτημάτων. Καταρχήν στο ερώτημα, αν οι ερωτώμενοι/-ες γνωρίζουν τα εργασιακά τους δικαιώματα ως γονείς και φροντιστές/-τριες εξαρτώμενων μελών, η συντριπτική πλειοψηφία (38 από 46 άτομα) απάντησε ~~ε~~ θετικά, χωρίς να παρατηρείται διαφοροποίηση ανάλογα με το φύλο των ερωτώμενων (Γράφημα 2.6).

Γράφημα 2.6: Γνώση των εργασιακών δικαιωμάτων ως γονέας/φροντίστρια/-στής εξαρτώμενων μελών, ανά φύλο

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

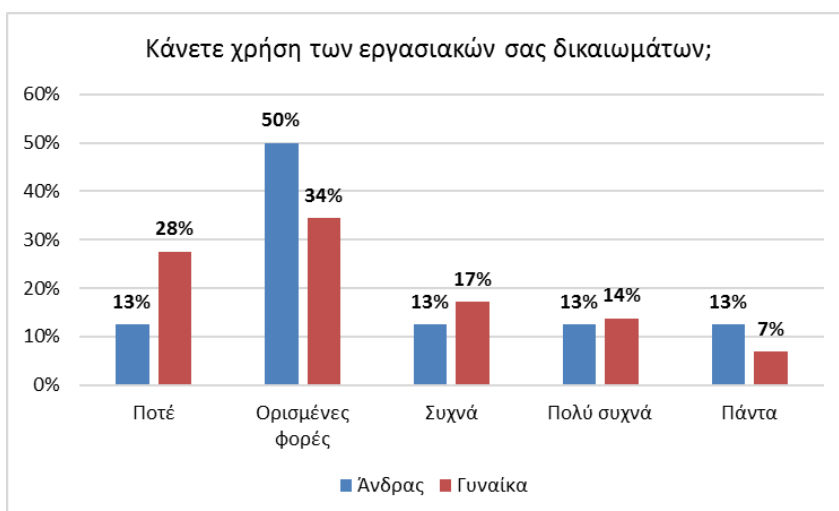
Ωστόσο, μόνο περίπου το 9% κάνει πάντα χρήση αυτών των δικαιωμάτων και περίπου το 31% διεκδικούν-διεκδικεί τα εργασιακά τους δικαιώματα ως γονέαις συχνά ή και πολύ συχνά. Τη μεγαλύτερη συγκέντρωση (40%) εμφανίζει η απάντηση «ορισμένες φορές», ενώ ένα σημαντικό ποσοστό της τάξης του 22,2% δεν αναλαμβάνει πρωτοβουλίες άσκησης των εργασιακών του δικαιωμάτων (Πίνακας 2.14). Σημειώνεται ότι ένας/ μία ερωτώμενος/-η δεν απάντησε στο εν λόγω ερώτημα.

Όσον αφορά στη διαφοροποίηση των απαντήσεων των ερωτώμενων ανά φύλο (Γράφημα 2.7), οι άνδρες εμφανίζονται περισσότερο διεκδικητικοί, καθώς υψηλότερο ποσοστό αυτών (13%), συγκριτικά με τις γυναίκες ερωτώμενες (7%), αναφέρει ότι κάνει πάντα χρήση των εν λόγω δικαιωμάτων. Αντίστοιχα, το 28% των γυναικών δήλωσε ότι ποτέ δεν έχει κάνει χρήση των εργασιακών δικαιωμάτων του, ενώ αντίστοιχα μόλις το 13% των ερωτώμενων ανδρών αναφέρει ότι δεν έχει διεκδικήσει ποτέ τα δικαιώματα του ως γονέας στην εργασία του.

Πίνακας 2.14: Συχνότητα χρήσης των εργασιακών δικαιωμάτων ως γονείς/φροντιστές

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ποτέ	10	22.2
Ορισμένες φορές	18	40.0
Συχνά	7	15.6
Πολύ συχνά	6	13.3
Πάντα	4	8.9
Σύνολο	45	100.0

Γράφημα 2.7: Συχνότητα χρήσης των εργασιακών δικαιωμάτων ως γονείς/φροντιστές (ανά φύλο)

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Όσον αφορά στη συμβολή της επιχείρησης, ώστε να μπορέσουν οι ερωτώμενοι/-ες να συνδυάσουν ταυτόχρονα τις επαγγελματικές και τις οικογενειακές υποχρεώσεις, πάνω από 4 στους/στις 10 ερωτώμενους/-ες απάντησαν θετικά. Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι, όπως παρουσιάζεται στο γράφημα 2.8, το 25% των ερωτώμενων γυναικών (7 στις 15) ανέφερεαν ότι η επιχείρηση που εργάζενται δεν τους διευκολύνει ως προς την εναρμόνιση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής. Από την άλλη πλευρά, η συντριπτική πλειοψηφία των ανδρών που συμμετείχαν στην έρευνα (93,3%) αναφέρει ότι διευκολύνονται από την επιχείρηση που εργάζενται για να ανταπεξέλθειον στις οικογενειακές υποχρεώσεις τους.

Η αλλαγή ωραρίου ανάλογα με τις οικογενειακές/ατομικές ανάγκες και κατά δεύτερο λόγο η παροχή ειδικών αδειών δηλώνονται ως βασικές μορφές βοήθειας από τις επιχειρήσεις (Πίνακας 3.21). Στον αντίποδα βρίσκεται η δυνατότητα που παρέχεται για εργασία από το σπίτι, γεγονός το οποίο επιβεβαιώνεται και στην ερώτηση σχετικά με τις ευέλικτες μορφές απασχόλησης που υιοθετούν οι επιχειρήσεις (Πίνακας 2.17). Επιπλέον, είναι αναμενόμενος ο μηδαμινός αριθμός των απαντήσεων που αφορούν στην παροχή ειδικών επιδομάτων, καθώς η κυριότερη αλλαγή που βιώνουν οι ερωτώμενοι/-ες στο εργασιακό τους περιβάλλον είναι η μείωση των αποδοχών, όπως ήδη έχει αναφερθεί στην προηγούμενη ενότητα.

Πίνακας 2.15: Παροχές επιχείρησης προς τους εργαζομένους

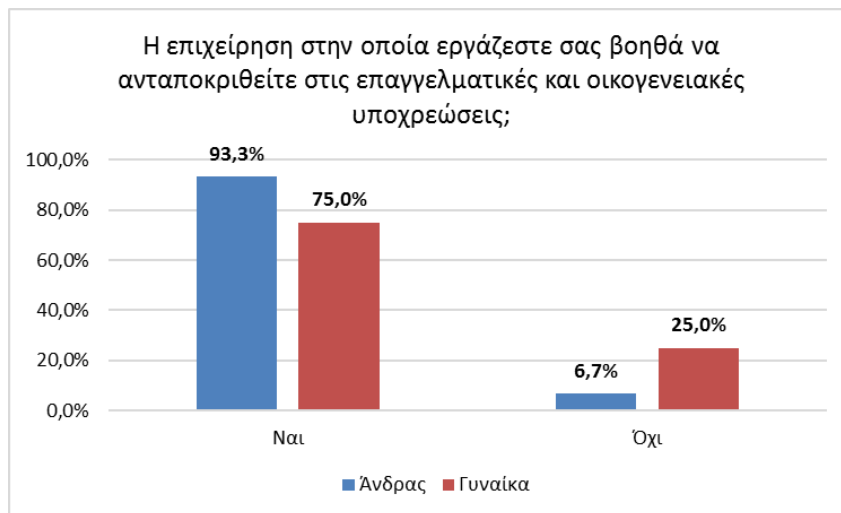
	Ποσοστό
Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε σας βοηθά να ανταποκριθείτε στις επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις;	44.3%
Η επιχείρηση στην οποία εργάζομαι παρέχει ειδικά επιδόματα	5.1%
Η επιχείρηση στην οποία εργάζομαι παρέχει ειδικές άδειες	13.9%
Η επιχείρηση στην οποία εργάζομαι επιτρέπει την εργασία στο σπίτι	1.3%
Η επιχείρηση στην οποία εργάζομαι επιτρέπει αλλαγές στο ωράριο ανάλογα με τις οικογενειακές/προσωπικές ανάγκες του/της εργαζόμενου/ης	34.2%
Η επιχείρηση στην οποία εργάζομαι επιτρέπει άλλου είδους ευκολίες/χρήσεις	1.3%
Σύνολο	100.0%

Σχόλιο [U2]: Είναι λάθος – Πρέπει να αλλάξει.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Γράφημα 2.8: Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε σας βοηθά να ανταποκριθείτε στις επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις; (ανά φύλο)

Γενικότερα διαπιστώνεται η σχετική ευελιξία των επιχειρήσεων αναφορικά με τη διευκόλυνση που μπορούν και παρέχουν στους/στις εργαζόμενους/-ες ως προς το ωράριο, ώστε να έχουν τη δυνατότητα οι τελευταίοι/-ες να ανταποκρίνονται στη διεκπεραίωση έκτακτων οικογενειακών ή άλλων υποχρεώσεων, γεγονός που επιδρά στο κατά πόσο συχνά δίνεται η δυνατότητα απουσίας από την επιχείρηση για την τακτοποίηση τόσο των οικογενειακών όσο και των προσωπικών υποθέσεων. Στην ερώτηση αυτή, η συνηθέστερη απάντηση (19 από τους/τις 44 μισθωτούς/-ές) είναι «ορισμένες φορές» και ακολουθούν οι απαντήσεις «συχνά» και «πολύ συχνά» όπως φαίνεται στον (Πίνακας 2.16).

Ως προς τη διαφοροποίηση των απαντήσεων των ερωτωμένων ανάλογα με το φύλο, παρατηρείται ~~το~~ ότι οι άνδρες αναφέρουν σε υψηλότερο ποσοστό (20%) συγκριτικά με τις γυναίκες ερωτώμενες (13,8%), ότι έχουν πάντα τη δυνατότητα απουσίας από την εργασία τους για τακτοποίηση προσωπικών ή και οικογενειακών υποθέσεων. Επίσης, αξίζει να αναφερθεί ότι το 6,9% των γυναικών (2 στις 29 ερωτώμενες) ανέφερε ότι δεν έχει δυνατότητα απουσίας από την εργασία, ενώ δεν υπήρξε άνδρας ερωτώμενος που απάντησε πως η επιχείρηση δεν του δίνει ποτέ τη δυνατότητα απουσίας (Γράφημα 2.9).

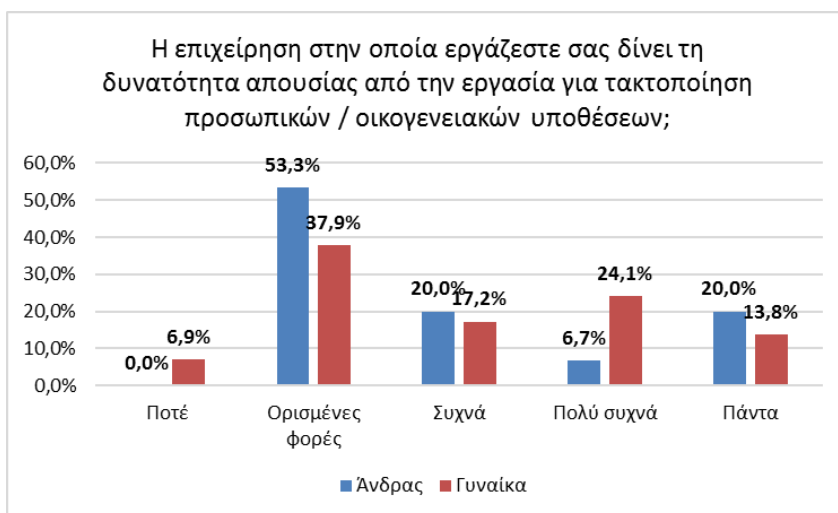
Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 2.16: Δυνατότητα απουσίας από την εργασία για τακτοποίηση προσωπικών/οικογενειακών υποθέσεων

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ποτέ	2	4.5
Ορισμένες φορές	19	43.2
Συχνά	8	18.2
Πολύ συχνά	8	18.2
Πάντα	7	15.9
Σύνολο	44	100.0

Γράφημα 2.9: Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε σας δίνει τη δυνατότητα απουσίας από την εργασία για τακτοποίηση προσωπικών / οικογενειακών υποθέσεων; (ανά φύλο)

Όσον αφορά στη δυνατότητα απασχόλησης με τη μορφή ευέλικτων μορφών εργασίας, το 34% των ερωτώμενων απάντησε θετικά. Συγκεκριμένα οι επιλογές που τους παρέχει η επιχείρηση είναι ποικίλες, με κυριότερες το ευέλικτο ωράριο (προσέλευση και αποχώρηση νωρίτερα ή αργότερα από το σύνηθες), την εργασία σε βάρδιες και τη μερική απασχόληση (Πίνακας 2.17). Με μικρότερο ποσοστό ακολουθούν, η εργασία στο σπίτι, η διαθεσιμότητα εργασίας και το συνεχόμενο ωράριο.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 2.17: Δυνατότητα απασχόλησης με ευέλικτες μορφές

	Ποσοστό
Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε δίνει τη δυνατότητα απασχόλησης με ευέλικτες μορφές;	34.0%
Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε εφαρμόζει ευέλικτο ωράριο	20.0%
Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε εφαρμόζει βάρδιες	18.0%
Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε επιτρέπει την εργασία στο σπίτι	8.0%
Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε εφαρμόζει την διαθεσιμότητα εργασίας	2.0%
Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε εφαρμόζει την μερική απασχόληση	10.0%
Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε εφαρμόζει το συνεχόμενο ωράριο	8.0%
Σύνολο	100.0%

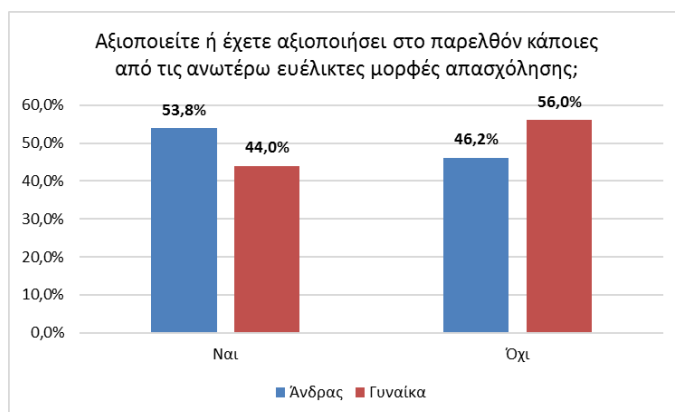
Σχόλιο [U3]: Είναι λάθος – Αλλαγή

Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης το γεγονός ότι, από το σύνολο των μισθωτών ερωτώμενων που ανταποκρίθηκαν στο σχετικό ερώτημα (38 από τους 44), το 47,4% αυτών αξιοποιούν σήμερα ή αξιοποίησαν κατά το παρελθόν κάποια ευέλικτη μορφή απασχόλησης (Πίνακας 2.18). Επιπλέον, άξιο αναφοράς είναι ότι το 53,8% των ανδρών ερωτώμενων δηλώνει ότι είτε εργάζεται, είτε έχει εργαστεί, υπό το καθεστώς κάποιας ευέλικτης μορφής απασχόλησης, σε αντίθεση με τις γυναίκες οι οποίες σε χαμηλότερο ποσοστό (44%) δήλωσαν ότι αξιοποίησαν ή αξιοποιούν τις εν λόγω μορφές εργασίας (Γράφημα 2.10).

Πίνακας 2.18: Αξιοποίηση σήμερα ή στο παρελθόν κάποιας ευέλικτης μορφής απασχόλησης

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	18	47,4
Όχι	20	52,6
Σύνολο	38	100,0

Γράφημα 2.10: Αξιοποίηση σήμερα ή στο παρελθόν κάποιας ευέλικτης μορφής απασχόλησης; (ανά φύλο)

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Από τους/τις 17 ερωτώμενους/-ες που απάντησαν θετικά στο ερώτημα περί αξιοποίησης ευέλικτων μορφών απασχόλησης, η πλειοψηφία αυτών (47,1%) ανέφερε ότι δεν παρατηρούνται ποτέ παρεκκλίσεις κατά την τήρηση των εργασιακών δικαιωμάτων τους, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία (Πίνακας 2.19). Γενικότερα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο βαθμός διασφάλισης των δικαιωμάτων των εργαζόμενων με ευέλικτες μορφές απασχόλησης, καταγράφεται υψηλότερος στις περιπτώσεις των ανδρών ερωτώμενων, σε σχέση με αυτές των γυναικών (Γράφημα 2.11). Σημειώνεται ότι, υπήρξε 1 γυναίκα ερωτώμενη η οποία ενώ δήλωσε ότι αξιοποιεί ή ότι έχει αξιοποιήσει ευέλικτες μορφές απασχόλησης, δεν ανέφερε τον βαθμό διασφάλισης των εργασιακών δικαιωμάτων της γιατί δεν τα γνωρίζει.

Σχόλιο [u4]: Απόφαση ποιανού η ευέλικτες μορφές

Πίνακας 2.19: Βαθμός διασφάλισης των εργασιακών δικαιωμάτων που προβλέπει ο νόμος κατά την απασχόληση με ευέλικτες μορφές

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ποτέ	0	0,0
Ορισμένες φορές	2	11,8
Συχνά	2	11,8
Πολύ συχνά	5	29,4
Πάντα	8	47,1
Σύνολο	17	100,0

Γράφημα 2.11: Βαθμός διασφάλισης των εργασιακών δικαιωμάτων που προβλέπει ο νόμος κατά την απασχόληση με ευέλικτες μορφές (ανά φύλο)

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Αναφορικά με τη δυνατότητα επαναφοράς στην πρότερη κατάσταση απασχόλησης των ερωτώμενων (προ εφαρμογής ευέλικτης μορφής) σε περίπτωση που το επιθυμούν, από τους 19 που ανταποκριθήκαν στο σχετικό ερώτημα, οι 11 απάντησαν αρνητικά ή ότι δεν γνωρίζουν (Πίνακας 3.270), γεγονός που συνδέεται με το ότι σε αρκετές περιπτώσεις η απασχόληση υπό το καθεστώς ευέλικτων μορφών, όπως οι βάρδιες, είναι απόφαση που λήφθηκε μονομερώς από την επιχείρηση.

Πίνακας 2.20: Δυνατότητα επαναφοράς σε πρότερη κατάσταση απασχόλησης

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	8	42.1
Όχι	5	26.3
Δεν γνωρίζω	6	31.6
Σύνολο	19	100.0

Αναφορικά με τη χορήγηση άδειας ανατροφής, την έχουν λάβει κατά τη διάρκεια της εργασιακής τους πορείας οι 13 από τους/τις 42 ερωτώμενους/-ες (Πίνακας 2.21), εκ των οποίων οι 7 δήλωσαν πως δεν υπήρξε καμία αλλαγή στον τρόπο αντιμετώπισής τους στο εργασιακό τους περιβάλλον **κατά την επιστροφή τους**, ενώ οι υπόλοιποι/-ες ανέφεραν πως υπήρξε αρνητικό κλίμα και δυσαρέσκεια για μικρό χρονικό διάστημα, ενώ 2 μισθωτοί ερωτώμενοι/-ες δεν απάντησαν στο εν λόγω ερώτημα. **Οι κύριοι λόγοι που σημαντικό ποσοστό δεν έλαβε την άδεια ανατροφής αφορούσαν στο γεγονός ότι δεν εργαζόνταν τότε ή στη μη νομική θεσμοθέτηση ή στη λήψη της άδειας από τον/την σύζυγο, ενώ υπήρξε και ένα χαμηλό ποσοστό που ανέφερε ότι δεν το δέχθηκε η επιχείρηση ή ότι δεν το δικαιούνταν λόγω έλλειψης ασφάλισης.**

Σχόλιο [u5]: Ποσοτικά??

Πίνακας 2.21: Χορήγηση άδειας ανατροφής

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	13	31.0
Όχι	29	69.0
Σύνολο	42	100.0

Η γενική ικανοποίηση ως προς τον διαθέσιμο χρόνο για τη διεκπεραίωση των υποχρεώσεων σε συνάρτηση με το ωράριο εργασίας ήταν μια ακόμα βασική ερώτηση, στην οποία οι 13 από τους/τις 46 ερωτώμενους/-ες απάντησαν «καθόλου» ή «λίγο», ενώ μέτρια έως αρκετά απάντησαν 32 άτομα και μόλις 1 άτομο δήλωσε πλήρη ικανοποίηση (Πίνακας 2.22). Αναφορικά με το επίπεδο ικανοποίησης ανά φύλο, τόσο στους άνδρες όσο και στις γυναίκες καταγράφεται μετριοπαθής στάση αφού η απάντηση «μέτρια» συγκεντρώνει το 37,5% των ανδρών και το 40% των γυναικών. Η αμέσως μεγαλύτερη συγκέντρωση

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

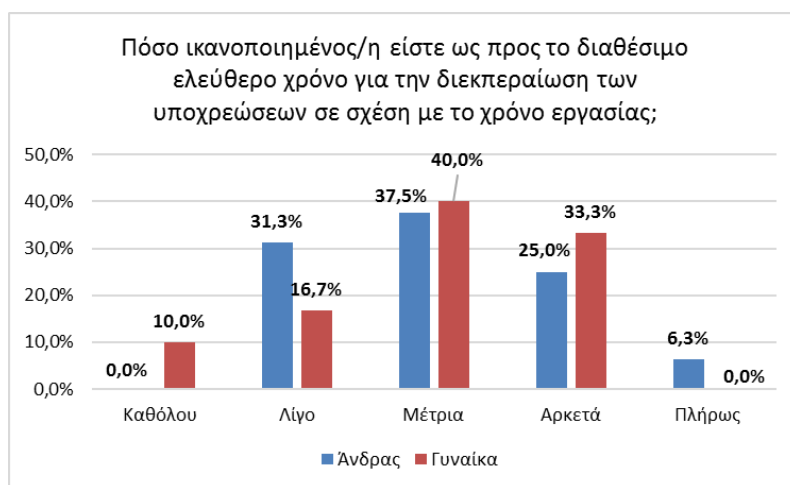
Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

απαντήσεων καταγράφεται στους άνδρες στην απάντηση «λίγο» (31,3%), ενώ στις γυναίκες η απάντηση «αρκετά» (33,3%). Η πιο σημαντική διαφοροποίηση όμως παρατηρείται στις ακραίες απαντήσεις, καθώς υπήρξε ένα ποσοστό των γυναικών (10%) που εξέφρασε την πλήρη δυσαρέσκειά του σχετικά με το θέμα έναντι των ανδρών που κανένας δεν δήλωσε πλήρη δυσαρέσκεια, ενώ αντίθετα πλήρη ικανοποίηση εξέφρασε το 6,3% των ανδρών τη στιγμή που καμία ερωτώμενη δεν δήλωσε πλήρως ικανοποιημένη (Γράφημα 2.12).

Πίνακας 2.22: Βαθμός ικανοποίησης ως προς το διαθέσιμο χρόνο για τη διεκπεραίωση οικογενειακών/προσωπικών υποχρεώσεων σε σχέση με το ωράριο εργασίας

	Συχνότητα	Ποσοστό
Καθόλου	3	6.5
Λίγο	10	21.7
Μέτρια	18	39.1
Αρκετά	14	30.4
Πλήρως	1	2.2
Σύνολο	46	100.0

Γράφημα 2.12: Πόσο ικανοποιημένος/η είστε ως προς το διαθέσιμο ελεύθερο χρόνο για την διεκπεραίωση των υποχρεώσεων σε σχέση με το χρόνο εργασίας;; (ανά φύλο)

2.5 Υποστήριξη από κρατικές δομές, φορείς, προγράμματα

Προκειμένου να διερευνηθεί ο βαθμός ικανοποίησης των ερωτώμενων από τις σχετικές κρατικές δομές, φορείς και προγράμματα, καταρχήν κρίθηκε σκόπιμο να

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

διερευνηθεί ο βαθμός γνώσης του θεσμικού και νομικού πλαισίου για τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής. Ειδικότερα, οι 19 από τους/τις 46 ερωτώμενους/-ες δήλωσαν πλήρη άγνοια, οι 13 μικρή γνώση, οι 9 μέτρια, οι 4 αρκετά και μόλις 1 άτομο δήλωσε ότι γνωρίζει πλήρως το νομικό και θεσμικό πλαίσιο (Πίνακας 2.23). Γενική διαπίστωση είναι ότι οι ερωτώμενοι/-ες δεν είναι ενήμεροι/-ες, ούτε αναζήτησαν σχετική πληροφόρηση αναφορικά με τις θεσμικές και νομικές διαστάσεις ενός πλαισίου που κατοχυρώνει μέτρα εναρμόνισης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής.

Από τη διαπίστωση αυτή, προκύπτει έλλειμμα στους τρόπους και στη γενικότερη κουλτούρα διασφάλισης δικαιωμάτων αλλά και διεκδίκησης νέων δικαιωμάτων που αποδεικνύονται απαραίτητα σε μια περίοδο μετασχηματισμών στους χώρους και χρόνους οργάνωσης της εργασίας. Ένα από τα πιο σημαντικά δικαιώματα που προκύπτει από τις νέες ανάγκες, τον απαιτούμενο χρόνο στους χώρους εργασίας και τη διαχείριση του υπόλοιπου διαθέσιμου χρόνου των εργαζομένων είναι, αφενός η διεύρυνση των μέτρων που ενισχύουν τη συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, αφετέρου η διάχυση αυτών των μέτρων και η αξιοποίησή τους από μεγαλύτερο-ευρύτερο αριθμό εργαζομένων.

Πίνακας 2.23: Βαθμός γνώσης του ισχύοντος θεσμικού και νομικού πλαισίου για τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής των εργαζομένων

	Συχνότητα	Ποσοστό
Καθόλου	19	41.3
Λίγο	13	28.3
Μέτρια	9	19.6
Αρκετά	4	8.7
Πλήρως	1	2.2
Σύνολο	46	100.0

Αναφορικά με την υποστήριξη που τυχόν λαμβάνουν κατά την τρέχουσα χρονική περίοδο από κρατικές δομές, φορείς ή στο πλαίσιο προγραμμάτων λίγο περισσότερο/-ες από τους/τις μισούς/-ές απάντησαν ότι σήμερα τυγχάνουν υποστήριξης, ώστε να ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους (Πίνακας 2.24). Ως κύρια υπηρεσία που λαμβάνουν αναδεικνύεται-υποδεικνύεται η φροντίδα βρεφών και παιδιών προσχολικής ηλικίας, γεγονός που επιβεβαιώνει ότι η κάλυψη και η κοινωνική μέριμνα του κράτους και της Τ.Α.τοπικής αυτοδιοίκησης προς αυτήν την κατεύθυνση είναι σε μεγάλο βαθμό προϋπόθεση για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 2.24: Κύριες υπηρεσίες και διευκολύνσεις από το κράτος

	Percent
Την τρέχουσα περίοδο υποστηρίζετε από κάποιες δομές, φορείς ή και προγράμματα ώστε να ανταπεξέλθετε στις υποχρεώσεις σας;	55,6%
Η φροντίδα βρεφών και παιδιών προσχολικής ηλικίας είναι η κύρια υπηρεσία και διευκόλυνση που μου παρέχουν	22,2%
Άλλη κύρια υπηρεσία και διευκόλυνση μου παρέχουν	22,2%
Σύνολο	100,0%

Όσον αφορά στην προσδοκία για μελλοντικές υπηρεσίες που θα πρέπει να μεριμνήσει να παρέχει το κράτος προς τα νοικοκυριά, ώστε να διευκολύνει τον συνδυασμό εργασίας και οικογένειας, οι απαντήσεις των ερωτώμενων αφορούσαν καταρχήν στην εξασφάλιση εργασίας και την παροχή επιδομάτων για οικονομική ενίσχυση, αλλά και την ανάπτυξη δομών φύλαξης / φροντίδας βρεφών και παιδιών και σε μικρότερο βαθμό ηλικιωμένων (Πίνακας 2.25).

Πίνακας 2.25: Προσδοκίες μέριμνας από το κράτος

	Ποσοστό
Η εργασία είναι η ανάγκη που προσδοκώ να εξυπηρετηθώ από το κράτος	14.1%
Η οικονομική ανάγκη (παροχή επιδομάτων) είναι η ανάγκη που προσδοκώ να εξυπηρετηθώ από το κράτος	14.1%
Η στέγαση είναι η ανάγκη που προσδοκώ να εξυπηρετηθώ από το κράτος	4.5%
Η ψυχολογική στήριξη είναι η ανάγκη που προσδοκώ να εξυπηρετηθώ από το κράτος	3.8%
Η εκπαίδευση είναι η ανάγκη που προσδοκώ να εξυπηρετηθώ από το κράτος	13.5%
Η φροντίδα ηλικιωμένων είναι η ανάγκη που προσδοκώ να εξυπηρετηθώ από το κράτος	14.1%
Η φροντίδα βρεφών και παιδιών προσχολικής ηλικίας είναι η ανάγκη που προσδοκώ να εξυπηρετηθώ από το κράτος	16.0%
Η υποστήριξη ατόμων με ειδικές ανάγκες είναι η ανάγκη που προσδοκώ να εξυπηρετηθώ από το κράτος	10.3%
Η πολιτισμικές και αθλητικές εκδηλώσεις είναι η ανάγκη που προσδοκώ να εξυπηρετηθώ από το κράτος	7.7%
Άλλη ανάγκη προσδοκώ να εξυπηρετηθώ από το κράτος	1.9%
Σύνολο	100.0%

Στην ερώτηση αν η ίδια ενεργοποίηση των πολιτών μπορεί να διασφαλίσει καλύτερη απόδοση της κοινωνικής φροντίδας, 31 από 43 ερωτώμενους/-ες απάντησαν θετικά, εκφράζοντας την άποψη ότι μπορούν να συμβάλλουν στην ενεργοποίηση παροχών κοινωνικής φροντίδας, ενώ 3 ερωτώμενοι/-ες δεν έδωσαν κάποια απάντηση (Πίνακας 2.26).

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 2.26: Ανάγκη για ίδια ενεργοποίηση των πολιτών για επίτευξη καλύτερων αποτελεσμάτων κοινωνικής φροντίδας

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	31	72.1
Όχι	12	27.9
Σύνολο	43	100.0

Τέλος, ζητήθηκε από τους/τις ερωτώμενους/-ες να καταθέσουν προτάσεις αναφορικά με τις ενέργειες της πολιτείας, αλλά και των επιχειρήσεων, ώστε να διευκολυνθούν οι εργαζόμενοι/-ες να εναρμονίσουν την επαγγελματική με την οικογενειακή/προσωπική τους ζωή. Ειδικότερα, όσον αφορά στις προτάσεις για κρατικές πολιτικές και παρεμβάσεις κρίσιμος θεωρείται από τους/τις ερωτώμενους/-ες ο αυστηρότερος έλεγχος στις επιχειρήσεις για την εφαρμογή της νομοθεσίας σχετικά με τις γονικές άδειες και τις λοιπές ρυθμίσεις για την εναρμόνιση εργασίας και οικογένειας, αλλά και η παροχή πρόσθετων κινήτρων στις επιχειρήσεις, ενώ διατυπώθηκε και η άποψη για την ανάπτυξη παρεμβάσεων με στόχο την κάλυψη αναγκών σε οικογένειες με ιδιαίτερες δυσκολίες (π.χ. μονογονεϊκές). Επιπλέον, αρκετοί/-ές ερωτώμενοι/-ες πρότειναν την αναμόρφωση του νομικού πλαισίου, ώστε να δίνεται η δυνατότητα παροχής άδειας ανατροφής παιδιών στους πατέρες και στον ιδιωτικό τομέα. Η διατύπωση αυτής της πρότασης, με δεδομένη την ισχύ του Νόμου 4075/2012², επιβεβαιώνει την άγνοια του νομικού πλαισίου από τους/τις ερωτώμενους/-ες, έτσι όπως ήδη δηλώθηκε σε προηγούμενη ερώτηση.

Αναφορικά με τις προτάσεις που διατυπώθηκαν για τη λήψη μέτρων από την πλευρά των επιχειρήσεων, αρκετοί/-ές δεν εξέφρασαν άποψη, κατανοώντας ότι οι ελληνικές επιχειρήσεις είναι κυρίως μικρές και μικρομεσαίες και δεν έχουν τη δυνατότητα να υιοθετήσουν πρακτικές διευκόλυνσης του συνδυασμού εργασίας και οικογένειας, **ιδιαίτερα κατά την τρέχουσα περίοδο οικονομικής κρίσης**. Στο ίδιο πλαίσιο, αρκετοί/-ές ερωτώμενοι/-ες προτείνουν οι μεγάλες επιχειρήσεις να προβούν σε δημιουργία παιδικών σταθμών για την κάλυψη των αναγκών φύλαξης των βρεφών / νηπίων των υπαλλήλων και σε υιοθέτηση μέτρων που έχουν λειτουργήσει ως καλές πρακτικές σε άλλες χώρες. Επιπλέον προτείνεται - ανεξάρτητα από το μέγεθος των επιχειρήσεων - η αλλαγή της νοοτροπίας της διοίκησης και των εργοδοτών/-τριών με την άρση της στερεοτυπικής αντιμετώπισης των γονέων και ιδιαίτερα των γυναικών, καθώς και η έμπρακτη ενίσχυση της «φιλικότητας» απέναντι στον θεσμό της οικογένειας.

² Στον ιδιωτικό τομέα προβλέπεται γονική άδεια 4 μηνών για κάθε γονέα και για κάθε παιδί, μέχρι αυτό να γίνει 6 χρόνων, με την προϋπόθεση ενός χρόνου συνεχούς ή μη συνεχούς εργασίας στον ίδιο εργοδότη.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

2.6 Γενικά συμπεράσματα

Γενικά η παρούσα έρευνα στα νοικοκυριά αποσκοπούσε στη σκιαγράφηση των ιδιαιτεροτήτων και των σύγχρονων αναγκών των ελληνικών νοικοκυριών, σε σχέση με τη δυνατότητα συμφιλίωσης των επαγγελματικών και των οικογενειακών/προσωπικών υποχρεώσεων, δεδομένης της οικονομικής κρίσης και των επιδράσεων αυτής στην οικονομική κατάσταση της ελληνικής κοινωνίας. Από την έρευνα αναδεικνύεται ότι, παρόλο που το διαθέσιμο εισόδημα των συμμετεχόντων/-ουσών είναι σε μέτρια επίπεδα, η τρέχουσα οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών δεν επιτρέπει να καλύπτουν πλήρως όλες τις ανάγκες τους, γεγονός που τα ώθησε σε περικοπή των δαπανών που αφορούν κυρίως κοινωνικές τους ανάγκες (διασκέδαση, ψυχαγωγία, ταξίδια κ.ά.), με αποτέλεσμα να αποζητούν κάποιο οικονομικό έσοδο, είτε με τη μορφή υποστήριξης από το σύζυγο, είτε με τη μορφή βοήθειας από διάφορες παροχές.

Η οικονομική κρίση που πλήττει τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία έχει σαφείς επιδράσεις και στο εργασιακό περιβάλλον. Παρόλο που οι συμμετέχοντες/-ουσες στην έρευνα είναι εργαζόμενοι/-ες σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης και το εισόδημα των νοικοκυριών τους κυμαίνεται σε ικανοποιητικά επίπεδα, δηλώνουν πως αντιμετωπίζουν προβλήματα στην εργασία τους, είτε λόγω των χαμηλών μισθών που συνακόλουθα δεν δίνουν τη δυνατότητα για χρήση βοήθειας και υπηρεσιών υποστήριξης επί πληρωμή, είτε λόγω των αυξημένων εργασιακών απαιτήσεων τόσο σε όρους ωραρίου, όσο και σε όρους συνθηκών εργασίας, που αφενός μειώνουν τον διαθέσιμο χρόνο για την τακτοποίηση των προσωπικών και οικογενειακών υποχρεώσεων και αφετέρου περιορίζουν τις δυνατότητες των εργαζομένων για διεκδίκηση των εργασιακών τους δικαιωμάτων, τη στιγμή που οι επιχειρήσεις εμφανίζονται ιδιαίτερα απαιτητικές και δεν λειτουργούν πάντα σε πλαίσιο «φιλικό» ως προς τον θεσμό της οικογένειας.

Επιπλέον, σημαντική μερίδα των ερωτώμενων εμφανίζει ελλιπή γνώση του ισχύοντος θεσμικού και νομικού πλαισίου για τη συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής. Αξίζει να αναφερθεί ότι η παρούσα έρευνα ανέδειξε και ευεπίσημα αποτελέσματα, τα οποία αφορούν κυρίως στην ευελιξία των επιχειρήσεων, καθώς συχνά δίνουν τη δυνατότητα για απασχόληση με ευέλικτες μορφές, αλλά και στη δυνατότητα αλλαγών στο ωράριο με προσαρμογή της ώρας προσέλευσης και αποχώρησης.

Γενικά διακρίνεται θετική στάση των επιχειρήσεων στα ζητήματα ανατροφής των παιδιών και των σχετικών διευκολύνσεων, αλλά επιβάλλεται ο εμπλουτισμός και η αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών, με σκοπό τη βελτίωση της οικονομικής αλλά και κοινωνικής ζωής των νοικοκυριών που καθημερινά αντιμετωπίζουν τις δυσκολίες στη συμφιλίωση εργασίας και οικογένειας, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις τρέχουσες συνθήκες που βιώνουν τα ελληνικά νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις όσο και καλές πρακτικές άλλων χωρών.

Τέλος, τα στερεότυπα κατανομής των οικογενειακών υποχρεώσεων της ελληνικής οικογένειας μεταξύ ανδρών και γυναικών σε γενικές γραμμές παραμένουν, με τις

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

υποχρεώσεις εντός σπιτιού (μαγείρεμα, καθαριότητα) ως κύρια ευθύνη της γυναίκας, όπως επίσης και τα καθήκοντα που αφορούν στη φροντίδα των παιδιών (συνοδεία προς και από το σχολείο, μελέτη). Τις εξωτερικές δουλειές (ψώνια, πληρωμή λογαριασμών) και τα μαστορέματα / συντήρηση του σπιτιού διαφαίνεται ότι αποτελούν κύρια ευθύνη του άνδρα, ενώ αυτά που αφορούν τις εξωσχολικές δραστηριότητες μοιράζονται μεταξύ του ζευγαριού.

Επομένως, το φύλο της φροντίδας και της οικιακής εργασίας φαίνεται ότι παραμένει γυναικείο και η κατανομή των οικιακών εργασιών στην Ελλάδα εξακολουθεί να έχει παραδοσιακό χαρακτήρα και να προσανατολίζεται στους παραδοσιακούς έμφυλους ρόλους. Παρά τη διαφαινόμενη συμμετοχή των ανδρών στις οικογενειακές υποχρεώσεις, το μεγαλύτερο μέρος των οικιακών εργασιών και της ανατροφής των παιδιών εξακολουθούν να επωμίζονται οι γυναίκες και το φύλο διαδραματίζει καταλυτικό ρόλο στη διαμόρφωση των αντιλήψεων όσον αφορά στο συγκεκριμένο θέμα, ενώ η πλειονότητα των ατόμων προσανατολίζεται προς την παραδοσιακή έμφυλη ιδεολογία.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

3 Αποτίμηση των πορισμάτων της έρευνας σε μονογονεϊκές

3.1 Στοιχεία διενέργειας της έρευνας

Η έρευνα διενεργήθηκε σε δείγμα 33 μονογονεϊκών οικογενειών από όλη την Ελλάδα και με κατανομή στις Περιφέρειες σύμφωνα με τον πίνακα 3.1, με υψηλότερη συγκέντρωση στην Αττική, στην Κεντρική Μακεδονία και στη Θεσσαλία.

Πίνακας 3.1: Αριθμός μονογονεϊκών οικογενειών κατά Περιφέρεια

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	4	12.1
Κεντρική Μακεδονία	6	18.2
Δυτική Μακεδονία	1	3.0
Ήπειρος	1	3.0
Θεσσαλία	2	6.1
Ιόνιοι Νήσοι	1	3.0
Στερεά Ελλάδα	1	3.0
Αττική	11	33.3
Πελοπόννησος	1	3.0
Βόρειο Αιγαίο	1	3.0
Νότιο Αιγαίο	2	6.1
Κρήτη	2	6.1
Σύνολο	33	100.0

Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν από αρχηγούς μονογονεϊκών οικογενειών κατά τη διάρκεια συνέντευξης που διενήργησε ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό. Το ερωτηματολόγιο ήταν αρκετά εκτεταμένο και περιλάμβανε 50 ερωτήματα κυρίως κλειστού τύπου. Ορισμένα ανοιχτού τύπου ερωτήματα χρησιμοποιήθηκαν για την αιτιολόγηση των απαντήσεων των μονογονεϊκών σε ειδικά ζητήματα σημαντικού ενδιαφέροντος.

Οι ενότητες του ερωτηματολογίου ήταν οι εξής:

- Δημογραφικά χαρακτηριστικά ερωτώμενου/-ης
- Κατάσταση απασχόλησης – Οικονομική κατάσταση
- Συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής
- Ειδικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ως μονογονεϊκός

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

- Υποστήριξη από κρατικές δομές – φορείς – προγράμματα

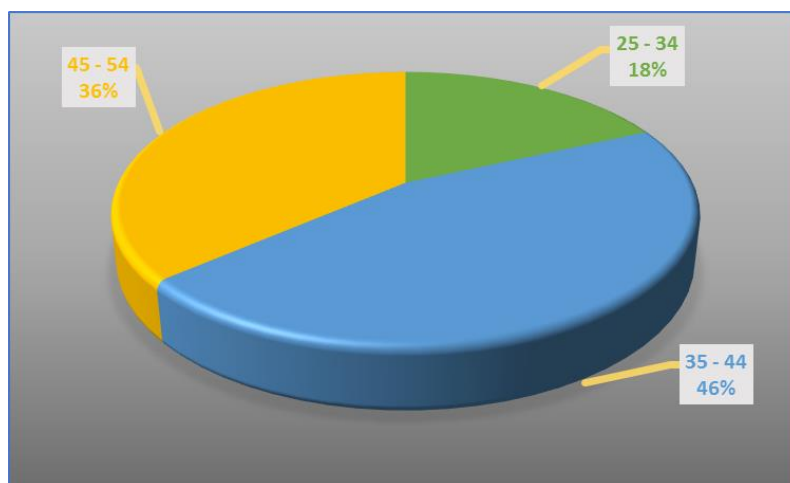
Σύμφωνα με τις ενότητες αυτές θα παρουσιαστούν και τα πορίσματα που προκύπτουν για τα ζητήματα που μελετά η έρευνα.

Πριν ξεκινήσει η ανάλυση των αποτελεσμάτων, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι το μικρό μέγεθος του δείγματος για τις μονογονεϊκές οικογένειες, δεν επιτρέπει τη γενίκευση των σχετικών αποτελεσμάτων στο σύνολο των μονογονεϊκών οικογενειών της Ελλάδος και αυτό έχει ως αποτέλεσμα, η συγκεκριμένη ανάλυση να αφορά μόνο τα συγκεκριμένα νοικοκυριά. Σύμφωνα με αυτή τη διευκρίνιση είναι εφικτή η αποτύπωση των σχετικών αποτελεσμάτων με κατανομές συχνοτήτων και διαγράμματα.

3.2 Δημογραφικά χαρακτηριστικά μονογενών

Στην παρούσα έρευνα από τα 33 άτομα που συμμετείχαν, οι 31 ήταν γυναίκες και οι 2 άνδρες. Από πλευράς ηλικίας οι περισσότερες περιπτώσεις ήταν ηλικίας 35–44 ετών και ακολουθούν οι μονογονεϊκές ηλικίας 45–54 ετών, όπως φαίνεται και από το Γράφημα 3.1.

Γράφημα 3.1: Κατανομή ηλικιών δείγματος

Από πλευράς οικογενειακής κατάστασης, πάνω από τα 2/3 του δείγματος βρίσκονται σε καθεστώς διαζυγίου (Πίνακας 3.2), ενώ στην κατάσταση «άλλο» εντάσσονται οι άγαμες μητέρες που έχουν παιδί(ά) είτε εκτός γάμου είτε κατόπιν υιοθεσίας είτε κατόπιν **τεχνητής γονιμοποίησης/γέννησης** με δότη. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι 4 από τις 5 γυναίκες είναι ανώτερου ή και ανώτατου εκπαιδευτικού επιπέδου και μόνο η 1 εξ αυτών η οποία είναι μητέρα εκτός γάμου είναι απόφοιτος λυκείου. Επιπλέον, και οι 5 γυναίκες απασχολούνται σε θέσεις πλήρους απασχόλησης και μάλιστα οι 3 εξ αυτών στον δημόσιο τομέα. Το γεγονός

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

αυτό αναδεικνύει τη συσχέτιση της οικονομικής κατάστασης και του μορφωτικού και πιθανόν και του κοινωνικού επιπέδου με τη μονογονεϊκότητα ως αποτέλεσμα επιλογής και όχι συνθηκών, καθώς την απόφαση απόκτησης παιδιού κατόπιν υιοθεσίας ή με δότη λαμβάνεται - όπως φαίνεται από την έρευνα - στις περιπτώσεις εκείνες που η γυναίκα είναι ανώτερου εκπαιδευτικού επιπέδου και σε ευνοϊκή εργασιακή κατάσταση.

Πίνακας 3.2: Οικογενειακή κατάσταση

	Συχνότητα	Ποσοστό
Χήρος/α	2	6.1
Διαζευγμένος/η	23	69.7
Σε διάσταση	3	9.1
Άλλο	5	15.2
Total	33	100.0

Ο αριθμός των παιδιών των μονογονεϊκών οικογενειών του δείγματος ανέρχεται συνολικά σε 54, εκ των οποίων 42 είναι κάτω των 18 ετών και 12 πάνω από 18 ετών. Όσον αφορά στη συμβίωση εντός του νοικοκυριού, άλλων ατόμων πέραν των παιδιών, τα 26 από τα 33 άτομα απάντησαν πως δεν ~~διέμενε-διαμένει~~ άλλο άτομο (Πίνακας 3.3), αλλά όπως θα καταδειχθεί και σε επόμενη ερώτηση σημαντικό ποσοστό του δείγματος δέχεται βοήθεια και υποστήριξη από το στενό συγγενικό περιβάλλον και ειδικότερα από την οικογένεια προέλευσης.

Πίνακας 3.3: Διαμονή ατόμων πέρα των παιδιών της οικογένειας

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	7	21,2
Όχι	26	78,7
Σύνολο	33	78,8

Όσον αφορά στη γονική μέριμνα και την επιμέλεια των παιδιών στις περιπτώσεις διαζυγίου ή διάστασης, καταγράφηκε υψηλή συγκέντρωση στην απάντηση ότι την έχει η μητέρα (Πίνακας 3.4).

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

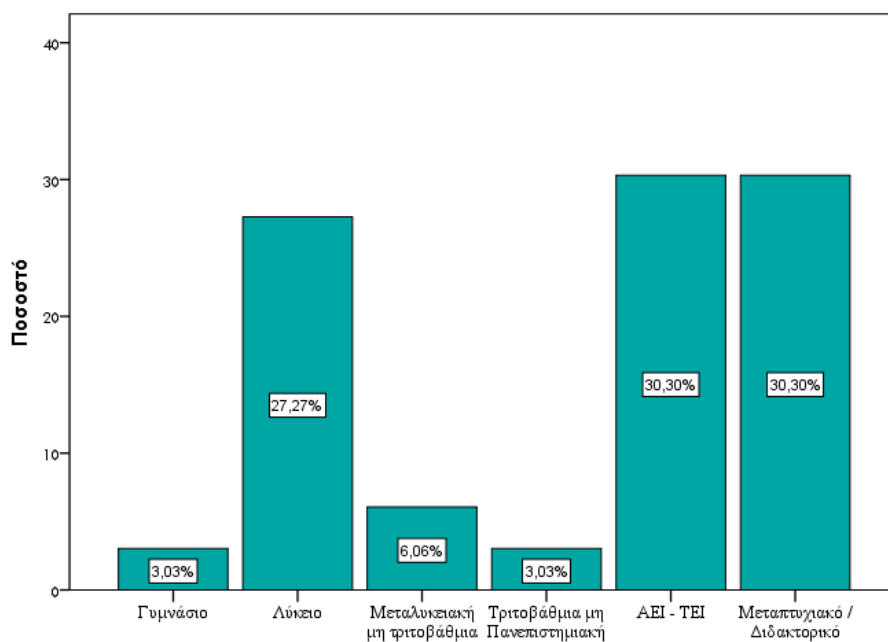
Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 3.4: Γονική μέριμνα σε περίπτωση διαζυγίου

	Συχνότητα	Ποσοστό
Πατέρας	1	3.0
Μητέρα	24	72.7
Και οι δύο γονείς	1	3.0
Σύνολο	26	78.8

Αναφορικά με το επίπεδο εκπαίδευσης του/της ερωτώμενου/-ης μονογονέα, διαπιστώνεται υψηλή συγκέντρωση στις ανώτερες εκπαιδευτικές βαθμίδες, όπως φαίνεται και στο γράφημα 3.2. Ειδικότερα η πλειοψηφία κατανέμεται ισομερώς στους/στις πτυχιούχους ΑΕΙ/ΤΕΙ και στους/στις κατόχους μεταπτυχιακού/διδακτορικού, ενώ με οριακή διαφορά ακολουθούν οι απόφοιτοι/-ες λυκείου. Από πλευράς εθνικότητας, η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος είναι ελληνική και μόνο 2 άτομα έχουν αλβανική εθνικότητα (Πίνακας 3.5).

Γράφημα 3.2: Επίπεδο εκπαίδευσης δείγματος

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 3.5: Συχνότητες Εθνικότητας

		Συχνότητα	Ποσοστό
Valid	ΕΛΛΗΝΙΚΗ	31	93.9
	ΑΛΒΑΝΙΚΗ	2	6.1
	Σύνολο	33	100.0

Αναφορικά με την ύπαρξη προβλημάτων υγείας εντός του νοικοκυριού, μόλις 4 από τους/τις 33 δήλωσε πως υφίσταται σοβαρό πρόβλημα υγείας του ίδιου του ατόμου ή κάποιου άλλου μέλους του νοικοκυριού.

Δεδομένου ότι επιδίωξη της έρευνας είναι να συνδέσει το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης με τις δυνατότητες συμφιλίωσης εργασίας και οικογένειας των μονογονέων, κρίθηκε σκόπιμο η καταγραφή του έτους μεταβολής της οικογενειακής κατάστασης σε μονογονεϊκή. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η συντριπτική πλειοψηφία (71%) περιήλθε σε κατάσταση μονογονεϊκότητας μετά το έτος 2010 (Πίνακας 3.6), δηλαδή μετά την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης, δίνεται η δυνατότητα για περαιτέρω διερεύνηση των πιθανών επιδραστικών παραγόντων (οικονομικοί, εργασιακοί, ψυχολογικοί, κ.λ.π.) στις προσπάθειες εναρμόνισης επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων. Σημειώνεται ότι 2 ερωτώμενοι/-ες δεν έδωσαν στοιχεία σχετικά με το πότε περιήλθαν σε κατάσταση μονογονεϊκότητας.

Πίνακας 3.6: Περίοδος ένταξης σε κατάσταση μονογονεϊκότητας

	Συχνότητα	Ποσοστό
ΕΩΣ ΤΟ 2010	9	29.0
ΜΕΤΑ ΤΟ 2010	22	71.0
Σύνολο	31	100.0

3.3 Κατάσταση Απασχόλησης – Οικονομική Κατάσταση

Δεδομένου ότι στόχος της έρευνας ήταν να διερευνηθεί κατά πόσο είναι εφικτή η συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής των ελληνικών μονογονεϊκών νοικοκυριών και σε ποιον βαθμό συμβάλλουν ή λειτουργούν περιοριστικά οι επιχειρήσεις και οι κρατικές πολιτικές, το δείγμα αποτελείται από εργαζόμενους/-ες με ιδιαίτερη βαρύτητα στους/στις μισθωτούς/-ές και σε μικρότερο βαθμό επιδιώχθηκε να συμμετέχουν άνεργοι/-ες, προκειμένου να συσχετισθούν οι αυξημένες υποχρεώσεις που συνεπάγεται η μονογονεϊκότητα με τη δυσκολία ένταξης στην αγορά εργασίας. Ως εκ τούτου και όπως

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

φαίνεται και στον Πίνακα 3.7, 29 ερωτώμενοι/-ες την τρέχουσα στιγμή εργάζονται, ενώ μόνο 3 άτομα δήλωσαν ότι βρίσκονται σε καθεστώς ανεργίας και 1 άτομο εργάζεται περιστασιακά και άτυπα (απάντηση «άλλο»).

Πίνακας 3.7: Κατανομή ανά κατάσταση απασχόλησης

	Συχνότητα	Ποσοστό
Άνεργος/η	3	9.1
Εργαζόμενος/η	29	87.9
Άλλο	1	3.0
Σύνολο	33	100.0

Μεταξύ των εργαζομένων, οι 21 απασχολούνται με σχέση μισθωτής πλήρους εργασίας, ενώ χαμηλότερη συχνότητα καταγράφονται σε μισθωτούς/-ές με ελαστικές μορφές εργασίας (Πίνακας 3.8). Αντίθετα από μια γενική αρχική υπόθεση σύμφωνα με την οποία οι μονογονεϊκές, λόγω αυξημένων οικογενειακών υποχρεώσεων θα εξυπηρετούνταν σε ένα-εργασιακό καθεστώς ελαστικών ωραρίων εργασίας διεκδικώντας την κατά το δυνατόν διατήρηση του αρχικού μισθού τους, διαπιστώνεται ότι οι μονογονεϊκές που συμμετείχαν στην έρευνα, κυρίως για λόγους εργασιακής ανασφάλειας και ότι-διαβλέποντας μια-πιθανή υποχώρηση του δικαιώματος της πλήρους απασχόλησης, επιλέγουν την πλήρη απασχόληση, η οποία πιθανότατα συνοδεύεται και από την αξίωση διατήρησης αυτής της εργασιακής σχέσης. Συμπερασματικά, η διασφάλιση της σταθερότητας της θέσης εργασίας αξιολογείται ως περισσότερο σημαντική από τη δυνατότητα αξιοποίησης ελαστικού ωραρίου, διότι η επιλογή της δεύτερης δυνατότητας συνδέεται πιθανά ή βάσιμα με ανεπιθύμητες εργασιακές ανασφάλειες.

Πίνακας 3.8: Μορφές εργασιακής απασχόλησης

	Συχνότητα	Ποσοστό
Μισθωτή/ός πλήρους απασχόλησης	21	72.4
Μισθωτή/ός μερικής απασχόλησης	3	10.3
Μισθωτή/ός εποχιακής απασχόλησης	1	3.4
Αυτοαπασχολούμενη/ος	4	13.8
Σύνολο	29	100.0

Ως προς την ασφάλιση όλοι/-ες είναι ασφαλισμένοι/-ες που εργάζονται ως μισθωτοί, πλην μιας γυναίκας που απασχολείται περιστασιακά και άτυπα (Πίνακας 3.9). Για τους λόγους που αναφέρθηκαν και παραπάνω οι μονογονεϊκές ιεραρχούν υψηλά τους παράγοντες

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

που διασφαλίζουν τη σταθερότητα στην αγορά εργασίας, μεταξύ των οποίων την ασφάλισή τους, που συνεπάγεται και νόμιμη εργασία.

Πίνακας 3.9: Ύπαρξη ασφάλισης (νόμιμη εργασία)

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	24	96.0
Όχι	1	4.0
Σύνολο	25	100.0

Όσον αφορά στην κατανομή των ερωτηθέντων/-εισών ανά τομέα εργασίας, πάνω από τους/τις μισούς/-ές απασχολούνται στον ιδιωτικό τομέα (Πίνακας 3.10) και ακολουθούν οι απασχολούμενοι/-ες στον δημόσιο και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, όπου οι εργασιακές σχέσεις είναι βάσει νομοθετικού και θεσμικού πλαισίου σαφώς πιο ευνοϊκές για τη συμφιλίωση επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων. Στον αντίποδα βρίσκονται οι αυτοαπασχολούμενοι/-ες, για τους/τις οποίους/-ες πρόσφατα έγιναν νομοθετικές προσπάθειες διευκόλυνσης άσκησης του γονεϊκού ρόλου, που ακόμη όμως δεν τυγχάνουν ακόμη εφαρμογής.

Πίνακας 3.10: Κατανομή απασχολούμενων ανά τομέα εργασίας

	Συχνότητα	Ποσοστό
Δημόσιος Τομέας	8	27.6
Ευρύτερος Δημόσιος Τομέας	2	6.9
Ιδιωτικός Τομέας	16	55.2
Αυτοαπασχολούμενος	3	10.3
Σύνολο	29	100.0

Δεδομένης της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης της ελληνικής κοινωνίας και λαμβάνοντας υπόψη ότι οι μονογονεϊκές αποτελούν ομάδα με υψηλή ευαλωτότητα στην αγορά εργασίας, θεωρήθηκε σκόπιμο να διερευνηθεί ο βαθμός άσκησης δεύτερης εργασίας για συμπλήρωση του οικογενειακού εισοδήματος. Πιο συγκεκριμένα, μόνο 3 – όλες γυναίκες - δήλωσαν ότι αναγκάστηκαν να καταφύγουν και σε δεύτερη απασχόληση, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 3.11, προκειμένου να συμπληρώσουν το εισόδημά τους. Ως εκ τούτου, πέραν των διαπιστωμένων οικονομικών αναγκών η ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος με δεύτερη απασχόληση που συνεπάγεται την επέκταση του εργασιακού χρόνου φαίνεται να είναι μια οριακή επιλογή από τις/τους μονογονεϊκές, δεδομένου του περιορισμένου διαθέσιμου χρόνου για να ανταποκριθούν και στις υπόλοιπες υποχρεώσεις τους οι οποίες είναι αυξημένες λόγω έλλειψης συντρόφου/συζύγου.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 3.11: Απασχόληση σε δεύτερη θέση εργασίας

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	3	10.3
Όχι	26	89.7
Total	29	100.0

Όσον αφορά στις ώρες εργασίας, κατά μέσο όρο οι ερωτώμενοι/-ες εργάζονται περίπου 43 ώρες την εβδομάδα, ποσοστό σημαντικά υψηλότερο σε σύγκριση με τον εθνικό μέσο όρο που κυμαίνεται στις 39 ώρες³.

Στο ερώτημα αν καταγράφηκαν αλλαγές στο εργασιακό περιβάλλον των ερωτώμενων λόγω της οικονομικής κρίσης, προκύπτει από τις απαντήσεις ότι μόλις οι 5 από τους/τις 33 (ήτοι το 15,2%) δεν ήρθε αντιμέτωπο με κάποια μεταβολή, ενώ ιεραρχικά ως οι περισσότερο συνήθεις μεταβολές αφορούν σε: συρρίκνωση των μισθών, αυξημένες απαιτήσεις στην εκτέλεση της εργασίας και μη αμοιβή των υπερωριών που πραγματοποιούνται, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 3.12. Ουσιαστικά επιβεβαιώνονται οι γενικότερες αρνητικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στους μισθούς των εργαζομένων σε συνδυασμό με σαφή επιβάρυνση των τελευταίων που καλούνται να ανταποκριθούν τόσο σε πρόσθετες απαιτήσεις και υποχρεώσεις στο εργασιακό τους περιβάλλον όσο και στο να αναγκαστούν να προσφέρουν μη αμειβόμενη υπερωριακή εργασία.

Πίνακας 3.12: Αλλαγές που σημειώθηκαν στο εργασιακό περιβάλλον, λόγω της οικονομικής κρίσης

	Ποσοστό
μη αμειβόμενες υπερωρίες	11,1%
λιγότερες ώρες εργασίας	1,9%
ανασφάλιστη εργασία	5,6%
χαμηλότεροι μισθοί	33,3%
αύξηση των απολύσεων	7,4%
αυξημένες απαιτήσεις	20,4%
διαφορές ως προς την ασφάλιση	5,6%
όλα τα παραπάνω	5,6%
καμία αλλαγή	9,3%

Σχόλιο [VD6]: ο πίνακας πρέπει να αλλάξει. Το καμία αλλαγή δεν πρέπει να αθροίζεται

³ Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 3^ο τριμ. 2017, <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO01/>

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Η γενική ικανοποίηση ως προς τον διαθέσιμο χρόνο για τη διεκπεραίωση των υποχρεώσεων σε συνάρτηση με το ωράριο εργασίας ήταν μια ακόμα βασική ερώτηση, στην οποία, τα 20 από τα 28 άτομα που είναι εργαζόμενοι και που απάντησαν στην εν λόγω ερώτηση (1 δεν ανταποκρίθηκε στο ερώτημα) δήλωσαν λίγο έως μέτρια ικανοποίηση (Πίνακας 3.13). Από τις απαντήσεις διαφαίνεται η σημαντικότητα που αποδίδουν οι μονογονεϊκές στον διαθέσιμο, πέραν της εργασίας τους, χρόνο, ο οποίος ωστόσο δεν είναι επαρκής για την κάλυψη των πολλαπλών οικογενειακών και προσωπικών τους αναγκών και υποχρεώσεων.

Πίνακας 3.13: Βαθμός ικανοποίησης ως προς το διαθέσιμο χρόνο για τη διεκπεραίωση οικογενειακών/προσωπικών υποχρεώσεων σε σχέση με το ωράριο εργασίας

	Συχνότητα	Ποσοστό
Καθόλου	4	14.3
Λίγο	12	42.9
Μέτρια	8	28.6
Αρκετά	4	14.3
Total	28	100.0

Επί των ελάχιστων ανέργων του δείγματος, οι οικογενειακές υποχρεώσεις και η έλλειψη ζήτησης εργασίας τονίζονται ως παράγοντες μη ανεύρεσης εργασίας, ενώ η ένταξη των μονογονεϊκών στην αγορά εργασίας είναι εξαιρετικά δύσκολη, δεδομένων των πρόσθετων ιδιαιτεροτήτων και αναγκών που συνδέονται με την οικογενειακή τους κατάσταση και την έλλειψη άλλου προσώπου για διαμοιρασμό των καθηκόντων.

Αναφορικά με το εισόδημα, καταγράφεται μεγάλη συχνότητα στα χαμηλά κλιμάκια, καθώς 12 από τα 33 άτομα έχουν εισόδημα από 6.500 έως 12.000 ευρώ ετησίως, με φθίνουσες συχνότητες, καθώς κινούμαστε προς υψηλότερες τάξεις εισοδήματος (Πίνακας 3.14). Δεδομένων λοιπόν των χαμηλών εισοδημάτων, είναι αναμενόμενη η ανεπαρκής εξυπηρέτηση των αναγκών του νοικοκυριού. Ειδικότερα η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος (30 στα 33 άτομα) δηλώνει ότι η τρέχουσα οικονομική κατάσταση ανταποκρίνεται λίγο ή μέτρια στην κάλυψη των αναγκών της οικογένειας (Πίνακας 3.15)

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 3.14: Εισοδηματική κατάσταση οικογένειας

	Συχνότητα	Ποσοστό
Έως και 6.500,00€	4	12.1
6.500,01€ έως 12.000,00€	12	36.4
12.000,01€ έως 16.000,00€	9	27.3
16.000,01€ έως 22.000,00€	7	21.2
22.000,01€ και άνω	1	3.0
Σύνολο	33	100.0

Πίνακας 3.15: Βαθμός ανταπόκρισης της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης του μονογονεϊκού νοικοκυριού στην κάλυψη των αναγκών του

	Συχνότητα	Ποσοστό
Καθόλου	3	9.1
Λίγο	15	45.5
Μέτρια	15	45.5
Σύνολο	33	100.0

Στο σκέλος της προσπάθειας συμπλήρωσης του οικογενειακού τους εισοδήματος, όπως φαίνεται και από τον πίνακα 3.16 Πίνακας 3.16, οι ερωτώμενοι/-ες απάντησαν στην πλειονότητά τους ότι δέχονται βοήθεια από τους γονείς και το ευρύτερο συγγενικό και φιλικό περιβάλλον (31,5%) ή παίρνουν διατροφή (20,4%). Αξιόλογο ποσοστό (14,8%) κατέφυγε σε αύξηση των ωρών εργασίας του, ενώ σε χαμηλότερα ποσοστό οι ερωτώμενοι/-ες αναγκάστηκαν να εισέλθουν στην αγορά εργασίας (9,3%). Δεδομένου ότι η πλειοψηφία του δείγματος αφορά σε μονογονεϊκές εργαζόμενους/-ες που διαβιούν εκτός ορίων φτώχειας, είναι εν μέρει δικαιολογημένο το γεγονός ότι μόλις το 7,4% δικαιούται και λαμβάνει κρατικό επίδομα (7,4%) και μόλις το 3,7% δέχεται υποστήριξη από δομές αλληλεγγύης. Σημαντικό είναι το εύρημα ότι η αναζήτηση υποστήριξης από τη μεριά των μονογονέων εντοπίζεται σε επαφές και δίκτυα που συνδέονται με το στενό αλλά και ευρύτερο οικογενειακό περιβάλλον, ενώ εξαιρετικά περιορισμένη είναι η προσέγγιση φορέων και δομών που αναλαμβάνουν επίσημα ένα έργο υποστήριξης τέτοιων ομάδων. Η διαπίστωση αυτή φέρνει στην επιφάνεια ένα ακόμη κρίσιμο ζήτημα, που επιβεβαιώνεται σε επόμενη ενότητα, αυτό της γνώσης του οικείου θεσμικού και νομικού πλαισίου και της λειτουργίας συναφών δομών υποστήριξης, σε συνδυασμό με τη δυναμική της διάχυσης της πληροφόρησης αναφορικά με τις προσφερόμενες υπηρεσίες στην ομάδα των μονογονέων, καθώς και τη συνεργασία με συλλόγους και αντίστοιχες οργανωμένες ομάδες εκπροσώπησής τους.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 3.16: Ενέργειες για συμπλήρωση του οικογενειακού εισοδήματος, αφότου ο/η ερωτώμενος/η περιήλθε σε κατάσταση μονογονεϊκότητας

	Ποσοστό
παίρνω δάνειο	3,7%
δέχομαι βοήθεια	31,5%
παίρνω κρατικό επίδομα	7,4%
παίρνω δωρεές	1,9%
άρχισα να εργάζομαι	9,3%
αύξησα τις ώρες εργασίας	14,8%
βρήκα δεύτερη εργασία	5,6%
παίρνω διατροφή	20,4%
δέχομαι βοήθεια από δομές αλληλεγγύης	3,7%
άλλο	1,9%
Total	100,0%

Σε σχέση με τη μεταβλητότητα της οικονομικής κατάστασης του νοικοκυριού την τελευταία πενταετία, οι ερωτώμενοι/-ες στην πλειονότητά τους απάντησαν ότι η οικονομική τους κατάσταση χειροτέρεψε και ένα χαμηλό ποσοστό απάντησε ότι επιδεινώθηκε, ενώ δεν καταγράφηκε απάντηση για βελτίωση (Πίνακας 3.17). Η τάση αυτή είναι αναμενόμενη, όχι μόνο γιατί όπως ήδη έχει ειπωθεί η κυριότερη αλλαγή που σημειώθηκε στο εργασιακό τους περιβάλλον ήταν η μείωση των αποδοχών, αλλά και γιατί σημαντικό ποσοστό των ερωτώμενων περιήλθε εντός της τελευταίας πενταετίας σε κατάσταση μονογονεϊκότητας, γεγονός που συνεπάγεται αυξημένες οικονομικές υποχρεώσεις που επιβαρύνουν τον/την μονογονέα.

Πίνακας 3.17: Σύγκριση της σημερινής οικονομικής κατάστασης του νοικοκυριού σε σχέση με πριν πέντε χρόνια

	Συχνότητα	Ποσοστό
έμεινε στάσιμη	7	21.2
χειροτέρεψε	26	78.8
Σύνολο	33	100.0

Λόγω της επιδείνωσης της οικονομικής κατάστασης, όλοι/-ες οι ερωτώμενοι/-ες αναγκάστηκαν να προβούν σε περικοπές δαπανών την τελευταία πενταετία. Συγκεκριμένα, οι πιο συνήθεις περικοπές αφορούσαν δαπάνες για ταξίδια-εκδρομές και διασκέδαση-ψυχαγωγία, αλλά και ένδυση-υπόδηση, ενώ σημαντική είναι και η ποσοστιαία συμμετοχή των περικοπών σε παροχές προς οικογένεια (Πίνακας 3.18).

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 3.18: Ποσοστιαία κατανομή περικοπών την τελευταία πενταετία ανά είδος δαπάνης

	Ποσοστό
τρόφιμα και άλλα είδη πρώτης ανάγκης	9,8%
ένδυση-υπόδηση	20,3%
παροχές προς την οικογένεια	16,5%
διασκέδαση - ψυχαγωγία	22,6%
ταξίδια - εκδρομές	21,8%
άλλο	2,3%
όλα τα παραπάνω	6,8%
Total	100,0%

3.4 Συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής

Αναφορικά με τον αρμονικό συνδυασμό μεταξύ επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων, καταρχήν διερευνήθηκε η συμμετοχή τρίτων στην ανάληψη των βασικών καθηκόντων του προκειμένου να αποτυπωθεί κατά πόσο είναι επιφορτισμένος ο/η μονογονέας. Πιο συγκεκριμένα, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων απάντησαν πως αναλαμβάνουν οι ίδιοι/-ες το μεγαλύτερο μέρος των οικογενειακών καθηκόντων, ιδιαίτερα δε ό,τι αφορά μαγειρέμα, καθαριότητα πληρωμή λογαριασμών και ψώνια και τη συνοδεία των παιδιών στις εξωσχολικές δραστηριότητες, ενώ δέχονται βοήθεια από τρίτο άτομο για τη μελέτη των παιδιών και τη συντήρηση/μαστορέματα στο σπίτι, καθώς και τη συνοδεία των παιδιών προς και από το σχολείο. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η βοήθεια προέρχεται από παππού/γιαγιά όσον αφορά στη συνοδεία των παιδιών στο σχολείο, ενώ για τα μαστορέματα και τις εργασίες συντήρησης του σπιτιού καταφεύγουν σε επαγγελματίες. Ο καταμερισμός αυτός, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων έχει προκύψει αφότου ο/η ερωτώμενος/-η περιήλθε σε κατάσταση μονογονεϊκότητας και υπό της επίδρασης της χαμηλής οικονομικής κατάστασης, που δημιουργεί δυσκολία χρήσης βοήθειας επί πληρωμής.

Αυτή η παράμετρος σε συνδυασμό με την έλλειψη βοήθειας από τρίτο άτομο που προέρχεται από το στενό συγγενικό περιβάλλον και τις πολλές ώρες εργασίας, αποτελούν και τις κυριότερες δυσκολίες για τον συνδυασμό της εργασίας με τις προσωπικές και οικογενειακές υποχρεώσεις.

Πίνακας 3.19: Δυσκολίες συνδυασμού εργασίας και υποχρεώσεων

	Ποσοστό
πολλές ώρες εργασίας	18,8%
είδος ωραρίου εργασίας	11,5%
έλλειψη βοήθειας από κάποιο άλλο άτομο	19,8%

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

οικονομική δυσκολία για χρήση βοήθειας επί πληρωμής	16,7%
μη ικανοποιητικό ωράριο των δημόσιων υπηρεσιών φροντίδας	7,3%
χαμηλή ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών φροντίδας	5,2%
έλλειψη υπηρεσιών για την κάλυψη σχετικών αναγκών	9,4%
μη δυνατότητα ένταξης των ατόμων που φροντίζω	11,5%
Total	100,0%

Αναφορικά με τον βαθμό γνώσης των εργασιακών δικαιωμάτων ως γονέας/φροντίστριας/-τής εξαρτώμενων μελών, απάντησαν θετικά οι 25 από τους/τις 31 ερωτώμενες/-ους που ανταποκρίθηκαν στο ερώτημα, ενώ ως προς τη χρήση των εργασιακών δικαιωμάτων, τη μεγαλύτερη συγκέντρωση εμφανίζει η απάντηση «ορισμένες φορές» και ακολουθεί με σημαντική διαφορά η απάντηση «ποτέ» (Πίνακας 3.20). Σημειώνεται ότι 2 ερωτώμενοι/-νες δεν απάντησαν στο σχετικό ερώτημα.

Πίνακας 3.20: Συχνότητα χρήσης των εργασιακών δικαιωμάτων ως γονείς/φροντιστές

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ποτέ	7	22.6
Ορισμένες φορές	16	51.6
Συχνά	1	3.2
Πολύ συχνά	2	6.5
Πάντα	5	16.1
Total	31	100.0

Αναφορικά με τις παροχές της επιχείρησης προκειμένου να διευκολύνει τους/τις εργαζόμενους/-ες στην ταυτόχρονη ανταπόκρισή τους στις επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις, οι 13 στους 26 ερωτώμενους/-ες που εργάζονται υπό το καθεστώς μισθωτής εργασίας απάντησαν θετικά, διευκρινίζοντας ότι οι επιχειρήσεις προβαίνουν κυρίως στην παροχή ειδικών αδειών (6 στους/στις 13) και σε αλλαγές στο ωράριο εργασίας ανάλογα τις οικογενειακές/προσωπικές ανάγκες των εργαζομένων (5 στους/στις 13), όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.21. Η ευελιξία στο ωράριο είναι μια πρακτική που αναδεικνύεται και ως συνήθης μορφή ευέλικτης απασχόλησης, ενώ σε πολύ μικρότερο βαθμό οι επιχειρήσεις επιτρέπουν την εργασία στο σπίτι, όπως φαίνεται εξάλλου και στον πίνακα 3.24 που απεικονίζει τις απαντήσεις στην ερώτηση σχετικά με τις ευέλικτες μορφές εργασίας που υιοθετούν οι επιχειρήσεις. Επιπλέον, είναι αναμενόμενος ο μηδαμινός αριθμός των απαντήσεων που αφορούν στην παροχή ειδικών επιδομάτων στους μονογονείς, καθώς η κυριότερη αλλαγή που βιώνουν οι ερωτώμενοι/-ες στο εργασιακό τους περιβάλλον είναι η μείωση των αποδοχών, όπως ήδη έχει αναφερθεί στην προηγούμενη ενότητα.

Διευκρινίζεται ότι στον Πίνακα 3.21 η σχετική (%) συχνότητα δεν αποτελεί το 100% των 13 που απάντησαν επειδή το ερώτημα επιδέχεται πολλαπλές απαντήσεις

Μορφοποιήθηκε: Γραμματοσειρά: Calibri, 11 στ.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 3.21: Παροχές επιχείρησης προς τους εργαζομένους

Τρόπος βοήθειας	Αριθμός απαντήσεων	%
Παρέχει ειδικά επιδόματα	1	7,7
Παρέχει ειδικές άδειες	6	46,1
Διαθέτει παιδικό σταθμό	-	-
Επιτρέπει εργασία στο σπίτι	2	15,4
Επιτρέπει αλλαγές στο ωράριο ανάλογα με τις ανάγκες του/της εργαζόμενου/ης	5	38,5
Άλλο είδος βοήθειας	4	30,8
Σύνολο απαντήσεων	18	

Στο ερώτημα περί δυνατότητας απουσίας από την επιχείρηση για την τακτοποίηση τόσο των οικογενειακών όσο και των προσωπικών υποθέσεων, οι 17 από τους/τις 26 ερωτώμενους/-ες ως μισθωτοί/-ες απάντησαν ότι ορισμένες φορές επιτρέπει η επιχείρηση την απουσία τους (Πίνακας 3.22).

Πίνακας 3.22: Δυνατότητα απουσίας από την εργασία για τακτοποίηση προσωπικών/οικογενειακών υποθέσεων

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ποτέ	1	3.8
Ορισμένες φορές	17	65.4
Συχνά	3	11.5
Πολύ συχνά	2	7.7
Πάντα	3	11.5
Total	26	100.0

Όσον αφορά στη δυνατότητα απασχόλησης με τη μορφή ευέλικτων μορφών εργασίας, οι 15 από τους/τις 26 ερωτώμενους/-ες, δήλωσαν ότι δεν υπάρχει αυτή η δυνατότητα, ενώ οι 6 απάντησαν θετικά και οι 5 «ανάλογα την περίπτωση» (Πίνακας 3.23).

Πίνακας 3.23: Δυνατότητα απασχόλησης με ευέλικτες μορφές

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	6	23.1
Όχι	15	57.7
Ανάλογα την περίπτωση	5	19.2
Σύνολο	26	100.0

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Ειδικότερα οι μορφές ευέλικτης εργασίας που εφαρμόζονται από τις επιχειρήσεις απασχόλησης του δείγματος, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 3.24, αφορούν κυρίως στο ευέλικτο ωράριο, στη μερική απασχόληση και στην εργασία από το σπίτι (Πίνακας 3.24). Από τις απαντήσεις διακρίνει κανείς την επέκταση των ευέλικτων μορφών απασχόλησης που υιοθετούν οι επιχειρήσεις, καθώς και την ανάγκη προσδιορισμού της εναλλακτικότητας στην οργάνωση της εργασίας που θα μπορούσε να προκύψει ως πρόταση πολιτικής που θα αφορά τους/τις μονογονείς.

Πίνακας 3.24: Εφαρμογή ευέλικτων μορφών εργασίας από επιχειρήσεις

		Ποσοστό
Ευέλικτες μορφές εργασίας ^a	Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε εφαρμόζει ευέλικτο ωράριο	34,8%
	Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε εφαρμόζει βάρδιες	8,7%
	Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε επιτρέπει την εργασία στο σπίτι	17,4%
	Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε εφαρμόζει την μερική απασχόληση	26,1%
	Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε εφαρμόζει το συνεχόμενο ωράριο	13,0%
Σύνολο		100,0%

Αναφορικά με την αξιοποίηση των προαναφερόμενων ευέλικτων μορφών από τους ίδιους/-ες μονογονείς τόσο στην υφιστάμενη, όσο και σε προηγούμενη εργασία τους (18 άτομα) καταγράφηκε ισομερής διχοτόμηση των απαντήσεων σε «ναι» και «όχι» (Πίνακας 3.25). Πιο συγκεκριμένα, οι μορφές ευέλικτης απασχόλησης με τις οποίες απασχολήθηκαν ή απασχολούνται οι ερωτώμενοι/-ες του δείγματος αφορούν σε βάρδιες, εργασία από το σπίτι, ευέλικτο ωράριο και άλλες επιλογές, οι οποίες λαμβάνονται συνήθως κατόπιν κοινής απόφασης με την επιχείρηση. Όσον αφορά στους λόγους για τους οποίους δεν έχουν αξιοποιήσει τις ευέλικτες μορφές, ο κυριότερος αφορά στη βούληση του ίδιου του ατόμου να συνεχίσει να εργάζεται στο ισχύον καθεστώς για οικονομικούς λόγους αλλά και στη μη πρόβλεψη από τη λειτουργία της επιχείρησης.

Μορφοποιήθηκε: Γραμματοσειρά: Calibri, 11 στ.

Πίνακας 3.25: Αξιοποίηση σήμερα ή στο παρελθόν κάποιας ευέλικτης μορφής απασχόλησης

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	9	50.0
Όχι	9	50.0
Σύνολο	18	100.0

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Αναφορικά με τη διασφάλιση των προβλεπόμενων εργασιακών δικαιωμάτων κατά την απασχόληση με ευέλικτες μορφές, από τους/τις 18 ερωτώμενους/-ες, 2 δεν ανταποκρίθηκαν στο ερώτημα, διότι δεν γνώριζαν τα εργασιακά δικαιώματα που προβλέπει ο νόμος για τις συγκεκριμένες μορφές απασχόλησης.

Από τους/τις 16 ερωτώμενους/-ες που απάντησαν στο ερώτημα, οι 8 δήλωσαν ότι ποτέ ή ορισμένες φορές διασφαλίζονται τα εργασιακά δικαιώματα κατά την απασχόληση με ευέλικτες μορφές, ενώ οι υπόλοιποι/-ες 6 δηλώνουν ότι η επιχείρηση που απασχολούνται προβαίνει σε πλήρη τήρηση των σχετικών νομικών διατάξεων (Πίνακας 3.26).

Επίσης, αναφορικά με τη δυνατότητα να επανέλθουν στο πρότερο καθεστώς απασχόλησης, από τους/τις 14 που απάντησαν (4 δεν ανταποκρίθηκαν στο ερώτημα), η πλειοψηφία αυτών (64,3%) δήλωσε άγνοια επί του θέματος (Πίνακας 3.27).

Πίνακας 3.26: Βαθμός διασφάλισης των εργασιακών δικαιωμάτων που προβλέπει ο νόμος κατά την απασχόληση με ευέλικτες μορφές

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ποτέ	4	25.0
Ορισμένες φορές	4	25.0
Συχνά	2	12.5
Πάντα	6	37.5
Σύνολο	16	100.0

Πίνακας 3.27: Δυνατότητα επαναφοράς σε πρότερη κατάσταση απασχόλησης

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	4	28.6
Όχι	1	7.1
Δεν γνωρίζω	9	64.3
Total	14	100.0

Επιπλέον παράμετροι που σε μικρότερο βαθμό δημιουργούν περιορισμούς στη συμφιλίωση εργασιακής και οικογενειακής ζωής είναι το είδος του ωραρίου εργασίας και η μη δυνατότητα ένταξης των εξαρτώμενων μελών του/της μονογονεϊκής σε δομές υποστήριξης και φροντίδας (Πίνακας 3.19).

Πίνακας 3.19: Δυσκολίες συνδυασμού εργασίας και υποχρεώσεων

	Ποσοστό
πολλές ώρες εργασίας	18,8%

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

είδος ωραρίου εργασίας	11,5%
έλλειψη βοήθειας από κάποιο άλλο άτομο	19,8%
οικονομική δυσκολία για χρήση βοήθειας επί πληρωμής	16,7%
μη ικανοποιητικό ωράριο των δημόσιων υπηρεσιών φροντίδας	7,3%
χαμηλή ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών φροντίδας	5,2%
έλλειψη υπηρεσιών για την κάλυψη σχετικών αναγκών	9,4%
μη δυνατότητα ένταξης των ατόμων που φροντίζω	11,5%
Total	100,0%

Αναφορικά με τον βαθμό γνώσης των εργασιακών δικαιωμάτων ως γονέας/φροντίστριας/-τής εξαρτώμενων μελών, απάντησαν θετικά οι 25 από τους/τις 31 ερωτώμενες/-ους που ανταποκρίθηκαν στο ερώτημα, ενώ ως προς τη χρήση των εργασιακών δικαιωμάτων, τη μεγαλύτερη συγκέντρωση εμφανίζει η απάντηση «ορισμένες φορές» και ακολουθεί με σημαντική διαφορά η απάντηση «ποτέ» (Πίνακας 3.20). Σημειώνεται ότι 2 ερωτώμενοι/-νες δεν απάντησαν στο σχετικό ερώτημα.

Σχόλιο [u7]: Οι 2 άνδρες τι απάντησαν

Πίνακας 3.20: Συχνότητα χρήσης των εργασιακών δικαιωμάτων ως γονείς/φροντιστές

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ποτέ	7	22.6
Ορισμένες φορές	16	51.6
Συχνά	1	3.2
Πολύ συχνά	2	6.5
Πάντα	5	16.1
Total	31	100.0

Αναφορικά με τις παροχές της επιχείρησης προκειμένου να διευκολύνει τους/τις εργαζόμενους/-ες στην ταυτόχρονη ανταπόκρισή τους στις επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις, οι 13 στους 26 ερωτώμενους/-ες που εργάζονται υπό το καθεστώς μισθωτής εργασίας απάντησαν θετικά, διευκρινίζοντας ότι οι επιχειρήσεις προβαίνουν κυρίως στην παροχή ειδικών αδειών (6 στους/στις 13) και σε αλλαγές στο ωράριο εργασίας ανάλογα τις οικογενειακές/προσωπικές ανάγκες των εργαζομένων (5 στους/στις 13), όπως φαίνεται στον Πίνακα 3.21. Η ευελιξία στο ωράριο είναι μια πρακτική που αναδεικνύεται και ως συνήθης μορφή ευέλικτης απασχόλησης, ενώ σε πολύ μικρότερο βαθμό οι επιχειρήσεις επιτρέπουν την εργασία στο σπίτι, όπως φαίνεται εξάλλου και στον πίνακα 3.24 που απεικονίζει τις απαντήσεις στην ερώτηση σχετικά με τις ευέλικτες μορφές εργασίας που υιοθετούν οι επιχειρήσεις. Επιπλέον, είναι αναμενόμενος ο μηδαμινός αριθμός των απαντήσεων που αφορούν στην παροχή ειδικών επιδομάτων στους μονογονεϊκές, καθώς η κυριότερη αλλαγή που βιώνουν οι ερωτώμενοι/-ες στο εργασιακό τους περιβάλλον είναι η μείωση των αποδοχών, όπως ήδη έχει αναφερθεί στην προηγούμενη ενότητα.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Διευκρινίζεται ότι στον Πίνακα 3.21 η σχετική (%) συχνότητα δεν αποτελεί το 100% των 13 που απάντησαν επειδή το ερώτημα επιδέχεται πολλαπλές απαντήσεις

Μορφοποιήθηκε: Γραμματοσειρά: Calibri, 11 στ.

Πίνακας 3.21: Παροχές επιχείρησης προς τους εργαζομένους

Τρόπος βοήθειας	Αριθμός απαντήσεων	%
Παρέχει ειδικά επιδόματα	1	7,7
Παρέχει ειδικές άδειες	6	46,1
Διαθέτει παιδικό σταθμό	-	-
Επιτρέπει εργασία στο σπίτι	2	15,4
Επιτρέπει αλλαγές στο ωράριο ανάλογα με τις ανάγκες του/της εργαζόμενου/ης	5	38,5
Άλλο είδος βοήθειας	4	30,8
Σύνολο απαντήσεων	18	

Στο ερώτημα περί δυνατότητας απουσίας από την επιχείρηση για την τακτοποίηση τόσο των οικογενειακών όσο και των προσωπικών υποθέσεων, οι 17 από τους/τις 26 ερωτώμενους/-ες ως μισθωτοί/-ες απάντησαν ότι ορισμένες φορές επιτρέπει η επιχείρηση την απουσία τους (Πίνακας 3.22).

Σχόλιο [u8]: οι 2 άνδρες τι απάντησαν

Πίνακας 3.22: Δυνατότητα απουσίας από την εργασία για τακτοποίηση προσωπικών/οικογενειακών υποθέσεων

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ποτέ	1	3.8
Ορισμένες φορές	17	65.4
Συχνά	3	11.5
Πολύ συχνά	2	7.7
Πάντα	3	11.5
Total	26	100.0

Όσον αφορά στη δυνατότητα απασχόλησης με τη μορφή ευέλικτων μορφών εργασίας, οι 15 από τους/τις 26 ερωτώμενους/-ες, δήλωσαν ότι δεν υπάρχει αυτή η δυνατότητα, ενώ οι 6 απάντησαν θετικά και οι 5 «ανάλογα την περίπτωση» (Πίνακας 3.23).

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 3.23: Δυνατότητα απασχόλησης με ευέλικτες μορφές

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	6	23.1
Όχι	15	57.7
Ανάλογα την περίπτωση	5	19.2
Σύνολο	26	100.0

Ειδικότερα οι μορφές ευέλικτης εργασίας που εφαρμόζονται από τις επιχειρήσεις απασχόλησης του δείγματος, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 3.24, αφορούν κυρίως στο ευέλικτο ωράριο, στη μερική απασχόληση και στην εργασία από το σπίτι (Πίνακας 3.24). Από τις απαντήσεις διακρίνει κανείς την επέκταση των ευέλικτων μορφών απασχόλησης που υιοθετούν οι επιχειρήσεις, καθώς και την ανάγκη προσδιορισμού της εναλλακτικότητας στην οργάνωση της εργασίας που θα μπορούσε να προκύψει ως πρόταση πολιτικής που θα αφορά τους/τις μονογονείς.

Πίνακας 3.24: Εφαρμογή ευέλικτων μορφών εργασίας από επιχειρήσεις

		Ποσοστό
Ευέλικτες μορφές εργασίας ^a	Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε εφαρμόζει ευέλικτο ωράριο	34,8%
	Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε εφαρμόζει βάρδιες	8,7%
	Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε επιτρέπει την εργασία στο σπίτι	17,4%
	Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε εφαρμόζει την μερική απασχόληση	26,1%
	Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε εφαρμόζει το συνεχόμενο ωράριο	13,0%
Σύνολο		100,0%

Αναφορικά με την αξιοποίηση των προαναφερόμενων ευέλικτων μορφών από τους ίδιους/-ες μονογονείς τόσο στην υφιστάμενη, όσο και σε προηγούμενη εργασία τους (18 άτομα) καταγράφηκε ισομερής διχοτόμηση των απαντήσεων σε «ναι» και «όχι» (Πίνακας 3.25). Πιο συγκεκριμένα, οι μορφές ευέλικτης απασχόλησης με τις οποίες απασχολήθηκαν ή απασχολούνται οι ερωτώμενοι/-ες του δείγματος αφορούν σε βάρδιες, εργασία από το σπίτι, ευέλικτο ωράριο και άλλες επιλογές, οι οποίες λαμβάνονται συνήθως κατόπιν κοινής απόφασης με την επιχείρηση. Όσον αφορά στους λόγους για τους οποίους δεν έχουν αξιοποιήσει τις ευέλικτες μορφές, ο κυριότερος αφορά στη βούληση του ίδιου του ατόμου να συνεχίσει να εργάζεται στο ισχύον καθεστώς για οικονομικούς λόγους αλλά και στη μη πρόβλεψη από τη λειτουργία της επιχείρησης.

Μορφοποιήθηκε: Γραμματοσειρά: Calibri, 11 στ.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 3.25: Αξιοποίηση σήμερα ή στο παρελθόν κάποιας ευέλικτης μορφής απασχόλησης

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	9	50.0
Όχι	9	50.0
Σύνολο	18	100.0

Αναφορικά με τη διασφάλιση των προβλεπόμενων εργασιακών δικαιωμάτων κατά την απασχόληση με ευέλικτες μορφές, από τους/τις 18 ερωτώμενους/-ες, 2 δεν ανταποκρίθηκαν στο ερώτημα, διότι δεν γνώριζαν τα εργασιακά δικαιώματα που προβλέπει ο νόμος για τις συγκεκριμένες μορφές απασχόλησης.

Από τους/τις 16 ερωτώμενους/-ες που απάντησαν στο ερώτημα, οι 8 δήλωσαν ότι ποτέ ή ορισμένες φορές διασφαλίζονται τα εργασιακά δικαιώματα κατά την απασχόληση με ευέλικτες μορφές, ενώ οι υπόλοιποι/-ες 6 δηλώνουν ότι η επιχείρηση που απασχολούνται προβαίνει σε πλήρη τήρηση των σχετικών νομικών διατάξεων (Πίνακας 3.26).

Επίσης, αναφορικά με τη δυνατότητα να επανέλθουν στο πρότερο καθεστώς απασχόλησης, από τους/τις 14 που απάντησαν (4 δεν ανταποκρίθηκαν στο ερώτημα), η πλειοψηφία αυτών (64,3%) δήλωσε άγνοια επί του θέματος (Πίνακας 3.27).

Πίνακας 3.26: Βαθμός διασφάλισης των εργασιακών δικαιωμάτων που προβλέπει ο νόμος κατά την απασχόληση με ευέλικτες μορφές

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ποτέ	4	25.0
Ορισμένες φορές	4	25.0
Συχνά	2	12.5
Πάντα	6	37.5
Σύνολο	16	100.0

Πίνακας 3.27: Δυνατότητα επαναφοράς σε πρότερη κατάσταση απασχόλησης

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	4	28.6
Όχι	1	7.1
Δεν γνωρίζω	9	64.3
Total	14	100.0

Αναφορικά με τη λήψη άδειας ανατροφής, περίπου 4 στους/στις 10 απάντησαν θετικά (Πίνακας 3.28), ενώ οι περισσότεροι/-ες επισήμαναν ότι δεν αντιμετώπισαν καμία

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

αλλαγή στον τρόπο αντιμετώπισής τους από τη διοίκηση της επιχείρησης όταν επέστρεψαν στη θέση εργασίας τους, ενώ ένα μικρό ποσοστό ανέφερε πως αντιμετωπίστηκε με δυσaréσκεια για μικρό χρονικό διάστημα. Όσοι/-ες δεν έλαβαν την άδεια ανατροφής, ανέφεραν ότι δεν την αιτήθηκαν για οικονομικούς λόγους, ή ότι εκείνο το διάστημα βρισκόταν εκτός αγοράς εργασίας ή ότι δεν είχε θεσμοθετηθεί ακόμη. Υπήρξε δε και ένα μικρό ποσοστό που ανέφερε ότι δεν το δέχθηκε η επιχείρηση ή εργάζονταν χωρίς ασφάλιση, οπότε δεν το δικαιούταν.

Πίνακας 3.28: Χορήγηση άδειας ανατροφής

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	12	42.9
Όχι	16	57.1
Σύνολο	28	100.0

3.5 Ειδικά προβλήματα των μονογονέων

Αναφορικά με τα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μονογονείς, διαπιστώθηκε πλειάδα απαντήσεων με το πιο σημαντικό πρόβλημα να αναδεικνύεται η αδυναμία αποτελεσματικής διαχείρισης χρόνου, η έλλειψη βοήθειας από κάποιο άλλο άτομο, καθώς και οι περιορισμοί που αντιμετωπίζουν στην προσωπική ζωή. Οριακά, με μικρότερη συχνότητα εμφάνισης, διαπιστώνεται το πρόβλημα που συνδέεται με τη δυσμενή κατάσταση των νοικοκυριών και αφορά στην αδυναμία κάλυψης τόσο των βασικών όσο και των μη βασικών αναγκών της οικογένειας. Στον αντίποδα βρίσκεται η καταπάτηση των εργασιακών δικαιωμάτων ως μονογονέα, γεγονός που συνεπάγεται είτε την τήρηση από μεριάς των επιχειρήσεων των διατάξεων που αφορούν στην προστασία της γονεϊκότητας είτε την άγνοια των εργασιακών δικαιωμάτων από μεριάς των μονογονέων και του βαθμού τήρησής τους από τις επιχειρήσεις (Πίνακας 3.29).

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 3.29: Κυριότερα προβλήματα και δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές

	Percent
Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισα ως μονογονεάς ήταν η αδυναμία ένταξης στην αγορά εργασίας λόγω των υποχρεώσεων ανατροφής	4,8%
Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισα ήταν η αδυναμία αποτελεσματικής διαχείρισης χρόνου	10,5%
Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισα ήταν οι τριβές κατά τη διαμοίραση ευθυνών ή την επίλυση πρακτικών θεμάτων	3,5%
Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισα ήταν η μειωμένη ανταπόκριση της/ου πρώην συζύγου/συντρόφου στις οικονομικές της/του υποχρεώσεις	7,4%
Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισα ήταν οι νομικές εκκρεμότητες	2,6%
Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισα ήταν η δυσκολία ανταπόκρισης στις οικιακές ευθύνες και υποχρεώσεις	7,0%
Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισα ήταν η έλλειψη βοήθειας από κάποιο άλλο άτομο	9,2%
Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισα ήταν οι οικονομικές δυσκολίες για κάλυψη των μη βασικών αναγκών της οικογένειας	8,7%
Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισα ήταν οι οικονομικές δυσκολίες για κάλυψη των μη βασικών αναγκών της οικογένειας που θεωρούνται αυτονήτες	8,7%
Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισα ήταν συναισθηματικά / ψυχολογικά προβλήματα	6,6%
Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισα ήταν συναισθηματικά / ψυχολογικά προβλήματα του/των παιδιού/ών	6,6%
Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισα ήταν εντάσεις συγκρούσεις με το/α παιδί/ά μου λόγω των ευθυνών μου	4,4%
Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισα ήταν στερεοτυπική αντιμετώπιση από το ευρύτερο συγγενικό / φιλικό περιβάλλον	5,2%
Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισα ήταν στερεοτυπική αντιμετώπιση κατά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας	3,1%
Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισα ήταν καταπάτηση των εργασιακών δικαιωμάτων ως μονογονεάς	2,2%
Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισα ήταν περιορισμοί στην προσωπική ζωή	9,2%
Το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετώπισα ήταν κάτι άλλο	0,4%
Σύνολο	100,0%

Όσον αφορά στις διαφορές των προβλημάτων του μονογονεά ανάλογα με το φύλο, οι 18 από τους/ τις 31 ερωτώμενους/-ες που απάντησαν στο ερώτημα (2 δεν ανταποκρίθηκαν) ανέφεραν ότι υφίστανται αρκετές διαφορές. Η στερεοτυπική αντίληψη της κοινωνίας, το πρότυπο ότι η μητέρα είναι ικανή να τα καταφέρει σε όλους τους ρόλους, η δυσκολία του άνδρα αναφορικά με την προσαρμογή στον νέο περιβάλλον και η νοοτροπία των επιχειρήσεων ότι η γυναίκα δίνει μεγαλύτερη βαρύτητα στην οικογένεια ήταν κάποιοι από τους λόγους που δικαιολογούν την απάντησή τους (Πίνακας 3.30).

Πίνακας 3.30: Διαφορές ως προς προβλήματα των μονογονεών ανάλογα το φύλο

	Frequency	Valid Percent
Καθόλου	5	16.1
Λίγο	4	12.9
Αρκετά	18	58.1
Πλήρως	4	12.9
Σύνολο	31	100.0

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

3.6 Υποστήριξη από κρατικές δομές, φορείς, προγράμματα

Αναφορικά με τον βαθμό γνώσης του θεσμικού και νομικού πλαισίου από τους/τις ερωτώμενους/-ες για την υποστήριξη των μονογονέων, 6 από τους/τις 33 ερωτώμενους/ες δήλωσαν πλήρη άγνοια, ενώ στον αντίποδα πλήρη γνώση δήλωσαν 3 άτομα. Η απάντηση με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση είναι η λίγη γνώση στην οποία καταγράφηκαν 13 τις 33 αποκρίσεις (Πίνακας 3.31).

Πίνακας 3.31: Βαθμός γνώσης του ισχύοντος θεσμικού και νομικού πλαισίου για τους/τις μονογονείς

	Συχνότητα	Ποσοστό
Καθόλου	6	18.2
Λίγο	13	39.4
Μέτρια	6	18.2
Αρκετά	5	15.2
Πλήρως	3	9.1
Σύνολο	33	100.0

Σχετικά με την υποστήριξη που τυχόν λαμβάνουν κατά την τρέχουσα χρονική περίοδο από κρατικές δομές, φορείς ή στο πλαίσιο προγραμμάτων, η πλειοψηφία του δείγματος (20 από τους/τις 33) απάντησε αρνητικά. Από τα υπόλοιπα 13 άτομα που δήλωσαν ότι δέχονται κάποιας μορφής υποστήριξης, υπήρξε καταγράφεται μεγάλη συχνότητα απαντήσεων στην οικονομική υποστήριξη και στην εκπαίδευση/επιμόρφωση (6 άτομα) και ακολουθεί η νομική στήριξη σε 2 άτομα και η ψυχολογική υποστήριξη και άλλη υποστήριξη σε 1 άτομο (Πίνακας 3.32).

Μορφοποιήθηκε: Ελληνικά

Μορφοποιήθηκε: Ελληνικά

Πίνακας 3.32: Κύριες υπηρεσίες και διευκολύνσεις από το κράτος

	Percent
Η κύρια υπηρεσία και διευκόλυνση που έλαβα από το κράτος είναι οικονομική υποστήριξη	37,5%
Η κύρια υπηρεσία και διευκόλυνση που έλαβα από το κράτος είναι ψυχολογική στήριξη στο/α παιδί/ά	6,3%
Η κύρια υπηρεσία και διευκόλυνση που έλαβα από το κράτος είναι νομική υποστήριξη	12,5%
Η κύρια υπηρεσία και διευκόλυνση που έλαβα από το κράτος είναι εκπαίδευση/επιμόρφωση	37,5%
Η κύρια υπηρεσία και διευκόλυνση που έλαβα από το κράτος είναι κάτι άλλο	6,3%
Total	100,0%

Στο ερώτημα σχετικά με τον βαθμό γενικότερης ικανοποίησης από την υφιστάμενη κρατική πολιτική που εφαρμόζεται στους/στις μονογονείς, η πλειοψηφία (17 ερωτώμενοι/-

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

ες) δήλωσαν πλήρη δυσαρέσκεια, ενώ 3 ερωτώμενοι/-ες δεν εξέφρασαν γνώμη (Πίνακας 3.33).

Πίνακας 3.33: Βαθμός ικανοποίησης από την υφιστάμενη κρατική κοινωνική πολιτική που εφαρμόζεται για τους μονογονείς

	Συχνότητα	Ποσοστό
Καθόλου ικανοποιητική	17	56.7
Λίγο ικανοποιητική	7	23.3
Μέτρια ικανοποιητική	6	20.0
Σύνολο	30	100.0

Όσον αφορά στην προσδοκία για μελλοντικές υπηρεσίες που θα πρέπει να μεριμνήσει να παρέχει το κράτος προς υποστήριξη των μονογονεϊκών νοικοκυριών, οι απαντήσεις των ερωτώμενων αφορούσαν καταρχήν στην παροχή ενημέρωσης και πληροφόρησης για θέματα μονογονεϊκότητας και ακολουθούν με τον ίδιο βαθμό σημαντικότητας η διασφάλιση εργασίας, η ψυχολογική στήριξη των μελών των μονογονεϊκών νοικοκυριών και η παροχή οικονομικής ενίσχυσης για την κάλυψη των βασικών αναγκών τους (Πίνακας 3.34).

Πίνακας 3.34: Προσδοκίες για εξυπηρέτηση αναγκών των μονογονεϊκών οικογενειών από την κρατική πολιτική

	Percent
Θα επιθυμούσα να καλύπτεται από την κρατική πολιτική η εργασία/απασχόληση των μονογονεϊκών οικογενειών	16,4%
Θα επιθυμούσα να καλύπτεται από την κρατική πολιτική το σπίτι/στέγαση στις μονογονεϊκές οικογένειες που το έχουν ανάγκη	10,5%
Θα επιθυμούσα να καλύπτεται από την κρατική πολιτική η ψυχολογική στήριξη σε όλα τα μέλη των μονογονεϊκών οικογενειών	16,4%
Θα επιθυμούσα να καλύπτεται από την κρατική πολιτική το οικονομικό επίδομα για τις βασικές ανάγκες	16,4%
Θα επιθυμούσα να καλύπτεται από την κρατική πολιτική το οικονομικό επίδομα για τις μη βασικές ανάγκες	7,9%
Θα επιθυμούσα να καλύπτεται από την κρατική πολιτική η παροχή ενημέρωσης και πληροφόρησης για όλα τα θέματα	17,1%
Θα επιθυμούσα να καλύπτεται από την κρατική πολιτική η δημόσια συγκοινωνία για διευκόλυνση των μετακινήσεων	11,2%
Θα επιθυμούσα να καλύπτεται από την κρατική πολιτική κάτι άλλο	3,9%
Σύνολο	100,0%

Στην ερώτηση εάν γνωρίζουν κάποιους θεσμοθετημένους κυβερνητικούς ή μη κυβερνητικούς φορείς που παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες σε μέλη μονογονεϊκών νοικοκυριών, οι 13 από τους/τις 19 ερωτημένους που ανταποκρίθηκαν στο ερώτημα απάντησαν αρνητικά (Πίνακας 3.35).

Συνακόλουθα, το παραπάνω αιτιολογεί και το εξαιρετικά χαμηλό ποσοστό του δείγματος που υποστηρίχθηκε με κάποιο τρόπο από τέτοιους φορείς (12,5%), ενώ υπήρξε 1

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

ερωτώμενος/-η που δεν ανέφερε αν είχε προηγούμενη εμπειρία εξυπηρέτησης από φορείς υποστήριξης μονογονέων (Πίνακας 3.36).

Πίνακας 3.35: Βαθμός γνώσης φορέων που παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες σε μονογονείς

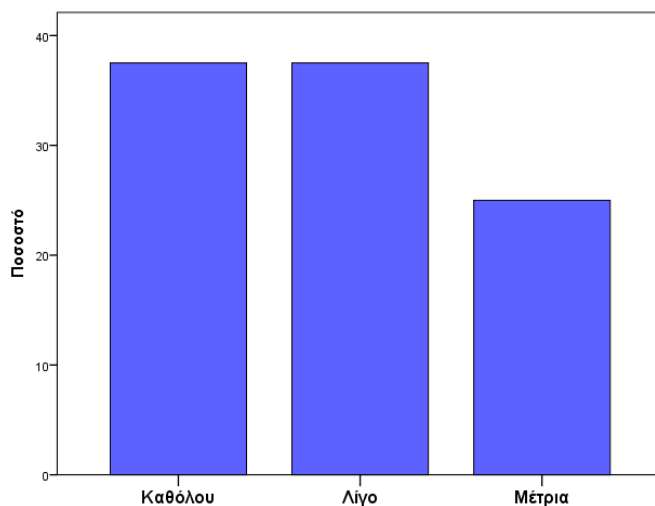
	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	6	31.6
Όχι	13	68.4
Σύνολο	19	100.0

Πίνακας 3.36: Προηγούμενη εμπειρία εξυπηρέτησης από φορείς υποστήριξης μονογονέων

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	4	12.5
Όχι	28	87.5
Total	32	100.0

Τέλος, ως προς τη γενικότερη ικανοποίηση των ερωτώμενων για τη συνολική προσέγγιση που έχει γίνει έως σήμερα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων τους, η συντριπτική πλειοψηφία δηλώνει καθόλου ή λίγο ικανοποίηση, κάτι που αποδεικνύει τα προηγούμενα συμπεράσματα (Γράφημα 3.3).

Γράφημα 3.3: Βαθμός ικανοποίησης από τη γενικότερη προσέγγιση που έχει γίνει για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των μονογονέων

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

3.7 Ανάδειξη επιλεγμένων μελετών περίπτωσης (case studies)

3.7.1 Μελέτη περίπτωσης 1: Γυναίκα σε διάσταση, με δύο ανήλικα παιδιά

Προφίλ – σύντομο ιστορικό μονογονεϊκότητας

Η κ. Α., ετών 39, απόφοιτη ΑΕΙ και κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος, είναι κάτοικος μεγάλου αστικού κέντρου, έχει δύο παιδιά 10 και 8 ετών και είναι σε διάσταση από το 2015. Η απόφαση χωρισμού πάρθηκε ουσιαστικά από τον σύζυγο, ενώ η σύζυγος δεν ήθελε να χωρίσει, παρά τα όποια προβλήματα επικοινωνίας και συμβίωσης είχαν ανακύψει.

Οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού

Η οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα, οπότε και επαρκεί σε μικρό βαθμό για την κάλυψη των αναγκών της οικογένειας. Ειδικότερα, όταν, το 2015, η γυναίκα περιήλθε σε κατάσταση μονογονεϊκότητας, είχε να αντιμετωπίσει τις αυξημένες οικονομικές υποχρεώσεις μιας τριμελούς οικογένειας που διαμένει σε ενοικιαζόμενη κατοικία, ενώ κανένα μέλος δεν εργάζεται. Μοναδικό σταθερό έσοδο της κ. Α. είναι η είσπραξη μισθώματος από ιδιόκτητη κατοικία που όμως είναι χαμηλού ποσού και δεν επαρκεί να καλύψει βασικές ανάγκες. Η δυσμενής οικονομική κατάσταση της οικογένειας επιτείνεται από το γεγονός ότι, ο πρώην σύζυγος δεν συνεισφέρει σε τακτική βάση στα έξοδα των παιδιών. Στο πλαίσιο αυτό, οι γονείς και ο αδερφός της κ. Α. συνδράμουν οικονομικά, αλλά και σε πρακτικό επίπεδο στη φύλαξη των παιδιών (κυρίως για συνοδεία / παραλαβή προς και από το σχολείο σε έκτακτες περιπτώσεις), προκειμένου η γυναίκα να ενταχθεί και να παραμείνει στην αγορά εργασίας.

Μονογονεϊκότητας και αγορά εργασίας

Η κ. Α. παρά το γεγονός ότι διαθέτει υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και πριν την εγκυμοσύνη της απασχολούνταν σε μια θέση με υψηλές αποδοχές και με ευίωνες προοπτικές επαγγελματικής ανέλιξης, αποφάσισε από κοινού με τον σύζυγο να παραμείνει εκτός αγοράς εργασίας με σκοπό την ανατροφή των παιδιών. Στην απόφαση αυτή του ζευγαριού συνηγόρησε και η καλή γενική οικονομική κατάσταση της οικογένειας, καθώς ο σύζυγος απασχολείται στον δημόσιο τομέα με υψηλές απολαβές.

Σήμερα, η γυναίκα απασχολείται μέσω προγράμματος κοινωφελούς εργασίας, πλήρους απασχόλησης για οκτώ μήνες, σε φορέα του δημοσίου τομέα, ο οποίος δεν επιτρέπει την απασχόληση μέσω ευέλικτων μορφών, ενώ το ωράριο είναι δεδομένο και ανελαστικό. Ωστόσο, δίνεται συχνά η δυνατότητα στην κ. Α. να απουσιάσει για τακτοποίηση προσωπικών / οικογενειακών υποθέσεων.

Καταμερισμός καθηκόντων

Για να μπορέσει να αντεπεξέλθει στο πλήρες ωράριο εργασίας, δεδομένης και της χρονοβόρας μετακίνησης από και προς την εργασία της με μέσα μαζικής μεταφοράς, τα παιδιά της κ. Α., μαθητές δημοτικού, εντάχθηκαν στο πρόγραμμα ολοήμερου σχολείου, με πρόωρη προσέλευση, ενώ στις έκτακτες περιπτώσεις (όπως σχολικές αργίες, ασθένεια παιδιών, σχολικές γιορτές και εκδηλώσεις, κ.λπ.), οι γονείς και ο αδερφός της γυναίκας αναλαμβάνουν την παραλαβή των παιδιών.

Η επιλογή αυτή ήταν εξ ανάγκης, καθώς αφενός δεν υπάρχει η δυνατότητα για βοήθεια επί πληρωμή, αφετέρου ο πρώην σύζυγος δεν είναι διατεθειμένος να αναλάβει ευθύνες και υποχρεώσεις σε τακτή βάση ή έστω σε έκτακτες περιπτώσεις για τη φροντίδα των παιδιών, παρά το γεγονός ότι έχει τη δυνατότητα. Επιπλέον, η κ. Α. εκτελεί εξολοκλήρου τα καθήκοντα του νοικοκυριού, συχνά με τη βοήθεια των παιδιών της, ενώ σε έκτακτες περιπτώσεις συνδράμει η μητέρα της γυναίκας.

Σε γενικές γραμμές, η γυναίκα δηλώνει ιδιαίτερα επιβαρυνόμενη από τον φόρτο των ευθυνών που αφορούν τόσο στη φροντίδα των παιδιών όσο και στις οικιακές εργασίες, καθώς δεν υπάρχει σταθερή βοήθεια είτε από τον πρώην σύζυγο ούτε από τους γονείς της ούτε από τρίτο πρόσωπο. Η βοήθεια που της προσφέρουν είναι σε έκτακτες περιπτώσεις και η ίδια νιώθει ότι γίνεται βάρος, γεγονός που την αποτρέπει να γίνει περισσότερο διεκδικητική, ώστε να ζητήσει βοήθεια σε μόνιμη βάση, τη στιγμή που τόσο οι γονείς της όσο και ο πρώην σύζυγος έχουν τη δυνατότητα, αλλά δεν δείχνουν προθυμία για ουσιαστική συνδρομή. Για παράδειγμα, δεν έχουν καθοριστεί συγκεκριμένες μέρες και ώρες την εβδομάδα που ο πρώην σύζυγος μπορεί να πάρει τα παιδιά, αλλά επαφίεται στη θέληση και στο πρόγραμμα του. Επίσης, υπάρχουν περιπτώσεις που οι γονείς της κ. Α. δεσμεύονται να κρατήσουν τα παιδιά για κάποιες ώρες, προκειμένου η γυναίκα να διεκπεραιώσει προσωπικές / οικογενειακές υποχρεώσεις (π.χ. ραντεβού σε γιατρό) και τελικά ανατρέπουν το πρόγραμμα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, η γυναίκα να μην έχει καθόλου χρόνο για προσωπικές / ατομικές δραστηριότητες, ενώ το αίσθημα βάρους των ευθυνών, το οποίο εντάθηκε από τη στιγμή που ξεκίνησε να δουλεύει, δημιουργεί στη γυναίκα έντονα συναισθήματα απουσίας υποστήριξης από τους γύρω της και συνακόλουθα απογοήτευσής.

Δεν είναι τυχαίο, λοιπόν, ότι στην ερώτηση ποια είναι τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει για να συνδυάσει οικογενειακές και επαγγελματικές υποχρεώσεις, δήλωσε ως πρώτη επιλογή την έλλειψη υπηρεσιών για την κάλυψη αναγκών και πρακτικών ζητημάτων συμφιλίωσης εργασίας και οικογένειας σε συνδυασμό με τη χαμηλή ποιότητα των δημοσίων υπηρεσιών φροντίδας. Επιπλέον, ούσα μονογονεάς τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει είναι η αδυναμία ένταξης στην αγορά εργασίας λόγω των υποχρεώσεων ανατροφής των παιδιών και των οικιακών ευθυνών και ακολουθούν οι δυσκολίες ικανοποίησης των βασικών και μη βασικών αναγκών, αλλά και οι περιορισμοί που βιώνει στην προσωπική της ζωή. Όπως διευκρίνισε η ίδια, η μη ανταπόκριση του πρώην συζύγου στις οικονομικές του υποχρεώσεις και τη διαμοίραση ευθυνών ή την επίλυση πρακτικών

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Θεμάτων μαζί του, δεν τα συνοπολογίζει ως σημαντικά προβλήματα από τη στιγμή που δεν έχει διατυπώσει η ίδια αξιώσεις και απαιτήσεις απέναντί του.

Κρατική πολιτική – στήριξη των ΜΓΟ

Λόγω του γεγονότος ότι η γυναίκα βρίσκεται ακόμη σε διάσταση και όπως ήδη έχει αναφερθεί νιώθει αρκετή απογοήτευση από το στενό συγγενικό και κοινωνικό της περιβάλλον, δεν έχει προσπαθήσει να διεκδικήσει τα δικαιώματά της ως μονογονέας, πέραν του ότι χρησιμοποίησε τη μονογονεϊκότητα για επιπλέον μοριοδότηση κατά την υποβολή αίτησης ένταξης στο πρόγραμμα κοινωφελούς εργασίας. Έτσι λοιπόν, δηλώνει πλήρη άγνοια για το ισχύον θεσμικό πλαίσιο υποστήριξης των μονογονέων, αλλά και την ύπαρξη σχετικών θεσμοθετημένων κρατικών φορέων ή ΜΚΟ. Οπότε η κ. Α. δεν δέχεται καμία υποστήριξη την τρέχουσα στιγμή, ενώ κρίνει πως η υφιστάμενη κρατική κοινωνική πολιτική τις/τους μονογονείς δεν είναι καθόλου ικανοποιητική. Αναφορικά με τις ανάγκες των μονογονέων που θα έπρεπε να καλύπτει το κράτος, θεωρεί ότι υπάρχουν μέλη ΜΓΟ που χρίζουν υποστήριξης σε πολλαπλά επίπεδα, οπότε και θα πρέπει να οργανωθεί ένα πλέγμα παρεμβάσεων και ρυθμίσεων που να εξασφαλίζει απασχόληση σε άνεργες/-ους αρχηγούς ΜΓΟ, στέγαση στις άστεγες οικογένειες, οικονομικό επίδομα για τις βασικές και μη βασικές ανάγκες, ψυχολογική στήριξη σε όλα τα μέλη των ΜΓΟ, παροχή ενημέρωσης και πληροφόρησης για όλα τα θέματα που αφορούν στη μονογονεϊκότητα και δημόσια συγκοινωνία για διευκόλυνση των μετακινήσεων. Γενικά, δηλώνει πλήρη δυσαρέσκεια από τη γενικότερη προσέγγιση που έχει γίνει για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της ως μονογονέας.

Ειδικά προβλήματα ως μονογονέας

Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η κ. Α. ως μονογονέας είναι τα εξής:

- αδυναμία ένταξης στην αγορά εργασίας λόγω των υποχρεώσεων ανατροφής των παιδιών και των οικιακών ευθυνών,
- οικονομικές δυσκολίες για κάλυψη των βασικών αναγκών της οικογένειας (π.χ. φαγητό, ρούχα, σχολείο/φροντιστήρια, λογαριασμοί κ.λπ.),
- οικονομικές δυσκολίες για κάλυψη των μη βασικών αναγκών της οικογένειας που θεωρούνται όμως αυτονόητες στην κοινωνία μας (π.χ. χρήματα για ψυχαγωγία, προσωπική φροντίδα),
- περιορισμοί στην προσωπική ζωή (π.χ. δημιουργία νέων διαπροσωπικών σχέσεων) της γυναίκας.

3.7.2 Μελέτη περίπτωσης 2: Γυναίκα διαζευγμένη, με ένα ανήλικο παιδί

Προφίλ – σύντομο ιστορικό μονογονεϊκότητας

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Η κ. Ε., ετών 40, απόφοιτη ΑΕΙ και κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος, είναι κάτοικος μικρού αστικού κέντρου, έχει ένα παιδί 7 ετών και χώρισε το 2016, μετά από απόφαση της ίδιας, η οποία βίωνε έντονη λεκτική και ψυχολογική βία. Στη λήψη αυτής της απόφασης, έπαιξε σημαντικό ρόλο το γεγονός ότι η γυναίκα απασχολείται στον δημόσιο τομέα με ικανοποιητικές αποδοχές, ζει σε ιδιόκτητη κατοικία, ενώ η οικογένεια προέλευσής της αποτελεί βασικό της έρεισμα.

Οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού

Η οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού κυμαίνεται σε ικανοποιητικά επίπεδα, οπότε και επαρκεί μέτρα για την κάλυψη των αναγκών της οικογένειας. Παρά το γεγονός ότι, η κ. Ε. εργάζεται ως μόνιμη σε δημόσιο φορέα, όταν περιήλθε σε κατάσταση μονογονεϊκότητας, είχε να αντεπεξέλθει σε μια σειρά έκτακτων εξόδων για την έκδοση του διαζυγίου, ενώ αντιμετωπίζει οικονομικές δυσκολίες για κάλυψη των μη βασικών αναγκών της οικογένειας που θεωρούνται όμως αυτονόητες στην κοινωνία μας (π.χ. ψυχαγωγία, προσωπική φροντίδα, ταξίδια – εκδρομές, κλπ). Στο πλαίσιο αυτό, δέχεται σε έκτακτες περιπτώσεις τη βοήθεια από τους γονείς της.

Μονογονέας και αγορά εργασίας

Δεδομένου ότι η κ. Ε. απασχολείται ως μόνιμη υπάλληλος του δημόσιου τομέα, όπου τηρούνται όλες οι νομικές διατάξεις για την προστασία της μητρότητας, είχε τη δυνατότητα να πάρει άδεια ανατροφής. Αξίζει να αναφερθεί επίσης το γεγονός ότι, δεν υπέστη καμία είδους αλλαγή στον τρόπο που την αντιμετώπισαν οι συνάδελφοι και οι προϊστάμενοί της κατά το διάστημα επιστροφής στην εργασία μετά την άδεια ανατροφής.

Όσον αφορά ειδικότερα στις συνθήκες και στους όρους εργασίας σε σχέση με τη δυνατότητα που της προσφέρουν για συνδυασμό των επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων, η κ. Ε. δηλώνει ότι, παρόλο που η απασχόλησή της είναι στον δημόσιο τομέα, το ωράριο εργασίας είναι συχνά επιβαρυνόμενο, καθώς συνήθως εργάζεται 40-45 ώρες εβδομαδιαίως. Αυτό αποτελεί και το πιο σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η γυναίκα κατά την προσπάθειά της να συνδυάσει την εργασία με τις οικογενειακές υποχρεώσεις και ευθύνες. Επιπλέον, λόγω της θέσης εργασίας και των καθηκόντων της, η κ. Ε. κάνει χρήση των εργασιακών δικαιωμάτων της ορισμένες φορές, παρόλο που τα γνωρίζει, ενώ δεν μπορεί να απουσιάσει για τη διεκπεραίωση οικογενειακών / προσωπικών παρά μόνο όταν υπάρχει απόλυτη ανάγκη. Πέραν τούτου, η κ. Ε. κάνει χρήση όλων των ρυθμίσεων και των ειδικών αδειών που παρέχονται στους/στις υπαλλήλους του δημόσιου τομέα (γονικές ή και σχολικές άδειες, άδειες νοσηλείας, κ.λπ.). Επιπλέον, ο φορέας δεν έχει τη δυνατότητα να εφαρμόσει ευέλικτες μορφές εργασίας, γεγονός που θα διευκόλυνε κάποιες φορές τη γυναίκα. Παρόλα αυτά, η κ. Ε. αναγνωρίζοντας τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν πολλοί γονείς και πολύ περισσότερο οι μονογονεϊκές να συνδυάσουν οικογενειακές και εργασιακές υποχρεώσεις, ιδιαίτερα αν εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα, δηλώνει πως ο φορέας απασχόλησής της είναι αρκετά «φιλικός» προς την οικογένεια και η ίδια νιώθει αρκετά ικανοποιημένη ως προς το διαθέσιμο ελεύθερο χρόνο για τη διεκπεραίωση ατομικών, οικογενειακών ή κοινωνικών υποχρεώσεων σε σχέση με τον χρόνο εργασίας.

Καταμερισμός καθηκόντων

Όσον αφορά στον καταμερισμό των καθηκόντων, η κ. Ε. μετά το διαζύγιο έχει αναλάβει εξολοκλήρου όλες τις οικιακές εργασίες, με εξαίρεση τη συντήρηση και τα μαστορέματα στο σπίτι, στα οποία συνδράμει το στενό συγγενικό και φιλικό περιβάλλον. Αξίζει να αναφερθεί ότι, λόγω του ότι το διαζύγιο αποτέλεσε λύση σε μια δυσμενή κατάσταση που βίωνε η γυναίκα, η κατάσταση μονογονεϊκότητας της επέφερε γαλήνη και ανακούφιση σε συναισθηματικό και ψυχολογικό επίπεδο. Υπό την επίδραση αυτών των θετικών συναισθημάτων, η κ. Ε. δηλώνει ότι απολαμβάνει τον ρόλο της ως μητέρα ακόμη και αν αυτό συνεπάγεται μονομερή φόρτο καθηκόντων. Φυσικά και θα ήθελε μελλοντικά ο καταμερισμός αυτός να αλλάξει, αν υπάρξει ο κατάλληλος σύντροφος για να διαμοιράσουν τις ευθύνες.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού

Η εισοδηματική κατάσταση του νοικοκυριού κυμαίνεται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, καθώς η κ. Δ. εργάζεται σε περιστασιακή βάση. Επιπλέον τα έξοδά της είναι ιδιαίτερα αυξημένα, καθώς η οικογένεια διαμένει σε ενοικιαζόμενο διαμέρισμα, ενώ η φροντίδα του μικρότερου παιδιού επισύρει μια σειρά δαπανών για υποστήριξη από επαγγελματίες θεραπευτές/-τριες. Στο πλαίσιο αυτό, η γυναίκα τυγχάνει οικονομικής υποστήριξης από κρατικά επιδόματα, τα οποία ωστόσο δεν επαρκούν, ενώ ο πρώην σύζυγος συνέβαλε στα έξοδα της οικογένειας σε πολύ μικρό βαθμό και μόνο για τα πρώτα χρόνια μετά το διαζύγιο, καθώς όχι μόνο δεν είχε τη θέληση αλλά δεν είχε και την οικονομική δυνατότητα όντας άνεργος. Στο πλαίσιο αυτό, η γυναίκα πέρα των περικοπών κατέφυγε σε υποστήριξη μέσω παροχών σε είδος από δομές αλληλεγγύης. Συνεπώς, η οικονομική κατάσταση της κ. Δ. εμφανίζεται ρευστή και ασταθής, με κυριότερο χαρακτηριστικό την περιστασιακή της απασχόληση και τη συμπλήρωση του εισοδήματος με μικρή βοήθεια, είτε με τη μορφή οικονομικής ενίσχυσης είτε με τη μορφή παροχών σε είδος.

Μονογονέας και αγορά εργασίας

Όσον αφορά στην επαγγελματική πορεία της γυναίκας, από την αρχή του γάμου, το 1998 μέχρι το διάστημα του διαζυγίου, η κ. Δ. εργαζόταν περιστασιακά σε θέσεις μερικής απασχόλησης (κυρίως σε super market), λόγω των συχνών μετεγκαταστάσεων του πρώην συζύγου για επαγγελματικούς σκοπούς αλλά και των αυξημένων υποχρεώσεων φροντίδας που συνεπάγεται η ασθένεια του μικρότερου παιδιού.

Μετά τον χωρισμό και μην μπορώντας η γυναίκα να αντεπεξέλθει στις οικονομικές αλλά και πρακτικές απαιτήσεις που επιπρόσθετα συνεπάγονταν η απουσία του συζύγου, μετακόμισε με τους γονείς της, προκειμένου να την υποστηρίξουν σε οικονομικό επίπεδο αλλά και στη φροντίδα των παιδιών και να αποφορτιστεί εν μέρει, ώστε να βρει εργασία.

Η δυσμενής κατάσταση της κ. Δ. συντίθεται από μια σειρά παραγόντων που αφορούν στην οικογενειακή και εισοδηματική κατάσταση, που ωστόσο αποτέλεσαν βασικά κριτήρια για την ένταξή της σε πρόγραμμα κοινωνικού εργαζομένου. Επιπλέον, το μεγαλύτερο παιδί, με την ενηλικίωσή του, εισήλθε στην αγορά εργασίας και άρχισε να συνεισφέρει από το 2016 έως σήμερα στα έξοδα της οικογένειας. Με τα δεδομένα αυτά, η γυναίκα αποφάσισε για ψυχολογικούς λόγους (προκειμένου να νιώσει ότι μπορεί να στηριχθεί στις δυνάμεις της) να διαμείνει με τα παιδιά της σε ένα μικρό ενοικιαζόμενο διαμέρισμα, το οποίο είναι κοντά στους γονείς της, ώστε να υπάρχει αλληλοβοήθεια και υποστήριξη. Στην απόφασή της αυτή συνέβαλε και το γεγονός ότι ο πατέρας της κ. Δ. τα τελευταία χρόνια αντιμετωπίζει έντονο πρόβλημα υγείας και η μητέρα της είναι επιφορτισμένη και με τη δική του φροντίδα.

Το διάστημα διενέργειας της έρευνας, η κ. Δ. ήταν άνεργη παρά τις επίμονες προσπάθειες να βρει εργασία. Δεδομένων των αυξημένων υποχρεώσεων, αναζητά μερική

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

απασχόληση, χωρίς να αποκλείει την εργασία σε καθεστώς βάρδιας, καθώς ο παππούς και η γιαγιά μπορούν να έχουν ενεργό ρόλο στη φύλαξη του μικρότερου παιδιού. Ωστόσο, η ύπαρξη ενός εξαρτώμενου τέκνου με σοβαρό πρόβλημα υγείας αποτελεί βασικό περιοριστικό παράγοντα στην είσοδό της στην αγορά εργασίας, ιδιαίτερα στον ιδιωτικό τομέα, όπου την αντιμετωπίζουν εξαρχής στερεοτυπικά.

Αλλά και πέραν αυτού, η γυναίκα δήλωσε ότι, ακόμη και όταν μπορέσει να βρει εργασία, είναι ιδιαίτερα δύσκολο να συνδυάσει επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις, λόγω έλλειψης βοήθειας από κάποιο άλλο άτομο όπως προκύπτει από την απουσία του πατέρα και την άρνησή του να συμμετέχει στις ευθύνες φροντίδας του παιδιού, σε συνδυασμό με το μη ευνοϊκό ωράριο (σε βάρδιες) που σε αρκετές περιπτώσεις έχουν τύχει. Παράλληλα το μη ικανοποιητικό ωράριο λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών φροντίδας και υποστήριξης του μικρότερου παιδιού που ασθενεί και παράλληλα η μη δυνατότητα ένταξής του σε κάποια προγράμματα λόγω της σπανιότητας της ασθένειας, επιτείνουν τις δυσκολίες της γυναίκας για συμφιλίωση εργασίας και οικογένειας. Τα εμπόδια εύρεσης εργασίας που να ανταποκρίνεται στις ιδιαίτερες οικογενειακές συνθήκες που αντιμετωπίζει η γυναίκα αντανακλώνται και στο βαθμό που κάνει χρήση των εργασιακών της δικαιωμάτων. Παρόλο που η κ. Δ. δηλώνει ότι γνωρίζει το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, επιλέγει μόνο ορισμένες φορές να διεκδικήσει τα δικαιώματά της, προκειμένου να μην βάλει σε κίνδυνο τη θέση εργασίας της.

Καταμερισμός καθηκόντων

Όσον αφορά στον καταμερισμό των καθηκόντων και στη βοήθεια που δέχεται η γυναίκα, αξίζει να αναφερθεί ότι στην προσπάθειά της να επανακτήσει την αυτοπεποίθησή της, έχει επιλέξει να επιβαρύνεται κυρίως εκείνη, όπως ακριβώς συνέβαινε και πριν το διαζύγιο. Έτσι η γιαγιά είναι επιφορτισμένη με τη συνοδεία του παιδιού από και προς το σχολείο και ο παππούς με τα μαστορέματα και τις εργασίες συντήρησης του σπιτιού της κ. Δ. όταν εκείνη δεν μπορεί να αντεπεξέλθει. Η φροντίδα όμως και η συνοδεία στους/στις ειδικούς θεραπευτές/-τριες που απαιτούνται για την υποστήριξη του μικρότερου παιδιού είναι αποκλειστική ευθύνη της γυναίκας, κατόπιν δικής της απόφασης.

Κρατική πολιτική – στήριξη των ΜΓΟ

Αναφορικά με την υποστήριξη από κρατικές δομές και προγράμματα ως μονογονέας, η κ. Δ. δηλώνει ότι την παρούσα στιγμή δέχεται μόνο οικονομική βοήθεια, ενώ κρίνει πως η υφιστάμενη κρατική κοινωνική πολιτική για τους/τις μονογονείς δεν είναι καθόλου ικανοποιητική. Κύριο μέλημα του κράτους θα πρέπει να είναι η εξασφάλιση απασχόλησης στους/στις μονογονείς που βρίσκονται ή απειλούνται με κίνδυνο φτώχειας, ενώ στην περίπτωση που τα παιδιά είναι μικρά θα πρέπει να υπάρχει μέριμνα για δημιουργική απασχόλησή τους με διευρυμένο ωράριο. Επιπλέον, η γυναίκα δήλωσε ότι γνωρίζει την ύπαρξη και ήρθε σε επαφή με σύλλογο μονογονέων που δραστηριοποιείται στην περιοχή της, αλλά δεν έχει διατηρήσει επαφές, καθώς παρέχουν μόνο ενημερωτική υποστήριξη.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Γενικά δηλώνει μικρή ικανοποίηση από τη γενικότερη προσέγγιση που έχει γίνει για τη αντιμετώπιση των προβλημάτων της ως μονογονέας.

Ειδικά προβλήματα ως μονογονέας

Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η γυναίκα ως μονογονέας είναι κατά σειρά ιεράρχησης τα εξής:

- μειωμένη ανταπόκριση του πρώην συζύγου στις οικονομικές του υποχρεώσεις
- αδυναμία ένταξης στην αγορά εργασίας λόγω των υποχρεώσεων ανατροφής των παιδιών και των οικιακών ευθυνών
- τριβές κατά τη διαμοίραση ευθυνών ή την επίλυση πρακτικών θεμάτων με τον πρώην σύζυγο
- έλλειψη βοήθειας από κάποιο άλλο άτομο
- οικονομικές δυσκολίες για κάλυψη των μη βασικών αναγκών της οικογένειας που θεωρούνται όμως αυτονόητες στην κοινωνία μας π.χ. χρήματα για ψυχαγωγία, προσωπική φροντίδα),
- συναισθηματικά / ψυχολογικά προβλήματα του παιδιού,
- καταπάτηση των εργασιακών δικαιωμάτων ως μονογονέας,
- περιορισμοί στην προσωπική ζωή (π.χ. δημιουργία νέων διαπροσωπικών σχέσεων).

3.7.4 Μελέτη περίπτωσης 4: Μόνη μητέρα εκτός γάμου με δότη

Προφίλ – σύντομο ιστορικό μονογονεϊκότητας

Η κ. Ν., 49 ετών, κάτοχος διδακτορικού διπλώματος, είναι κάτοικος ενός μικρού αστικού κέντρου. Το υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και η απασχόλησή της σε θέση μόνιμης απασχόλησης στον δημόσιο τομέα (σε ανώτατο πανεπιστημιακό ίδρυμα που εδρεύει σε γειτονιάζον μεγάλο αστικό κέντρο) με αυξημένες αποδοχές, της επέτρεψε να πραγματοποιήσει την επιθυμία της να αποκτήσει παιδί παρόλο που δεν υπήρχε σύντροφος. Έτσι, με τη συνδρομή της τεχνολογίας εξωσωματικής γονιμοποίησης, η κ. Ν. έγινε μόνη μητέρα εκτός γάμου το 2011.

Οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού

Η απασχόληση της κ. Ν. σε υψηλόβαθμη θέση του δημοσίου τομέα, παρόλο που συνεπάγεται υψηλού επιπέδου αποδοχές, δεν της εξασφαλίζουν άνετο επίπεδο διαβίωσης, διότι αποτελούν και τη μοναδική εισοδηματική πηγή και πρέπει να καλύψουν τις ανάγκες ενός τριμελούς νοικοκυριού. Επιπλέον, η μισθολογική μείωση και οι δυσμενείς μεταβολές στο ασφαλιστικό καθεστώς που επήλθαν την τελευταία πενταετία οδήγησαν σε επιδείνωση

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

της οικονομικής κατάστασης του νοικοκυριού. Ως εκ τούτου, η κ. Ν. αναγκάστηκε να προβεί σε περικοπές των δαπανών.

Μονογονέας και αγορά εργασίας

Δεδομένου ότι η κ. Ν. εργάζεται ως μόνιμη υπάλληλος στον δημόσιο τομέα, όπου τηρούνται όλες οι νομικές διατάξεις για την προστασία της μητρότητας, είχε τη δυνατότητα να πάρει άδεια ανατροφής. Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης το γεγονός ότι δεν υπέστη καμία είδους αλλαγή στον τρόπο που την αντιμετώπισαν οι συνάδελφοι και οι προϊστάμενοί της κατά το διάστημα επιστροφής στην εργασία μετά την άδεια ανατροφής. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι, ο δυναμισμός της εν λόγω μητέρας αντανακλάται γενικότερα στον τρόπο με τον οποίο η ίδια αντιμετωπίζει στερεοτυπικές συμπεριφορές και στάσεις του εργασιακού και κοινωνικού της περιβάλλοντος έναντι στην επιλογή της να αποκτήσει παιδί εκτός γάμου και μάλιστα με δότη.

Όσον αφορά ειδικότερα στις συνθήκες και στους όρους εργασίας σε σχέση με τη δυνατότητα που της προσφέρουν για συνδυασμό των επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων, η κ. Ν. δηλώνει ότι, παρόλο που η απασχόλησή της είναι στον δημόσιο τομέα, οι απαιτήσεις είναι ιδιαίτερα αυξημένες λόγω της υψηλόβαθμης θέσης της. Ειδικότερα, το ωράριο τόσο ως προς το πλήθος των ωρών εργασίας όσο και προς το είδος (εναλλαγές συνεχόμενου ωραρίου και ωραρίου σε βάρδιες), η μετακίνησή της από και προς την πόλη εργασίας (διάρκειας μίας ώρας εκάστη διαδρομή), καθώς και η υποχρέωση των συχνών μετακινήσεων και ταξιδιών εντός και εκτός Ελλάδος, αποτελούν τους κύριους παράγοντες στη δυσκολία συνδυασμού του ρόλου της ως εργαζόμενη και ως μητέρα.

Δεδομένου όμως της έντονης βούλησής της και συνειδητής επιλογής να ασκεί ενεργά και ολοκληρωτικά το ρόλο της ως μητέρα, αντικαθιστώντας συνάμα και την απουσία του πατέρα, η κ. Ν. δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην οργάνωση και διαχείριση του χρόνου της. Προς αυτόν τον σκοπό συμβάλλει το γεγονός ότι η υψηλή θέση εργασίας, παρά το ότι συνεπάγεται αυξημένες υποχρεώσεις, της δίνει τη δυνατότητα να απουσιάζει όταν συντρέχει οικογενειακός λόγος.

Επιπλέον, η συγκατοίκηση της κ. Ν. με τη μητέρα της, τη διευκολύνει να αντεπεξέλθει εν μέρει στις πολλές ώρες εργασίας, αλλά και στις έκτακτες περιπτώσεις όπως ασθένεια του παιδιού, ταξίδια για επαγγελματικό σκοπό, κ.λπ. Εξάλλου, πριν να πάρει την απόφαση να γίνει μητέρα εκτός γάμου με δότη, η κ. Ν. είχε συνεκτιμήσει τα υπέρ και τα κατά, ενώ φρόντισε να μάθει όλο το σχετικό νομικό πλαίσιο για τη συμφιλίωση εργασίας οικογένειας (π.χ. άδεια τοκετού, μητρότητας, γονικές άδειες, κ.λπ.) αλλά δεν έχει ιδιαίτερη γνώση του πλαισίου για τη συμφιλίωση που ισχύει για τις/τους μονογονείς. Η άγνοια αυτή είναι εν μέρει εκούσια, καθώς έχει πλήρη επίγνωση των αυξημένων εργασιακών υποχρεώσεων της, αλλά και τη δυνατότητα να απουσιάζει από την εργασία της για σοβαρούς οικογενειακούς λόγους.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Καταμερισμός καθηκόντων

Όσον αφορά στον καταμερισμό των καθηκόντων, αξίζει να αναφερθεί ότι παρόλο που διαμένει μαζί και η μητέρα της, η κ. Ν. δεν της έχει αναθέσει κανένα καθήκον στο νοικοκυριό και τα εκτελεί όλα μόνη της, με εξαίρεση όταν λείπει σε επαγγελματικά ταξίδια. Παρόλο που ο καταμερισμός αυτός είναι ιδιαίτερα επιβαρυντικός για την ίδια, στην πραγματικότητα την κάνει να αισθάνεται δικαίωση που αποφάσισε να γίνει μητέρα εκτός γάμου, καθώς της δίνει την ευχαρίστηση ότι αντεπεξέρχεται επιτυχώς στον ρόλο της μητέρας.

Κρατική πολιτική – στήριξη των ΜΓΟ

Γενικά μιλώντας και γνωρίζοντας η γυναίκα ότι η πλειοψηφία των μονογονέων είναι γυναίκες χωρισμένες που βιώνουν σημαντικά προβλήματα ένταξης και παραμονής στην αγορά εργασίας, η κ. Ν. κρίνει πως η υφιστάμενη κρατική κοινωνική πολιτική για τους/τις μονογονείς δεν είναι καθόλου ικανοποιητική. Κύριο μέλημα του κράτους θα πρέπει να είναι η παροχή ενημέρωσης και πληροφόρησης για όλα τα θέματα που αφορούν στη μονογονεϊκότητα, ψυχολογική στήριξη, καθώς και δωρεάν δημόσια συγκοινωνία για διευκόλυνση των μετακινήσεων όλων των μελών των μονογονεϊκών οικογενειών.

Ειδικά προβλήματα ως μονογονέας

Οι υψηλού επιπέδου αποδοχές της κ. Ν., παρόλο που δεν της εξασφαλίζουν άνετο επίπεδο διαβίωσης, καθώς πρέπει να καλύψουν τις ανάγκες ενός τριμελούς νοικοκυριού, δεν της δίνουν ταυτόχρονα και τη δυνατότητα να επωφεληθεί από τις κρατικές πολιτικές ενίσχυσης. Επιπλέον, η κ. Ν. δεν επεδίωξε να έρθει σε επαφή με κάποιο θεσμοθετημένο αλλά και μη κυβερνητικό φορέα που να παρέχει κοινωνικές υπηρεσίες σε μέλη ΜΓΟ, καθώς δηλώνει ότι δεν έχει νιώσει την ανάγκη υποστήριξης. Χαρακτηριστικό και άμεσα συνδεδεμένο με αυτό, είναι το γεγονός ότι στην ερώτηση σχετικά με τα ειδικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ως μονογονέας, η κ. Ν. δήλωσε πως δεν υπάρχουν προβλήματα. Αυτό, όπως το δικαιολόγησε στη συνέχεια, οφείλεται στο ότι φρόντισε να επιλύσει εγκαίρως προβλήματα που απορρέουν από την εξαρχής απουσία πατέρα και που σχετίζονται κυρίως με στερεοτυπικές στάσεις και αντιλήψεις. Η θέλησή της να αποκτήσει παιδί και η συνειδητή επιλογή της να μην υπάρχει πατέρας, ενισχύθηκε και από το γεγονός ότι η ίδια μεγάλωσε σε μονογονεϊκή οικογένεια όπου έλειπε η πατρική φιγούρα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να ισχυροποιηθεί η προσωπικότητά της ως το μεγαλύτερο από τα τρία παιδιά της οικογενείας που πολύ συχνά φρόντιζε τα αδέρφια της, αλλά και να αποκτήσει την πεποίθηση ότι οι γυναίκες μπορούν να τα καταφέρουν ως μόνοι γονείς, ίσως και καλύτερα από τους άνδρες. Χαρακτηριστική ως προς αυτό είναι η απάντηση της κ. Ν. στην ερώτηση αν τα προβλήματα μιας γυναίκας μονογονέα διαφέρουν από τα προβλήματα ενός άνδρα μονογονέα: «Η γυναίκα είναι πιο δυνατή και μπορεί να αντεπεξέλθει σε πρακτικά ζητήματα, καθώς και σε συναισθηματικά θέματα».

3.7.5 Μελέτη περίπτωσης 5: Διαζευγμένη με σοβαρό πρόβλημα υγείας

Προφίλ – σύντομο ιστορικό μονογονεϊκότητας

Η κ. Π., ετών 44, απόφοιτη ΤΕΙ, κάτοικος μεγάλου αστικού κέντρου είναι διαζευγμένη από το 2010 (ο σύζυγος την εγκατέλειψε το 2008), με ένα παιδί, 16 ετών. Η ίδια πριν 14 χρόνια διαγνώθηκε με σκλήρυνση κατά πλάκας, η οποία δεν εμφανίζει σταθερότητα καθώς περιστασιακές υφέσεις εναλλάσσονται με ελαφριές υποτροπές, κατάσταση που δυσκολεύει τη γυναίκα να αντεπεξέλθει στην καθημερινότητα.

Οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού

Η οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού είναι χαμηλή, δεδομένου ότι η γυναίκα διανύει διαστήματα μακροχρόνιας ανεργίας, λόγω του προβλήματος υγείας που αντιμετωπίζει. Ως εκ τούτου, είναι δύσκολο να καλυφθούν οι βασικές ανάγκες της οικογένειας, τη στιγμή μάλιστα που η ασθένεια της γυναίκας συνεπάγεται πρόσθετα έξοδα για εξετάσεις και θεραπείες. Επιπλέον η γυναίκα είναι επιφορτισμένη με τη μηνιαία καταβολή αποπληρωμής δανείου για την απόκτηση κατοικίας από κοινού με τον πρώην σύζυγο ενόσω ήταν παντρεμένοι. Η δυσμενής οικονομική κατάσταση της γυναίκας επιτείνεται από το γεγονός ότι, ο πρώην σύζυγος δεν ανταπεξέρχεται στις οικονομικές του υποχρεώσεις για την καταβολή διατροφής. Στο πλαίσιο αυτό, η κ. Π. προέβη σε περικοπές των δαπανών που αφορούν στην κάλυψη βασικών αναγκών (τρόφιμα, ΔΕΚΟ, κλπ) όσο και στην κάλυψη μη βασικών δαπανών (παροχές προς οικογένεια, ψυχαγωγία, ταξίδια, κλπ).

Σήμερα η γυναίκα καλύπτει ένα μέρος των εξόδων από την οικονομική βοήθεια που της προσφέρουν γονείς, συγγενείς και φίλοι/-ες, αλλά και από τα κρατικά επιδόματα και βοηθήματα που λαμβάνει, ενώ η απασχόλησή της στην οικογενειακή επιχείρηση της προσφέρει ένα μικρό εισόδημα. Στο άμεσο μέλλον αναμένεται μικρή βελτίωση της οικονομικής κατάστασης του νοικοκυριού, καθώς η γυναίκα θα διαθέσει προς ενοικίαση το σπίτι που αγόρασε με τον πρώην σύζυγο.

Μονογονέας και αγορά εργασίας

Η ύπαρξη της ασθένειας ώθησε τη γυναίκα να παραμείνει εκτός αγοράς εργασίας, απόφαση στην οποία συνηγόρησε και η μέτρια γενική οικονομική κατάσταση της οικογένειας, αλλά και το γεγονός ότι ανέλαβε στο μεγαλύτερο μέρος την ανατροφή του παιδιού, καθώς ο σύζυγος έλειπε για μεγάλο χρονικό διάστημα εκτός της χώρας για επαγγελματικούς λόγους. Ωστόσο, προκειμένου να νιώθει η κ. Π. ότι συνεισφέρει εν μέρει στον οικογενειακό προϋπολογισμό και να αντιστραφεί η αρνητική ψυχολογία που είχε αναπτύξει μετά τη διάγνωση της ασθένειας, της δόθηκε η δυνατότητα να απασχολείται ανά διαστήματα ως μη αμειβόμενο μέλος σε επιχείρηση που έχουν οι γονείς της.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Οι γονείς της ήταν και παραμένουν το κύριο έρεισμα της κ. Π. από το 2008, που ο σύζυγος την εγκατέλειψε, μετά από ένα μεγάλο διάστημα έντονων καυγάδων και περιστατικών ψυχολογικής, λεκτικής και σωματικής βίας σε βάρος της γυναίκας. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει καθημερινά είναι πολλαπλές. Πέραν των έντονων ψυχολογικών προβλημάτων που βιώνει η κ. Π., μόλις πρόσφατα ξεπεράστηκαν και τα ψυχολογικά / συναισθηματικά προβλήματα που αντιμετώπισε το παιδί λόγω της εγκατάλειψης από τον πατέρα (τότε 8 χρονών).

Σήμερα, η γυναίκα από τη μια πλευρά είναι άνεργη και συντηρείται από την οικονομική βοήθεια που της προσφέρουν γονείς, συγγενείς και φίλοι, αλλά και από τα κρατικά επιδόματα και βοηθήματα που λαμβάνει. Από την άλλη πλευρά, ενώ έχει πολύ μεγάλη ανάγκη να εργαστεί και της δίνεται η δυνατότητα γιατί έχει απεγκλωβιστεί από το μεγαλύτερο μέρος φροντίδας του παιδιού, η ίδια η ασθένεια αλλά και η αστάθεια εξέλιξης με την οποία εκδηλώνεται, θέτει πολλούς περιορισμούς στο είδος αλλά και στο ωράριο εργασίας. Ειδικότερα, συνεπάγεται ήπια χειρωνακτική ή διοικητική εργασία, μερικής απασχόλησης, με τη δυνατότητα να απουσιάζει για λόγους υγείας ανά τακτά και ακαθόριστα διαστήματα. Ως εκ τούτου, η κ. Π. στην προσπάθειά της να βρει εργασία αναγκάζεται συχνά να αποκρύψει το πρόβλημα ασθένειας που αντιμετωπίζει, μέχρι να περιέλθει σε περίοδο υποτροπιασμού, όταν και είναι έκδηλα τα συμπτώματα. Κατά κύριο λόγο όμως, η γυναίκα διανύει διαστήματα μακροχρόνιας ανεργίας, ενώ η απασχόλησή της ως μη αμειβόμενο μέλος στην οικογενειακή επιχείρηση αποτελεί μια εναλλακτική διέξοδο, η οποία ωστόσο δεν της εξασφαλίζει το απαιτούμενο εισόδημα για να ζει με αξιοπρέπεια.

Προς αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων, αλλά και λόγω της επιδείνωσης της υγείας της, η κ. Π. αποφάσισε πρόσφατα να μετακομίσει σε ένα αυτόνομο δώμα στην οικία της οικογένειας προέλευσης και να διαθέσει προς ενοικίαση το σπίτι που αγόρασε με τον σύζυγο και περιήλθε πλέον στη δική της κυριότητα με την υποχρέωση να αποπληρώσει το δάνειο. Έτσι αναμένεται να έχει σύντομα ως πρόσθετο έσοδο το ποσό του ενοικίου.

Καταμερισμός καθηκόντων

Λόγω των έντονων ψυχολογικών μεταπτώσεων που από το 2008 βιώνει η γυναίκα, η μετεγκατάσταση εκείνης και του παιδιού σε δώμα δίπλα στην οικία της οικογένειας προέλευσης, της επιτρέπει να λειτουργεί αυτόνομα μεν ώστε να επανακτήσει την αυτοπεποίθηση και αυτοεκτίμησή της αλλά και όταν καθίσταται ανάγκη να δέχεται βοήθεια και υποστήριξη από τους γονείς της που διαμένουν δίπλα. Έτσι, εφόσον η υγεία της γυναίκας της το επιτρέπει, εκτελεί εξολοκλήρου τα καθήκοντα του νοικοκυριού, συχνά με τη βοήθεια του δεκαεξάχρονου πια παιδιού της. Ειδικά τον πρώτο καιρό, όπως δήλωσε η γυναίκα, ήταν δύσκολο να αντεπεξέλθει στις πιο βαριές δουλειές του νοικοκυριού, τα μαστορέματα και τις εργασίες συντήρησης, για τις οποίες είχε βοήθεια από τον πρώην σύζυγο ενόσω ήταν παντρεμένοι. Δεδομένης όμως της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης και λόγω του ότι δεν υπάρχει η δυνατότητα να αναθέσει αυτές τις εργασίες σε επαγγελματία, έμαθε να τις κάνει μόνη της ή ζητάει βοήθεια από τον πατέρα ή τον αδελφό της. Αν, ωστόσο, το επιτρέψουν οι

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

οικονομικές συνθήκες, ασφαλώς και θα επιθυμούσε να έχει τη συνδρομή επαγγελματιών για καθήκοντα στα οποία εκείνη δυσκολεύεται να φέρει σε πέρας κυρίως λόγω της ασθένειάς της και όχι γιατί είναι γυναίκα.

Εξάλλου η κ. Π. πιστεύει ότι, ένας άνδρας είναι πιο δύσκολο να αντεπεξέλθει στα καθήκοντα του νοικοκυριού και χρειάζεται πολλές φορές βοήθεια, ενώ αντίθετα, σε αυτό το κομμάτι μία γυναίκα μπορεί να τα καταφέρει μόνη της. Ως εκ τούτου, άνδρες και γυναίκες μονογονείς δεν αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα, αλλά διαφέρουν σε μικρό βαθμό.

Κρατική πολιτική – στήριξη των ΜΓΟ

Αναφορικά με την υποστήριξη από κρατικές δομές και προγράμματα ως μονογονέας, η κ. Π. δηλώνει ότι την παρούσα στιγμή δέχεται μόνο οικονομική βοήθεια, ενώ κρίνει πως η υφιστάμενη κρατική κοινωνική πολιτική για τους/τις μονογονείς δεν είναι καθόλου ικανοποιητική. Κύριο μέλημα του κράτους θα πρέπει να είναι η εξασφάλιση απασχόλησης στους/στις μονογονείς που βρίσκονται ή απειλούνται με κίνδυνο φτώχειας, ενώ στην περίπτωση που τα παιδιά είναι μικρά θα πρέπει να υπάρχει μέριμνα για δημιουργική απασχόλησή τους με διευρυμένο ωράριο. Επιπλέον, η γυναίκα δήλωσε ότι γνωρίζει την ύπαρξη και ήρθε σε επαφή με σύλλογο μονογονέων που δραστηριοποιείται στην περιοχή διαμονής της, αλλά δεν έχει διατηρήσει επαφές, καθώς παρέχουν μόνο ενημερωτική υποστήριξη. Γενικά δηλώνει μικρή ικανοποίηση από τη γενικότερη προσέγγιση που έχει γίνει για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της ως μονογονέας.

Ειδικά προβλήματα ως μονογονέας

Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η κ. Π. ως μονογονέας είναι τα εξής:

- αδυναμία αποτελεσματικής διαχείρισης χρόνου
- μειωμένη ανταπόκριση του πρώην συζύγου στις οικονομικές του υποχρεώσεις
- οικονομικές δυσκολίες για κάλυψη των βασικών αναγκών της οικογένειας (π.χ. φαγητό, ρούχα, σχολείο/φροντιστήρια, λογαριασμοί κ.λπ.)
- οικονομικές δυσκολίες για κάλυψη των μη βασικών αναγκών της οικογένειας που θεωρούνται όμως αυτόνοτες στην κοινωνία μας (π.χ. λεφτά για ψυχαγωγία, προσωπική φροντίδα),
- στερεοτυπική αντιμετώπιση από το ευρύτερο συγγενικό / φιλικό περιβάλλον
- περιορισμοί στην προσωπική ζωή (π.χ. δημιουργία νέων διαπροσωπικών σχέσεων).

3.7.6 Μελέτη περίπτωσης 6: Χήρος με δύο παιδιά, εκ των οποίων το ένα βρέφος

Προφίλ – σύντομο ιστορικό μονογονεϊκότητας

Ο κ. Μ., ετών 44, απόφοιτος ΑΕΙ και κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος, είναι κάτοικος μεγάλου αστικού κέντρου, έχει δύο παιδιά (8 ετών και 7 μηνών) και περιήλθε σε κατάσταση μονογονεϊκότητας τον Αύγουστο το 2017, όταν η σύζυγός του πέθανε από πρόβλημα υγείας, λίγους μήνες μετά τη γέννηση του δεύτερου παιδιού τους. Το ζευγάρι ζούσε μέχρι εκείνη τη στιγμή στο εξωτερικό, όπου η γυναίκα εργαζόταν με επιβαρυμένο ωράριο και ο κ. Μ. είχε αναλάβει την ανατροφή των παιδιών και τις οικιακές ευθύνες. Μετά τον θάνατο της συζύγου ο κ. Μ. αποφάσισε να μείνει σε μεγάλο αστικό κέντρο, όπου υπάρχει ιδιόκτητη οικία και βρήκε εργασία με ικανοποιητικές αποδοχές. Μαζί τους μένει και η μητέρα του κ. Μ., προκειμένου να συνδράμει στη φύλαξη και φροντίδα των παιδιών και ειδικότερα του βρέφους.

Οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού

Η οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού κυμαίνεται σε ικανοποιητικά επίπεδα, οπότε και επαρκεί μέτρια για την κάλυψη των αναγκών της οικογένειας. Σε αυτό συμβάλει το γεγονός ότι, πέραν των ικανοποιητικών αποδοχών που λαμβάνει ο κ. Μ., στα έξοδα της οικογένειας συμβάλλει και η μητέρα του κ. Μ., συνεισφέροντας τη σύνταξή της. Επιπλέον, η οικογένεια διαμένει σε ιδιόκτητο διαμέρισμα, γεγονός που συμπίπτει τα πάγια μηνιαία έξοδα.

Μονογονέας και αγορά εργασίας

Ο κ. Μ. παρά το γεγονός ότι διαθέτει υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και μέχρι το 2014 απασχολούνταν σε μια θέση με ικανοποιητικές αποδοχές στον ιδιωτικό τομέα, αποφάσισε από κοινού με τη σύζυγό του να μετακομίσουν σε χώρα του εξωτερικού, όπου της προσφέρθηκε υψηλόμισθη θέση εργασίας αλλά με ιδιαίτερα επιβαρυμένο ωράριο. Έτσι αποφασίστηκε ο κ. Μ. να παραμείνει εκτός αγοράς εργασίας για να αναλάβει την ανατροφή του παιδιού και τις οικιακές ευθύνες, ενώ στο διάστημα αυτό είχε τη δυνατότητα να εξοικειωθεί με τη γλώσσα της χώρας.

Δύο μήνες μετά τον θάνατο της συζύγου, ο κ. Μ. αποφάσισε να μετακομίσει σε μεγάλο αστικό κέντρο στην Ελλάδα, όπου του προσφέρθηκε θέση εργασίας με ικανοποιητικές αποδοχές. Πέραν του ύψους των αποδοχών, στη λήψη της απόφασης αυτής συνέβαλε και το γεγονός ότι, η επιχείρηση επιτρέπει αλλαγές στο ωράριο ανάλογα με τις οικογενειακές/προσωπικές ανάγκες του/της εργαζόμενου/ης, αλλά και την εργασία στο

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

σπίτι, αν υπάρχει ανάγκη. Επιπλέον, αξιοποιήθηκε η δυνατότητα η οικογένεια να διαμείνει σε ιδιόκτητο διαμέρισμα πλησίον της επιχείρησης, πράγμα γεγονός που συνεπάγεται οικονομία χρημάτων και χρόνου.

Όσον αφορά στους όρους εργασίας του κ. Μ., το κυριότερο πρόβλημα είναι ότι δουλεύει πολλές ώρες (έξι μέρες την εβδομάδα, 8 ώρες την ημέρα) και δεν του μένει επαρκής διαθέσιμος χρόνος, ενώ παράλληλα ο μισθός δεν συμβαδίζει με τις απαιτήσεις εργασίας. Επιπλέον, η επιχείρηση έχει προβεί στην υιοθέτηση κάποιων ευέλικτων μορφών εργασίας, όμως σε θέσεις υψηλόβαθμες σαν αυτή που απασχολείται ο κ. Μ. δίνεται ορισμένες μόνο φορές η απουσία από την εργασία για προσωπικούς / οικογενειακούς λόγους. Ο κ. Μ. προκειμένου να μπορέσει να αντεπεξέλθει στο διττό ρόλο του εργαζόμενου και του μονογονέα, αναγκάζεται κάποιες φορές να εργαστεί από το σπίτι, κατόπιν συνεννόησης με την επιχείρηση. Αξίζει να αναφερθεί ότι, η επιχείρηση στην οποία εργάζεται ο κ. Μ., αποτελεί και την πρώτη επιχείρηση στην οποία απασχολήθηκε το 2001 που εντάχθηκε στην αγορά εργασίας και έτσι ήταν σε θέση να συγκρίνει τις σημερινές συνθήκες εργασίας με τις τότε.

Καταμερισμός καθηκόντων

Όπως ήδη έχει αναφερθεί, ο κ. Μ. εργάζεται πολλές ώρες, πράγμα που επιβαρύνει τον ρόλο του ως μονογονέα. Διέξοδο σε αυτό δίνει η συγκατοίκηση της μητέρας του κ. Μ. η οποία μοιράζεται μαζί του το μαγείρεμα, τη συνοδεία και την παραλαβή του μεγαλύτερου παιδιού από το σχολείο, αλλά και τη φύλαξη και φροντίδα του βρέφους. Αξίζει να επισημανθεί ότι, σύμφωνα με τις δηλώσεις του κ. Μ. δεν του ήταν δύσκολο να αναλάβει παραδοσιακά γυναικεία καθήκοντα – όπως το μαγείρεμα - γιατί ήδη φρόντιζε την οικογένεια όταν διέμεναν στο εξωτερικό και είχε αναλάβει τα καθήκοντα του νοικοκυριού, καθώς εκείνος δεν εργαζόταν σε αντίθεση με τη σύζυγο που εργαζόταν πολλές ώρες. Πάντως σύμφωνα με την εμπειρία του και δεδομένου ότι πολλές φορές ο κοινωνικός περίγυρος αντιμετώπισε με έκπληξη την απόφασή του να μείνει στο σπίτι, θεωρεί ότι αν και οι μονογονεϊκές ανεξαρτήτως φύλου αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα, οι στερεοτυπικές στάσεις του κοινωνικού και εργασιακού περιβάλλοντος στην Ελλάδα προσδίδουν άλλη διάσταση στα προβλήματα που αντιμετωπίζει ένας άνδρας και μια γυναίκα μονογονέας. Έτσι, ο άνδρας συχνά αντιμάχεται με εσωτερικές συγκρούσεις σχετικά με την αρρενωπότητά του και κατά πόσο αυτή βάλεται όταν αναγκάζεται να εκτελέσει καθήκοντα που στερεοτυπικά ανήκουν στη γυναίκα, όπως η καθαριότητα και το μαγείρεμα. Ο ίδιος όμως ο κ. Μ. δεν πλήττεται από τέτοιες εσωτερικές συγκρούσεις, καθώς τα τελευταία χρόνια διέμενε στο εξωτερικό. Εξάλλου δήλωσε ότι, προς το παρόν, δεν θα ήθελε να αλλάξει κάτι στον σημερινό καταμερισμό, αλλά μελλοντικά που τα παιδιά θα μεγαλώνουν και οι απαιτήσεις θα αυξάνονται (μελέτη για το σχολείο, αύξηση εξωσχολικών δραστηριοτήτων, κ.λπ.) ίσως θα χρειαστεί βοήθεια επί πληρωμή είτε για το νοικοκυριό είτε για τη μελέτη των παιδιών.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Κρατική πολιτική – στήριξη των ΜΓΟ

Όσον αφορά στην κρατική μέριμνα για τους μονογονείς, ο κ. Μ. δήλωσε πως φρόντισε να μάθει το ισχύον θεσμικό και νομικό πλαίσιο υποστήριξης των μονογονεϊκών οικογενειών, αλλά και αρμόδιους θεσμοθετημένους κρατικούς και μη κρατικούς φορείς που παρέχουν υπηρεσίες σε μέλη μονογονεϊκών οικογενειών.

Κατά τη διεκτέργεια της έρευνας, ο κ. Μ. είχε λάβει οικονομική στήριξη αλλά και ψυχολογική υποστήριξη στο μεγαλύτερο παιδί προκειμένου να αντιμετωπίσει το πένθος, αλλά και τις συνακόλουθες παραμέτρους του θανάτου της μητέρας του (μετεγκατάσταση πίσω στην Ελλάδα, επανένταξη του πατέρα στην αγορά εργασίας, κλπ). Αναφορικά με τον βαθμό ικανοποίησής του από την κρατική κοινωνική πολιτική για τους/τις μονογονείς, ο κ. Μ. δηλώνει μικρή ικανοποίηση. Πιστεύει ότι η πολιτεία θα πρέπει να μεριμνήσει, ώστε να αναπτύξει ένα ευρύ πλέγμα παρεμβάσεων που να εξυπηρετεί τόσο τις βασικές ανάγκες (πχ. μέτρα για τη διασφάλιση εργασίας, στέγαση, σίτιση, κ.λπ.) όσο και μη βασικές ανάγκες όπως η ψυχολογική στήριξη σε όλα τα μέλη των μονογονεϊκών οικογενειών και οικονομική ενίσχυση για ψυχαγωγία.

Ειδικά προβλήματα ως μονογονέας

Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο κ. Μ. ως μονογονέας είναι η αδυναμία αποτελεσματικής διαχείρισης του διαθέσιμου χρόνου, καθώς και τα συναισθηματικά και ψυχολογικά προβλήματα του ιδίου αλλά και του μεγαλύτερου παιδιού, που απορρέουν από την πρόσφατη κατάσταση χηρείας στην οποία περιήλθε.

3.7.7 Μελέτη περίπτωσης 7: Διαζευγμένος με δύο παιδιά, εκ των οποίων το ένα ανήλικο

Προφίλ – σύντομο ιστορικό μονογονεϊκότητας

Ο κ. Χ., ετών 50, απόφοιτος Λυκείου, είναι κάτοικος μικρού αστικού κέντρου, έχει δύο παιδιά, το ένα από τον πρώτο γάμο το οποίο είναι σήμερα ηλικίας 18 ετών και το μικρότερο από τον δεύτερο γάμο που σήμερα είναι 11 ετών. Το 2015, η δεύτερη σύζυγός του έφυγε από το σπίτι μαζί με την εννιάχρονη τότε κόρη τους, κατόπιν πολλών προβλημάτων που προέκυψαν στον γάμο τους. Στο τέλος του 2016, η σύζυγος ούσα σε κατάσταση φτώχειας, δήλωσε ότι δεν μπορεί να αντεπεξέλθει στη φροντίδα της κόρης και ο πατέρας ανέλαβε την επιμέλειά της. Έτσι, η κόρη επέστρεψε στην πατρική εστία. Με δεδομένα ότι:

- ο κ. Χ. δουλεύει τουλάχιστον 45 ώρες εβδομαδιαίως,
- το μεγαλύτερο παιδί εγκαταστάθηκε σε άλλη πόλη για σπουδές,
- ο πατέρας του κ. Χ. αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα υγείας που χρήζει συχνής ιατρικής και νοσοκομειακής παρακολούθησης, η οποία δεν προσφέρεται στο ορεινό χωριό που διέμενε,

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

- αποφασίστηκε να μετακομίσουν οι γονείς του στο σπίτι του κ. Χ.

Έτσι, δίνεται η δυνατότητα για οικονομία χρημάτων και κυρίως η αλληλοβοήθεια μεταξύ των μελών του νοικοκυριού. Επιπλέον, ο κ. Χ. δήλωσε ότι, η «κλειστή» κοινωνία του μικρού αστικού κέντρου όπου διαμένουν εκδήλωσε στερεοτυπικές συμπεριφορές για το πως θα μπορέσει ένας μόνος πατέρας να τα καταφέρει, γεγονός που τον επηρέασε. Μάλιστα η στερεοτυπική και χωρίς διακριτικότητα πολλές φορές αντιμετώπιση του κοινωνικού του περίγυρου, ενέτεινε τα συναισθηματικά προβλήματα που έπλητταν τον ίδιο αλλά και τα παιδιά του και κυρίως το μικρότερο, μετά την απομάκρυνση της συζύγου από το σπίτι της.

Οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού

Η οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού είναι δυσμενής, καθώς τα τελευταία χρόνια επιδεινώθηκε η βιωσιμότητα της επιχείρησης του κ. Χ., αναγκάζοντάς τον να καταφύγει σε λήψη δανείου, αλλά και να προβεί σε δραστικές περικοπές σε όλες τις δαπάνες της οικογένειας. Παράλληλα, τους τελευταίους μήνες έχει επιβαρυνθεί ο προϋπολογισμός του νοικοκυριού, καθώς το μεγαλύτερο παιδί έχει μετακομίσει σε άλλη πόλη για σπουδές. Η κατάσταση αυτή και προκειμένου να μπορέσει να ενισχύσει την οικονομική απόδοση της επιχείρησής του, έχει ωθήσει τον κ. Χ. να αυξήσει την προσωπική του εργασία, σε βάρος του ρόλου του ως πατέρας. Στα έξοδα του νοικοκυριού συμβάλλουν και οι γονείς του κ. Χ., καθώς συνεισφέρουν μέρος της σύνταξής τους.

Μονογονέας και αγορά εργασίας

Ο κ. Χ. δραστηριοποιείται τα τελευταία δεκατέσσερα χρόνια ως επιχειρηματίας, έχοντας εμπορική επιχείρηση (ανθοπωλείο) που απασχολεί έναν υπάλληλο. Το μικρό μέγεθος αλλά και το είδος δραστηριότητας της επιχείρησης συνεπάγεται πολλές ώρες εργασίας του κ. Χ., που πολλές φορές υπερβαίνουν και τις 45 εβδομαδιαίως (για παράδειγμα, την περίοδο των Χριστουγέννων). Επιπλέον το συνεχόμενο ωράριο δημιουργεί πρόσθετες δυσχέρειες στο να μπορέσει να συνδυάσει τις επαγγελματικές του υποχρεώσεις με τον ρόλο του πατέρα, γεγονός που δημιουργεί προστριβές και εντάσεις με το μικρότερο παιδί του, το οποίο δεν έχει ξεπεράσει τον χωρισμό του ζευγαριού και αντιμετωπίζει ψυχολογικά προβλήματα, τα οποία τα εκφράζει με τη συνεχή εκδήλωση παραπόνων ότι ο κ. Χ. λείπει πολλές ώρες.

Καταμερισμός καθηκόντων

Παρά το απαιτητικό ωράριο εργασίας, ο κ. Χ. έχει αναλάβει – εκτός έκτακτων περιπτώσεων ή κατά την περίοδο αυξημένων επαγγελματικών υποχρεώσεων - να συνοδεύει και να υποστηρίζει την κόρη του σε εξωσχολικές δραστηριότητες, να τη βοηθάει στη μελέτη των μαθημάτων της, αλλά να κάνει τα μαστορέματα και τις εργασίες συντήρησης του σπιτιού. Επιπλέον, από κοινού και ανάλογα τη διαθεσιμότητα του καθενός μοιράζεται με

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

τους γονείς τους την πληρωμή λογαριασμών και την αγορά τροφίμων και λοιπών αγαθών, ενώ τις παραδοσιακά γυναικείες δουλειές του νοικοκυριού (καθαριότητα και μαγειρέμα) έχει αναλάβει η μητέρα του.

Ο ισχύον καταμερισμός δεν ικανοποιεί ιδιαίτερα τον κ. Χ. μιας και του δημιουργεί προβλήματα διαχείρισης του διαθέσιμου χρόνου του με εμφανείς επιπτώσεις στην ανταπόκρισή του στις οικιακές ευθύνες. Αυτό είναι ιδιαίτερα έντονο τις περιόδους που έχει αυξημένη κίνηση στην επιχείρηση, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προστριβές με το μικρότερο παιδί του που εκφράζει παράπονα για την πολύωρη απουσία του πατέρα του από το σπίτι. Επιπλέον αντιλαμβάνεται ότι οι γονείς του και ιδιαίτερα η μητέρα του έχουν επιβαρυνθεί με καθήκοντα που δεν συμβαδίζουν με την ηλικία τους και τη φυσική τους κατάσταση. Για τον λόγο αυτό θα ήθελε να αλλάξει, αν είχε τη δυνατότητα βοήθειας επί πληρωμής για τις βαριές δουλειές σπιτιού. Αυτό όμως δεν είναι εφικτό λόγω της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης του νοικοκυριού.

Κρατική πολιτική – στήριξη των ΜΓΟ

Αναφορικά με τη στήριξη από την πολιτεία ως μονογονέας, ο κ. Χ. δηλώνει ότι καταρχήν γνωρίζει σε μικρό βαθμό το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για τους/τις μονογονείς. Το γεγονός ότι είναι αυτοαπασχολούμενος και όχι μισθωτός τον αποθάρρυναν να ψάξει για τυχόν δικαιώματα. Έτσι δεν έχει προστρέξει σε κάποιον κρατικό ή μη φορέα, προκειμένου να ενημερωθεί ή να του παρασχεθούν κάποιες υπηρεσίες υποστήριξης. Ο ίδιος βέβαια επισήμανε ότι το μόνο ίσως που θα ήθελε είναι ψυχολογική υποστήριξη για εκείνον και για το μικρότερο παιδί του, προκειμένου να μπορέσουν να ξεπεράσουν τα συναισθηματικά και ψυχολογικά προβλήματα που δημιούργησε η απουσία της συζύγου και μητέρας.

Γενικά, ο κ. Χ. θεωρεί ότι όλοι οι αρμόδιοι φορείς θα πρέπει να μεριμνούν για την επίλυση - πέραν των βασικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα μέλη μιας μονογονεϊκής οικογένειας (όπως βιοπορισμός, φύλαξη εξαρτώμενων μελών, εργασία, κ.λπ.) - και για συμπληρωματικές ανάγκες όπως ψυχολογική στήριξη.

Ειδικά προβλήματα ως μονογονέας

Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο κ. Χ. ως μονογονέας είναι τα εξής:

- αδυναμία αποτελεσματικής διαχείρισης του χρόνου του ανάμεσα σε οικογενειακές και επαγγελματικές υποχρεώσεις,
- νομικές εκκρεμότητες,
- δυσκολία ανταπόκρισης στις οικιακές ευθύνες και υποχρεώσεις,
- έλλειψη βοήθειας από κάποιο άλλο άτομο,
- συναισθηματικά / ψυχολογικά προβλήματα του ίδιου,
- συναισθηματικά / ψυχολογικά προβλήματα του μικρότερου παιδιού του,
- εντάσεις συγκρούσεις με το μικρότερο παιδί λόγω αδυναμίας πλήρους ανταπόκρισης στις ευθύνες του ως πατέρας,

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

- στερεοτυπική αντιμετώπιση από το ευρύτερο συγγενικό, φιλικό και κοινωνικό περιβάλλον,
- περιορισμοί στην προσωπική ζωή (π.χ. δημιουργία νέων διαπροσωπικών σχέσεων).

3.7.8 Μελέτη περίπτωσης 8: Μόνη μητέρα εκτός γάμου, κατόπιν υιοθεσίας

Προφίλ – σύντομο ιστορικό μονογονεϊκότητας

Η κ. Γ. 41 ετών, κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος, είναι κάτοικος μεγάλου αστικού κέντρου. Το υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο και η απασχόλησή της σε θέση μόνιμης απασχόλησης στον δημόσιο τομέα με ικανοποιητικές αποδοχές, της επέτρεψε να πραγματοποιήσει την επιθυμία της να αποκτήσει παιδί παρόλο που δεν υπήρχε σύντροφος. Επιπλέον, η γυναίκα δηλώνει εξοικειωμένη με το πρότυπο της μονογονεϊκής οικογένειας, καθώς μεγάλωσε με τον πατέρα της. Έτσι, η κ. Γ. προχώρησε σε υιοθεσία βρέφους από χώρα του εξωτερικού το 2012.

Οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού

Η οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού είναι ικανοποιητική, δεδομένου ότι, η κ. Γ. απασχολείται ως μόνιμη υπάλληλος σε θέση του δημοσίου τομέα με επαρκείς αποδοχές. Όμως οι περικοπές του μισθού της γυναίκας σε συνδυασμό με τις αυξανόμενες δαπάνες του νοικοκυριού, καθώς το παιδί μεγαλώνει, έχουν ως επίδραση την τελευταία πενταετία να σημειωθεί επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης. Δεδομένου ότι οι μισθολογικές απολαβές είναι η μόνη εισοδηματική πηγή της οικογένειας, η ικανοποίηση όλων των αναγκών της οικογένειας σε επαρκή βαθμό καθίσταται δύσκολη, γεγονός που ώθησε τη γυναίκα σε περικοπές των δαπανών όλων των κατηγοριών, πέραν των τροφίμων και των ειδών πρώτης ανάγκης (π.χ. φάρμακα).

Μονογονέας και αγορά εργασίας

Δεδομένου ότι η κ. Γ. απασχολείται ως μόνιμη υπάλληλος του δημοσίου τομέα, όπου τηρούνται όλες οι νομικές διατάξεις για την προστασία της μητρότητας, είχε τη δυνατότητα να πάρει άδεια ανατροφής. Αξίζει να αναφερθεί επίσης το γεγονός ότι, όταν επέστρεψε στη θέση εργασίας της μετά την άδεια ανατροφής έτυχε θετικής αντιμετώπισης τόσο από τους υφισταμένους όσο και τους προϊσταμένους της.

Όσον αφορά ειδικότερα στις συνθήκες και στους όρους εργασίας σε σχέση με τη δυνατότητα που της προσφέρουν για συνδυασμό των επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων, η κ. Γ. δηλώνει ότι, εργάζεται 40 ώρες εβδομαδιαίως και σπανίως ανακλύπει η ανάγκη για πρόσθετες ώρες εργασίας. Επίσης είναι ευνοϊκό το γεγονός ότι, πάντα

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

προβαίνει σε χρήση των εργασιακών δικαιωμάτων της, ενώ έχει τη δυνατότητα να απουσιάσει για τη διεκπεραίωση οικογενειακών / προσωπικών κάθε φορά που υπάρχει ανάγκη. Πέραν τούτου, η κ. Γ. κάνει χρήση όλων των ρυθμίσεων και των ειδικών αδειών που παρέχονται στους /στις υπαλλήλους του δημόσιου τομέα (γονικές ή και σχολικές άδειες, άδειες νοσηλείας, κ.λπ.). Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι αν και ο φορέας δεν έχει τη δυνατότητα να εφαρμόσει ευέλικτες μορφές εργασίας, γεγονός που θα διευκόλυνε κάποιες φορές τη γυναίκα, η ίδια ινώθει μέτρια ικανοποιημένη ως προς τον διαθέσιμο ελεύθερο χρόνο για τη διεκπεραίωση ατομικών, οικογενειακών ή κοινωνικών υποχρεώσεων σε σχέση με τον χρόνο εργασίας.

Καταμερισμός καθηκόντων

Όσον αφορά στον καταμερισμό των καθηκόντων, η κ. Γ. έχει αναλάβει σχεδόν όλες τις οικιακές εργασίες, ακόμη και τη συντήρηση και τα μαστορέματα στο σπίτι. Μοναδικές εξαιρέσεις είναι το μαγείρεμα στο οποίο συνδράμει η θεία της γυναίκας και η συνοδεία και παραλαβή του παιδιού από και προς το σχολείο με το οποίο έχει επιφορτιστεί αποκλειστικά ο παππούς, προκειμένου να μην επιβαρυνθεί το παιδί με πρόσθετες ώρες παρακολουθώντας το πρόγραμμα του ολόημερου σχολείου. Δεδομένου ότι, η μονογονεϊκότητα αποτέλεσε συνειδητή επιλογή της γυναίκας και φέροντας εμπειρίες και στάσεις που αποκλίνουν από τα παραδοσιακά πρότυπα οικογενειών, δηλώνει πως δεν δυσκολεύτηκε με την ανάληψη καθηκόντων που παραδοσιακά ανήκουν σε άνδρες. Σε αυτό συμβάλλει και το γεγονός ότι από την αρχή λήψης της απόφασης για υιοθεσία, η γυναίκα υποστηρίχθηκε από τον πατέρα της σε όλα τα επίπεδα, ιδιαίτερα στο να αγνοήσει κοινωνικά στερεότυπα για το ρόλο των φύλων μέσα στην οικογένεια. Δεν προκαλεί λοιπόν εντύπωση το γεγονός ότι, η γυναίκα πιστεύει πως τα προβλήματα ανδρών και γυναικών μονογονέων μπορεί σε αρκετά σημεία να διαφέρουν, αλλά η επίλυσή τους δεν εξαρτάται από το φύλο αλλά από τον χαρακτήρα του καθενός και πως τα διαχειρίζεται. Τονίζει, ωστόσο, ότι σε κάθε περίπτωση δεν μπορεί να καλυφθεί πλήρως η απουσία του ετέρου γονέα, αν και εν μέρει η μητέρα μέχρι τη νηπιακή ηλικία μπορεί να αναπληρώσει την πατρική απουσία, σε πρακτικά και σε συναισθηματικά ζητήματα.

Γι' αυτό και αναγνωρίζει πως το γεγονός ότι είναι μόνη μητέρα, παρόλο που αποτέλεσε επιθυμία της, δημιουργεί ζητήματα σε πρακτικό επίπεδο, τα οποία αν μελλοντικά υπάρξει ο κατάλληλος σύντροφος, ευχαρίστως θα ήταν πρόθυμη να αλλάξει ο καταμερισμός στο πλαίσιο αρμονικής συνύπαρξης και αλληλοϋποστήριξης και αλληλοβοήθειας των μελών του νοικοκυριού μεταξύ τους.

Κρατική πολιτική – στήριξη των ΜΓΟ

Λόγω του γεγονότος ότι η κ. Γ. όπως έχει ήδη ειπωθεί, απασχολείται στον δημόσιο τομέα με ευνοϊκές ρυθμίσεις για τους γονείς και έχει ικανοποιητικές αποδοχές που της επιτρέπουν να καλύπτει τις βασικές ανάγκες της οικογένειας, δεν έχει μεριμνήσει να ενημερωθεί πλήρως για το ισχύον θεσμικό πλαίσιο υποστήριξης των μονογονέων, αλλά και

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

την ύπαρξη σχετικών θεσμοθετημένων κρατικών φορέων ή ΜΚΟ. Οπότε η γυναίκα δηλώνει πως δεν δέχεται καμία υποστήριξη την τρέχουσα στιγμή. Παρόλα αυτά, έχοντας μια γενική εικόνα, κρίνει πως η υφιστάμενη κρατική κοινωνική πολιτική για τους μονογονείς όπως την εκλαμβάνεται μέσα από εμπειρίες άλλων μονογονέων είναι ικανοποιητική σε μέτριο βαθμό. Πιστεύει ότι η πολιτεία θα πρέπει να μεριμνήσει, ώστε να αναπτύξει ένα ευρύ πλέγμα παρεμβάσεων που να εξυπηρετεί τόσο τις βασικές ανάγκες (πχ. μέτρα για τη διασφάλιση εργασίας, στέγαση, σίτιση, κ.λπ.) όσο και μη βασικές ανάγκες όπως η ψυχολογική στήριξη σε όλα τα μέλη των μονογονεϊκών οικογενειών και οικονομική ενίσχυση για ψυχαγωγία. Γενικά δηλώνει μέτρια ικανοποίηση από τη γενικότερη προσέγγιση που έχει γίνει για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της ως μονογονέας.

Ειδικά προβλήματα ως μονογονέας

Αν και η κ. Γ. δηλώνει πως δεν αντιμετωπίζει ιδιαίτερα προβλήματα, κάποιες φορές νιώθει ότι πλήττεται από αδυναμία αποτελεσματικής διαχείρισης του διαθέσιμου χρόνου σε συνδυασμό με την έλλειψη βοήθειας από κάποιο άλλο άτομο.

3.7.9 Μελέτη περίπτωσης 9: Χήρα με τρία παιδιά, εκ των οποίων το ένα ανήλικο

Προφίλ – σύντομο ιστορικό μονογονεϊκότητας

Η κ. Κ., ετών 48, απόφοιτη γυμνασίου, είναι κάτοικος μεγάλου αστικού κέντρου, έχει τρία παιδιά, τα δύο ηλικίας 26 και 22 ετών από τον πρώτο γάμο και το μικρότερο – ηλικίας 10 ετών - από το δεύτερο γάμο. Η κ. Κ. υπήρξε μονογονέας λόγω διαζυγίου με τον πρώτο της σύζυγο το διάστημα από το 2000 μέχρι το 2007, οπότε και ξαναπαντρεύτηκε τον δεύτερο σύζυγο με τον οποίο απέκτησε το τρίτο παιδί. Λόγω πολλών εντάσεων και καυγάδων στον γάμο τους που οφείλονταν στα έντονα οικονομικά προβλήματα και σε πρόβλημα εξάρτησης του συζύγου από τυχερά παιχνίδια, το ζευγάρι ήταν σε διάσταση για 2 περίπου χρόνια, από το 2012 έως το 2014. Η εμφάνιση όμως σοβαρού προβλήματος στην υγεία του συζύγου έφερε την επανένωση του ζευγαριού το 2014, το οποίο και έμεινε μαζί ως τον θάνατο του συζύγου, τον Ιανουάριο του 2017. Έκτοτε, η κ. Κ. ζει με το μικρότερο παιδί της, καθώς τα μεγαλύτερα παιδιά διαμένουν στο εξωτερικό τα τελευταία δύο χρόνια, όπου και εργάζονται.

Οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού

Η οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού είναι στα όρια της φτώχειας, καθώς από το 2010 ο σύζυγος της κ. Κ. απολύθηκε και απασχολούνταν περιστασιακά, όντας για πολλούς μήνες άνεργος. Επίσης, η κ. Κ. έχοντας μείνει πολλά έτη εκτός αγοράς εργασίας, αντιμετωπίζει ιδιαίτερη δυσκολία στο να βρει μια σταθερή δουλειά και έτσι δουλεύει άτυπα λίγες ώρες την εβδομάδα καθαρίζοντας σπίτια ή επαγγελματικούς χώρους. Μάλιστα η κατάσταση επιδεινώθηκε λόγω του προβλήματος υγείας του συζύγου τα τελευταία χρόνια

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

που όχι μόνο δεν του επέτρεπε να δουλεύει αλλά είχε και ως αποτέλεσμα να επιβαρυνθεί ο προϋπολογισμός της οικογένειας με ιατρικές δαπάνες. Μετά τον θάνατο του συζύγου, η κ. Κ. δέχεται κρατική οικονομική ενίσχυση, καθώς και βοήθεια από δομές αλληλεγγύης, ενώ συχνά συνδράμουν τα δύο μεγαλύτερα παιδιά για την κάλυψη κάποιων βασικών αναγκών.

Μονογονέας και αγορά εργασίας

Η κ. Κ. πάντοτε απασχολούνταν σε περιστασιακή βάση και δεν είχε σταθερή και μακροχρόνια παρουσία στην αγορά εργασίας. Σε αυτό συντέλεσε το γεγονός ότι, κατά τον πρώτο της γάμο είχε αναλάβει την ανατροφή των παιδιών, ενώ αναγκάστηκε να εργαστεί όταν χώρισε από τον πρώτο σύζυγο. Το χαμηλό της όμως εκπαιδευτικό επίπεδο και κυρίως οι δυσκολίες να συνδυάσει εργασία και φροντίδα παιδιών αποτέλεσαν τα κύρια εμπόδια στην προσπάθειά της να εξασφαλίσει μια σταθερή θέση απασχόλησης πλήρους απασχόλησης. Έτσι οδηγήθηκε σε θέσεις μερικής απασχόλησης, κυρίως ως πωλήτρια, όπου απασχολήθηκε μέχρι λίγο πριν την τρίτη εγκυμοσύνη. Μετά τη γέννηση του τρίτου παιδιού και μέχρι να γίνει τριών ετών, παρέμεινε εκτός αγοράς εργασίας με σκοπό την ανατροφή του, καθώς ο σύζυγος απασχολούνταν ως μισθωτός με ικανοποιητικές αποδοχές. Όταν όμως μειώθηκε ο μισθός του, λόγω οικονομικών προβλημάτων της επιχείρησης και δεδομένου ότι το παιδί ήταν πλέον προσχολικής ηλικίας, η κ. Κ. άρχισε να εργάζεται σε διάφορες θέσεις εργασίας. Όταν μάλιστα ο σύζυγος απολύθηκε, το έντονο πρόβλημα βιοπορισμού της οικογένειας οδήγησε τον σύζυγο σε κατάθλιψη αλλά και σε εξάρτηση από τυχερά παιχνίδια. Στο πλαίσιο αυτό, η γυναίκα ενέτεινε τις προσπάθειες για εργασία, κάνοντας συχνά και δύο δουλειές, τις περισσότερες όμως φορές με χαμηλές αποδοχές και χωρίς ασφάλιση. Αυτό συνεχίστηκε και το διάστημα που βρισκόταν σε διάσταση με τον σύζυγο. Όταν όμως, το ζευγάρι επανενώθηκε, λόγω του προβλήματος υγείας του συζύγου, η κ. Κ. έπρεπε εκτός από τη φροντίδα του μικρότερου παιδιού της, να αφιερώσει χρόνο και για τη φροντίδα του άνδρα της, πράγμα που περιορίζει ακόμη περισσότερο την ευχέρεια εργασίας της. Άρχισε να καθαρίζει σπίτια και επαγγελματικούς χώρους για κάποιες ώρες την εβδομάδα, απασχόληση την οποία συντηρεί έως και σήμερα, προκειμένου να εξασφαλίσει ένα μικρό εισόδημα. Αξίζει να επισημανθεί ότι, η δυσμενής οικονομική κατάσταση που βιώνει η οικογένεια έχει αναγκάσει την κ. Κ. να δέχεται οποιαδήποτε δουλειά, χωρίς να διεκδικεί τα εργασιακά της δικαιώματα.

Καταμερισμός καθηκόντων

Όλες τις ευθύνες και τα καθήκοντα του νοικοκυριού τα έχει αναλάβει εξολοκλήρου η κ. Κ., με μοναδική εξαίρεση τυχόν εργασίες συντήρησης και μαστορέματα στα οποία δεν μπορεί να αντεπεξέλθει και τα αναλαμβάνουν είτε φίλοι/-ες είτε επαγγελματίες. Αν και η ανάληψη όλων των καθηκόντων είναι προφανές ότι προέκυψε λόγω της χηρείας και της απουσίας άλλου προσώπου να παράσχει βοήθεια στη γυναίκα, ωστόσο η κ. Κ. δήλωσε ότι και πριν τη χηρεία, οσα μονογονέας στην πραγματικότητα δύο φορές στη ζωή της, εκείνη ήταν υπεύθυνη σχεδόν για όλα, ακόμη και το διάστημα που ήταν παντρεμένη με τον

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

δεύτερο σύζυγο. Πολλές φορές ένιωθε πως ήταν ο «άνδρας» του σπιτιού, γεγονός που τη στεναχωρούσε γιατί δεν είχε κάποιο άτομο να μοιραστεί το βάρος των ευθυνών. Ωστόσο, αυτό είχε και θετική επίδραση, καθώς μπόρεσε πολύ εύκολα να προσαρμοστεί στην κατάσταση χηρείας και να φροντίσει την οικογένειά της.

Κρατική πολιτική – στήριξη των ΜΓΟ

Αναφορικά με τη στήριξη από την πολιτεία ως μονογονέας, η κ. Κ. δηλώνει ότι δεν γνωρίζει το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για τους/τις μονογονείς, πέραν των δικαιωμάτων για οικονομική ενίσχυση και παροχές. Το γεγονός ότι δεν εργάζεται νόμιμα αποτελεί και την κύρια αιτία που δεν έχει φροντίσει να μάθει τα εργασιακά της δικαιώματα ως γονέας ανήλικου παιδιού. Ωστόσο γνωρίζει και έχει απευθυνθεί σε κρατικές δομές (του οικείου Δήμου) και μη κρατικούς φορείς (όπως η ΜΚΟ PRAXSIS), οι οποίοι της παρείχαν υπηρεσίες όπως σίτιση, πληρωμή ενοικίου κατοικίας και λογαριασμών ΔΕΚΟ, εργασιακή συμβουλευτική, ψυχολογική υποστήριξη, καθώς και παροχές από το κοινωνικό ιατρείο και το κοινωνικό παντοπωλείο. Γενικά, δηλώνει ότι έμεινε ικανοποιημένη σε μικρό βαθμό από τον τρόπο που η πολιτεία και οι αρμόδιοι φορείς έχουν προσεγγίσει τα προβλήματά της ως μονογονέας και πιστεύει ότι όλες οι μέχρι στιγμής προσφερόμενες υπηρεσίες θα πρέπει να εμπλουτιστούν με κύριο άξονα την παροχή οικονομικής ενίσχυσης για την κάλυψη βασικών αναγκών, τη θέσπιση δωρεάν δημόσιας συγκοινωνίας για τα μέλη των ΜΓΟ και τη διασφάλιση καλύτερης ενημέρωσης και πληροφόρησης για τα δικαιώματα των μονογονένων.

Ειδικά προβλήματα ως μονογονέας

Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η κ. Κ. ως μονογονέας είναι αφενός η αδυναμία ένταξης στην αγορά εργασίας λόγω των υποχρεώσεων φροντίδας του παιδιού σε συνδυασμός με την έλλειψη βοήθειας από κάποιο άλλο άτομο και αφετέρου οι οικονομικές δυσχέρειες για ικανοποίηση των βασικών αναγκών της οικογένειας (π.χ. φαγητό, ρούχα, σχολείο/φροντιστήρια, λογαριασμοί κ.λπ.).

3.7.10 Μελέτη περίπτωσης: Διαζευγμένη με δύο ανήλικα παιδιά

Προφίλ – σύντομο ιστορικό μονογονεϊκότητας

Η κ. Σ., ετών 27, απόφοιτη Λυκείου (από σχολείο της Αλβανίας, καθώς είναι Αλβανικής εθνικότητας), κατοικεί σε μια αγροτική κωμόπολη και είναι διαζευγμένη από το 2012. Έχει δύο παιδιά και 8 ετών και 7 ετών. Η απόφαση χωρισμού πάρθηκε ουσιαστικά από τον σύζυγο, ενώ η σύζυγος δεν ήθελε να χωρίσει, παρά τα σοβαρά προβλήματα συμβίωσης και επικοινωνίας του ζευγαριού.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού

Η οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα, οπότε και δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών της οικογένειας σε επαρκές επίπεδο. Όταν, το 2012, η γυναίκα περιήλθε σε κατάσταση μονογονεϊκότητας και προκειμένου να αντιμετωπίσει τις οικονομικές υποχρεώσεις, αναγκάστηκε να αυξήσει τις ώρες εργασίας, καθώς μέχρι εκείνη τη στιγμή δούλευε σε καθεστώς μερικής απασχόλησης. Η δυσμενής οικονομική κατάσταση της γυναίκας επιτείνεται από το γεγονός ότι, ο πρώην σύζυγος δεν συνεισφέρει στα έξοδα των παιδιών, παρά μόνο καλύπτει περιστασιακά κάποιες δαπάνες, καθώς τα τελευταία δύο χρόνια δουλεύει σε θέση εποχιακής απασχόλησης κατά τη θερινή σεζόν. Στο πλαίσιο αυτό, η κ. Σ. έχει αναγκαστεί να δεχτεί σε έκτακτες περιπτώσεις οικονομική βοήθεια από κάποιους/-ες φίλους/-ες, καθώς δεν μπορούσε να αντεπεξέλθει στις οικονομικές υποχρεώσεις του νοικοκυριού, παρόλο που προέβη σε δραστικές περικοπές σε όλους τους τομείς πλην των εξόδων σίτισης και πρώτης ανάγκης.

Μονογονεάς και αγορά εργασίας

Η κ. Σ. πριν να περιέλθει σε καθεστώς μονογονεϊκότητας απασχολούνταν σε θέση μερικής απασχόλησης σε επιχείρηση του ιδιωτικού τομέα, προκειμένου να μπορεί να συνεισφέρει οικονομικά στην οικογένεια αλλά και να αντεπεξέρχεται στην ανατροφή των παιδιών. Στην απόφαση αυτή του ζευγαριού συνηγόρησε και το γεγονός ότι, το στενό συγγενικό περιβάλλον του ζευγαριού βρίσκεται μόνιμα στην Αλβανία, τόπος καταγωγής τους, οπότε και δεν υπήρξε διαθέσιμο άτομο να τους παρέχει βοήθεια στη φροντίδα και φύλαξη των παιδιών, ενώ στην κωμόπολη που διαμένουν δεν λειτουργεί κρατικός βρεφονηπιακός σταθμός.

Μετά την αποχώρηση του συζύγου από τη συζυγική εστία, η γυναίκα συνέχισε να απασχολείται για περίπου ένα χρόνο σε καθεστώς μερικής απασχόλησης, καθώς ο πρώην σύζυγος ήταν αρκετά συνεπής με τις οικονομικές υποχρεώσεις του προς την οικογένεια. Όταν όμως η επιχείρηση όπου εργαζόταν ο πρώην σύζυγος άρχισε να έχει οικονομικά προβλήματα και προέβη σε μείωση των μισθών αρχικά και σε παύση των δραστηριοτήτων τελικά, ο πρώην σύζυγος ήταν ανέφικτο να συνδράμει. Κατόπιν αυτού, η κ. Σ. αποφάσισε να αυξήσει τις ώρες εργασίας της, και ενέταξε τα παιδιά στο πρόγραμμα ολοήμερου σχολείου. Για ένα περίπου χρόνο, η γυναίκα απασχολούνταν άτυπα στην καθαριότητα σπιτιών, αλλά στη συνέχεια, κάλυψε μια θέση πλήρους απασχόλησης στην επιχείρηση στην οποία δούλευε, χωρίς ωστόσο να μετατραπεί και η σύμβαση εργασίας της από μερική σε πλήρη απασχόληση. Όμως, η κ. Σ. κατάφερε έπειτα από διαβουλεύσεις με τη διοίκηση της επιχείρησης να εργάζεται μόνο στην πρωινή βάρδια, ώστε να είναι εφικτή η εναρμόνιση των επαγγελματικών και των οικογενειακών της υποχρεώσεων. Επιπλέον, ο πρώην σύζυγος, όντας άνεργος και με δεδομένο ότι δεν είχε καμιά συμμετοχή στις οικονομικές υποχρεώσεις του νοικοκυριού, δέχθηκε να συνοδεύει τα παιδιά στις εξωσχολικές δραστηριότητες, καθώς και στο σχολείο όταν παρίσταται ανάγκη, ενώ στις έκτακτες περιπτώσεις (όπως σχολικές

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

αργίες, ασθένεια παιδιών, σχολικές γιορτές και εκδηλώσεις, κ.λπ.) συνήθως αναλαμβάνει τη φύλαξη των παιδιών.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί, ότι αν και η επιχείρηση δέχθηκε η γυναίκα να εργάζεται στην πρωινή βάρδια όταν περιήλθε σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης, ωστόσο μόνο λίγες φορές της δίνει τη δυνατότητα να απουσιάζει για οικογενειακούς λόγους από την εργασία. Γενικά η κ. Σ. θεωρεί ότι δεν είναι μια επιχείρηση «φιλική» προς την οικογένεια, καθώς πολύ συχνά εξαναγκάζει τους/τις υπαλλήλους σε έκτακτες υπερωρίες χωρίς πρόσθετη αμοιβή, ενώ δεν είναι συνεπής στην παροχή αδειών ή των ρεπό που δικαιούνται. Η ίδια η κ. Σ., λόγω και μη καλής γνώσης της ελληνικής γλώσσας αλλά κυρίως λόγω της επιτακτικής ανάγκης να διατηρήσει τη θέση εργασίας, δεν φρόντισε να μάθει τα εργασιακά της δικαιώματα, μιας και νιώθει ότι δεν μπορεί να τα διεκδικήσει, τη στιγμή μάλιστα που εισπράττει μια στερεοτυπική αντιμετώπιση στον χώρο εργασίας της.

Καταμερισμός καθηκόντων

Όσον αφορά στον καταμερισμό των καθηκόντων, η κ. Σ. μετά το διαζύγιο έχει αναλάβει εξολοκλήρου όλες τις οικιακές εργασίες, με εξαίρεση τη συντήρηση και τα μαστορέματα στο σπίτι, στα οποία όταν προκύπτει ανάγκη προστρέχει σε επαγγελματίες. Γενικά η προσαρμογή ήταν δύσκολη, καθώς η γυναίκα ανέλαβε καθήκοντα τα οποία ήταν υπ' ευθύνη του πρώην συζύγου, όπως πληρωμή λογαριασμών, ψώνια και μελέτη των παιδιών. Επιπλέον, η κ. Σ. αντιμετώπισε έντονα προβλήματα διαχείρισης του χρόνου της όταν αύξησε τις ώρες εργασίας της για οικονομικούς λόγους, ενώ τα παιδιά της άρχισαν να έχουν παράπονα για την απουσία της και τη μη συμμετοχή στις εξωσχολικές δραστηριότητές τους, δημιουργώντας έτσι πρόσθετα ψυχολογικά προβλήματα στη γυναίκα. Τα ενοχικά συναισθήματα που κατακλύζουν τη γυναίκα λόγω της αδυναμίας της να ανταποκριθεί στις υλικές αλλά και κυρίως στις ψυχικές ανάγκες των παιδιών της, επιτείνουν την άσχημη ψυχολογική διάθεση στην οποία βρίσκεται έτσι και αλλιώς μετά την εγκατάλειψη από τον πρώην σύζυγο.

Η μόνη ενθαρρυντική εξέλιξη ήταν πως, λόγω του ότι ο πρώην σύζυγος της κ. Σ. δεν μπορούσε να είναι συνεπής στις οικονομικές του υποχρεώσεις αλλά και το ότι τα τελευταία δύο χρόνια απασχολείται περιστασιακά σε οικοδομικές εργασίες και μόνο το καλοκαίρι εργάζεται σε τουριστική επιχείρηση, δέχτηκε μετά από πολλή πίεση να συνοδεύει τα παιδιά, στις εξωσχολικές δραστηριότητές τους. Επίσης τα παιδιά εντάχθηκαν στο πρόγραμμα ολοήμερου σχολείου, με πρόωρη προσέλευση, ενώ στις έκτακτες περιπτώσεις (όπως σχολικές αργίες, ασθένεια παιδιών, σχολικές γιορτές και εκδηλώσεις, κ.λπ.), αναλαμβάνει κυρίως ο πρώην σύζυγος τη φύλαξη των παιδιών. Έντονο πρόβλημα αντιμετωπίζει η κ. Σ. με τη φύλαξη των παιδιών τους θερινούς μήνες που και ο πρώην σύζυγος εργάζεται σε τουριστική επιχείρηση εκτός της κωμόπολης που διαμένουν. Τα προηγούμενα δύο καλοκαίρια και ενόσω τα παιδιά είχαν ακόμη σχολείο, είχε αναλάβει να συνδράμει μια φίλη της κ. Σ., ενώ όταν η σχολική χρονιά τελείωσε τα παιδιά πήγαν να μείνουν στη γιαγιά και μητέρα της κ. Σ. στην Αλβανία. Ωστόσο, τώρα αυτό δεν είναι εφικτό, καθώς η μητέρα της

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

αντιμετωπίζει σοβαρό πρόβλημα υγείας, οπότε στο άμεσο μέλλον θα αναγκαστεί να στραφεί στη φύλαξη των παιδιών επί πληρωμή.

Σε γενικές γραμμές, η γυναίκα δηλώνει ιδιαίτερα επιβαρυνόμενη από τον φόρτο των ευθυνών που αφορούν τόσο στη φροντίδα των παιδιών όσο και στις οικιακές εργασίες, καθώς δεν υπάρχει σταθερή βοήθεια από στενό συγγενικό πρόσωπο ούτε έχει τη δυνατότητα για βοήθεια επί πληρωμή, ενώ η ίδια δεν θέλει να βρίσκεται συνέχεια σε τριβές με τον πρώην σύζυγο για τη διαμοίραση ευθυνών ή την επίλυση πρακτικών ή έκτακτων θεμάτων. Η βοήθεια που της προσφέρει ο πρώην σύζυγος είναι μεν σημαντική αλλά επαφίεται κυρίως στην επιθυμία του να βλέπει τα παιδιά, διάθεση που τον τελευταίο καιρό φαίνεται να απομειώνεται, δημιουργώντας απογοήτευση στα παιδιά. Για τον λόγο αυτό, η κ. Σ. δεν θέλει να κρατά διεκδικητική στάση έναντι του πρώην συζύγου ούτε ως προς τις οικονομικές υποχρεώσεις ούτε ως προς τη διαμοίραση καθηκόντων, ώστε να μην δημιουργούνται συγκρούσεις που γεννούν συναισθηματικά και ψυχολογικά προβλήματα στα παιδιά.

Κρατική πολιτική – στήριξη των ΜΓΟ

Αναφορικά με τη στήριξη από την πολιτεία ως μονογονέας, η κ. Σ. δηλώνει άγνοια για το ισχύον θεσμικό πλαίσιο για τους/τις μονογονείς. Το γεγονός ότι είναι από την Αλβανία, δεν γνωρίζει ακόμη καλά τη γλώσσα και ζει σε μια αγροτική κωμόπολη την αποθάρρυναν να ψάξει για τυχόν δικαιώματα και διευκολύνσεις που θα μπορούσε να λάβει ως μονογονέας. Έτσι δεν έχει προστρέξει σε κάποιον κρατικό ή μη φορέα, προκειμένου να ενημερωθεί ή να της παρασχεθούν υπηρεσίες υποστήριξης, καθώς δεν γνωρίζει την ύπαρξή τους.

Αναφορικά με τις ανάγκες των μονογονέων που θα έπρεπε να καλύπτει το κράτος, θεωρεί ότι υπάρχουν μέλη ΜΓΟ που χρήζουν υποστήριξης σε πολλαπλά επίπεδα, οπότε και θα πρέπει να υπάρχει ένα πλέγμα παρεμβάσεων και ρυθμίσεων που να εξασφαλίζει απασχόληση σε άνεργους αρχηγούς ΜΓΟ, στέγαση στις άστεγες οικογένειες, οικονομικό επίδομα για τις βασικές και μη βασικές ανάγκες, ψυχολογική στήριξη σε όλα τα μέλη των ΜΓΟ και δημόσια συγκοινωνία για διευκόλυνση των μετακινήσεων. Γενικά, δηλώνει μικρή ικανοποίηση από τη γενικότερη προσέγγιση που έχει γίνει για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της ως μονογονέας.

Ειδικά προβλήματα ως μονογονέας

Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η κ. Σ. ως μονογονέας είναι τα εξής:

- αδυναμία αποτελεσματικής διαχείρισης χρόνου,
- τριβές κατά τη διαμοίραση ευθυνών ή την επίλυση πρακτικών θεμάτων με τον πρώην σύζυγο,
- μειωμένη ανταπόκριση του πρώην συζύγου στις οικονομικές του υποχρεώσεις,
- δυσκολία ανταπόκρισης στις οικιακές ευθύνες και υποχρεώσεις,

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

- έλλειψη βοήθειας από κάποιο άλλο άτομο,
- οικονομικές δυσκολίες για κάλυψη των βασικών αναγκών της οικογένειας (π.χ. φαγητό, ρούχα, σχολείο/φροντιστήρια, λογαριασμοί κ.λπ.),
- οικονομικές δυσκολίες για κάλυψη των μη βασικών αναγκών της οικογένειας που θεωρούνται όμως αυτονόητες στην κοινωνία μας (π.χ. χρήματα για ψυχαγωγία, προσωπική φροντίδα),
- συναισθηματικά / ψυχολογικά προβλήματα της ίδιας,
- συναισθηματικά / ψυχολογικά προβλήματα των παιδιών,
- στερεοτυπική αντιμετώπιση κατά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας,
- καταπάτηση των εργασιακών δικαιωμάτων ως μονογονέας.

3.7.11 Συμπερασματικές παρατηρήσεις μελετών περίπτωσης

Οι μελέτες περίπτωσης που παρατέθηκαν στις προηγούμενες υποενότητες συνιστούν παραδείγματα μονογονέων που έχουν διαφοροποιημένα δημογραφικά χαρακτηριστικά και συνθήκες μονογονεϊκότητας. Ειδικότερα, κατά το ήμισυ παρουσιάζονται περιπτώσεις διαζευγμένων, ενώ οι υπόλοιπες αφορούν 2 περιπτώσεις σε κατάσταση χρειάς, 1 σε καθεστώς διάστασης και 2 άγαμες μητέρες (η μία κατόπιν υιοθεσίας και η άλλη κατόπιν τεχνητής γονιμοποίησης με δότη).

Σε μια προσπάθεια διατύπωσης συμπερασματικών παρατηρήσεων σχετικά με τις απόψεις των ερωτώμενων μονογονέων έτσι όπως αποτυπώθηκαν σε μια εις βάθος συνέντευξη, είναι σκόπιμο να διευκρινιστεί ότι, οι ιδιαίτερες συνθήκες που αντιμετωπίζει ο/η κάθε ερωτώμενος/-η (για παράδειγμα προβλήματα υγείας του/της ιδίου/-ας ή στενών συγγενικών προσώπων) διαμορφώνουν και ένα εξατομικευμένο πλαίσιο διαβίωσης και εργασίας, αλλά και προσέγγισης της κατάστασης της μονογονεϊκότητας.

Αυτή η διαφοροποίηση είναι ιδιαίτερα έντονη στην περίπτωση των δύο άγαμων μητέρων που η μονογονεϊκότητα ήταν εξολοκλήρου αποτέλεσμα όχι συνθηκών αλλά συνειδητής επιλογής, στη λήψη της οποίας συνέβαλε το υψηλό μορφωτικό επίπεδο και η εργασία σε θέση μόνιμης απασχόλησης στο δημόσιο τομέα, που συνεπάγεται όχι μόνο ικανοποιητικές απολαβές αλλά και τήρηση όλων των μέτρων συμφιλίωσης που προβλέπει το οικείο νομικό πλαίσιο για τους μονογονείς. Επιπλέον και στις δύο περιπτώσεις, θετικά συνέβαλε στη λήψη της απόφασης για την απόκτηση παιδιού εκτός γάμου η ύπαρξη βοήθειας από το στενό συγγενικό περιβάλλον των γυναικών, αλλά και η πρότερη εξοικείωση με το σχήμα της μονογονεϊκής οικογένειας, καθώς και οι δύο προέρχονται από τέτοιες. Επομένως στις δύο αυτές περιπτώσεις, τα πρακτικά ζητήματα για την επίτευξη εναρμόνισης επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων είχαν εν μέρει επιλυθεί πριν καν οι ερωτώμενες περιέλθουν σε κατάσταση μονογονεϊκότητας.

Στον αντίποδα βρίσκονται οι υπόλοιπες 8 περιπτώσεις για τις οποίες η μονογονεϊκότητα επήλθε ως αποτέλεσμα διαζυγίου ή θανάτου, δημιουργώντας θέματα σχετικά με: την επιβίωση και κάλυψη των βασικών αναγκών της οικογένειας, την εργασιακή

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

(επαν)ένταξη, τη φροντίδα και φύλαξη των παιδιών, την επίλυση νομικών εκκρεμοτήτων, το διαμοιρασμό καθηκόντων με τον/την πρώην σύζυγο/σύντροφο, κλπ.

Ειδικά στις περιπτώσεις των μονογονέων που ανέκυψε το θέμα εισόδου ή και επανένταξης στην αγορά εργασίας, πρωταρχικό μέλημα αποτέλεσε η εξασφάλιση του πλαισίου εκείνου που επιτρέπει τη φύλαξη και τη φροντίδα των παιδιών με το μικρότερο κόστος. Όταν αυτό δεν είναι εφικτό, καταγράφεται αδυναμία ένταξης στην αγορά εργασίας σε θέσεις που να συνεπάγονται αφενός εισόδημα επαρκές για την κάλυψη των βασικών και μη βασικών αναγκών της οικογένειας και αφετέρου να ευνοούν την ανταπόκρισή τους στις οικογενειακές τους υποχρεώσεις. Ως εκ τούτου, οι 4 από τις 8 περιπτώσεις μονογονέων (όλες γυναίκες) απασχολούνται περιστασιακά, ενώ η υψηλή επισφάλεια εργασίας μειώνει τη διάθεση για διεκδίκηση των δικαιωμάτων ως γονείς, αίσθημα που έτσι και αλλιώς απορρέει από τη στερεοτυπικά αδύναμη θέση των γυναικών στην αγορά εργασίας, οδηγώντας τις σε θέσεις ανασφάλιστης εργασίας, χαμηλού μισθού, δυσμενών ωραρίων και γενικότερα όρων εργασίας, ιδιαίτερα δε στην περίοδο οικονομικής κρίσης που διανύει η χώρα.

Επιπλέον, η καταφυγή σε άτυπα υποστηρικτικά δίκτυα από το στενό συγγενικό περιβάλλον (παππούς-γιαγιά) εντείνεται εν μέσω οικονομικής κρίσης καθώς αποτελεί μια πλήρως ανέξοδη λύση για τη φύλαξη/φροντίδα των παιδιών, η οποία σε συνδυασμό με τη μικρή γνώση του θεσμικού και νομικού πλαισίου υποστήριξης των γονέων και ιδιαίτερα των μονογονέων των μελετών περίπτωσης, οδηγεί σε ελάχιστη αξιοποίηση των δημόσιων πολιτικών και δομών. Αλλά ακόμη και όταν καταγράφεται υποστήριξη από κρατικές κοινωνικές υπηρεσίες, περιορίζεται στην οικονομική ενίσχυση χωρίς να παρέχεται ευρεία γκάμα υπηρεσιών, γεγονός βέβαια που οδηγεί και σε γενικευμένη και έντονη δυσαρέσκεια και απογοήτευση από την προσέγγιση των ιδιαίτερων προβλημάτων που βιώνουν οι μονογονείς των μελετών περίπτωσης.

3.8 Γενικά συμπεράσματα

Διαφαίνεται ότι οι μονογονεϊκές οικογένειες αποτελούν μια πραγματικότητα και για τα ελληνικά δεδομένα (Ζαφειροπούλου & Καρούτζου, 2008) που είτε προκύπτει από ατομικές επιλογές ως προς τη συντροφικότητα και τη συμβίωση των ανθρώπων, τη βούληση των γυναικών για απόκτηση παιδιού εκτός γάμου ή τη διαμόρφωση νέων μορφών συμβίωσης είτε για λόγους δυσαρμονικών οικογενειακών σχέσεων (π.χ. διαζύγιο).

Πέρα από τις διαφοροποιήσεις που μπορεί να διακρίνει κανείς στη μορφή αυτή της οικογένειας, το σύνολο και η ποιότητα των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν έχουν μια κοινή βάση. Οι δυσκολίες και τα εμπόδια που συνήθως έχουν να αντιμετωπίσουν οι αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών αφορούν στα εξής: α) χαμηλό οικογενειακό εισόδημα, κυρίως λόγω των αυξημένων υποχρεώσεων, β) ελλιπής πληροφόρηση και ενημέρωση για δομές κοινωνικής φροντίδας, γ) προβλήματα φροντίδας και φύλαξης των παιδιών τους, δ)

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

δυσκολίες στη συμφιλίωση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής (Ζαφειροπούλου & Καρούτζου, 2008, 85-86).

Από τις έρευνες είναι γνωστό ότι τα μονογονεϊκά νοικοκυριά αποτελούν σημαντικό μέρος των φτωχών νοικοκυριών, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από την τρέχουσα έρευνα, καθώς καταγράφεται μεγάλη συχνότητα στα χαμηλά εισοδηματικά κλιμάκια και ως εκ τούτου είναι αναμενόμενη η ανεπαρκής εξυπηρέτηση των αναγκών του νοικοκυριού, όπως δηλώνουν οι ερωτώμενοι/-ες μονογονεϊκοί του δείγματος, οδηγώντας μοιραία στη μείωση τροφίμων, ένδυσης και υπόδησης, αλλά και των κοινωνικών τους αγαθών (διασκέδαση, ψυχαγωγία, ταξίδια κ.ά.), με αποτέλεσμα είτε να αποζητούν βοήθεια με τη μορφή φιλανθρωπίας είτε να επιδιώκουν την αύξηση των ωρών εργασίας. Ωστόσο, συχνά ο συνδυασμός εργασίας και οικογενειακών υποχρεώσεων είναι ανέφικτος κυρίως λόγω της έλλειψης βοήθειας από κάποιο άλλο άτομο, πολύ δε παραπάνω εάν συντρέχουν και άλλοι παράγοντες, όπως χρόνια προβλήματα υγείας, αναπηρία, κ.λπ. Για τους ίδιους λόγους η ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος μέσω δεύτερης απασχόλησης που συνεπάγεται την επιμήκυνση του εργασιακού χρόνου ενδείκνυται ως οριακή επιλογή από τους/τις μονογονεϊκούς δεδομένου του περιορισμένου διαθέσιμου χρόνου, ώστε να ανταποκριθούν στις ούτως ή άλλως αυξημένες υποχρεώσεις τους.

Σε όλα τα παραπάνω έρχεται να προστεθεί και η οικονομική κρίση με τις δυσμενείς επιπτώσεις της που εντείνει την ευαλωτότητα ειδικών πληθυσμιακών ομάδων όπως οι μονογονεϊκοί και δημιουργεί σωρευτικά προβλήματα στον εργασιακό τομέα, αναφορικά με την επάρκεια των μισθών, την απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων και τις αυξημένες εργασιακές απαιτήσεις, μειώνοντας περαιτέρω τον διαθέσιμο χρόνο για τη διεκπεραίωση των προσωπικών και οικογενειακών υποχρεώσεων.

Όπως διαπιστώθηκε η διασφάλιση της σταθερότητας της θέσης εργασίας αξιολογείται περισσότερο σημαντική από τη δυνατότητα αξιοποίησης ελαστικού ωραρίου ή άλλης ευέλικτης μορφής, διότι η επιλογή της δεύτερης δυνατότητας συνδέεται πιθανά ή βάσιμα με ανεπιθύμητες εργασιακές επισφάλειες. Εξάλλου, η οικονομική κρίση ώθησε στην επέκταση των ευέλικτων μορφών απασχόλησης αλλά και στην επέκταση μιας άλλης μορφής ευελιξίας, εκείνης που συνδέεται με τη δυνατότητα απόλυσης χωρίς αποζημίωση των απασχολούμενων που δεν έχουν συμπληρώσει ένα χρόνο στην επιχείρηση. Έτσι η επέκταση των ευέλικτων μορφών απασχόλησης εν μέσω οικονομικής κρίσης είναι συνυφασμένη με την υποκατάσταση της πλήρους από τη μερική απασχόληση, με την υποκατάσταση της προσωρινής απασχόλησης από απασχόληση που λόγω της απορρύθμισης των εργασιακών σχέσεων δεν οδηγεί σε αποζημιώσεις, με την υποκατάσταση αμειβόμενων από μη αμειβόμενες υπερωρίες και συνολικά με τη μείωση του εισοδήματος από εργασία (Ευστράτογλου, 2015).

Στο πλαίσιο αυτό, και στην προσπάθεια περιορισμού των λειτουργικών δαπανών τους, η πλειοψηφία των ελληνικών επιχειρήσεων, πέρα από τη μείωση των μισθών και την παράλληλη αύξηση των απαιτήσεων (ενδεικτικό προς αυτό είναι η περιορισμένη δυνατότητα για απουσία των μονογονεϊκών από την εργασία για διεκπεραίωση προσωπικών/οικογενειακών ζητημάτων), προτιμά πιο ήπια μέτρα όπως η χορήγηση ειδικών

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

αδειών και οι αλλαγές στο ωράριο ώστε να διευκολύνει τους μονογονείς να συνδυάσουν τις επαγγελματικές με τις οικογενειακές τους υποχρεώσεις.

Στο πλαίσιο αυτό, πέρα των προβλημάτων επιβίωσης, οι μονογονείς αντιμετωπίζουν μια σειρά άλλων ζητημάτων που πρέπει να επιλύσουν, όπως η αποτελεσματική διαχείριση του χρόνου σε συνδυασμό με την έλλειψη βοήθειας από τρίτο άτομο. Αξίζει τέλος να αναφερθεί και να ληφθεί σοβαρά υπόψη το γεγονός ότι οι μονογονείς παρόλο που χρήζουν υποστήριξης σε πολλαπλά επίπεδα και αποτελούν σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού της χώρας, αγνοούν τις υπηρεσίες και τους φορείς που μπορούν να τους παρέχουν μια σειρά υπηρεσιών, ώστε να βελτιώσουν τη θέση τους ως μονογονείς. Ως εκ τούτου, η πλειοψηφία όσων δέχονται υποστήριξη, περιορίζονται στην οικονομική ενίσχυση που λαμβάνουν και δεν απολαμβάνουν ευρεία γκάμα υπηρεσιών, γεγονός βέβαια που οδηγεί και σε γενικευμένη και έντονη δυσαρέσκεια και απογοήτευση από την προσέγγιση των ιδιαίτερων προβλημάτων που βιώνουν οι μονογονεϊκές οικογένειες.

Τα προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίσουν οι αρχηγοί μονογονεϊκής οικογένειας, όπως προαναφέρθηκε, είναι κατά συνέπεια πολλαπλά και στις ελληνικές μονογονεϊκές οικογένειες παρατηρείται υψηλή ανάγκη ψυχολογικής στήριξης και υψηλότερου εισοδήματος. Γίνεται, επίσης, αντιληπτό ότι η πολλαπλή ανάγνωση της μονογονεϊκότητας, κυρίως των γυναικών, δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με κλασικά μέτρα επιδοματικής πολιτικής, τα οποία μάλιστα δεν εφαρμόζονται και με την ανάλογη συνέπεια από τους αρμόδιους φορείς. Οι πολλαπλές πτυχές των συνθηκών και των προβλημάτων απαιτούν παράλληλα σύνθετη αντιμετώπιση, με στόχο πρωτίστως την κοινωνική και εργασιακή ένταξη με την υλοποίηση μιας διακριτής και ολοκληρωμένης δέσμης μέτρων και την εφαρμογή θεσμικών ρυθμίσεων για τον συντονισμό πολιτικών ευνοϊκών προς αυτήν την ομάδα στόχο. Τα μέτρα για την αποφυγή του κοινωνικού αποκλεισμού και την αντιμετώπιση των διαφόρων προβλημάτων που έχουν να διαχειριστούν οι μόνοι γονείς άπτονται αξόνων όπως είναι: α) η ένταση απασχόλησης του μόνου γονέα (Μητράκος, 2008), β) το υποστηρικτικό πλαίσιο από κοινωνικά και συγγενικά δίκτυα (Κογκίδου, 1995), και γ) η δομή του συστήματος κοινωνικής προστασίας, δηλαδή συγκεκριμένες κοινωνικές πολιτικές και πρωτοβουλίες που στοχεύουν στην άρση προβλημάτων των μονογονεϊκών οικογενειών.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

4 Αποτίμηση των πορισμάτων της έρευνας σε επιχειρήσεις

4.1 Στοιχεία διενέργειας της έρευνας

Η έρευνα διενεργήθηκε σε **δείγμα 51 επιχειρήσεων** από όλη την Ελλάδα και με κατανομή στις Περιφέρειες όπως αποτυπώνονται στον Πίνακα 4.1. Οι υψηλότερες συγκεντρώσεις παρουσιάζονται στην Αττική και στην Κεντρική Μακεδονία, ακολουθώντας την εθνική κατανομή σύμφωνα με την οποία στις περιφέρειες αυτές καταγράφεται και ο μεγαλύτερος όγκος της επιχειρηματικής δραστηριότητας της χώρας.

Πίνακας 4.1: Αριθμός επιχειρήσεων κατά Περιφέρεια

	Frequency	Percent
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ	4	8%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	10	20%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	1	2%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΥ	2	4%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	3	6%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	2	4%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	1	2%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	3	6%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	2	4%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	18	35%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	1	2%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	1	2%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	3	6%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	51	100%

Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν από τους ιδιοκτήτες ή αρμόδια διευθυντικά στελέχη των επιχειρήσεων κατά τη διάρκεια συνέντευξης που διενεργήθηκε από ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό.

Το ερωτηματολόγιο ήταν αρκετά εκτεταμένο και περιλάμβανε 40 ερωτήματα κυρίως κλειστού τύπου. Ορισμένα ανοιχτού τύπου ερωτήματα χρησιμοποιήθηκαν για την αιτιολόγηση των απαντήσεων των επιχειρηματιών/διευθυντών σε ειδικά ζητήματα σημαντικού ενδιαφέροντος.

Οι ενότητες του ερωτηματολογίου ήταν οι εξής:

- Στοιχεία ταυτότητας και χαρακτηριστικά επιχείρησης.
- Ερωτήματα σχετικά με τα μέτρα συμφιλίωσης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής.
- Δημογραφικά χαρακτηριστικά ερωτώμενου/-ης.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

- Σύμφωνα με τις ενότητες αυτές θα παρουσιαστούν και τα πορίσματα που προκύπτουν για τα ζητήματα που μελετά η έρευνα.

4.2 Χαρακτηριστικά επιχειρήσεων

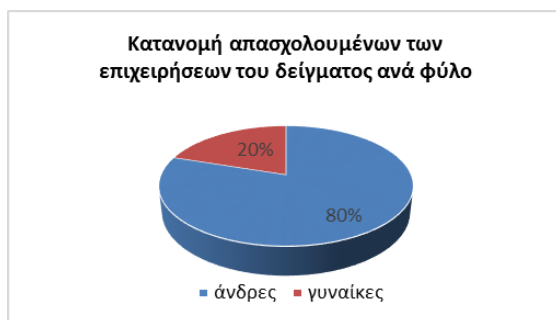
Αναφορικά με το έτος ίδρυσης των επιχειρήσεων, η πλειοψηφία αποτελείται από παλαιές επιχειρήσεις, καθώς οι 37 από τις 51 ιδρύθηκαν μέχρι το 2000, ενώ οι υπόλοιπες 14 συστήθηκαν από το 2000 και μετά.

Όσον αφορά στο μέγεθος των επιχειρήσεων της έρευνας με βάση τον αριθμό των εργαζομένων, 18 επιχειρήσεις ανήκουν στην κατηγορία των πολύ μικρών, καθώς απασχολούν από 0 έως 9 εργαζόμενους/-ες, ακολουθούν 16 επιχειρήσεις με 10 έως 49 εργαζόμενους/-ες, ενώ 15 επιχειρήσεις έχουν ως 149 εργαζόμενους/-ες. Μεγαλύτερου μεγέθους είναι μόλις 2 επιχειρήσεις όπως φαίνεται και στον πίνακα 4.2. Συνολικά οι επιχειρήσεις του δείγματος απασχολούν 857 άτομα, εκ των οποίων 686 άντρες και 171 γυναίκες (Γράφημα 4.1). Από τα 857 άτομα, τα 78 είναι ανώτερα στελέχη, όπου κυριαρχούν οι άνδρες (64 άνδρες έναντι 14 γυναικών), ενώ οι μονογονεϊκές ανέρχονται σε 37 άτομα, εκ των οποίων 28 γυναίκες και 9 άνδρες.

Πίνακας 4.2: Κατανομή επιχειρήσεων κατά αριθμό εργαζομένων

	Frequency	Percent
0 - 9 εργαζόμενοι	18	35,3
10 - 49 εργαζόμενοι	16	31,4
50 - 149 εργαζόμενοι	15	29,4
150 - 249 εργαζόμενοι	1	2,0
άνω των 250 εργαζομένων	1	2,0
Total	51	100,0

Γράφημα 4.1: Κατανομή απασχολούμενων των επιχειρήσεων του δείγματος ανά φύλο

4.3 Μέτρα συμφιλίωσης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις

Αρχικά θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι το μικρό μέγεθος επιχειρήσεων που ερευνήθηκαν δεν επιτρέπει τη γενίκευση των σχετικών αποτελεσμάτων στο σύνολο των επιχειρήσεων της Ελλάδας και επομένως τα πορίσματα αφορούν μόνο τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις. Με τη διευκρίνιση αυτή είναι δυνατόν να αποτυπώσουμε στη συνέχεια τα σχετικά αποτελέσματα με κατανομές συχνοτήτων και διαγράμματα.

Καταρχάς, διαφαίνεται η τάση οι επιχειρήσεις να διευκολύνουν τους/τις εργαζομένους/-ες τους, ώστε να συνδυάσουν επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις, καθώς οι 27 από τις 51 επιχειρήσεις δίνουν πάντα ή πολύ συχνά τη δυνατότητα να απουσιάζουν από την εργασία τους για την τακτοποίηση προσωπικών ή οικογενειακών υποθέσεων. Ενθαρρυντικό είναι, επίσης, το γεγονός ότι καμία ωστόσο επιχείρηση δεν έδωσε την απάντηση «ποτέ». Ωστόσο, αρκετά σημαντικό, όπως φαίνεται και στον πίνακα 4.3, είναι το ποσοστό των επιχειρήσεων που απάντησαν πως η δυνατότητα αυτή δίνεται ορισμένες φορές.

Πίνακας 4.3: Βαθμός διευκόλυνσης των εργαζομένων για να συνδυάσουν επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις

	Frequency	Percent
Ορισμένες φορές	11	21,6
Συχνά	9	17,6
Πολύ συχνά	12	23,5
Πάντα	19	37,3
Total	51	100,0

Πιο μετριοπαθής, ωστόσο, στάση τηρούν οι επιχειρήσεις σχετικά με την εισαγωγή ευέλικτων μορφών απασχόλησης στη λειτουργία τους. Πιο συγκεκριμένα, οι 23 από τις 51 επιχειρήσεις δηλώνουν ότι ανάλογα με την περίπτωση εισάγουν ευέλικτες μορφές απασχόλησης, ενώ 11 επιχειρήσεις απάντησαν αρνητικά και οι 17 θετικά (Πίνακας 4.4). Από αυτές που απαντάνε θετικά ή κατά περίπτωση (40 επιχειρήσεις), η πλειοψηφία εφαρμόζει ευέλικτο ωράριο (30 επιχειρήσεις), βάρδιες (15 επιχειρήσεις) ή μερική απασχόληση (19 επιχειρήσεις) ή συνεχόμενο ωράριο (10 επιχειρήσεις). Είναι σαφές ότι, η επικράτηση των απαντήσεων για κατά περίπτωση υιοθέτηση ευέλικτης απασχόλησης δεν δίνουν τη δυνατότητα να εκφραστούν σαφείς τάσεις. Ωστόσο, θετικό είναι το γεγονός ότι η εισαγωγή της ευελιξίας αποφασίζεται στις 32 από τις 40 επιχειρήσεις κατόπιν συνυπολογισμού τόσο των αναγκών της επιχείρησης όσο και αυτών των εργαζομένων.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 4.4: Εφαρμογή ευέλικτων μορφών εργασίας κατά τη χρονική στιγμή διενέργειας της έρευνας

	Frequency	Percent
Ναι	17	33,3
Όχι	11	21,6
Εξαρτάται από την περίπτωση	23	45,1
Total	51	100,0

Οι κυριότεροι λόγοι για τη μη εφαρμογή ευέλικτων μορφών, σύμφωνα με τις δηλώσεις των ίδιων των επιχειρήσεων, αφορούν η μη ύπαρξη τέτοιας ανάγκης ή η φύση της δραστηριότητας που ασκεί η επιχείρηση που δεν επιτρέπει ευελιξίες εργασίας.

Αξίζει, επίσης, να επισημανθεί ότι, στην ερώτηση αν προτίθεται να εφαρμόσουν ευέλικτες μορφές την επόμενη διετία, από τις 21 επιχειρήσεις που απάντησαν, θετική απάντηση έδωσαν μόλις οι 4 και «ίσως» απάντησαν οι 8, ενώ την υψηλότερη συγκέντρωση εμφανίζει η απάντηση «όχι» (Πίνακας 4.5), γεγονός που αναδεικνύει τη χαμηλή προοπτική άμεσης αλλαγής της στάσης τους απέναντι στον θεσμό της ευέλικτης εργασίας. Οι επιχειρήσεις που προτίθενται να εισάγουν ευέλικτες μορφές εκφράζουν σαφή προσανατολισμό ως προς το ευέλικτο ωράριο και τη μερική απασχόληση και λιγότερο ως προς άλλες μορφές, όπως η εργασία στο σπίτι, οι βάρδιες και το συνεχόμενο ωράριο.

Πίνακας 4.5: Δυνατότητα απασχόλησης με ευέλικτες μορφές την επόμενη διετία

	Frequency	Percent
Ναι	4	7,8
Όχι	9	17,6
Ίσως	8	15,7
Total	21	41,2

Αναφορικά με τη χορήγηση άδειας ανατροφής, όπως φαίνεται και στον πίνακα 4.6, από τις 50 επιχειρήσεις που απάντησαν στο ερώτημα, στις 27 υπάρχουν περιπτώσεις εργαζομένων που έχουν λάβει την άδεια ανατροφής παιδιών κατά την τελευταία πενταετία, ενώ στις 23 από αυτές δεν πήρε κανείς/καμία εργαζόμενος/-η άδεια ανατροφής (Πίνακας 4.6).

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 4.6: Χορήγηση άδειας ανατροφής την τελευταία πενταετία

	Frequency	Percent
Ναι	27	52,9
Όχι	23	45,1
Total	50	98,0

Ως πρόσθετα μέτρα για τη διευκόλυνση των εργαζομένων τους να συνδυάσουν τις οικογενειακές με τις επαγγελματικές τους υποχρεώσεις, οι επιχειρήσεις καταφεύγουν συνήθως στην αποδοχή αλλαγών στο ωράριο (31 επιχειρήσεις), τη χορήγηση ειδικών αδειών (25 επιχειρήσεις), ενώ λιγότερο σύνηθες μέτρο είναι η χορήγηση άδειας ανατροφής σε πατέρες (6 επιχειρήσεις).

Η μετριοπαθής στάση των επιχειρήσεων αναδεικνύεται και από τις απαντήσεις στην ερώτηση σε ποιον βαθμό θεωρούν ευεργετικό να εφαρμόσουν κάποιο μέτρο στο μέλλον για να διευκολύνουν τους/τις εργαζόμενους/-ες να συνδυάσουν τις επαγγελματικές με τις οικογενειακές τους υποχρεώσεις (Πίνακας 4.7). Πιο συγκεκριμένα, υψηλότερη συγκέντρωση εμφανίζουν οι απαντήσεις «μέτρια» και «αρκετά» (31 από τις 49 επιχειρήσεις), ενώ μόλις οι 7 επιχειρήσεις θεωρούν πλήρως ευεργετική τη θέσπιση πρακτικών συμφιλίωσης. Σημειώνεται ότι 2 εκπρόσωποι επιχειρήσεων δεν ανταποκρίθηκαν στον εν λόγω ερώτημα.

Πίνακας 4.7: Βαθμός ωφέλειας των επιχειρήσεων από τη μελλοντική εφαρμογή μέτρων για τη συμφιλίωση επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων των εργαζομένων τους

	Frequency	Percent
Καθόλου	2	3,9
Λίγο	8	15,7
Μέτρια	14	27,5
Αρκετά	18	35,3
Πλήρως	7	13,7
Total	49	96,1

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν, επίσης, οι παράγοντες που εμποδίζουν την επιχειρηματική κοινότητα να λάβει μέτρα που θα βοηθήσουν τους/τις εργαζόμενους/-ες να συνδυάσουν τις επαγγελματικές με τις οικογενειακές υποχρεώσεις τους. Ο τρόπος οργάνωσης της εκάστοτε επιχείρησης φαίνεται πως αποτελεί σημαντικό περιοριστικό παράγοντα, καθώς επηρεάζει αρκετά 24 επιχειρήσεις και πλήρως 8 επιχειρήσεις, σύμφωνα με τις δηλώσεις των εκπροσώπων τους. Ακολουθεί το οικονομικό κόστος υιοθέτησης σχετικών μέτρων που επηρεάζει αρκετά 20 επιχειρήσεις και πλήρως 5 επιχειρήσεις. Επίσης, σημαντική παράμετρος είναι το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, καθώς επηρεάζει αρκετά 15 επιχειρήσεις και πλήρως 6 επιχειρήσεις.

Σχόλιο [u9]: Θα μπει πίνακας

Σχόλιο [u10]: Πίνακες αναλυτικοί σε παράρτημα

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Αναφορικά με τις πεποιθήσεις των εκπροσώπων των επιχειρήσεων σε σχέση με την απόδοση, την πρόσληψη και την εξέλιξη ανδρών και γυναικών, αλλά και μονογονέων, αναδεικνύεται ότι συντηρούνται ακόμη στερεοτυπικές αντιλήψεις που θέλουν τον άνδρα εργαζόμενο να επηρεάζεται λιγότερο από τις οικογενειακές υποχρεώσεις σε σχέση με τη γυναίκα εργαζόμενη. Συγκρίνοντας τους πίνακες 4.8 και 4.9, βλέπουμε ότι όσον αφορά στον βαθμό επίδρασης των οικογενειακών υποχρεώσεων στην απόδοση των ανδρών, η πολυπληθέστερη απάντηση είναι «λίγο», ενώ στις γυναίκες είναι «αρκετά». Επιπλέον, παρατηρείται ότι οι εκπρόσωποι των επιχειρήσεων σε διπλάσιο ποσοστό (60,8%) δηλώνουν ότι οι γυναίκες επηρεάζονται περισσότερο από τους άνδρες (33,4%) από τις οικογενειακές ευθύνες και μάλιστα «αρκετά» και «πλήρως».

Πίνακας 4.8: Βαθμός επίδρασης των οικογενειακών υποχρεώσεων στην απόδοση ενός άνδρα

	Frequency	Percent
Καθόλου	3	5,9
Λίγο	19	37,3
Μέτρια	12	23,5
Αρκετά	14	27,5
Πλήρως	3	5,9
Total	51	100,0

Πίνακας 4.9: Βαθμός επίδρασης των οικογενειακών υποχρεώσεων στην απόδοση μιας γυναίκας

	Frequency	Percent
Λίγο	4	7,8
Μέτρια	16	31,4
Αρκετά	23	45,1
Πλήρως	8	15,7
Total	51	100,0

Όσον αφορά στο βαθμό που οι οικογενειακές υποχρεώσεις επηρεάζουν την απόφαση μιας επιχείρησης να προσλάβει μια γυναίκα, οι απαντήσεις «καθόλου» και «λίγο» συγκεντρώνουν συνολικό ποσοστό 53% στο σύνολο των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα. Ωστόσο, σημαντικό υψηλό (29,4%) είναι και το ποσοστό των επιχειρήσεων που θεωρούν ότι η ύπαρξη οικογενειακών υποχρεώσεων γυναίκας εργαζόμενης επηρεάζει αρκετά την απόφαση πρόσληψής της (Πίνακας 4.10). Παρόμοια είναι και η εικόνα για την επίδραση των οικογενειακών υποχρεώσεων στην ιεραρχική εξέλιξη και την προαγωγή μιας γυναίκας, όπως φαίνεται και στον πίνακα 4.11. Σημειώνεται ότι 1 εκπρόσωπος επιχείρησης δεν ανταποκρίθηκε στο ερώτημα περί επίδρασης των οικογενειακών υποχρεώσεων μιας γυναίκας στην προαγωγή της εντός της επιχείρησης.

Πίνακας 4.10: Βαθμός επίδρασης των οικογενειακών υποχρεώσεων στην πρόσληψη μιας γυναίκας

	Frequency	Percent
Καθόλου	14	27,5
Λίγο	13	25,5
Μέτρια	8	15,7
Αρκετά	15	29,4
Πλήρως	1	2,0
Total	51	100,0

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 4.11: Βαθμός επίδρασης των οικογενειακών υποχρεώσεων στην παραγωγή μιας γυναίκας

	Frequency	Percent
Καθόλου	14	27,5
Λίγο	16	31,4
Μέτρια	8	15,7
Αρκετά	11	21,6
Πλήρως	1	2,0
Total	50	98,0

Οι επιχειρήσεις της έρευνας ως σύνολο έχουν τη γνώμη ότι οι οικογενειακές υποχρεώσεις επηρεάζουν σε μέτριο βαθμό την παραγωγικότητα και την εξέλιξη ενός μόνου πατέρα, καθώς σε μια κλίμακα από 0=εντελώς αρνητικά μέχρι 10=εντελώς θετικά παρουσιάζουν μέσο αριθμητικό $\mu=4,04$ και διάμεσο $M=6$. Για τις μόνες μητέρες, η γνώμη των επιχειρήσεων καταγράφεται ελαφρώς πιο αρνητική ($\mu=4$ και $M=5$), αντανακλώντας ότι η ύπαρξη οικογενειακών υποχρεώσεων λειτουργούν περισσότερο περιοριστικά για την εξέλιξή τους, συγκριτικά με τους άνδρες.

Επίσης, οι περισσότερες επιχειρήσεις θεωρούν ότι οι πρακτικές που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις για την εναρμόνιση της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή συμβάλλουν αρκετά στην παραγωγικότητα των εργαζομένων τους (Πίνακας 4.12). Στην απάντηση αυτή βρίσκεται και η διάμεσος τιμή των απόψεων.

Πίνακας 4.12: Βαθμός επίδρασης των πρακτικών που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις για τη συμφιλίωση εργασίας και οικογένειας στην παραγωγικότητα των εργαζομένων

	Frequency	Percent
Συμβάλλουν λίγο στην παραγωγικότητά τους	3	5,9
Συμβάλλουν μέτρια στην παραγωγικότητά τους	12	23,5
Συμβάλλουν αρκετά στην παραγωγικότητά τους	24	47,1
Συμβάλλουν πλήρως στην παραγωγικότητά τους	12	23,5
Total	51	100,0

Αναφορικά με τη γνώση από μεριάς των επιχειρήσεων του ισχύοντος θεσμικού και νομικού πλαισίου για τη συμφιλίωση της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής των εργαζομένων, η πλειοψηφία δηλώνει μέτρια ή λίγο εξοικείωση, ενώ σημαντικό μέρος των

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

ερωτώμενων δηλώνει ότι δεν γνωρίζει καθόλου τις συναφείς νομοθετικές και θεσμικές διατάξεις (Πίνακας 4.13). Όσον αφορά στη γνώση των εργασιακών δικαιωμάτων των μονογονέων, ως πολυπληθέστερη απάντηση εμφανίζεται η μέτρια γνώση, ενώ με οριακή διαφορά ακολουθούν οι απαντήσεις «λίγο» και «καθόλου», όπως φαίνεται στον Πίνακα 4.14.

Πίνακας 4.13: Βαθμός γνώσης του θεσμικού και νομικού πλαισίου για τη συμφιλίωση της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής των εργαζομένων

	Frequency	Percent
Καθόλου	8	15,7
Λίγο	14	27,5
Μέτρια	21	41,2
Αρκετά	7	13,7
Πλήρως	1	2,0
Total	51	100,0

Πίνακας 4.14: Βαθμός γνώσης του θεσμικού και νομικού πλαισίου για τα εργασιακά δικαιώματα των μονογονέων

	Frequency	Percent
Καθόλου	11	21,6
Λίγο	13	25,5
Μέτρια	14	27,5
Αρκετά	10	19,6
Πλήρως	3	5,9
Total	51	100,0

Επίσης, το σύνολο εκπροσώπων των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα, πλην 2, θεωρεί ότι το υφιστάμενο κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο στην Ελλάδα ευνοεί καθόλου ή λίγο ή μέτρια τη λήψη μέτρων για τη συμφιλίωση της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής των εργαζομένων, με την απάντηση «λίγο» να αποτελεί την πολυπληθέστερη και να αντανακλά την επιφυλακτικότητα των επιχειρήσεων ως απόρροια του γενικότερου περιβάλλοντος στο οποίο δρουν (Πίνακας 4.15), παρόλο που όπως φαίνεται και στον Πίνακα 4.16, οι 32 από τους 49 εκπροσώπους των επιχειρήσεων που ανταποκριθήκαν στο εν λόγω ερώτημα, θεωρούν ότι θα ωφεληθούν οι επιχειρήσεις τους αρκετά ή μέτρια από την υιοθέτηση των εν λόγω μέτρων.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 4.15: Βαθμός ευνοϊκής επίδρασης του υφιστάμενου κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο της χώρας για τη λήψη μέτρων συμφιλίωσης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής των εργαζομένων

	Frequency	Percent
Καθόλου	14	27,5
Λίγο	23	45,1
Μέτρια	12	23,5
Αρκετά	2	3,9
Total	51	100,0

Πίνακας 4.16: Βαθμός ωφέλειας της επιχείρησης από την υιοθέτηση μέτρων συμφιλίωσης

	Frequency	Percent
Καθόλου	2	3,9
Λίγο	8	15,7
Μέτρια	14	27,5
Αρκετά	18	35,3
Πλήρως	7	13,7
Total	49	96,1

Αναφορικά με τους παράγοντες που μπορούν να διευκολύνουν τους/τις εργαζόμενους/-ες να συνδυάσουν τις επαγγελματικές με τις οικογενειακές υποχρεώσεις, σύμφωνα με τον μέσο όρο των απαντήσεων των επιχειρήσεων, θα μπορούσαν να συμβάλλουν σε αρκετό βαθμό οι παιδικοί σταθμοί με φιλικά ωράρια για τους/τις εργαζόμενους/-ες, οι οικονομικές διευκολύνσεις από τις επιχειρήσεις, η σχετική ενημέρωση επιχειρήσεων και εργαζομένων, η χορήγηση μεγαλύτερης διάρκειας γονικών αδειών, η χορήγηση πιστοποιητικού για φιλική προς την οικογένεια επιχείρηση και η παροχή γονικής άδειας σε πατέρες, ενώ η κατ' οίκον επιδοτούμενη φροντίδα παιδιών μπορεί να συμβάλλει πλήρως.

Τέλος, η θέσπιση για παροχή οικονομικών κινήτρων προς τις επιχειρήσεις όπως η επιδότηση για την πρόσληψη μονογονεα, η μείωση ασφαλιστικών εισφορών και οι φοροαπαλλαγές, σύμφωνα με την άποψη των ερωτώμενων μπορούν να αποτελέσουν μέτρα διευκόλυνσης της συμφιλίωσης της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή των εργαζομένων και ειδικότερα των μονογονεών. Η υιοθέτηση μέτρων όπως των προαναφερόμενων θα δώσει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις να αντιμετωπίσουν τις μη ευνοϊκές παραμέτρους που συνθέτουν το γενικότερο οικονομικό περιβάλλον στο οποίο δρουν και το οποίο χαρακτηρίζεται από τις έντονες ανταγωνιστικές πιέσεις, την υψηλή φορολογία, την πτώση του κύκλου εργασιών, τους χαμηλούς δείκτες ρευστότητας, κλπ., που περιορίζουν τις δυνατότητες των επιχειρήσεων να εφαρμόσουν πρακτικές που διευκολύνουν

Σχόλιο [u11]: Αναλυτικοί πίνακες σε παράρτημα

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

τη συμφιλίωση των επαγγελματιών με τις οικογενειακές υποχρεώσεις των εργαζομένων τους, όπως άλλωστε αναδείχθηκε σε προηγούμενη ερώτηση.

4.4 Δημογραφικά στοιχεία εκπροσώπων των επιχειρήσεων του δείγματος

Η ηλικία των υπεύθυνων των επιχειρήσεων που ανταποκρίθηκαν στην έρευνα συγκεντρώνεται στις ομάδες 35-44 και 45-54 (Πίνακας 4.17), ενώ ως προς την οικογενειακή κατάσταση, η πλειοψηφία είναι παντρεμένοι/-ες (Πίνακας 4.18).

Πίνακας 4.17: Κατανομή των ερωτώμενων εκπροσώπων των επιχειρήσεων ανά ηλικιακή τάξη

	Frequency	Percent
25 - 34	8	15,7
35 - 44	18	35,3
45 - 54	16	31,4
55 - 64	8	15,7
65+	1	2,0
Total	51	100,0

Πίνακας 4.18: Κατανομή των ερωτώμενων εκπροσώπων των επιχειρήσεων ανά οικογενειακή κατάσταση

	Frequency	Percent
Παντρεμένος/η	34	66,7
Διαζευγμένος/η	2	3,9
Με σύντροφο	3	5,9
Ελεύθερος/η	10	19,6
Συμβίωση χωρίς σύμφωνο συμβίωσης	2	3,9
Total	51	100,0

Αναφορικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων (86,3%) είναι απόφοιτοι/-ες τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και εξ' αυτών το 76% διαθέτει και μεταπτυχιακό/διδακτορικό τίτλο σπουδών (Πίνακας 4.19). Το γεγονός αυτό θα πρέπει να ληφθεί υπόψη στην εξαγωγή συμπερασμάτων, δεδομένου ότι άτομα με υψηλό μορφωτικό κεφάλαιο έχουν και μεγαλύτερη ευαισθησία στα ζητήματα των εργαζομένων και ευνοϊκότερες στάσεις γενικότερα στα κοινωνικά ζητήματα.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 4.19: Κατανομή των ερωτώμενων εκπροσώπων των επιχειρήσεων ανά εκπαιδευτικό επίπεδο

	Frequency	Percent
Λύκειο	4	7,8
Μεταλυκειακή μη τριτοβάθμια	2	3,9
Τριτοβάθμια μη πανεπιστημιακή	1	2,0
ΑΕΙ - ΤΕΙ	25	49,0
Μεταπτυχιακό / διδακτορικό	19	37,3
Total	51	100,0

4.5 Γενικά συμπεράσματα

Γενικά η έρευνα αναδεικνύει ότι οι επιχειρήσεις έχουν τη διάθεση να συμβάλλουν στη συμφιλίωση της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή των εργαζόμενων τους, αλλά ωστόσο συχνά αναπαράγουν έμφυλα στερεότυπα για την απόδοση, παραγωγικότητα, προαγωγή και πρόσληψη των γυναικών, γεγονός που ανακλάται εν μέρει και στο γεγονός ότι σε αξιόλογο ποσοστό επιχειρήσεων δεν έχει χορηγηθεί καμία άδεια ανατροφής. Επιπλέον δεν θα πρέπει να παραληφθεί να αναφερθεί ότι λειτουργούν και αντικειμενικοί ή εξωγενείς παράμετροι οι οποίες δρουν ανασταλτικά για την εφαρμογή μέτρων που τις καθιστούν περισσότερο «φιλικές» προς το θεσμό της οικογένειας, όπως το μικρό μέγεθος που χαρακτηρίζει την πλειοψηφία των επιχειρήσεων και το αβέβαιο και δυσμενές οικονομικό περιβάλλον στο οποίο δρουν, που τις αναγκάζει να μεριμνούν κυρίως για την επιβίωσή τους.

Ο ισχυρός ρόλος του κράτους αναδεικνύεται και από τις απαντήσεις των υπεύθυνων των επιχειρήσεων, σχετικά με τα μέτρα που μπορούν να συμβάλλουν στην επίτευξη της εναρμόνισης εργασίας και οικογένειας, καθώς οι προτάσεις που διατυπώθηκαν αφορούν σε πρωτοβουλίες που πρέπει να λάβει η πολιτεία για τη διεύρυνση του ωραρίου των δομών φύλαξης βρεφών, στη θεσμοθέτηση οικονομικών κινήτρων και παροχών στις επιχειρήσεις και στην καλύτερη και πληρέστερη ενημέρωση των εργοδοτών/-τριών και των εργαζομένων σχετικά με θέματα συμφιλίωσης.

Τέλος, σημαντικά συμπεράσματα της έρευνας αφορούν στις αντιλήψεις των επιχειρήσεων σχετικά με τον βαθμό έμφυλης διαφοροποίησης της επίδρασης των οικογενειακών υποχρεώσεων στις διαδικασίες πρόσληψης και προαγωγής ανδρών και γυναικών. Ειδικότερα, διαπιστώνεται ότι υφίστανται ακόμη στερεοτυπικές στάσεις και απόψεις που θέτουν τον άνδρα εργαζόμενο να επηρεάζεται σε λιγότερο βαθμό από τις οικογενειακές υποχρεώσεις σε σχέση με μια γυναίκα. Παράλληλα, κατά την πρόσληψη αλλά

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

και προαγωγή των γυναικών συνυπολογίζεται σε αρκετό βαθμό η οικογενειακή κατάσταση και η ύπαρξη οικογενειακών υποχρεώσεων. Τέλος, οι οικογενειακές υποχρεώσεις σύμφωνα με τις απόψεις των ερωτώμενων επιδρούν αρκετά θετικά στην παραγωγικότητα και στην εξέλιξη ενός μόνου πατέρα, ενώ για τις γυναίκες εμφανίζονται οριακά περισσότερο ως επιβαρυντικοί παράγοντες για την εξέλιξη μιας μόνης γυναίκας.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

5 Συγκριτική αποτίμηση αποτελεσμάτων ερευνών

+++ εισαγωγή

5.1 Συγκριτική ανάλυση μεταξύ ερευνών σε Νοικοκυριά και Μονογονείς

Στο ερώτημα αν καταγράφηκαν αλλαγές στο εργασιακό περιβάλλον των συμμετεχόντων στην έρευνα λόγω της οικονομικής κρίσης, σύμφωνα με τις απαντήσεις αυτών, παρατηρείται υψηλότερο ποσοστό εκπροσώπων νοικοκυριών (22,1%) που δεν ήρθε αντιμέτωπο με κάποια μεταβολή, συγκριτικά με τους μονογονείς που μόλις το 9,3% δήλωσε ότι δεν έγινε καμία αλλαγή στην εργασία του.

Ωστόσο, όπως παρουσιάζεται στο γράφημα 5.1, οι περισσότερο συνήθεις μεταβολές που καταγράφονται και στις δυο περιπτώσεις είναι η συρρίκνωση των μισθών, οι αυξημένες απαιτήσεις στην εκτέλεση της εργασίας και μη αμειβόμενες των υπερωρίες κατά την άσκηση της εργασίας.

Πίνακας 5.1: Αλλαγές που σημειώθηκαν στο εργασιακό περιβάλλον, λόγω της οικονομικής κρίσης

	Νοικοκυριά	Μονογονείς
	Ποσοστό	Ποσοστό
μη αμειβόμενες υπερωρίες	14,7	11,1
λιγότερες ώρες εργασίας	7,4	1,9
ανασφάλιστη εργασία	1,5	5,6
μείωση γονικών αδειών	2,9	0,0
χαμηλότεροι μισθοί	30,9	33,3
αύξηση των απολύσεων	4,4	7,4
αυξημένες απαιτήσεις	14,7	20,4
διαφορές ως προς την ασφάλιση	1,5	5,6
όλα τα παραπάνω	0,0	5,6
καμία αλλαγή στην εργασία	22,1	9,3

Σχόλιο [u12]: Πρέπει να αλλάξει – να μην περιλαμβάνεται καμία αλλαγή

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Γράφημα 5.1: Αλλαγές που σημειώθηκαν στο εργασιακό περιβάλλον, λόγω της οικονομικής κρίσης

Όσον αφορά στην τρέχουσα εισοδηματική κατάσταση των οικογενειών που συμμετείχαν στην έρευνα, στα νοικοκυριά καταγράφεται υψηλή συγκέντρωση στις εισοδηματικές τάξεις από 16.000,00€ έως 22.000,00 (43,5%) και άνω των 22.000,00 (32,6%). Από την άλλη πλευρά, το συνολικό ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των μονογονεϊκών που συμμετείχαν στην έρευνα είναι χαμηλότερο, καθώς συγκεντρώνεται στις εισοδηματικές τάξεις από 6.500,00€ έως 12.000,00 (36,4%) και από 12.000,00€ έως 16.000,00€ (27,3%) (Πίνακας 5.2, Γράφημα 5.2).

Συνακόλουθα, όπως παρουσιάζεται στο γράφημα 5.3, η τρέχουσα οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών ανταποκρίνεται σε υψηλότερο βαθμό για την κάλυψη των οικογενειακών αναγκών, σε αντίθεση με αυτή των μονογονεϊκών που στην πλειονότητά τους δήλωσαν ότι επαρκεί σε μέτριο (45,5%) ή λίγο ικανοποιητικό βαθμό (43,5%).

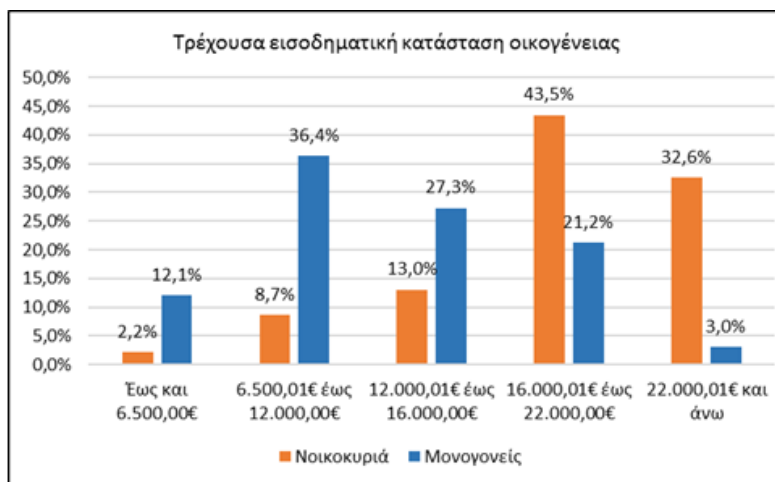
Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 5.2: Τρέχουσα εισοδηματική κατάσταση οικογένειας

	Νοικοκυριά		Μονογονείς	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό
Έως και 6.500,00€	1	2,2	4	12,1
6.500,01€ έως 12.000,00€	4	8,7	12	36,4
12.000,01€ έως 16.000,00€	6	13,0	9	27,3
16.000,01€ έως 22.000,00€	20	43,5	7	21,2
22.000,01€ και άνω	15	32,6	1	3,0
Σύνολο	46	100,0	33	100,0

Γράφημα 5.2: Κατανομή απασχολούμενων των επιχειρήσεων του δείγματος ανά φύλο

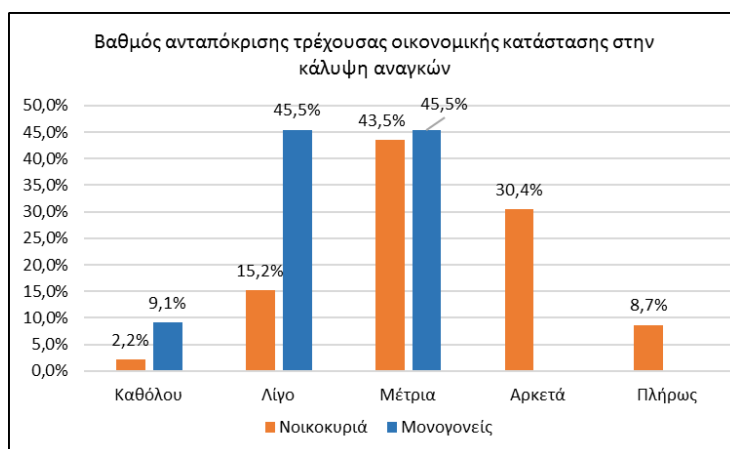
Πίνακας 5.3: Βαθμός ανταπόκρισης τρέχουσας οικονομικής κατάστασης στην κάλυψη αναγκών

	Νοικοκυριά		Μονογονείς	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό
Καθόλου	1	2,2	3	9,1
Λίγο	7	15,2	15	45,5
Μέτρια	20	43,5	15	45,5
Αρκετά	14	30,4	0	0,0
Πλήρως	4	8,7	0	0,0
Σύνολο	46	100,0	33	100,0

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Γράφημα 5.3: Βαθμός ανταπόκρισης τρέχουσας οικονομικής κατάστασης στην κάλυψη αναγκών

Στο ερώτημα σχετικά με την πορεία της οικονομικής κατάστασης των οικογενειών που συμμετείχαν στην έρευνα, τόσο οι εκπρόσωποι των νοικοκυριών, όσο και οι μονογονείς δήλωσαν ότι η πορεία της οικονομικής κατάστασης των οικογενειών τους καταγράφεται φθίνουσα την τελευταία πενταετία (Πίνακας 5.4, Γράφημα 5.4), γεγονός που συμβαδίζει με τις γενικότερες τάσεις και εξελίξεις που σημειώνονται στη χώρα ως επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης.

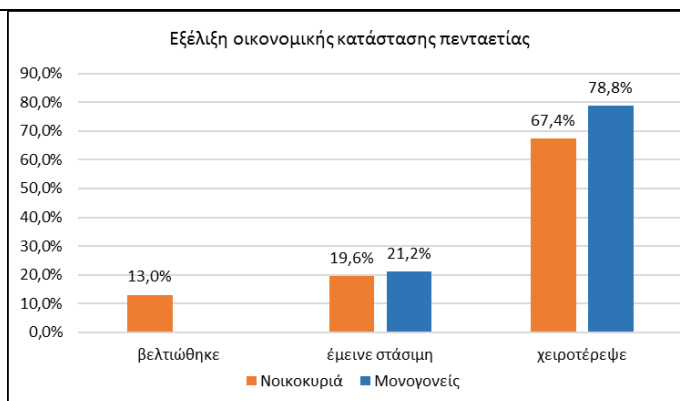
Πίνακας 5.4: Εξέλιξη οικονομικής κατάστασης πενταετίας

	Νοικοκυριά		Μονογονείς	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό
βελτιώθηκε	6	13,0	0	0,0
έμεινε στάσιμη	9	19,6	7	21,2
χειροτέρευσε	31	67,4	26	78,8
Σύνολο	46	100,0	33	100,0

Γράφημα 5.4: Εξέλιξη οικονομικής κατάστασης πενταετίας

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Αναφορικά με τη συχνότητα χρήσης των εργασιακών δικαιωμάτων δεν παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις δύο κατηγορίες ερωτώμενων που ανταποκρίθηκαν στο ερώτημα, καθώς όπως φαίνεται στο γράφημα 5.5 και στις δύο περιπτώσεις τη μεγαλύτερη συγκέντρωση εμφανίζει η απάντηση «ορισμένες φορές» και ακολουθεί με σημαντική διαφορά η απάντηση «ποτέ».

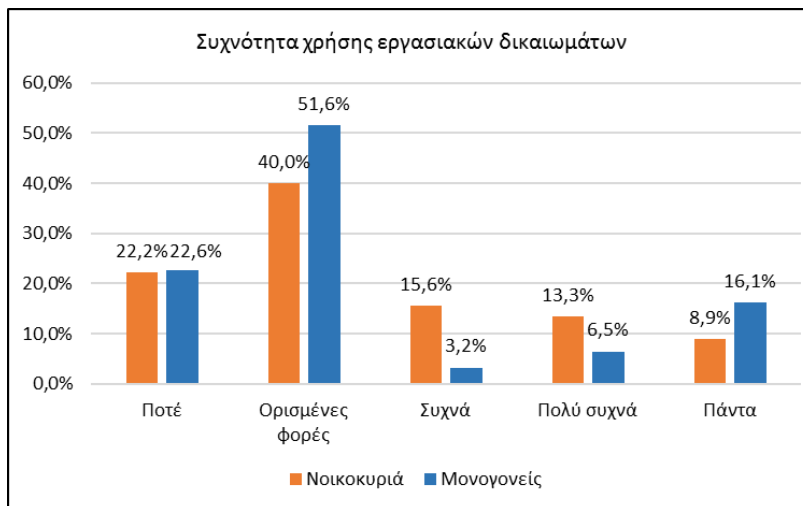
Πίνακας 5.5: Συχνότητα χρήσης εργασιακών δικαιωμάτων

	Νοικοκυριά		Μονογονείς	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό
Ποτέ	10	22,2	7	21,2
Ορισμένες φορές	18	40,0	16	48,5
Συχνά	7	15,6	1	3,0
Πολύ συχνά	6	13,3	2	6,1
Πάντα	4	8,9	5	15,2
Σύνολο	45	100,0	31	93,9

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Γράφημα 5.5: Συχνότητα χρήσης εργασιακών δικαιωμάτων

Επίσης χωρίς διαφοροποιήσεις, παρουσιάζεται η κατάσταση σχετικά με την αξιοποίηση ευέλικτων μορφών απασχόλησης αναμεσα στα νοικοκυριά και στους μονογονείς. Ειδικότερα, στην περίπτωση των νοικοκυριών το 47,4% των ερωτημένων που απάντησαν στο ερώτημα δήλωσαν ότι αξιοποιούν σήμερα ή αξιοποίησαν κατά το παρελθόν κάποια ευέλικτη μορφή απασχόλησης, ενώ στην περίπτωση των μονογονέων καταγράφεται ισομερής κατανομή θετικών και αρνητικών απαντήσεων στο εν λόγω ερώτημα (Πίνακας 5.6, Γράφημα 5.6), γεγονός που υποδηλώνει ότι οι μονογονείς καταφεύγουν σε ευέλικτες μορφές προκειμένου να έχουν τη δυνατότητα αρμονικού συνδυασμού εργασιακής και οικογενειακής ζωής.

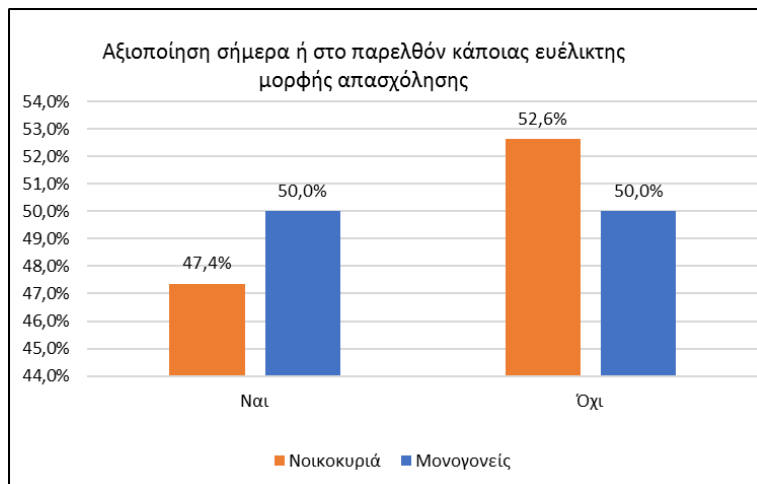
Πίνακας 5.6: Αξιοποίηση σήμερα ή στο παρελθόν κάποιας ευέλικτης μορφής απασχόλησης

	Νοικοκυριά		Μονογονείς	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	18	47,4	9	50,0
Όχι	20	52,6	9	50,0
Σύνολο	38	100,0	18	100,0

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Γράφημα 5.6: Αξιοποίηση σήμερα ή στο παρελθόν κάποιας ευέλικτης μορφής απασχόλησης

Ο βαθμός διασφάλισης των δικαιωμάτων των εργαζόμενων με ευέλικτες μορφές απασχόλησης σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία καταγράφεται υψηλότερος στην περίπτωση των νοικοκυριών (Πάντα: 47,1%, Πολύ συχνά: 29,4%), σε αντίθεση με αυτή των μονογονέων όπου παρατηρείται σημαντικό ποσοστό ερωτώμενων που δήλωσε ότι σε ελάχιστες περιπτώσεις δεν παρατηρούνται παρεκκλίσεις κατά την τήρηση των εργασιακών δικαιωμάτων, κατά την εργασία τους με ευέλικτες μορφές απασχόλησης (Γράφημα 5.7).

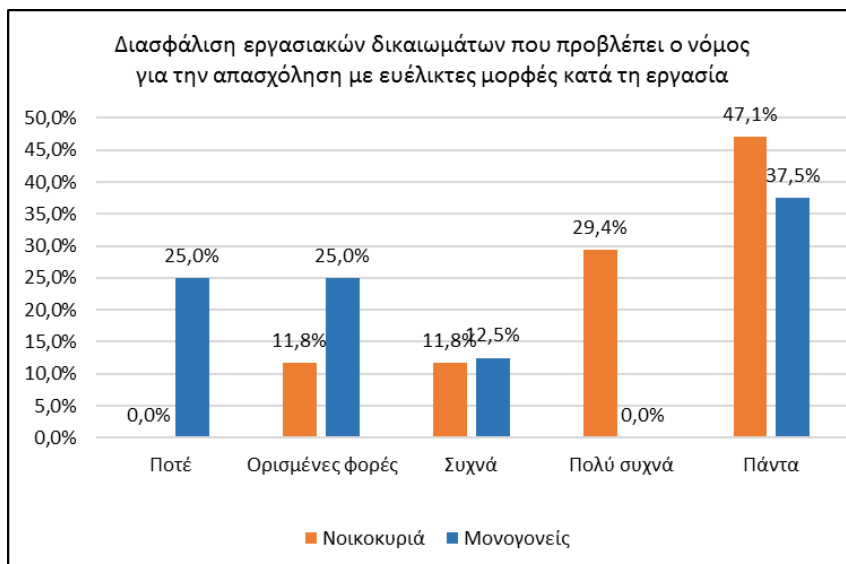
Πίνακας 5.7: Διασφάλιση εργασιακών δικαιωμάτων που προβλέπει ο νόμος για την απασχόληση με ευέλικτες μορφές κατά τη εργασία

	Νοικοκυριά		Μονογονείς	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό
Ποτέ	0	0,0	4	25,0
Ορισμένες φορές	2	11,8	4	25,0
Συχνά	2	11,8	2	12,5
Πολύ συχνά	5	29,4	0	0,0
Πάντα	8	47,1	6	37,5
Σύνολο	17	100,0	16	100,0

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Γράφημα 5.7: Διασφάλιση εργασιακών δικαιωμάτων που προβλέπει ο νόμος για την απασχόληση με ευέλικτες μορφές κατά τη εργασία

Στις περιπτώσεις των νοικοκυριών και των μονογονέων δεν υπάρχει ταύτιση απόψεων ως τον διαθέσιμο, πέραν της εργασίας, χρόνο, αντικατοπτρίζοντας το διαφορετικό βαθμό σημαντικότητας που αποδίδει η κάθε κατηγορία ερωτώμενων στον ελεύθερο χρόνο για τη διεκπεραίωση των οικογενειακών/προσωπικών υποχρεώσεων.

Πιο συγκεκριμένα, όπως παρουσιάζεται στο γράφημα 5.8, στην περίπτωση των μονογονέων οι ερωτώμενοι δήλωσαν λίγη έως μέτρια ικανοποίηση ως προς το διαθέσιμο χρόνο, ενώ στην περίπτωση των νοικοκυριών οι συμμετέχοντες/σες στην έρευνα αναφέρουν υψηλότερο βαθμό ικανοποίησης ως προς το διαθέσιμο χρόνο για τη διεκπεραίωση οικογενειακών/προσωπικών υποχρεώσεων σε σχέση με το ωράριο εργασίας τους.

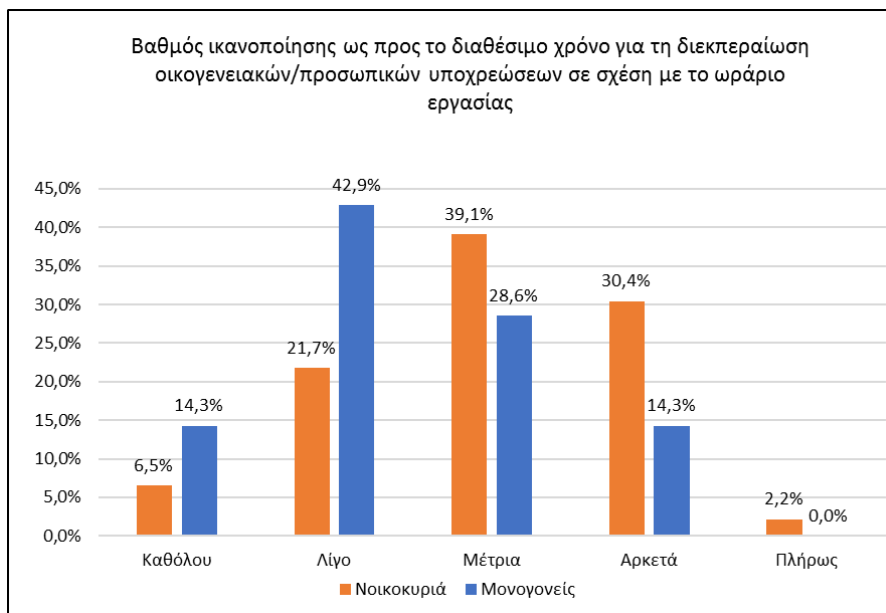
Πίνακας 5.8: Βαθμός ικανοποίησης ως προς το διαθέσιμο χρόνο για τη διεκπεραίωση οικογενειακών/προσωπικών υποχρεώσεων σε σχέση με το ωράριο εργασίας

	Νοικοκυριά		Μονογονείς	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό
Καθόλου	3	6,5	4	14,3
Λίγο	10	21,7	12	42,9
Μέτρια	18	39,1	8	28,6
Αρκετά	14	30,4	4	14,3
Πλήρως	1	2,2	0	0,0
Σύνολο	46	100,0	28	100,0

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Γράφημα 5.8: Βαθμός ικανοποίησης ως προς το διαθέσιμο χρόνο για τη διεκπεραίωση οικογενειακών/προσωπικών υποχρεώσεων σε σχέση με το ωράριο εργασίας

5.2 Συγκριτική ανάλυση μεταξύ ερευνών σε Νοικοκυριά, Μονογονείς και Επιχειρήσεις

Η πλειοψηφία τόσο των μονογονέων (65,4%), όσο και των εκπροσώπων των νοικοκυριών (43,2%) που απάντησαν στο ερώτημα σχετικά με τη δυνατότητα απουσίας από την εργασία για τακτοποίηση προσωπικών/οικογενειακών υποθέσεων, δήλωσε ότι η επιχείρησή τους δίνει ορισμένες φορές αυτή τη δυνατότητα. Από την άλλη πλευρά, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι στην πλειονότητά τους οι εκπρόσωποι των επιχειρήσεων δήλωσαν ότι παρέχεται πολύ συχνά (23,5%) αλλά και πάντα (37,3%) στους εργαζόμενους η δυνατότητα απουσίας από την εργασία για τακτοποίηση προσωπικών/οικογενειακών υποθέσεων. Αυτή η απόκλιση των απαντήσεων, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η πλειοψηφία των ερωτώμενων μελών νοικοκυριών και μονογονέων ασκεί σε περιορισμένο βαθμό τα εργασιακά δικαιώματα που προβλέπονται για τους γονείς/φροντιστές, υποδηλώνει ότι, προφανώς υπάρχει ένα ικανό ποσοστό που στο πλαίσιο μη άσκησης των εργασιακών δικαιωμάτων, δεν αιτείται τη δυνατότητα απουσίας για ρύθμιση προσωπικών/οικογενειακών ζητημάτων, οπότε και οι εκπρόσωποι των επιχειρήσεων έχουν στρεβλή εικόνα για το ποσοστό των εργαζομένων που διευκολύνουν.

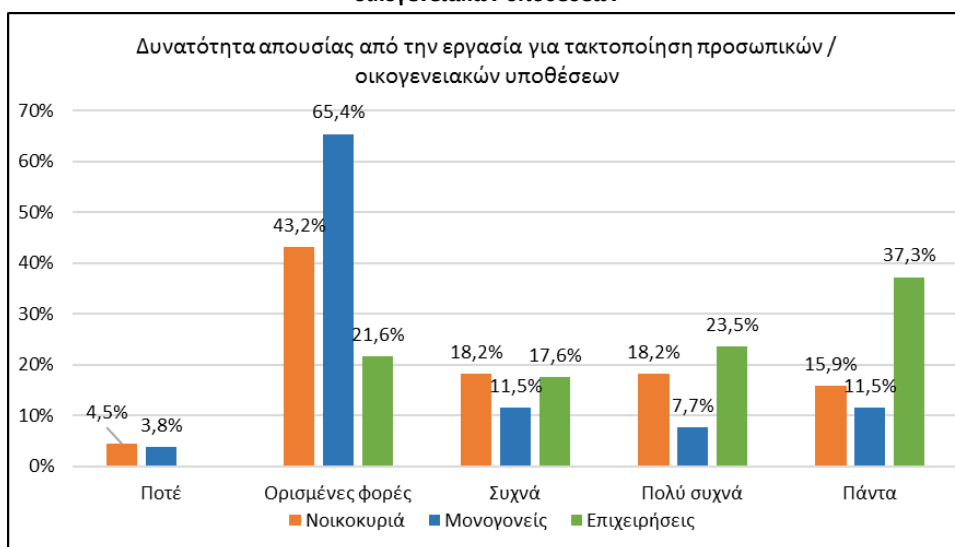
Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Πίνακας 5.9: Δυνατότητα απουσίας από την εργασία για τακτοποίηση προσωπικών / οικογενειακών υποθέσεων

	Νοικοκυριά		Μονογονείς		Επιχειρήσεις	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό
Ποτέ	2	4,5	1	3,8	0	0
Ορισμένες φορές	19	43,2	17	65,4	11	21,6
Συχνά	8	18,2	3	11,5	9	17,6
Πολύ συχνά	8	18,2	2	7,7	12	23,5
Πάντα	7	15,9	3	11,5	19	37,3
Σύνολο	44	100,0	26	100,0	51	100,0

Γράφημα 5.9: Δυνατότητα απουσίας από την εργασία για τακτοποίηση προσωπικών / οικογενειακών υποθέσεων

Όσον αφορά στο θεσμικό και νομικό πλαίσιο για τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, παρατηρείται σε σημαντικό ποσοστό αγνοία στο σύνολο των εκπροσώπων των νοικοκυριών καθώς η πλειονότητα αυτών δηλώνει ότι είτε έχει πλήρη αγνοία (41,3%), είτε ελάχιστη γνώση (28,3%) του εν λόγω πλαισίου. Από την άλλη η πλειοψηφία των εκπροσώπων των επιχειρήσεων δηλώνει μέτρια ή ελλιπή πληροφόρηση, ενώ σημαντικό μέρος των ερωτώμενων δήλωσε πλήρη άγνοια των κείμενων νομοθετικών διατάξεων.

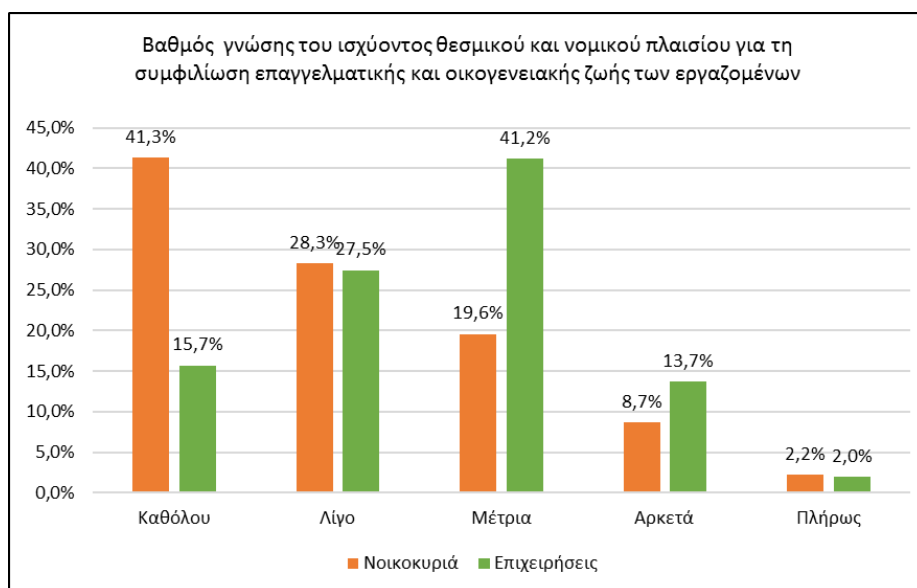
Πίνακας 5.10: Βαθμός γνώσης του ισχύοντος θεσμικού και νομικού πλαισίου για τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής των εργαζομένων

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

	Νοικοκυριά		Επιχειρήσεις	
	Συχνότητα	Ποσοστό	Συχνότητα	Ποσοστό
Καθόλου	19	41,3	8	15,7
Λίγο	13	28,3	14	27,5
Μέτρια	9	19,6	21	41,2
Αρκετά	4	8,7	7	13,7
Πλήρως	1	2,2	1	2,0
Σύνολο	46	100,0	51	100,0

Γράφημα 5.10: Βαθμός γνώσης του ισχύοντος θεσμικού και νομικού πλαισίου για τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής των εργαζομένων

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

6 Πορίσματα των focus groups

6.1 Στοιχεία υλοποίησης των focus groups

Συμπληρωματικά και προκειμένου να ενισχυθεί η συμβολή της έρευνας γνώμης στην επικαιροποίηση των εργαλείων, ο Σύμβουλος διεξήγαγε δύο (2) ομάδες εστίασης (**focus groups**), ένα στην Θεσσαλονίκη και ένα στην Αθήνα, στις 16 και 18 Ιανουαρίου 2018 αντίστοιχα.

Οι ομάδες εστίασης είχαν ως **κύριο στόχο** να εντοπίσουν τα σημαντικά πεδία που συνεργούν σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο ως προς τους παράγοντες επηρεασμού της συμφιλίωσης της επαγγελματικής και της προσωπικής/οικογενειακής ζωής. Ο αφηγηματικός λόγος, τα επιχειρήματα, οι προσπάθειες εκλογίκευσης και οι απόψεις που ανταλλάχθηκαν στις ομάδες εστίασης δημιούργησαν πρωτογενές υλικό που αφορούσε στους τρόπους με τους οποίους αποτυπώνεται η ύπαρξη ή μη συμφιλίωσης της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, μέσα από την κατανόηση του τρόπου που βιώνεται η εμπειρία της μονογονεϊκότητας με κοινωνικούς, ιστορικούς και πολιτισμικούς όρους, σε υποκειμενικό, οικογενειακό και εργασιακό επίπεδο και διαμέσου της συσχέτισης της οικονομικής κρίσης και των συνεπειών της με ζητήματα κοινωνικού αποκλεισμού σε περιπτώσεων μονογονεϊκών οικογενειών.

Στο πλαίσιο αυτό, το θεματικό αντικείμενο του focus group αφορούσε στη διερεύνηση της ύπαρξης ή μη της συμφιλίωσης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής για τις μονογονεϊκές οικογένειες στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης. Οι άξονες και τα επιμέρους θέματα συζήτησης που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια του focus group ήταν τα κάτωθι:

- Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες και δυσχεραίνουν τη συμφιλίωση της επαγγελματικής, οικογενειακής και προσωπικής ζωής.
- Ιδιαιτερότητες μονογονεϊκών οικογενειών ή οικογενειών με παιδιά εκτός γάμου, που τη μέριμνα έχει μονάχα ένας/μία γονέας.
- Εμπόδια που αντιμετωπίζουν άνδρες και γυναίκες μονογονεϊκών οικογενειών στην άσκηση των δικαιωμάτων τους όσον αφορά στην ισότιμη πρόσβαση στην αγορά εργασίας και στην επαγγελματική ανέλιξη σε σχέση με τα ζητήματα φροντίδας παιδιών.
- Σημασία του έμφυλου καταμερισμού των ευθυνών της οικογένειας και της φροντίδας στις ελληνικές οικογένειες όσον αφορά στα παιδιά και διερεύνηση των προκαταλήψεων, στερεοτύπων και κοινωνικών-οικογενειακών προτύπων στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

-
- Δικαιώματα που παρέχονται στα μέλη των μονογονεϊκών οικογενειών και διαβαθμίσεις αυτών των δικαιωμάτων.
 - Ισχύον θεσμικό πλαίσιο και προτάσεις πρακτικής βελτίωσής του.
 - Πολιτικές κοινωνικής προστασίας των μονογονεϊκών οικογενειών.
 - Συμβολή των κρατικών δομών (ολοήμερα σχολεία, νηπιαγωγεία, βρεφονηπιακοί και παιδικοί σταθμοί κ.ά.), των φορέων υποστήριξης και καθοδήγησης και των ΜΚΟ.

Στις εργασίες των focus groups κλήθηκαν εκπρόσωποι από φορείς που ασχολούνται με θέματα ισότητας, απασχόλησης και υποστήριξης της οικογένειας και ιδιαίτερα των μονογονέων. Οι φορείς που συμμετείχαν τελικά στις των δύο focus groups ήταν οι εξής:

Focus group στη Θεσσαλονίκη:

1. Ξενώνας Φιλοξενίας γυναικών & παιδιών Δήμου Θεσσαλονίκης
2. Αντιδημαρχία Κοινωνικής Πολιτικής Δήμου Καλαμαριάς
3. Κέντρο Κοινότητας Δήμου Θέρμης
4. Γραφείο Απασχόλησης Δήμου Θέρμης
5. Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών Θεσσαλονίκης
6. Παιδικά Χωριά SOS Θεσσαλονίκης

Focus group στην Αθήνα:

1. Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων
2. Σύλλογος Προστασίας Αγέννητου Παιδιού «Η Αγκαλιά»
3. Γραφείο Ισότητας του ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ
4. Επιτροπή Ισότητας των Φύλων Δήμος Παλαιού Φαλήρου
5. Κέντρο Στήριξης της Οικογένειας (ΚΕΣΟ)
6. Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης & Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ)
7. Συνήγορος του Πολίτη
8. Συμβουλευτικό Κέντρο Δήμου Περιστερίου
9. Συμβουλευτικό Κέντρο Γυναικών – Πολύκεντρο
10. Πανεπιστήμιο Αιγαίου

6.2 Πορίσματα των focus groups

Οι εργασίες των focus groups επικεντρώθηκαν σε μια σειρά θεμάτων που άπτονται τόσο γενικά στον ρόλο των γυναικών στο παραγωγικό σύστημα και στην αγορά εργασίας αλλά και μέσα στην οικογένεια, όσο και ειδικότερα στα προβλήματα και στα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες και οι μονογονεϊκές να συνδυάσουν επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις. Επιπλέον, τέθηκαν στο επίκεντρο της συζήτησης οι δυνατότητες ανάπτυξης πρακτικών διευκόλυνσης της συμφιλίωσης εργασίας και οικογένειας από μεριάς των επιχειρήσεων και για λογαριασμό των εργαζομένων τους, ενώ σημαντικό μέρος των εργασιών των focus groups αποτέλεσε η εκτίμηση της συμβολής των δομών πρόνοιας και κοινωνικής φροντίδας που λειτουργούν τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας.

Ειδικότερα και όσον αφορά στα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες και ειδικότερα οι μονογονεϊκές να συνδυάσουν επαγγελματική, οικογενειακή και προσωπική ζωή, κυρίαρχο θέμα αναδείχθηκε η διασφάλιση υποστηρικτικού δικτύου φύλαξης και φροντίδας των παιδιών και άλλων προστατευόμενων μελών (π.χ. ηλικιωμένοι/-ες και ανήμποροι γονείς). Όταν ανακύπτει το θέμα εισόδου ή και επανένταξης στην αγορά εργασίας για κάθε μητέρα, πρωταρχικό μέλημα είναι να εξασφαλιστεί το πλαίσιο εκείνο που θα επιτρέπει τη φύλαξη και τη φροντίδα των παιδιών με το μικρότερο κόστος. Αναφορά έγινε στο τρέχον πρόγραμμα της ΕΕΤΑΑ «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής για το έτος 2017-2018» που εντάσσεται (α) στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» (ΕΠ ΑΝΑΔΕΔΒΜ) 2014-2020 του Υπουργείου Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και (β) στα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) 2014-2020. Η εκπρόσωπος της ΕΕΤΑΑ επεσήμανε τη σημαντική αύξηση των αιτήσεων κατά 10% σε σχέση με τον αριθμό των αιτήσεων που υπεβλήθησαν το 2016. Ωστόσο, αναφέρθηκε ότι το διαχειριστικό πλαίσιο άφησε το περιθώριο να δημιουργηθούν φαινόμενα παροχής χαμηλής ποιότητας φύλαξης που απομειώνουν τη συμβολή του προγράμματος στην επίλυση του προβλήματος ανταπόκρισης των Ελληνίδων μητέρων στους απαιτητικούς και αντικρουόμενους ρόλους τους, όπως αυτός της οικογενειακής μέριμνας και της εργαζόμενης γυναίκας.

Επιπρόσθετα σε αυτό, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων/-ουσών συμφώνησε ότι τα **παραδοσιακά υποστηρικτικά δίκτυα** των ελληνικών οικογενειών που συνθέτει το στενό συγγενικό περιβάλλον (παππούς-γιαγιά), εξακολουθούν να υφίστανται και μάλιστα ενεργοποιούνται πιο έντονα λόγω της οικονομικής κρίσης που ωθεί τα νοικοκυριά στην εύρεση λιγότερο κοστοβόρων ή και εντελώς ανέξοδων τρόπων φύλαξης των παιδιών. Κοινή διαπίστωση αποτελεί όμως ότι, η λειτουργία αυτών των άτυπων υποστηρικτικών δικτύων στην πραγματικότητα υποκαθιστά το κράτος, με τις κοινωνικές υπηρεσίες και τις δομές φροντίδας, με αποτέλεσμα να ατονεί η άσκηση πίεσης της κοινωνίας των πολιτών προς τη βελτίωση αυτών των δομών/θεσμών.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Παράλληλα, οι γονείς γενικότερα αλλά και οι μονογονεϊκές πολύ περισσότερο νιώθουν ανίσχυροι να ασκήσουν πίεση για την **τήρηση των δικαιωμάτων τους όσον αφορά στην ισότιμη πρόσβαση στην αγορά εργασίας και στην επαγγελματική ανέλιξη σε σχέση με τα ζητήματα φροντίδας παιδιών**. Το φαινόμενο αυτό έχει ενταθεί την περίοδο της κρίσης, λόγω της υψηλής επισφάλειας των αγορών εργασίας που καθιστούν το εργατικό δυναμικό ως «αναλώσιμο» και εύκολα υποκαταστάσιμο παραγωγικό συντελεστή. Ως εκ τούτου, ο φόβος απώλειας της θέσης εργασίας μειώνει τη διάθεση για διεκδίκηση των δικαιωμάτων ως γονείς και φροντιστές/-τριες. Εξάλλου αυτό το αίσθημα απορρέει από τον παραδοσιακά και στερεοτυπικά αδύναμο ρόλο των γυναικών στην αγορά εργασίας, που τις οδηγεί σε θέσεις ανασφάλιστης εργασίας, χαμηλού μισθού, δυσμενών ωραρίων και γενικότερα όρων εργασίας.

Από την άλλη μεριά, σύμφωνα με την εμπειρία των συμμετεχόντων/-ουσών στα focus groups, η ελληνική επιχειρηματική κοινότητα στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης έχει επιδείξει στο παρελθόν πρακτικές και μέτρα που υιοθετήθηκαν για τη διευκόλυνση της εναρμόνισης εργασιακής και οικογενειακής/προσωπικής ζωής, όπως πρόσθετες παροχές, ευέλικτο ωράριο, ακόμη και λειτουργία παιδικών σταθμών. Με την έλευση της κρίσης όμως, και στην προσπάθεια μείωσης των λειτουργικών δαπανών, πολλές επιχειρήσεις είναι εκείνες που αποδυνάμωσαν τις όποιες ευνοϊκές πρακτικές ασκούσαν υπέρ των γονέων και των μονογονέων. Ωστόσο, όπως κατατέθηκε και στη συζήτηση, είναι συχνό το φαινόμενο, οι επιχειρήσεις να μην αντιμετωπίζουν πραγματικές δυσκολίες αλλά να επικαλούνται τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης, προκειμένου να μειώσουν τις κοινωνικές τους δράσεις και να αποκομίσουν μεγαλύτερα κέρδη. Σημειώθηκε παρά ταύτα, ότι η συζήτηση αφορά μεγάλο μέγεθος επιχειρήσεις που έχουν τη δυναμική να υιοθετήσουν μέτρα υπέρ της συμφιλίωσης εργασίας και οικογένειας και δυστυχώς δεν μπορούμε να εντάξουμε σε αυτή τη λογική τις μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις που αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος της ελληνικής επιχειρηματικής κοινότητας. Το μικρό μέγεθος, ο οικογενειακός συχνά χαρακτήρας, οι έντονες ανταγωνιστικές πιέσεις και οι προσπάθειες για βιωσιμότητα που χαρακτηρίζουν τις μικρές και μικρομεσαίες ελληνικές επιχειρήσεις, σαφώς και δεν καθιστούν ευνοϊκό περιβάλλον για την εφαρμογή μέτρων που να εξυπηρετούν τους/τις εργαζομένους/-ες τους, προκειμένου να ανταποκριθούν και στο ρόλο του γονέα/φροντιστή.

Από τις εργασίες των focus groups, δεν θα μπορούσαν να λείψουν αναφορές στον έμφυλο καταμερισμό των ευθυνών της ελληνικής οικογένειας, αλλά και στα στερεότυπα που συνεχίζουν να αναπαράγονται σχετικά με τις επαγγελματικές επιλογές και τις συνθήκες ένταξης, παραμονής και ανέλιξης στην αγορά εργασίας. Ειδικότερα, όλοι/-ες οι συμμετέχοντες/-ουσες συμφώνησαν ότι, οι ευέλικτες μορφές εργασίας τείνουν να εδραιωθούν ως θέσεις μειονεκτικές και για αυτό το λόγο αυτές απευθύνονται κυρίως σε γυναίκες, οι οποίες με τη σειρά τους, ειδικά οι μονογονεϊκές, λόγω περιορισμένων επιλογών ή χαμηλού βαθμού απασχολησιμότητας εμφανίζονται περισσότερο διαθέσιμες να τις καταλάβουν. Εκφράστηκε επίσης η άποψη, ότι σαφώς τα τελευταία χρόνια, ο ρόλος του πατέρα και συζύγου έχει αλλάξει με κύριο χαρακτηριστικό την ανάληψη καθηκόντων στην καθημερινότητα του ελληνικού νοικοκυριού, γεγονός που επιτρέπει στις γυναίκες την είσοδο

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

τους στο παραγωγικό σύστημα. Η συμμετοχή των ανδρών στον καταμερισμό των καθηκόντων και ευθυνών της ελληνικής οικογένειας έχει θετικό αντίκτυπο και στον ρόλο των γυναικών στην αγορά εργασίας, οι οποίες μπορούν πλέον να εμφανίζονται περισσότερο διεκδικητικές. Ωστόσο, η αίσθηση υποστήριξης λόγω αυτού του συζυγικού καταμερισμού των καθηκόντων, δεν μπορεί να συμβεί στην περίπτωση των μόνων μητέρων. Επιπλέον, οι δυσμενείς οικονομικές συνθήκες των τελευταίων ετών, όπως ήδη αναφέρθηκε έχουν επιδεινώσει τις εργασιακές σχέσεις γενικότερα για το ελληνικό εργατικό δυναμικό. Παρά ταύτα, η οικονομική κρίση σε επίπεδο απόψεων και στάσεων επέφερε ως ένα βαθμό θετικές αλλαγές, καθώς στη δίνη του βιοπορισμού παρατηρούνται φαινόμενα που η γυναίκα είναι το απασχολούμενο μέλος του νοικοκυριού και ο άνδρας αναλαμβάνει περισσότερο ενεργό ρόλο στη φροντίδα της οικογένειας.

Στρέφοντας πάλι την προσοχή στις μόνες μητέρες, οι συμμετέχοντες/-ουσες που εκπροσωπούσαν φορείς με δράσεις για γυναίκες θύματα βίας ή/και πολλαπλών διακρίσεων (π.χ. Ξενώνες & Συμβουλευτικά Κέντρα του Δικτύου Δομών της ΓΓΙΦ), έθεσαν στη συζήτηση τις πρόσθετες δυσκολίες και παραμέτρους που αντιμετωπίζει μια μόνη μητέρα που εγκατέλειψε έναν γάμο που λειτουργούσε σε περιβάλλον κακοποίησης και βίας είτε λεκτικής, είτε ψυχολογικής, είτε σωματικής είτε οικονομικής. Πέραν του έντονου βιοποριστικού προβλήματος που μπορεί να αντιμετωπίζει μια μόνη μητέρα θύμα βίας, είναι ακόμη πιο έντονο το πρόβλημα της χαμηλής αυτοεκτίμησης και της έλλειψης αυτοπεποίθησης, ενώ σε κάποιες περιπτώσεις οι πράξεις εκφοβισμού από τον πρώην σύζυγο/συντρόφο ακόμη και στο χώρο εργασίας δημιουργεί πρόσθετες δυσχέρειες (επαν)ένταξης στην αγορά εργασίας. Μάλιστα αν αναλογιστεί κανείς ότι, πολύ συχνά οι γυναίκες αυτές ήταν θύματα και οικονομικής βίας με κύρια έκφρασή της, την οικονομική αποστέρηση και την άρνηση του συζύγου/συντρόφου να εργαστεί η γυναίκα, ως πρόσθετα εμπόδια καταγράφεται η κοινωνική και εργασιακή φοβία, η έλλειψη κοινωνικών δεξιοτήτων και προσόντων για εργασία, η ανεπαρκής ενημέρωση για θέματα λειτουργίας των αγορών εργασίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, διατυπώθηκε η άποψη ότι οποιαδήποτε παρέμβαση υπέρ των μόνων μητέρων είναι σκόπιμη να έχει ολιστική προσέγγιση, περιλαμβάνοντας δράσεις για την ψυχολογική τους στήριξη, την εργασιακή συμβουλευτική προετοιμασία, ακόμη και τη νομική ενημέρωση σε θέματα δικαιωμάτων στην αγορά εργασίας.

Εκτενής συζήτηση τόσο στο focus group στη Θεσσαλονίκη όσο και στο focus group στην Αθήνα, έγινε για την άσκηση επιδοματικής πολιτικής με έμφαση στον βαθμό δικαίου που επικρατεί κατά την αξιολόγηση των τιθέμενων κριτηρίων για τη χορήγηση των προβλεπόμενων επιδομάτων. Στο σημείο τέθηκε ως ιδιαίτερης σημασίας το πρόβλημα της απόδειξης της διάστασης ως οικογενειακή κατάσταση που χρήζει ευνοϊκής μεταχείρισης. Η αδυναμία νόμιμα κατοχυρωμένης τεκμηρίωσης ότι οι σύζυγοι βρίσκονται σε καθεστώς διάστασης δημιουργεί συχνά προβλήματα κατά την αίτηση χορήγησης επιδομάτων ή ακόμη και παροχής υπηρεσιών προς τους/τις μονογονεϊκές και τα μέλη των οικογενειών τους, με αποτέλεσμα να χάνεται ένα σημαντικό μέρος της κρατικής υποστήριξης ιδιαίτερα με τη

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

μορφή οικονομικής ενίσχυσης. Στο σημείο αυτό, παρενθετικά αναφέρθηκε ότι η μη θέσπιση ρεαλιστικών κριτηρίων για την άσκηση μέτρων και πρακτικών συμφιλίωσης εργασίας και οικογένειας αφορά και τις αυτοαπασχολούμενες, για τις οποίες σύμφωνα με τις Υπουργικές Αποφάσεις Φ.40035/41931/1653 (ΦΕΚ Β' 192/23.01.2015) για ΟΑΕΕ και Φ.10060/15858/606 (ΦΕΚ Β 2665/8-10-2014) για ΕΤΑΑ, προβλέπεται μηνιαία αποζημίωση διάρκειας 4 μηνών λόγω κύησης και μητρότητας. Η υποχρέωση να είναι φορολογικά ενήμερες οι αυτοαπασχολούμενες εν μέσω οικονομικής κρίσης ως απαραίτητη προϋπόθεση χορήγησης της αποζημίωσης αποτελεί απροσπέλαστο εμπόδιο για την πλειοψηφία των δικαιούχων γυναικών.

Όλα τα παραπάνω, όπως συμπερασματικά ειπώθηκε από τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες στα focus groups, δημιουργούν έναν φαύλο κύκλο, με τις κρατικές πολιτικές να είναι αποσπασματικές ιδιαίτερα στον τομέα των υπηρεσιών φύλαξης και φροντίδας βρεφών/παιδιών, τις επιχειρήσεις να μην έχουν τη δυναμική ή την πρόθεση να επιλύσουν πρακτικά τέτοιους είδους προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι/-ές τους, τους γονείς να χάνουν την εμπιστοσύνη τους στις δημόσιες κοινωνικές υπηρεσίες και να στρέφονται σε άτυπα υποστηρικτικά δίκτυα και εν τέλει να διεκδικούν κυρίως την οικονομική ενίσχυση.

Μάλιστα, η παθητικοποίηση σημαντικής μερίδας των μονογονέων που εκφράζεται μέσα από την ενεργοποίηση και την προσέλευσή τους στις κοινωνικές υπηρεσίες αλλά και σε ιδιωτικούς φορείς, ΜΚΟ, κ.λπ., με κύριο αίτημα την οικονομική τους ενίσχυση, αποτελεί μια θλιβερή πραγματικότητα, όπως αναφέρθηκε από την πλειοψηφία των συμμετεχόντων/-ουσών στα focus groups. Αδιαμφισβήτητα, οι μονογονεϊκές δεδομένης της δυσκολίας ένταξης στην αγοράς εργασίας και μάλιστα με όρους αξιοπρεπείς, απειλούνται ή πλήττονται σε μεγάλο βαθμό από τη φτώχεια. Ως εκ τούτου, ο βιοπορισμός αποτελεί το κύριο μέλημά τους και είναι εντατικές οι προσπάθειες για άμεση επίλυση. Ωστόσο, υφίσταται μια μερίδα δυνητικών δικαιούχων που διεκδικούν τη χορήγηση οικονομικής ενίσχυσης καταχρηστικά από πολλούς φορείς, ακόμη και μετακινούμενοι εκτός των περιοχών κατοικίας τους.

Στο σημείο αυτό, τέθηκε ως πρόταση η δημιουργία μιας ενιαίας βάσης δεδομένων των δικαιούχων επιδομάτων και παροχών πρόνοιας, σε πανελλήνιο επίπεδο, η οποία να δίνει τη δυνατότητα διασταύρωσης των στοιχείων των δικαιούχων και πρόσβαση σε όλες τις κοινωνικές υπηρεσίες και φορείς πρόνοιας.

Άλλες προτάσεις που διατυπώθηκαν αφορούσαν στην ενίσχυση του πλαισίου λειτουργίας των δημόσιων ή και των επιδοτούμενων δομών φύλαξης και φροντίδας βρεφών / παιδιών, μέσω της διεύρυνσης του ωραρίου λειτουργίας ως το απόγευμα, την ορθολογικοποίηση των κριτηρίων ένταξης, την αύξηση της δυναμικότητάς τους, ιδιαίτερα όσον αφορά στον αριθμό των βρεφών και τη βελτιστοποίηση του πλαισίου διαχείρισης, ώστε να μην γίνεται κατασπατάληση πόρων ή να μην μένουν αδιάθετοι πόροι, αλλά και να εμπλέκονται φορείς με καταλληλότητα και επάρκεια. Αυτό βέβαια, όπως εκφράστηκε από αρκετούς/ες συμμετέχοντες/-ουσες στα focus groups, προϋποθέτει εκτός των άλλων, συνεχή και έγκυρη χαρτογράφηση των κοινωνικών αναγκών σε επίπεδο δήμου, ώστε να μπορεί να γίνει ορθολογικός σχεδιασμός των παρεμβάσεων και κατανομή των διαθέσιμων κονδυλίων.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Η αποτύπωση του αριθμού των οικογενειών που χρήζουν υποστήριξης με πλήρη καταγραφή των χαρακτηριστικών τους (π.χ. αριθμός μελών, εισοδηματική κατάσταση, κοινωνικές ανάγκες, κ.λπ.) διευκολύνει την κατάρτιση παρεμβάσεων που να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των τοπικών κοινωνιών.

Στο σημείο αυτό, διατυπώθηκε η άποψη ότι πρέπει η κρατική παρέμβαση και οι δημόσιες πολιτικές να λάβουν υπόψη τους επιτυχημένα παραδείγματα ιδιωτικής πρωτοβουλίας ή άλλων δημόσιων πολιτικών σε ευρωπαϊκές χώρες με ανεπτυγμένα μοντέλα κοινωνικής προστασίας και πρόνοιας. Ως ένα τέτοιο παράδειγμα αναφέρθηκε η λήψη γονικής άδειας υποχρεωτικά και από τους δύο γονείς σε χώρες της Σκανδιναβίας.

Τέλος, κοινή πεποίθηση των συμμετεχόντων/-ουσών είναι ότι, οι αλλαγές σε θεσμούς και πολιτικές δεν είναι δυνατό να επιτευχθούν αν δεν μεταλλαχθούν τα στερεότυπα που θέτουν τη γυναίκα, μονογονέα και μη, ως κύρια υπεύθυνη της φροντίδας της οικογένειας και του νοικοκυριού και ως «συμπληρωματικό» παραγωγικό συντελεστή με κακώς εκμεταλλεύσιμη ευελιξία.

7 Συμπεράσματα

Αδιαμφισβήτητα οι μεταβολές των κοινωνικών αντιλήψεων, η άνοδος του μορφωτικού επιπέδου και οι αλλαγές στα καταναλωτικά πρότυπα, οδήγησαν σε αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό αλλά και στην ανάδειξη της αναγκαιότητας για εφαρμογή πολιτικών και πρακτικών που προωθούν την ισότητα των φύλων στην εργασιακή, κοινωνική και οικογενειακή ζωή. Ωστόσο, παρά τις όποιες αλλαγές, οι ανισότητες και οι διακρίσεις στην αγορά εργασίας ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες συνεχίζουν να υφίστανται και αφορούν όλες τις συνιστώσες της εργασίας, όπως είναι οι αμοιβές, το είδος σύμβασης, τα εργασιακά δικαιώματα και το περιεχόμενο δουλειάς. Ως εκ τούτου, διαπερνούν όλο το φάσμα της επαγγελματικής τους διαδρομής από την πρόσληψη και την ενσωμάτωση στο εργασιακό περιβάλλον μέχρι την εξέλιξη. Παράλληλα οι διακρίσεις που αναπαράγονται στο πλαίσιο της οικογένειας, της εκπαίδευσης, της γενικότερης κοινωνικοποίησης των φύλων, δημιουργώντας έναν φαύλο κύκλο που διαιωνίζει τον υποδεέστερο ρόλο των γυναικών.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η σύγχρονη γυναίκα καλείται, ωστόσο, να ανταποκριθεί επιτυχώς στον διττό ρόλο της εργαζόμενης συζύγου και μητέρας, που αποτελεί πλέον το καινούργιο γυναικείο μοντέλο με κύρος, έναντι του υποδεέστερου της νοικοκυράς. Έτσι, η εισαγωγή των νέων καταναλωτικών αντιλήψεων αποτελεί την κινητήρια δύναμη της ολοένα αυξανόμενης ένταξης της γυναίκας στην αγορά εργασίας, γεγονός που επιφέρει επαναπροσδιορισμό των κοινωνικών ρόλων των συζύγων. Οι οικογένειες «διπλής απασχόλησης» με «αδιαφοροποίητους συζυγικούς ρόλους» αυξάνονται αλλά μαζί ενυπάρχει επιβάρυνση των ρόλων, διλήμματα σχετικά με τις αρχές και τις κρατούσες κοινωνικές αξίες απέναντι στην εργαζόμενη γυναίκα, δυσκολία στη διατήρηση της προσωπικής ταυτότητας, διλήμματα σε σχέση με τις συναναστροφές με το κοινωνικό και συγγενικό δίκτυο και πιθανές εντάσεις, καθώς επίσης και προβλήματα στον συντονισμό των εργασιακών συστημάτων των δύο συζύγων με το οικογενειακό σύστημα που μοιράζονται.

Αυτός ο διαχωρισμός με την παράλληλη ισότιμη οικονομική συνεισφορά των γυναικών έχει δημιουργήσει πολλά προβλήματα σταθερότητας και αρμονίας ανάμεσα σε ζευγάρια. Οι σύγχρονες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές αλλαγές που παρατηρούνται, συνεπάγονται ανακατανομή των ρόλων μέσα στην οικογένεια, αποδοχή της κοινωνικής μητρότητας και επαναπροσδιορισμό του πατρικού ρόλου, με τη μεγαλύτερη συμμετοχή των ανδρών στις ενδοοικογενειακές υποχρεώσεις.

Στη χώρα μας όμως διαφαίνεται, ότι η δυσκολία συμφιλίωσης επαγγελματικής και οικογενειακής/ιδιωτικής ζωής έχει διαφορετικό αντίκτυπο στα δύο φύλα, καθώς για τη γυναίκα/μητέρα συνδέεται άμεσα με τον τομέα της εργασίας και σημαίνει δυσκολία πλήρους ή μη συμμετοχής της στην αγορά εργασίας, ενώ για τον άνδρα/πατέρα σχετίζεται με την οικογένεια, και μεταφράζεται σε δυσκολία εύρεσης χρόνου για την οικογένεια και το νοικοκυριό.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Η ανάγκη συμφιλίωσης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής καλεί τα δύο φύλα να αναλάβουν ισότιμα πολλαπλούς ρόλους εργασιακούς και οικογενειακούς, ρόλους οι οποίοι δεν θα πρέπει να θεωρούνται συγκρουόμενοι αλλά αλληλοσυμπληρούμενοι.

Από την πλευρά των εργοδοτών υπάρχουν σημαντικά εμπόδια για την εφαρμογή και διάδοση των πρακτικών συνδυασμού επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων, με κυριότερο το υψηλό κόστος που συνεπάγονται αυτά τα μέτρα. Επιπλέον περιοριστικοί παράγοντες είναι:

- η διάρθρωση του ελληνικού επιχειρηματικού τομέα, με τη συντριπτική υπεροχή των μικρών και μικρο-μεσαίων επιχειρήσεων,
- η κυριαρχία αναχρονιστικών μεθόδων οργάνωσης της εργασίας και
- η ελλιπής ενσωμάτωση της διάστασης της συμφιλίωσης οικογένειας/εργασία, τόσο στις θεματικές ενότητες των συλλογικών διαπραγματεύσεων, όσο και στην επιχειρηματική κουλτούρα αλλά και την κοινωνία γενικότερα.

Στη βάση των παραπάνω προκύπτουν μια σειρά από ανάγκες που συνδέονται με την υιοθέτηση μέτρων που στοχεύουν στη βελτίωση των όρων εναρμόνισης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, όπως η ρύθμιση του χρόνου εργασίας με στόχο την προώθηση και εφαρμογή ευέλικτων και ελαστικών ωραρίων εργασίας, μέσα από τα οποία θα δίνεται η δυνατότητα στους/στις εργαζόμενους/-ες να οργανώσουν το χρόνο εργασίας τους ανάλογα με τις οικογενειακές ανάγκες και υποχρεώσεις τους. Η υλοποίηση μέτρων προς αυτήν την κατεύθυνση καθίσταται εφικτή μέσα από τη συνεργασία με τις επιχειρήσεις και τις εργοδοτικές ενώσεις και την άρση της διστακτικότητας των εργοδοτών να παρέχουν στους/στις εργαζόμενους/-ες μεγαλύτερη ευελιξία για τις ώρες εργασίας τους χωρίς ταυτόχρονα να διαταράσσεται η ομαλή λειτουργία των επιχειρήσεων, αλλά αντίθετα να δημιουργούνται θετικές προοπτικές για τη βιωσιμότητα και την ανταγωνιστικότητά τους.

Προεκτείνοντας αυτή τη δυνατότητα, αναδεικνύεται η αναγκαιότητα υποστήριξης των επιχειρήσεων που αναλαμβάνουν μέτρα διευκόλυνσης της συμφιλίωσης με τη δημιουργία κινητήρων, εφαρμογής θεσμού αριστείας, με παράλληλο στόχο την ανάπτυξη ευέλικτων δομών φροντίδας των παιδιών των εργαζομένων, καθώς και τη δημιουργία εξειδικευμένων δομών, με τη συμμετοχή του κράτους, της Τ.Α, των κοινωνικών εταίρων, μέσα από τις οποίες θα χαράσσεται συγκεκριμένη πολιτική για τη συμφιλίωση οικογένειας και εργασίας.

Επιπλέον κρίνεται χρήσιμη η αξιοποίηση ευκαιριών χορήγησης γονικής άδειας για τη φροντίδα εξαρτώμενου ατόμου, γεγονός που διευκολύνει την επιστροφή και επανένταξη στην εργασία. Είναι σημαντικό να τεθούν σε εφαρμογή συγκεκριμένα μέτρα πολιτικής και να υλοποιηθούν δράσεις που θα στοχεύουν παράλληλα στην έμφυλη ισότητα και την εργασιακή κινητικότητα κυρίως των γυναικών που είναι επιφορτισμένες με πολλαπλούς ρόλους. Οι πρόνοιες αυτές καθώς και περαιτέρω διευκολύνσεις μπορούν να αποτελέσουν

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

κύριο σημείο διαλόγου και δυνατότητες ενσωμάτωσης συναφών μέτρων στις συλλογικές συμβάσεις.

Τέλος, η ποιότητα των κρατικών παρεμβάσεων θα πρέπει να είναι συνάρτηση των σημαντικών αλλαγών που συντελούνται στις δυτικές κοινωνίες, στις οποίες, όπως αποδεικνύεται από πρόσφατες μελέτες η μετάβαση σε κοινωνικούς ρόλους που ιστορικά προσδιορίζουν την ενήλικη ζωή έχει μεταφερθεί χρονικά σε μεγαλύτερες ηλικίες. Γεγονός που σημαίνει την παράταση της περιόδου συγκατοίκησης των παιδιών με τους γονείς και τη μεγαλύτερη χρονική απόσταση έως ότου το παιδί αποκτήσει οικονομική ανεξαρτησία. Στη βάση αυτών των νέων δεδομένων η διασφάλιση μέτρων ευνοϊκών για τη συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής όπως π.χ. η επέκταση του θεσμού της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης συνιστά επιτακτική ανάγκη. Εν κατακλείδι, είναι σημαντικό να αξιοποιηθούν οι υφιστάμενες δομές κοινωνικού διαλόγου, ως μέσου προώθησης της συζήτησης για χάραξη κοινά αποδεκτής πολιτικής, μέσα από την οποία θα προκύπτουν μεταξύ των άλλων η μετατροπή της συμφιλίωσης οικογένειας-εργασίας από κόστος σε ανταγωνιστικό πλεονέκτημα των επιχειρήσεων. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονισθεί, η ανάγκη προσδιορισμού των μέτρων πολιτικής που απευθύνονται σε μονογονείς, η διαφοροποίηση των μέτρων ανάλογα με ομάδα μονογονέων, αλλά και προτάσεις από τη μεριά των οργανωμένων συλλόγων μονογονέων προς την Πολιτεία, δεδομένου ότι οι φορείς αυτοί γνωρίζουν καλά τα προβλήματα καθώς και την εξέλιξή τους στις νέες συνθήκες.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΤΡΑ ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

ΓΙΑ ΜΕΤΡΑ ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

1. Επωνυμία	
2. Νομική Μορφή (ΑΕ, ΕΠΕ, ΟΕ, ΕΕ, ΙΚΕ, ατομική, κλπ.)	
3. Στοιχεία επικοινωνίας (Νομός, οδός, αριθμός, πόλη, ΤΚ, τηλέφωνο, φαξ, ιστοσελίδα, e-mail)	
4. Έτος ίδρυσης (με την τρέχουσα νομική μορφή)	
5. Στέλεχος συμπλήρωσης ερωτηματολογίου (Όνοματεπώνυμο & θέση)	
6. Κύρια προϊόντα/υπηρεσίες	
7. Κλάδος δραστηριοποίησης	
8. Αριθμός εργαζομένων	Άνδρες ☐ Γυναίκες ☐
9. Ανώτερα Στελέχη (Διευθυντές, Προϊστάμενοι)	Άνδρες ☐ Γυναίκες ☐
10. Αριθμός εργαζομένων που είναι μονογονεϊκές (Χήρος/α, διαζευγμένος/η, σε διάσταση, μητέρα, εκτός γάμου)	Άνδρες ☐ Γυναίκες ☐

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

B. ΜΕΤΡΑ ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ & ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ

1. Η επιχείρηση δίνει τη δυνατότητα στους/στις εργαζόμενους/ες απουσίας από την εργασία για τακτοποίηση προσωπικών / οικογενειακών υποθέσεων;

Ποτέ Ορισμένες φορές Συχνά Πολύ συχνά Πάντα

2. Η επιχείρηση δίνει τη δυνατότητα απασχόλησης με ευέλικτες μορφές;

Ναι Όχι Εξαρτάται από την περίπτωση

2.α. Αν ναι ή κατά περίπτωση, αναφέρετε συγκεκριμένα ποιες ευέλικτες μορφές εφαρμόζει την τρέχουσα περίοδο

Ευέλικτο ωράριο (π.χ. προσέλευση αργότερα

ή αποχώρηση νωρίτερα από το σύνηθες ωράριο)

Βάρδιες

Εργασία από το σπίτι

Διαθεσιμότητα Εργασίας (on call)

Μερική απασχόληση

Συνεχόμενο ωράριο

Άλλο (προσδιορίστε)

2.β. Αν ναι, αναφέρετε αν οι συγκεκριμένες μορφές απασχόλησης επιλέγονται με βάση:

Τις ανάγκες της επιχείρησης

Τις ανάγκες του/ης εργαζόμενου/ης

Τις ανάγκες της επιχείρησης και του/ης εργαζόμενου/ης

2.γ. Αν όχι, αναφέρετε τους λόγους για τη μη εφαρμογή ευέλικτων μορφών:

.....
.....

2.δ. Αν όχι, η επιχείρηση προτίθεται στην επόμενη διετία να υιοθετήσει ευέλικτες μορφές απασχόλησης;

Ναι Όχι Ίσως

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

αν ναι, αναφέρετε ποιες συγκριμένα:

Ευέλικτο ωράριο (π.χ. προσέλευση αργότερα

ή αποχώρηση νωρίτερα από το σύνηθες ωράριο)

Βάρδιες

Εργασία από το σπίτι

Διαθεσιμότητα Εργασίας (on call)

Μερική απασχόληση

Συνεχόμενο ωράριο

Άλλο (προσδιορίστε)

3. Στην επιχείρησή σας υπάρχουν εργαζόμενοι/ες που έχουν πάρει άδεια ανατροφής την τελευταία πενταετία;

Ναι Όχι

αν όχι, εξηγήστε τους λόγους

αν ναι, αναφέρετε πόσοι/ες: άντρες γυναίκες μονογονείς

4. Η επιχείρησή σας έχει λάβει την τελευταία πενταετία κάποια από τα παρακάτω πρόσθετα μέτρα που να διευκολύνουν τους/τις εργαζόμενους/ες να συνδυάσουν τις επαγγελματικές με τις οικογενειακές υποχρεώσεις τους;

παρέχει ειδικά επιδόματα

παρέχει ειδικές άδειες (π.χ. σε περίπτωση ασθένειας παιδιών)

διαθέτει παιδικό σταθμό

επιτρέπει αλλαγές στο ωράριό τους ανάλογα με τις οικογενειακές/προσωπικές ανάγκες

παρέχει άδεια ανατροφής σε άντρες γονείς

άλλο _____

5. Νομίζετε ότι θα ήταν καλό για την επιχείρησή σας να εφαρμόσει κάποιο μέτρο στο μέλλον που να διευκολύνει τους/τις εργαζόμενους/ες να συνδυάσουν τις επαγγελματικές με τις οικογενειακές υποχρεώσεις τους;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

6. Ποιοι παράγοντες και σε ποιο βαθμό εμποδίζουν την επιχείρησή σας να πάρει μέτρα που θα βοηθήσουν τους/τις εργαζόμενους/ες να συνδυάσουν τις επαγγελματικές με τις οικογενειακές υποχρεώσεις τους;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	
Πλήρως					
Τρόπος οργάνωσης της εργασίας	☐	☐	☐	☐	☐
Οικονομικό κόστος	☐	☐	☐	☐	☐
Δυσκολίες στη διαχείριση τέτοιων μέτρων	☐	☐	☐	☐	☐
Ελλιπής γνώση	☐	☐	☐	☐	☐
Μικρό μέγεθος επιχείρησης	☐	☐	☐	☐	☐
Δυσκολίες βιωσιμότητας επιχείρησης	☐	☐	☐	☐	☐
Άλλο _____	☐	☐	☐	☐	☐

7. Κατά τη γνώμη σας, η ύπαρξη οικογενειακών υποχρεώσεων επηρεάζει συνήθως την απόδοση ενός άνδρα εργαζόμενου;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

8. Κατά τη γνώμη σας, η ύπαρξη οικογενειακών υποχρεώσεων επηρεάζει συνήθως την απόδοση μίας γυναίκας εργαζόμενης;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

9. Κατά τη γνώμη σας, κατά πόσο οι οικογενειακές υποχρεώσεις μιας γυναίκας επηρεάζουν την απόφαση της επιχείρησης για πρόσληψη ή προαγωγή;

Πρόσληψη

Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

Προαγωγή

Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

10. Κατά τη γνώμη σας, πως επηρεάζουν οι οικογενειακές υποχρεώσεις την παραγωγικότητα και την εξέλιξη ενός μόνου πατέρα; (0=εντελώς αρνητικά έως 10=εντελώς θετικά)

11. Κατά τη γνώμη σας, πως επηρεάζουν οι οικογενειακές υποχρεώσεις την παραγωγικότητα και την εξέλιξη μιας μόνης μητέρας; (0=εντελώς αρνητικά έως 10=εντελώς θετικά)

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

12. Συμφωνείτε με την άποψη ότι οι πρακτικές που εφαρμόζουν επιχειρήσεις για την εναρμόνιση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής των εργαζομένων συμβάλλουν στην παραγωγικότητά τους;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

13. Σε ποιο βαθμό είστε γνώστης/τρια του ισχύοντος θεσμικού και νομικού πλαισίου για τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής των εργαζομένων;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

14. Σε ποιο βαθμό είστε γνώστης/στρια του ισχύοντος θεσμικού και νομικού πλαισίου για τα εργασιακά δικαιώματα των μονογονεϊκών οικογενειών;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

15. Πόσο πιστεύετε ότι το υφιστάμενο κοινωνικό-οικονομικό πλαίσιο στην Ελλάδα ευνοεί τη λήψη τέτοιων μέτρων;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

16. Κατά τη γνώμη σας, πόσο μπορεί να ωφελήσει η υιοθέτηση τέτοιων μέτρων την επιχείρησή σας;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

Δικαιολογήστε την απάντησή σας

17. Κατά τη γνώμη σας, πόσο μπορούν να βοηθήσουν οι πιο κάτω παράγοντες τους/τις εργαζόμενους/ες να συνδυάσουν τις επαγγελματικές με τις οικογενειακές υποχρεώσεις τους;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Αρκετά	Πλήρως
Παιδικοί σταθμοί με ωράρια φιλικά για τους εργαζόμενους	☐	☐	☐	☐	☐
Μεγαλύτερης διάρκειας γονικές άδειες με καταβολή μισθού	☐	☐	☐	☐	☐
Οικονομικές διευκολύνσεις επιχειρήσεων	☐	☐	☐	☐	☐
Ενημέρωση επιχειρήσεων & εργαζομένων	☐	☐	☐	☐	☐
Φιλικό προς την οικογένεια πιστοποιητικό	☐	☐	☐	☐	☐

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Επιχείρησης	☐	☐	☐	☐	☐
Κατ'οίκον επιδοτούμενη φροντίδα παιδιών	☐	☐	☐	☐	☐
Παροχή γονικής άδειας σε πατέρες	☐	☐	☐	☐	☐

18. Κατά τη γνώμη σας, ποιες θεσμικές / νομικές ρυθμίσεις πρέπει να γίνουν για να ωθήσουν τις επιχειρήσεις να εισάγουν μέτρα διευκόλυνσης της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής των εργαζομένων τους και ειδικότερα των μονογονεϊκών;

Γ. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ

1. Ηλικία:

< 25 ετών 25 - 34 35 - 44 45 - 54 55 - 64 65+

2. Οικογενειακή κατάσταση:

Παντρεμένος/η Χήρος/α Διαζευγμένος/η
 Σε διάσταση Με σύντροφο Ελεύθερος/η
 Συμβίωση με σύμφωνο συμβίωσης Συμβίωση χωρίς σύμφωνο συμβίωσης

Υπαρξη παιδιών Αριθμός παιδιών κάτω των 18 ετών

Αριθμός παιδιών

3. Επίπεδο Εκπαίδευσης:

Αναλφάβητος/η Δημοτικό Γυμνάσιο
 Λύκειο Μεταλυκειακή μη τριτοβάθμια Τριτοβάθμια Πανεπιστημιακή
 ΑΕΙ/ΤΕΙ Μεταπτυχιακό/διδακτορικό

μη

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΜΕ ΜΕΛΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΜΕ

ΜΕΛΗ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ

1. ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.1 Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

1.2 Ηλικία:

< 25 ετών 25 - 34 35 - 44 45 - 54 55 - 64

1.3 Οικογενειακή κατάσταση:

1.3.1 Οικογενειακή κατάσταση

Παντρεμένος/η Χήρος/α Διαζευγμένος/η*

Σε διάσταση* Σε συμβίωση Με σύντροφο

Συμβίωση με σύμφωνο συμβίωσης Συμβίωση χωρίς σύμφωνο συμβίωσης

1.3.2 Παρουσία παιδιών

Αριθμός παιδιών Αριθμός παιδιών κάτω των 18 ετών

Αριθμός παιδιών άνω των 18 ετών

1.3.3 Αριθμός μελών οικογένειας

1.3.4 Άλλα άτομα (συγγενείς ή μη) εκτός από τον σύζυγο/σύντροφο ή τα παιδιά τα οποία μένουν στο σπίτι (γονείς, αδελφός/ή, οικιακή βοηθός, κ.λπ.); _____

*1.3.5 Σε περίπτωση διαζυγίου ή διάστασης, ποιος έχει τη γονική μέριμνα και την επιμέλεια του/των παιδιού/ών: _____

1.4 Επίπεδο Εκπαίδευσης – Ανώτερο Επίπεδο:

Αναλφάβητος/η Δημοτικό Γυμνάσιο

Λύκειο Μεταλυκειακή μη τριτοβάθμια Τριτοβάθμια μη Πανεπιστημιακή

ΑΕΙ/ΤΕΙ Μεταπτυχιακό/διδακτορικό

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

1.5 Εθνικότητα:

1.6 Σοβαρό πρόβλημα υγείας δικό σας ή μέλους της οικογενείας :

ναι όχι

1.7 Περιφέρεια μόνιμης διαμονής: _____

2. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

2.1 Μορφή / καθεστώς απασχόλησης:

Μισθωτή/ός πλήρους απασχόλησης

Μισθωτή/ός μερικής απασχόλησης

Μισθωτή/ός εποχιακής απασχόλησης

Αυτοαπασχολούμενη/ος

Άλλο (προσδιορίστε:).....

Σε περίπτωση μισθωτής απασχόλησης, έχετε ασφάλιση; ναι όχι

2.2 Τομέας απασχόλησης:

Δημόσιος τομέας Ευρύτερος δημόσιος τομέας

Ιδιωτικός τομέας Αυτοαπασχολούμενη/ος

Άλλο (προσδιορίστε:).....

2.3 Έχετε δεύτερη απασχόληση;

ναι όχι

αν ναι, αναφέρετε συγκεκριμένα _____

2.4 Πόσες ώρες την εβδομάδα εργάζεστε;

2.5 Υπάρχει κάποια αλλαγή λόγω της κρίσης σε σχέση με την εργασία σας και το εργασιακό σας περιβάλλον;

Μη αμειβόμενες υπερωρίες

Λιγότερες ώρες

Ανασφάλιστη εργασία

Μείωση γονικών αδειών

Χαμηλότεροι μισθοί

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

-
- Μείωση κανονικών αδειών
 Αύξηση των απολύσεων
 Αυξημένες απαιτήσεις
 Διαφορές ως προς την ασφάλιση
 Όλα τα παραπάνω
 Καμία αλλαγή
 Άλλο (προσδιορίστε:):.....

2.6 Ποια είναι η τρέχουσα εισοδηματική κατάσταση της οικογένειάς σας;

- Έως και 6.500,00€ 6.500,01€ έως 12.000,00€
 12.000,01€ έως 16.000,00€ 16.000,01€ έως 22.000,00€
 22.000,01€ και άνω

2.7 Πώς ανταποκρίνεται η τρέχουσα οικονομική σας κατάσταση στην κάλυψη των αναγκών σας, γενικότερα;

- Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

2.8 Πηγές οικονομικής στήριξης (πολλαπλή επιλογή)

- Προσωπική εργασία
 Διατροφή
 Σύνταξη χηρείας
 Υποστήριξη από γονείς
 Υποστήριξη από σύζυγο / σύντροφο
 Υποστήριξη από φίλους / συγγενείς
 Επιδόματα
 Βοήθεια από ΜΚΟ, εκκλησία, κ.λπ.
 Άλλο (προσδιορίστε:):.....

2.9 Είστε το άτομο που έχει το μεγαλύτερο εισόδημα στο σπίτι;

- ναι όχι

2.10 Σε σχέση με πριν πέντε χρόνια η οικονομική σας κατάσταση θα λέγατε πως:

- βελτιώθηκε έμεινε στάσιμη χειροτέρευσε

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

2.11 Τα τελευταία πέντε χρόνια έχει χρειαστεί να κάνετε περικοπές;

ναι όχι

Αν ναι, σε ποιον/ες τομέα/είς:

τρόφιμα και άλλα είδη πρώτης ανάγκης

ένδυση - υπόδηση

παροχές προς την οικογένεια

διασκέδαση - ψυχαγωγία

ταξίδια - εκδρομές

άλλο (προσδιορίστε):.....

όλα τα παραπάνω

3. ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ

3.1 Ποιος αναλαμβάνει κατά κύριο λόγο τα παρακάτω καθήκοντα στο νοικοκυριό σας;

	Γυναίκα	Άνδρας	άλλος (διευκρινίστε)
Μαγείρεμα	☐	☐
Καθαριότητα σπιτιού	☐	☐
Αγορά τροφίμων / λοιπών αγαθών	☐	☐
Πληρωμή λογαριασμών	☐	☐
Συνοδεία / παραλαβή παιδιών προς και από το σχολείο	☐	☐
Μελέτη παιδιών για το σχολείο	☐	☐
Συνοδεία / υποστήριξη παιδιών σε εξωσχολικές δραστηριότητες	☐	☐
Συντήρηση / μαστορέματα στο σπίτι	☐	☐

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

3.2 Πώς προέκυψε ο παραπάνω καταμερισμός; Έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια; Αν ναι, προς ποια κατεύθυνση άλλαξε; Αν το επιτρέψουν οι συνθήκες, θα θέλατε ο καταμερισμός αυτός να αλλάξει;

.....
.....

3.3 Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε κατά την προσπάθεια σας να συνδυάσετε την εργασία με τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες για τη φροντίδα εξαρτημένων ατόμων;

- πολλές ώρες εργασίας
- είδος ωραρίου εργασίας (π.χ. συνεχές)
- έλλειψη βοήθειας από κάποιο άλλο άτομο
- οικονομική δυσκολία για χρήση βοήθειας επί πληρωμή
- μη ικανοποιητικό ωράριο λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών φροντίδας
- χαμηλή ποιότητα των δημοσίων υπηρεσιών φροντίδας
- έλλειψη υπηρεσιών για την κάλυψη σχετικών αναγκών
- μη δυνατότητα ένταξης των ατόμων που φροντίζω (π.χ. παιδιά, ηλικιωμένοι) σε κάποιο πρόγραμμα
- μη ευνοϊκός καταμερισμός εργασιών στην οικογένεια
- Άλλο (προσδιορίστε:):.....

3.4 Γνωρίζετε τα εργασιακά σας δικαιώματα ως γονέας/φροντίστρια/στής εξαρτώμενων μελών;

ναι όχι

3.5 Κάνετε χρήση των εργασιακών σας δικαιωμάτων;

Ποτέ Ορισμένες φορές Συχνά Πολύ συχνά Πάντα

3.6 Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε σας βοηθά να ανταποκριθείτε στις επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις;

ναι όχι

3.6.1 αν ναι, αναφέρετε συγκεκριμένα _____

- παρέχει ειδικά επιδόματα
- παρέχει ειδικές άδειες (π.χ. σε περίπτωση ασθένειας παιδιών)
- διαθέτει παιδικό σταθμό
- επιτρέπει την εργασία από το σπίτι

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

επιτρέπει αλλαγές στο ωράριο ανάλογα με τις οικογενειακές/προσωπικές ανάγκες του/της εργαζόμενου/ης

άλλο (προσδιορίστε:):.....

3.7 Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε σας δίνει τη δυνατότητα απουσίας από την εργασία για τακτοποίηση προσωπικών / οικογενειακών υποθέσεων;

Ποτέ Ορισμένες φορές Συχνά Πολύ συχνά Πάντα

3.8 Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε δίνει τη δυνατότητα απασχόλησης με ευέλικτες μορφές;

ναι όχι Εξαρτάται την περίπτωση

3.8.1. Αν ναι, αναφέρετε συγκεκριμένα ποιες ευέλικτες μορφές εφαρμόζει

Ευέλικτο ωράριο (π.χ. προσέλευση αργότερα ή αποχώρηση νωρίτερα από το σύνηθες ωράριο)

Βάρδιες

Εργασία από το σπίτι

Διαθεσιμότητα Εργασίας (on call)

Μερική απασχόληση

Συνεχόμενο ωράριο

Άλλο (προσδιορίστε:):.....

3.8.2. Αξιοποιείτε ή έχετε αξιοποιήσει στο παρελθόν κάποιες από τις ανωτέρω ευέλικτες μορφές απασχόλησης;

ναι όχι

αν ναι, αναφέρετε συγκεκριμένα ποιες και αν οι συγκεκριμένες μορφές απασχόλησης επιλέχθηκαν από την επιχείρηση, από εσάς ή από κοινού _____

αν όχι, αναφέρετε γιατί _____

3.8.3. Κατά την απασχόλησή σας στην επιχείρηση, διασφαλίζονται τα εργασιακά δικαιώματα που προβλέπει ο νόμος για την απασχόληση με ευέλικτες μορφές;

Ποτέ Ορισμένες φορές Συχνά Πολύ συχνά Πάντα

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

3.8.4. Σε περίπτωση που το επιθυμείτε, μπορείτε να επανέλθετε στην πρότερη κατάσταση απασχόλησής σας;

ναι όχι δεν γνωρίζω

3.9 Έχετε πάρει άδεια ανατροφής;

ναι όχι

3.9.1 αν ναι, διακρίνετε ότι υπάρχει αλλαγή στον τρόπο που σας αντιμετωπίζει η διοίκηση της επιχείρησής;

3.9.2 αν όχι, για ποιο λόγο;

3.10 Πόσο ικανοποιημένος/η είστε ως προς το διαθέσιμο ελεύθερο χρόνο για τη διεκπεραίωση ατομικών, οικογενειακών ή κοινωνικών υποχρεώσεων σε σχέση με το χρόνο εργασίας;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

4. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΑΠΟ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ – ΦΟΡΕΙΣ - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

4.1 Σε ποιο βαθμό είστε γνώστης /τρια του ισχύοντος θεσμικού και νομικού πλαισίου για τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής των εργαζομένων;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

4.2 Την τρέχουσα περίοδο υποστηρίζετε από κάποιες δομές, φορείς ή και προγράμματα ώστε να ανταπεξέλθετε στις επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις σας;

ναι όχι

4.2.1 αν ναι, αναφέρετε συγκεκριμένα _____

4.3 Ποιες είναι οι κύριες υπηρεσίες και διευκολύνσεις που σας παρέχουν;

- νομική υποστήριξη
- φροντίδα ηλικιωμένων
- φροντίδα βρεφών και παιδιών προσχολικής ηλικίας
- υποστήριξη εξαρτώμενων μελών με ειδικές ανάγκες
- Άλλο (προσδιορίστε):.....

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

4.4 Πόσο ικανοποιημένη/ος είστε από την επάρκεια των υπηρεσιών που λαμβάνετε;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

4.5 Ποιες ήταν οι κύριες υπηρεσίες και διευκολύνσεις που σας παρείχαν αυτά τα προγράμματα; _____

4.6 Ποιες είναι οι ανάγκες που προσδοκάτε να εξυπηρετηθούν από το κράτος;

- εργασία
- οικονομική ανάγκη (παροχή επιδομάτων)
- στέγαση
- ψυχολογική στήριξη
- εκπαίδευση
- φροντίδα ηλικιωμένων
- φροντίδα βρεφών και παιδιών προσχολικής ηλικίας
- υποστήριξη ατόμων με ειδικές ανάγκες
- πολιτιστικές και αθλητικές εκδηλώσεις
- Άλλο (προσδιορίστε:):.....

4.7 Πιστεύετε ότι για να υπάρξουν καλύτερα αποτελέσματα κοινωνικής φροντίδας θα πρέπει να ενεργοποιηθείτε περισσότερο οι ίδιοι/ιες;

ναι όχι

4.8 Ποιες είναι οι προτάσεις σας για τη λήψη μέτρων συμφιλίωσης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής α) από τη μεριά της πολιτείας και β) από τη μεριά των επιχειρήσεων;

.....
.....

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΜΕ ΜΟΝΟΓΟΝΕΙΣ

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΜΕ ΜΟΝΟΓΟΝΕΙΣ

1. ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.1 Φύλο: Άνδρας Γυναίκα

1.2 Ηλικία:

< 25 ετών 25 - 34 35 - 44 45 - 54 55 - 64

1.3 Οικογενειακή κατάσταση:

1.3.1 Οικογενειακή κατάσταση

Χήρος/α Διαζευγμένος/η Σε διάσταση Σε συμβίωση

Άλλο (προσδιορίστε:).....

1.3.2 Παρουσία παιδιών

Αριθμός παιδιών Αριθμός παιδιών κάτω των 18 ετών

Αριθμός παιδιών άνω των 18 ετών

1.3.3 Αριθμός μελών οικογένειας

1.3.4 Άλλα άτομα (συγγενείς ή μη) εκτός από τα παιδιά τα οποία μένουν στο σπίτι (γονείς, αδελφός/ή, οικιακή βοηθός, κ.λπ.); _____

1.3.5 Σε περίπτωση διαζυγίου ή διάστασης, ποιος έχει τη γονική μέριμνα και την επιμέλεια του/των παιδιού/ών:

1.4 Επίπεδο Εκπαίδευσης – Ανώτερο Επίπεδο:

Αναλφάβητος/η Δημοτικό Γυμνάσιο Λύκειο

Μεταλυκειακή μη τριτοβάθμια Τριτοβάθμια μη Πανεπιστημιακή

ΑΕΙ/ΤΕΙ Μεταπτυχιακό/διδακτορικό

1.5 Εθνικότητα:

1.6 Σοβαρό πρόβλημα υγείας δικό σας ή μέλους της οικογένειας:

ναι όχι

1.7 Περιφέρεια μόνιμης διαμονής:

1.8 Έτος που περιήλθατε σε κατάσταση μονογονεϊκότητας:

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

2. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

2.1 Κατάσταση απασχόλησης:

άνεργος/η αδρανής εργαζόμενος/η
 Άλλο (προσδιορίστε:).....

2.2 Μορφή / καθεστώς απασχόλησης:

Μισθωτή/ός πλήρους απασχόλησης
 Μισθωτή/ός μερικής απασχόλησης
 Μισθωτή/ός εποχιακής απασχόλησης
 Αυτοαπασχολούμενη/ος
 Άλλο (προσδιορίστε:).....

Σε περίπτωση μισθωτής απασχόλησης, έχετε ασφάλιση; ναι όχι

2.3 Τομέας απασχόλησης:

Δημόσιος τομέας Ευρύτερος δημόσιος τομέας
 Ιδιωτικός τομέας Αυτοαπασχολούμενη/ος
 Άλλο (προσδιορίστε:).....

2.4 Έχετε δεύτερη απασχόληση;

ναι όχι
αν ναι, αναφέρετε συγκεκριμένα _____

2.5 Πόσες ώρες την εβδομάδα εργάζεστε;

2.6 Υπάρχει κάποια αλλαγή λόγω της κρίσης σε σχέση με την εργασία σας και το εργασιακό σας περιβάλλον;

Μη αμειβόμενες υπερωρίες
 Λιγότερες ώρες
 Ανασφάλιστη εργασία
 Μείωση γονικών αδειών
 Χαμηλότεροι μισθοί
 Μείωση κανονικών αδειών
 Αύξηση των απολύσεων

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

-
- Αυξημένες απαιτήσεις
- Διαφορές ως προς την ασφάλιση
- Όλα τα παραπάνω
- Καμία αλλαγή
- Άλλο (προσδιορίστε:):.....

2.7 Πόσο ικανοποιημένος/η είστε ως προς το διαθέσιμο ελεύθερο χρόνο για τη διεκπεραίωση ατομικών, οικογενειακών ή κοινωνικών υποχρεώσεων σε σχέση με το χρόνο εργασίας;

- Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

2.8 Αν δεν εργάζεστε αυτή την περίοδο, ποιος/οι είναι ο/οι λόγος/οι;

- δεν μπορώ να βρω εργασία
- δεν επιθυμώ να βρω εργασία
- προβλήματα υγείας
- με εμποδίζουν οι οικογενειακές υποχρεώσεις που έχω (π.χ. ανατροφή παιδιών, ηλικιωμένων, οικιακές ευθύνες κ.λπ.)
- Άλλο (προσδιορίστε:):.....

2.9 Ποια μέτρα θα μπορούσε να πάρει το κράτος για να προωθήσει την ένταξη των μονογονέων στην αγορά εργασίας;

2.10 Ποια είναι η τρέχουσα εισοδηματική κατάσταση της οικογένειάς σας;

- Έως και 6.500,00€ 6.500,01€ έως 12.000,00€
- 12.000,01€ έως 16.000,00€ 16.000,01€ έως 22.000,00€
- 22.000,01€ και άνω

2.11 Πώς ανταποκρίνεται η τρέχουσα οικονομική σας κατάσταση στην κάλυψη των αναγκών σας, γενικότερα;

- Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

2.12 Πως συμπληρώνετε τη μείωση του οικογενειακού εισοδήματος αφότου περιήλθατε σε κατάσταση μονογονεϊκότητας;

- Παίρνω δάνειο
- Δέχομαι βοήθεια από γονείς / συγγενείς/ φίλους
- Παίρνω κρατικά επιδόματα / βοηθήματα
- Παίρνω δωρεές / φιλανθρωπίες
- Άρχισα να εργάζομαι
- Αύξησα τις ώρες εργασίας
- Βρήκα δεύτερη εργασία
- Παίρνω διατροφή
- Δέχομαι βοήθεια από δομές αλληλεγγύης
- Άλλο (προσδιορίστε:):.....

2.13 Είστε το άτομο που έχει το μεγαλύτερο εισόδημα στο σπίτι;

- ναι όχι
- αν όχι, ποιος _____

2.14 Σε σχέση με πέντε χρόνια πριν η οικονομική σας κατάσταση θα λέγατε πως:

- βελτιώθηκε έμεινε στάσιμη χειροτέρευσε

2.15 Τα τελευταία πέντε χρόνια έχει χρειαστεί να κάνετε περικοπές;

- ναι όχι
- Αν ναι, σε ποιον/ες τομέα/είς:
- τρόφιμα και άλλα είδη πρώτης ανάγκης
- ένδυση - υπόδηση
- παροχές προς την οικογένεια
- διασκέδαση - ψυχαγωγία
- ταξίδια - εκδρομές
- άλλο (προσδιορίστε:):.....
- όλα τα παραπάνω

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

3. ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΖΩΗΣ

3.1 Ποιος αναλαμβάνει κατά κύριο λόγο τα παρακάτω καθήκοντα;

	Ίδιος/α	Άλλος/η	(διευκρινίστε)
Μαγείρεμα	☐	☐
Καθαριότητα σπιτιού	☐	☐
Αγορά τροφίμων / λοιπών αγαθών	☐	☐
Πληρωμή λογαριασμών	☐	☐
Συνοδεία / παραλαβή παιδιών προς και από το σχολείο	☐	☐
Μελέτη παιδιών για το σχολείο	☐	☐
Συνοδεία / υποστήριξη παιδιών σε εξωσχολικές δραστηριότητες	☐	☐
Συντήρηση / μαστορέματα στο σπίτι	☐	☐

3.2 Πώς προέκυψε αυτή η ανάθεση καθηκόντων; Έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια; Αν ναι, προς ποια κατεύθυνση άλλαξε; Δυσκολευτήκατε με την ανάληψη ρόλων που παραδοσιακά ανήκουν στο άλλο φύλο; Αν το επιτρέψουν οι συνθήκες, θα θέλατε ο καταμερισμός αυτός να αλλάξει;

3.3 Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζετε κατά την προσπάθειά σας να συνδυάσετε την εργασία με τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες για τη φροντίδα εξαρτημένων ατόμων;

- πολλές ώρες εργασίας
- είδος ωραρίου εργασίας (π.χ. συνεχές)
- έλλειψη βοήθειας από κάποιο άλλο άτομο
- οικονομική δυσκολία για χρήση βοήθειας επί πληρωμή
- μη ικανοποιητικό ωράριο λειτουργίας των δημοσίων υπηρεσιών φροντίδας
- χαμηλή ποιότητα των δημοσίων υπηρεσιών φροντίδας
- έλλειψη υπηρεσιών για την κάλυψη σχετικών αναγκών

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

μη δυνατότητα ένταξης των ατόμων που φροντίζουν (π.χ. παιδιά, ηλικιωμένοι) σε κάποιο πρόγραμμα

άλλο (προσδιορίστε:).....

3.4 Γνωρίζετε τα εργασιακά σας δικαιώματα ως γονέας/φροντίστρια/στής εξαρτώμενων μελών;

ναι όχι

3.5 Κάνετε χρήση των εργασιακών σας δικαιωμάτων;

Ποτέ Ορισμένες φορές Συχνά Πολύ συχνά Πάντα

3.6 Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε σας βοηθά να ανταποκριθείτε στις επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις;

ναι όχι

3.6.1 αν ναι, αναφέρετε συγκεκριμένα _____

παρέχει ειδικά επιδόματα

παρέχει ειδικές άδειες (π.χ. σε περίπτωση ασθένειας παιδιών)

διαθέτει παιδικό σταθμό

επιτρέπει την εργασία από το σπίτι

επιτρέπει αλλαγές στο ωράριο ανάλογα με τις οικογενειακές/προσωπικές ανάγκες του/της εργαζόμενου/ης

άλλο (προσδιορίστε:).....

3.7 Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε σας δίνει τη δυνατότητα απουσίας από τη εργασία για τακτοποίηση προσωπικών / οικογενειακών υποθέσεων;

Ποτέ Ορισμένες φορές Συχνά Πολύ συχνά Πάντα

3.8 Η επιχείρηση στην οποία εργάζεστε δίνει τη δυνατότητα απασχόλησης με ευέλικτες μορφές;

ναι όχι ανάλογα την περίπτωση

3.8.1. Αν ναι ή ανάλογα την περίπτωση, αναφέρετε συγκεκριμένα ποιες ευέλικτες μορφές εφαρμόζει:

Ευέλικτο ωράριο (π.χ. προσέλευση αργότερα ή αποχώρηση νωρίτερα από το σύνηθες ωράριο)

Βάρδιες

Εργασία από το σπίτι

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

-
- Διαθεσιμότητα Εργασίας (on call)
- Μερική απασχόληση
- Συνεχόμενο ωράριο
- Άλλο (προσδιορίστε):.....

3.8.2. Αξιοποιείτε ή έχετε αξιοποιήσει στο παρελθόν κάποιες από τις ανωτέρω ευέλικτες μορφές απασχόλησης;

ναι όχι

αν ναι, αναφέρετε συγκεκριμένα ποιες και αν οι συγκεκριμένες μορφές απασχόλησης επιλέχθηκαν από την επιχείρηση, από εσάς ή από κοινού _____

αν όχι, αναφέρετε γιατί _____

3.8.3. Κατά την απασχόλησή σας στην επιχείρηση, διασφαλίζονται τα εργασιακά δικαιώματα που προβλέπει ο νόμος για την απασχόληση με ευέλικτες μορφές;

Ποτέ Ορισμένες φορές Συχνά Πολύ συχνά Πάντα

3.8.4. Σε περίπτωση που το επιθυμείτε, μπορείτε να επανέλθετε στην πρότερη κατάσταση απασχόλησής σας;

ναι όχι δεν γνωρίζω

3.9 Έχετε πάρει άδεια ανατροφής;

ναι όχι

3.9.1 αν ναι, διακρίνετε ότι υπάρχει αλλαγή στον τρόπο που σας αντιμετωπίζει η διοίκηση της επιχείρησης;

3.9.2 αν όχι, γιατί; _____

4. ΕΙΔΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΕ ΩΣ ΜΟΝΟΓΟΝΕΑΣ

4.1 Ποια είναι τα κυριότερα προβλήματα και δυσκολίες που αντιμετωπίζετε ως μονογονεάς

αδυναμία ένταξης στην αγορά εργασίας λόγω των υποχρεώσεων ανατροφής των παιδιών και των οικιακών ευθυνών

αδυναμία αποτελεσματικής διαχείρισης χρόνου

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

τριβές κατά τη διαμοίραση ευθυνών ή την επίλυση πρακτικών θεμάτων με την/ον πρώην σύζυγο /σύντροφο

μειωμένη ανταπόκριση της/ου πρώην συζύγου/συντρόφου στις οικονομικές της/του υποχρεώσεις

νομικές εκκρεμότητες

δυσκολία ανταπόκρισης στις οικιακές ευθύνες και υποχρεώσεις

έλλειψη βοήθειας από κάποιο άλλο άτομο

οικονομικές δυσκολίες για κάλυψη των βασικών αναγκών της οικογένειας (π.χ. φαγητό, ρούχα, σχολείο/φροντιστήρια, λογαριασμοί κτλ.)

οικονομικές δυσκολίες για κάλυψη των μη βασικών αναγκών της οικογένειας που θεωρούνται όμως αυτονόητες στην κοινωνία μας (π.χ. λεφτά για ψυχαγωγία, προσωπική φροντίδα)

συναισθηματικά / ψυχολογικά προβλήματα

συναισθηματικά / ψυχολογικά προβλήματα του/των παιδιού/ιών

εντάσεις συγκρούσεις με το/α παιδί/ιά σας λόγω των ευθυνών σας

στερεοτυπική αντιμετώπιση από το ευρύτερο συγγενικό / φιλικό περιβάλλον

στερεοτυπική αντιμετώπιση κατά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας

καταπάτηση των εργασιακών δικαιωμάτων ως μονογονεάς

περιορισμοί στην προσωπική ζωή (π.χ. δημιουργία νέων σχέσεων με το άλλο φύλο)

άλλο (προσδιορίστε:):.....

4.2 Νομίζετε ότι τα προβλήματα μιας γυναίκας μονογονεά διαφέρουν από τα προβλήματα ενός άνδρα μονογονεά;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

Ως προς τι; Δικαιολογήστε την απάντησή σας

5. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΑΠΟ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ – ΦΟΡΕΙΣ - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

5.1 Σε ποιο βαθμό είστε γνώστης/τρια του ισχύοντος θεσμικού και νομικού πλαισίου υποστήριξης των μονογονέων;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

5.2 Ποιες είναι οι κύριες υπηρεσίες και διευκολύνσεις που λάβατε από το κράτος;

οικονομική υποστήριξη

ψυχολογική στήριξη σε μένα

ψυχολογική στήριξη στο/α παιδί/ά

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

νομική υποστήριξη

εκπαίδευση / επιμόρφωση

άλλο (προσδιορίστε:)

καμία υπηρεσία

5.3 Πως κρίνετε την υφιστάμενη κρατική κοινωνική πολιτική που εφαρμόζεται για τους μονογονείς;

Καθόλου ικανοποιητική Λίγο ικανοποιητική Μέτρια ικανοποιητική

Αρκετά ικανοποιητική Πλήρως ικανοποιητική

5.4 Ποιες ανάγκες των μονογονεϊκών οικογενειών θα επιθυμούσατε να καλύπτονται από την κρατική πολιτική;

εργασία/απασχόληση

σπίτι/στέγαση στις μονογονεϊκές οικογένειες που το έχουν ανάγκη

ψυχολογική στήριξη σε όλα τα μέλη των μονογονεϊκών οικογενειών

οικονομικό επίδομα για τις βασικές ανάγκες

οικονομικό επίδομα για τις μη βασικές ανάγκες (π.χ. ψυχαγωγία)

παροχή ενημέρωσης και πληροφόρησης για όλα τα θέματα που αφορούν στη μονογονεϊκότητα

δημόσια συγκοινωνία για διευκόλυνση των μετακινήσεων

άλλο (προσδιορίστε:)

5.5 Υπάρχουν κάποιοι θεσμοθετημένοι, αλλά και μη κυβερνητικοί φορείς που παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες σε μέλη ΜΓΟ. Γνωρίζετε μερικούς από αυτούς και μπορείτε να τους ονομάσετε;

Παρακαλούμε, σημειώστε: _____

5.6 Έχετε εξυπηρετηθεί από τους παραπάνω;

ναι όχι

5.6.1 αν ναι, αναφέρετε συγκεκριμένα _____

5.6.2 αν όχι, εξηγήστε τους λόγους _____

5.7 Πόσο ικανοποιημένοι/ες είστε από τη γενικότερη προσέγγιση που έχει γίνει για την αντιμετώπιση των προβλημάτων σας ως μονογονέας;

Καθόλου Λίγο Μέτρια Αρκετά Πλήρως

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4: ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ FOCUS GROUP

- Ποιος είναι ο πληθυσμός των μονογονεϊκών οικογενειών και ποια η διαχρονική του εξέλιξη τα τελευταία δέκα, και κυρίως μετά την κρίση του 2009, χρόνια;
- Ποιες είναι οι δυσκολίες και τα κριτήρια παροχής κρατικής βοήθειας;
- Ποια είναι τα δικαιώματα που παρέχονται στα μέλη των μονογονεϊκών οικογενειών και ποιες οι διαβαθμίσεις αυτών των δικαιωμάτων;
- Από ποια κράτη, εθνικές ομάδες ή περιοχές προέρχονται και πως;
- Ποια είναι η οικογενειακή κατάσταση, το μορφωτικό επίπεδο, η ηλικιακή σύνθεση, το θρήσκευμα και τα άλλα ειδικότερα χαρακτηριστικά τους;
- Σε τι επαγγέλματα απασχολούνται, κάτω από ποιες συνθήκες και ποιές είναι οι αμοιβές τους;
- Πως κρίνεται το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο και ποιες οι προτάσεις πρακτικής βελτίωσής του;
- Πως κρίνεται τις πολιτικές κοινωνικής προστασίας των μονογονεϊκών οικογενειών;
- Ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες και δυσχεραίνουν τη συμφιλίωση της επαγγελματικής, οικογενειακής και προσωπικής ζωής.
- Ποιες είναι οι ιδιαιτερότητες μονογονεϊκών οικογενειών ή οικογενειών με παιδιά εκτός γάμου, που την μέριμνα έχει μονάχα ένας γονέας.
- Ποια είναι η σημασία του έμφυλου καταμερισμού των ευθυνών της οικογένειας και της φροντίδας στις ελληνικές οικογένειες όσον αφορά τα παιδιά και διερεύνηση των προκαταλήψεων, στερεοτύπων και κοινωνικών-οικογενειακών προτύπων στη σύγχρονη οικογένεια.
- Ποια είναι τα σημαντικότερα εμπόδια που αντιμετωπίζουν άνδρες και γυναίκες μονογονεϊκών οικογενειών στην άσκηση των δικαιωμάτων τους όσον αφορά την ισότιμη πρόσβαση στην αγορά εργασίας και στην επαγγελματική ανέλιξη σε σχέση με τα ζητήματα φροντίδας παιδιών, δηλαδή η αντιμετώπιση που έχουν από τους εργοδότες σε σχέση με τις (αυξημένες) οικογενειακές τους υποχρεώσεις.
- Ποιος είναι ο ρόλος και η σημασία των άλλων μελών της ευρύτερης οικογένειας στην φροντίδα των παιδιών.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

- Ποια είναι η αποτίμηση της συμβολής των κρατικών δομών (ολοήμερα σχολεία, νηπιαγωγεία, βρεφονηπιακοί και παιδικοί σταθμοί κ.ά.), των φορέων υποστήριξης και καθοδήγησης και των ΜΚΟ.

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5: ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ FOCUS GROUP ΣΤΗΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6: ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ FOCUS GROUP ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7: ΠΙΝΑΚΕΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Η επιχείρηση εφαρμόζει την τρέχουσα περίοδο το ευέλικτο ωράριο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	30	58,8	62,5	62,5
	Όχι	18	35,3	37,5	100,0
	Total	48	94,1	100,0	
Missing	System	3	5,9		
Total		51	100,0		

Η επιχείρηση εφαρμόζει την τρέχουσα περίοδο τις βάρδιες

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	15	29,4	31,9	31,9
	Όχι	32	62,7	68,1	100,0
	Total	47	92,2	100,0	
Missing	System	4	7,8		
Total		51	100,0		

Η επιχείρηση εφαρμόζει την τρέχουσα περίοδο την εργασία από το σπίτι

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	4	7,8	8,5	8,5
	Όχι	43	84,3	91,5	100,0
	Total	47	92,2	100,0	
Missing	System	4	7,8		
Total		51	100,0		

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Η επιχείρηση εφαρμόζει την τρέχουσα περίοδο την διαθεσιμότητα εργασίας (on call)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Όχι	47	92,2	100,0	100,0
Missing	System	4	7,8		
Total		51	100,0		

Η επιχείρηση εφαρμόζει την τρέχουσα περίοδο τη μερική απασχόληση

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	19	37,3	40,4	40,4
	Όχι	28	54,9	59,6	100,0
	Total	47	92,2	100,0	
Missing	System	4	7,8		
Total		51	100,0		

Η επιχείρηση εφαρμόζει την τρέχουσα περίοδο το συνεχόμενο ωράριο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	10	19,6	21,3	21,3
	Όχι	37	72,5	78,7	100,0
	Total	47	92,2	100,0	
Missing	System	4	7,8		
Total		51	100,0		

Η επιχείρηση εφαρμόζει την τρέχουσα περίοδο κάτι άλλο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	1	2,0	2,1	2,1
	Όχι	47	92,2	97,9	100,0
	Total	48	94,1	100,0	
Missing	System	3	5,9		
Total		51	100,0		

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Η επιχείρηση για να διευκολύνει τους/τις εργαζομένους/ες έχει λάβει ως πρόσθετο μέτρο τις ειδικές άδειες

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	25	49,0	53,2	53,2
	Όχι	22	43,1	46,8	100,0
	Total	47	92,2	100,0	
Missing	System	4	7,8		
Total		51	100,0		

Η επιχείρηση για να διευκολύνει τους/τις εργαζομένους/ες έχει λάβει ως πρόσθετο μέτρο την παροχή παιδικού σταθμού

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Όχι	47	92,2	100,0	100,0
Missing	System	4	7,8		
Total		51	100,0		

Η επιχείρηση για να διευκολύνει τους/τις εργαζομένους/ες έχει λάβει ως πρόσθετο μέτρο την αποδοχή αλλαγών στο ωράριο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	31	60,8	66,0	66,0
	Όχι	16	31,4	34,0	100,0
	Total	47	92,2	100,0	
Missing	System	4	7,8		
Total		51	100,0		

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Η επιχείρηση για να διευκολύνει τους/τις εργαζομένους/ες έχει λάβει ως πρόσθετο μέτρο την παροχή άδεια ανατροφής σε άντρες γονείς

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	6	11,8	12,8	12,8
	Όχι	41	80,4	87,2	100,0
	Total	47	92,2	100,0	
Missing	System	4	7,8		
Total		51	100,0		

Η επιχείρηση για να διευκολύνει τους/τις εργαζομένους/ες έχει λάβει ως πρόσθετο μέτρο κάτι άλλο

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ναι	2	3,9	4,3	4,3
	Όχι	45	88,2	95,7	100,0
	Total	47	92,2	100,0	
Missing	System	4	7,8		
Total		51	100,0		

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνοψη πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

- Αρβανίτης, Κ., Ξυδοπούλου, Ε. & Παπαγιαννοπούλου, Μ. (2007). *Εγχειρίδιο για το ρόλο των ανδρών/πατέρων στην εξισορρόπηση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής*. Αθήνα: Κ.Ε.Θ.Ι.
- Γκερμότση, Β., Μοσχοβάκου, Ν. & Παπαγιαννοπούλου, Μ. (2016). *Έκθεση Ευρημάτων Έρευνας Πεδίου «Ισότητα των Φύλων στο Εργατικό Δυναμικό: Η συμφιλίωση της επαγγελματικής με την οικογενειακή/ιδιωτική ζωή στις Ελληνικές Βιομηχανίες», (επιστημ. υπεύθυνη: Μ. Παπαγιαννοπούλου), Αθήνα: Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας – ΚΕΘΙ.*
- Ευστράτογλου, Α. (2015). *Οικονομική κρίση, παραγωγικότητα και ευέλικτες μορφές απασχόλησης*. Κείμενα Πολιτικής. Αθήνα: ΙΝΕ ΓΣΕΕ – Παρατηρητήριο Κοινωνικών Εξελίξεων, τ. Νοέμβριος 2015, διαθέσιμο σε <https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2015/12/Policy-brief-10.pdf>.
- Καραμεισίνη, Μ., Σκόμπα, Μ. & Χατζηβαρνάβα, Ε. (2016). *Βιβλιογραφική επισκόπηση και ανάλυση πολιτικών σχετικά με τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής/ιδιωτικής ζωής*, Αθήνα: Εργαστήριο Σπουδών Φύλου, Πάντειο Πανεπιστήμιο, διαθέσιμο σε: <http://kethi.gr/vivliografiki-episkopisi-ke-analysi-politikon-schetika-ti-symfiliosi-epangelmatikis-ke-ikogeniakisidiotikis-zois/>
- Μουρίκη, Α. (2006). *Το θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα για την ισότητα και τη συμφιλίωση*, Αθήνα: Κ.Π. Equal – Εθνικό Θεματικό Δίκτυο, Συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής.
- Παππάς, Θ. (2002). *Η μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας στις ανθρωπιστικές επιστήμες*. Εκδόσεις Καρδαμίτσα.
- Ρόντος, Κ. και Παπάνης, Ε. (2007). *Οι τεχνικές του καλού ερωτηματολογίου*. Αθήνα: Εκδ. Σιδέρη.
- Τσιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα*. Εκδόσεις Κριτική.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- Becker-Schmidt, R. (1987). *Die doppelte Vergesellschaftung*. OEGB.
- Fredman, S. & Goldblatt, B. (2015). *Gender Equality and Human Rights*. UN Women. New York.
- [Keller](#), E. F. (1995) *Reflections on Gender and Science*. Yale University Press.
- [Knapp](#), G.A. (2012). *Feministische Theorie in Bewegung*. Springer VS, Wiesbaden.
- Potter, E. (2006). *Feminism and Philosophy of Science. An Introduction*. Abington. Routledge
- Preglau, M. (2015). *Feministische Soziologie, Regina Becker Schmidt Oldenburg στο Morel, / Bauer, Meleghy, Soziologische Theorie, Kap. 12., 2013 (ελλ. έκδ. Κοινωνιολογική Θεωρία μφρ. Ν. Ναγόπουλος), Propobos.*

Τμήμα Α: Μελέτη με θέμα: «Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικογένεια: ο μετασχηματισμός των έμφυλων σχέσεων, ταυτοτήτων και ρόλων, οι προκλήσεις για την συμφιλίωση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μονογονεϊκές οικογένειες – Προτάσεις πολιτικής»

Παραδοτέο Π.2: Αποτελέσματα έρευνας – Σύνθεση πορισμάτων – Συμπεράσματα και προτάσεις πολιτικής

Rosenberger, Sieglinde (1996). *Geschlechter – Gleichheiten – Differenzen. Eine Denk – und Politikbeziehung*. Wien: Verlag für Gesellschaftskritik.